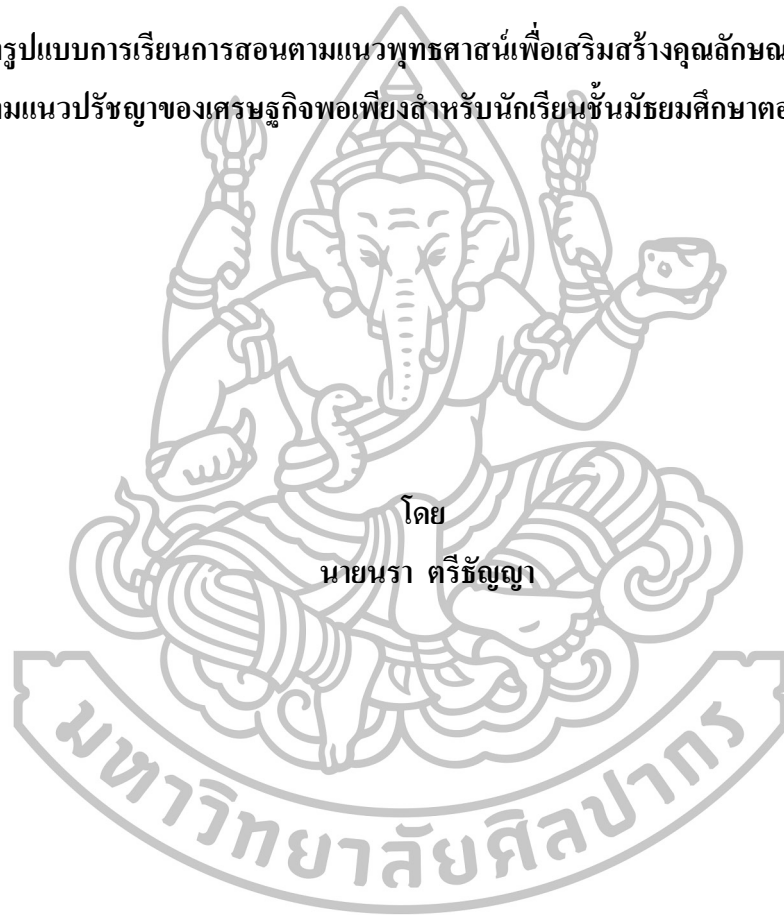

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดย
นายนรา ตริชัยญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON BUDDHISM
TO ENHANCE THE DESIRED CHARACTERISTICS FOCUSING ON SUFFICIENCY
ECONOMY PHILOSOPHY FOR HIGH SCHOOL STUDENTS.**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2015

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ การพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ” เสนอโดย นายนรา ตรีชัยญา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทสนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์
2. ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล
3. อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์)

...../...../.....

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่)

...../...../.....

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์)

...../...../.....

กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

...../...../.....

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ)

...../...../.....

53262903: สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ / คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นรา ศรีธัญญา: การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์, ศ.ดร.สิริวรรณ ศรีพล และ อ.ดร.บำรุง ชำนาญเรือ. 292 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 3) เพื่อขยายผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแก่งศรีภูมิวิทยา จำนวน 40 คน ที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัดดูประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุนโดยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโฆสะ) 2) ขั้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) 3) ขั้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฎฐิ) 4) ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) และ 5) ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4)

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า 2.1) หลังเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2) นักเรียนมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้นจากระดับการตอบสนองเป็นระดับการจัดระบบ

3. ผลการขยายผลรูปแบบ พบว่า หลังเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้นจากระดับการตอบสนอง เป็นระดับการเห็นคุณค่า

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1..... 2..... 3.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

53262903 : MAJOR: CURRICULUM AND INTRUCTION

KEY WORDS: INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON BUDDHISM / THE DESIRED CHARACTERISTICS FOCUSING ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

NARA THREETANYA: THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON BUDDHISM TO ENHANCE THE DESIRED CHARACTERISTICS FOCUSING ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY FOR HIGH SCHOOL STUDENTS. THESIS ADVISORS: ASST.PROF.ORAPIN SIRISAMPHAN, Ph.D., PROF.SIRIWAN SRIPAHOL,Ph.D., AND BUMROONG CHAMNANRUA, Ph.D. 292 pp.

The purposes of this research were: 1) to develop the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students, 2) to evaluate the effectiveness of the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students and 3) to disseminate the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students in other subjects of Social Studies, Religion and Culture . The sample consisted of 40 students who studied at Kaengkrowittaya School for the first semester in 2014. The research instruments were: 1) lesson plans 2) learning achievement test, and 3) the desired characteristics test. The data were analyzed by using mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), t-test for dependent sample and content analysis.

The results of this research were as follows:

1. The instructional development model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students were: 1) the principle 2) the objective 3) the instructional process and 4) evaluation 5) the factors supporting learning consisted of 3 components, 1) social system 2) principle of reaction 3) supporting system and the learning process consisted of five steps: 1) faith forming and fact discovery (Paratoghosa) 2) reflection (Yonisomanasikara) 3) principle construction (Sammaditthi) 4) learning process (Tri-sikkha) 5) evaluation and application. (Bhavana)
2. The effectiveness of the instructional development model revealed that the learning achievement from the post-test was significantly higher than the pre - test at the .01 t level and the desired characteristics were developed from the responding level to the organization level.
3. The results of dissemination revealed that the learning achievement from the post-test was significantly higher than the pre-test at the .01 level and the desired characteristics were developed from the responding level to the value level.

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2015

Thesis Advisors' signature 1..... 2..... 3.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายฉบับนี้ถูกลงไปด้วยดีด้วยความกรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่อง และเอาใจใส่จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล และ อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือสนับสนุนและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา คุณารักษ์ รองศาสตราจารย์ สมประสงค์ น่วมบุญลือ รองศาสตราจารย์ ดร.นาตยา ปิณฑนานนท์ รองศาสตราจารย์อมรา รอดคารา อาจารย์สุคนธ์ สนิทพานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม รองศาสตราจารย์ ประคองศิลป์ อาจารย์ ดร.พลวัต วุฒิประจักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล และอาจารย์ ดร.อนัน ปันอินทร์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจแก้ไข เครื่องมือในการวิจัยให้มีความครอบคลุมและมีคุณภาพ

ขอกราบขอบพระคุณ นางมลวิไลย์ เขียวชัยภูมิ นางสาวธัญญา ติรชาติ นางเข็มคิด ครบุรี และนางลำไย งอกनावัง เป็นเป็นครูผู้สอนและผู้ร่วมวิจัยในการทดลองใช้ขยายผลในสาระ อื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณะครู ปกครองนักเรียน และขอบคุณนักเรียน โรงเรียนแก่งศรีวิทยา อำเภอแก่งศรี จังหวัดชัยภูมิ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัย ในครั้งนี้

ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมรุ่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือ ด้วยดีตลอดมา

ท้ายสุดขอกราบขอบพระคุณ ครอบครัวที่ส่งเสริม สนับสนุน เป็นกำลังใจมาตลอด ระยะเวลาการศึกษา และเป็นพลังผลักดันอยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้ คุณค่าของวิทยานิพนธ์ ขอมอบแด่พระคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
คำถามในการวิจัย	14
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	14
สมมติฐานของการวิจัย.....	15
ขอบเขตของการวิจัย.....	15
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	17
ประโยชน์ที่ได้รับ	21
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	22
หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	23
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	24
แนวทางการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	26
การจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม	26
การจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ	
การดำเนินชีวิตในสังคม.....	27
การจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์.....	27
การจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์	27
การจัดการเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์.....	28

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ	
วัฒนธรรม	30
การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา	34
พระพุทธศาสนากับการศึกษา	35
พระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้	37
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง	
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	38
หลักปรโตโมสะ	38
โยนิโสมนสิการ	41
หลักไตรสิกขา	44
ภavana 4	46
แนวคิด หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	48
ความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	48
ความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	49
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	50
แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ใน	
การจัดการศึกษา	51
แนวคิดหลักการวิจัยและพัฒนา	56
การวิจัยและพัฒนา	56
การวิจัยแบบผสมผสานวิธี	57
แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอน	60
การออกแบบการเรียนการสอน	60
รูปแบบการจัดการเรียนการสอน	61
ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน	61
การจัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอน	62
องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน	64

บทที่	หน้า
แนวคิดด้านการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	67
การประเมินตามสภาพจริงในการเรียนการสอน	67
ความหมายของรูปแบบการประเมินตามสภาพจริง.....	67
ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง	67
เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	68
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	71
3 วิธีดำเนินการวิจัย	82
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R ₁) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A).....	84
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Develop: D ₁) การออกแบบและพัฒนา (Design And Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของ รูปแบบการเรียนการสอน	87
ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R ₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน.....	116
ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Research: D ₂) การประเมินผล (Evaluation : E) และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน	122
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	128
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ...	129
ตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	147
ตอนที่ 3 ผลของการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ขยายผลในเนื้อหาสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551.....	164

บทที่	หน้า
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 211
	สรุปผลการวิจัย..... 211
	อภิปรายผล 213
	ข้อเสนอแนะ..... 218
	ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้..... 218
	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป..... 219
	รายการอ้างอิง 220
	ภาคผนวก 225
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 226
	ภาคผนวก ข คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน..... 228
	ประวัติผู้วิจัย..... 292

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย.....	30
2	โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ส31101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1	31
3	โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ส31102 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2	33
4	สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์.....	47
5	สรุปการสังเคราะห์ แนวคิด หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง...	55
6	สรุปการสังเคราะห์แนวคิด หลักการและทฤษฎีการวิจัย.....	59
7	สรุปการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอน.....	66
8	สรุปการสังเคราะห์แนวคิดการวัดและประเมินผลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	70
9	สรุปการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77
10	สรุปการสังเคราะห์แนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน.....	79
11	สรุปการสังเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	81
12	สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R ₁) เป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) สำหรับพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	85
13	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอน แนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	90
14	แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ส 31101	94
15	ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	98
16	เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีความใฝ่เรียนรู้.....	100
17	เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัย.....	101
18	เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีความอดทน	102

ตารางที่	หน้า
19	เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีความพอประมาณ..... 103
20	เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีเหตุผล 104
21	เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีภูมิคุ้มกัน..... 105
22	วิเคราะห์โครงสร้างจำนวนข้อสอบของแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 106
23	สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D ₁) เป็นออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบ การเรียนการสอน 112
24	สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R ₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน..... 120
25	หน่วยการเรียนรู้ จำนวนชั่วโมงในสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่นำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ขยายผล..... 124
26	สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D ₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) และปรับปรุงรูปแบบการเรียน การสอน 126
27	ผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียน การสอน การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง 130
28	กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา 141
29	ความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 146
30	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 31101 148
31	พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ประเมิน 4 ระยะ 149
32	พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ประเมิน 4 ระยะ ประเมิน โดยครูผู้สอนเพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง .. 152

ตารางที่	หน้า
33	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 164
34	พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ประเมิน 4 ระยะเวลา ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม..... 165
35	พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประเมิน 4 ระยะเวลา ประเมินโดย ครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง 169
36	พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ประเมิน 4 ระยะเวลา ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนิน ชีวิตในสังคม..... 176
37	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ประเมิน 4 ระยะเวลา ประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง.. 180
38	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ประเมิน 4 ระยะเวลา ในสาระประวัติศาสตร์ 187
39	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ในสาระประวัติศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะเวลาประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และผู้ปกครอง..... 191

ตารางที่	หน้า
40 พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ประเมิน 4 ระยะเวลา ในสาระภูมิศาสตร์.....	198
41 พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ในสาระภูมิศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะเวลาประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และผู้ปกครอง.....	202

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 13
2	กรอบดำเนินการวิจัย 83
3	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย..... 139
4	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์..... 151
5	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง..... 158
6	ผลของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่จัดการเรียนการสอนด้วยสาระ เศรษฐศาสตร์ในระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยจำแนกรายด้าน .. 159
7	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ในสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม..... 168
8	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม 175

ภาพที่	หน้า
9	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม..... 179
10	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม..... 186
11	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ในสาระประวัติศาสตร์ 190
12	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระประวัติศาสตร์ 197
13	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ในสาระภูมิศาสตร์..... 201
14	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองในสาระภูมิศาสตร์.. 208
15	ผลของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่นำไปทดลองใช้ขยายผลการจัดการเรียน การสอนใน 4 สาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยจำแนกรายด้าน 209

53262903: สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ / คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นรา ตรีชัยญา: การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ศศ.ดร.อรพิม สิริสัมพันธ์, ศ.ดร.สิริวรรณ ศรีพหล และ อ.ดร.บำรุง ชำนาญเรือ. 292 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 3) เพื่อขยายผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแก่งศรีวิทยา จำนวน 40 คน ที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุนโดยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโต โฆสะ) 2) ขึ้นสะท้อนคิด (โยนิ โสมนสิการ) 3) ขึ้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฎฐิ) 4) ขึ้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) และ 5) ขึ้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4)

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า 2.1) หลังเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2) นักเรียนมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้นจากระดับการตอบสนองเป็นระดับการจัดระบบ

3. ผลการขยายผลรูปแบบ พบว่า หลังเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้นจากระดับการตอบสนอง เป็นระดับการเห็นคุณค่า

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2. 3.

53262903 : MAJOR: CURRICULUM AND INTRUCTION

KEY WORDS: INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON BUDDHISM / THE DESIRED CHARACTERISTICS FOCUSING ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

NARA THREETANYA: THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON BUDDHISM TO ENHANCE THE DESIRED CHARACTERISTICS FOCUSING ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY FOR HIGH SCHOOL STUDENTS. THESIS ADVISORS: ASST.PROF.ORAPIN SIRISAMPHAN, Ph.D., PROF.SIRIWAN SRIPAHOL,Ph.D., AND BUMROONG CHAMNANRUA, Ph.D. 292 pp.

The purposes of this research were: 1) to develop the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students, 2) to evaluate the effectiveness of the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students and 3) to disseminate the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students in other subjects of Social Studies, Religion and Culture . The sample consisted of 40 students who studied at Kaengkhrowittaya School for the first semester in 2014. The research instruments were: 1) lesson plans 2) learning achievement test, and 3) the desired characteristics test. The data were analyzed by using mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), t-test for dependent sample and content analysis.

The results of this research were as follows:

1. The instructional development model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students were: 1) the principle 2) the objective 3) the instructional process and 4) evaluation 5) the factors supporting learning consisted of 3 components, 1) social system 2) principle of reaction 3) supporting system and the learning process consisted of five steps: 1) faith forming and fact discovery (Paratoghosa) 2) reflection (Yonisomanasikara) 3) principle construction (Sammaditthi) 4) learning process (Tri-sikkha) 5) evaluation and application (Bhavana)
2. The effectiveness of the instructional development model revealed that the learning achievement from the post-test was significantly higher than the pre - test at the .01 t level and the desired characteristics were developed from the responding level to the organization level.
3. The results of dissemination revealed that the learning achievement from the post-test was significantly higher than the pre-test at the .01 level and the desired characteristics were developed from the responding level to the value level.

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2015

Thesis Advisors' signature 1.....

Orapin S.

Worran

Orsawan

B Chamnanrua

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี ได้ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต่อประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โลกาภิวัตน์สร้างระบบทุนนิยมโดยใช้กลไกตลาด เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยเน้นเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ ประชาชาติเป็นเครื่องวัดปัจจัยของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศ จึงทำให้เกิดการแข่งขัน แข่งชิงทรัพยากร โลกเพื่อสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ เป็นสาเหตุให้ทรัพยากรโลกถูกทำลายเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์อย่างรวดเร็ว จนเกิดสถานะเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมสภาพจิตใจและเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย

ประเทศไทย ในฐานะที่อยู่ในสังคม โลก จึงได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้นำแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมุ่งพัฒนาและดำเนินการตามหลักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของปัจเจกชน การได้รับความพึงพอใจมากที่สุด การได้กำไรสูงสุด และการแข่งขันเป็นสิ่งสำคัญในภาคเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการขยายตัวหรือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นเป้าหมาย จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2539 มีข้อสรุปว่าเศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาทางด้านสังคม จึงก่อให้เกิดความเสียหายในด้านเศรษฐกิจและสังคมไทยเป็นอย่างมาก จากการพัฒนาประเทศไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุมานานเนื่องยาวนาน สังคมไทย จึงได้กลายเป็นสังคมวัตถุนิยม บริโภคนิยม มุ่งความสำเร็จทางวัตถุ คนในสังคมแสวงหาความสำเร็จในชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ อำนาจ และผลประโยชน์ เป็นเหตุทำให้สังคมไทยปัจจุบันเริ่มอ่อนแอลงเรื่อย ๆ และกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตหลายด้าน ทั้งทางด้านการเมือง การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ สังคมโดยเฉพาะสิ่งที่พึงวิตกกังวลเป็นอย่างยิ่งนั้น คือ คุณธรรม จริยธรรมของคนไทยเริ่มถดถอยอันเป็นต้นเหตุที่จะนำสังคมไทยไปสู่วิกฤตในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2550 ได้ระบุว่า ประเทศไทยมีหลายปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไข เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ ปัญหาการพัฒนาาระหว่างเมืองกับชนบท แต่ที่มีปัญหา คือการพัฒนาคน เพราะระหว่างการพัฒนาที่รวดเร็วได้

มีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดปัญหาด้านค่านิยม ศีลธรรมที่เสื่อมลง เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหา ยาเสพติด ปัญหานี้สิน ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมของประเทศ ไทย ในช่วงที่ผ่านมา ทำให้มีการพิจารณาความผิดพลาดเกี่ยวกับทฤษฎี หรือแนวคิดจากประเทศ ตะวันตกที่อยู่เบื้องหลังการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมในอดีตถึงปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยได้ ตระหนักถึงความผิดพลาดอันเกิดจากการนำแนวคิดแบบตะวันตกมาใช้ โดยไม่มีการประยุกต์ให้เข้า กับพื้นฐานแนวคิดดั้งเดิมหรือบริบทของสังคมไทย มีการเสนอทางออกให้กับการแก้ไขเพื่อให้ สังคมไทยรอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์ โดยกลับมา พิจารณาและดำเนินการตามแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นหลัก ปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2549) สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการ แผ่นดิน มาตรา 78(1) ที่กล่าวว่า “บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และ ความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ” นอกจากนั้นแนวคิดและ ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8-10 (พ.ศ. 2540-2554) และต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติของประชาชน ทุกระดับ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติให้ชัดเจนในการพัฒนาและบริหารประเทศ เป็นไปในทางสายกลาง ให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกโดยยึดหลักความพอเพียงที่มีการ วิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล และใช้หลักความพอประมาณ ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับ จิตใจของคนในชาติ และความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุล ระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง มีการเตรียม ระบบภูมิคุ้มกัน ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้ เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแส การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว และซับซ้อน มากยิ่งขึ้น เป็นทั้ง โอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็น ประชาคมอาเซียน ในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้ เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม ระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถ ปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า ต่อไป เพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียง พร้อมทั้งนโยบายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในโรงเรียนในส่วนของจัดการเรียนการสอน โดยให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ จัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา และดำเนินการวัดผลให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะ ซึ่งมีเป้าหมายเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ดังที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 27-31) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง จะต้องมีความกระตือรือร้นในการจัดการอย่างพอเพียง มีการรู้จักประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ มีการปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติปัญญาความรอบรู้ และรอบคอบในการคิด พุด ทำโดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับ ปิยานุช พิบูลสรวุฑ (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2554: 45) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในสาระเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) เงื่อนไขของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง คือ ต้องมีความรู้คู่คุณธรรม 2) ทักษะกระบวนการในการจัดการอย่างพอเพียง และ 3) เป้าหมายพอเพียงทางด้านความรู้ คุณธรรม เจตคติ และด้านทักษะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ ทิศนา แจมมณี (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2554: 24-25) ได้กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสาระที่มีลักษณะเป็นความรู้ประเภทข้อเท็จจริง (Fact) ความรู้ประเภทความคิดรวบยอด (Concept) เป็นทักษะกระบวนการคิดและเป็นคุณธรรม ค่านิยมและเจตคติ ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องมีความรู้เข้าใจข้อเท็จจริง (Fact) ความคิดรวบยอด (Concept) ในสาระที่สอน และจัดการเรียนการสอนโดยเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการตามหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการคิด ภิรมยา อินทรกำแหง (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2554: 6) กล่าวว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การเรียนการสอนนั้น จะต้องฝึกให้นักเรียนคิดก่อน จึงจะนำไปปฏิบัติตามได้ การคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องคิดโดยยึดหลักที่ว่า ด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ที่ว่าด้วย 1) คิดอย่าง

พอประมาณ คือคิดทำอะไรให้อยู่ในความพอดี พอเหมาะ พอควร ต่อความจำเป็น เหมาะสมกับฐานะของตนเอง ไม่เกินตัว มีความสมดุลกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของตนเอง ดำเนินชีวิตที่เดินอยู่บนทางสายกลางที่เรียบง่าย ไม่ทะเยอทะยานแสวงหาความรู้จนไม่รู้จักคำว่าพอ 2) คิดอย่างมีเหตุผลที่อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนถูกต้องกับหลักกฎหมาย วัฒนธรรมที่ดีงาม การมีเหตุผลต้องมีทักษะการคิดในเชิงวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งที่ดี ไม่ดี คิดอย่างมีวิจารณญาณที่สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ถูกต้องกับสภาพที่ดำรงอยู่ของสังคมสิ่งแวดล้อมและของตนเอง และ 3) มีภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมพร้อมเพื่อป้องกันความเสี่ยงในสิ่งที่จะเกิดขึ้นหรือเตรียมรับผลกระทบต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อสามารถปรับตัวและสามารถรับมือได้ทันทั่วทั้งที่ต่อกระแสที่หลังไหล และอาจมีผลเกิดขึ้นตามมา หรือเป็นผลกระทบจากสิ่งที่ไม่ถึง และจะสำเร็จได้ด้วยเงื่อนไขด้านความรู้ ที่บุคคลจะต้องเรียนรู้และแสวงหาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจนั้น ๆ ของตนเอง และที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือนอกจากความรู้แล้วจะต้องมีคุณธรรม ความดีด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการในการจัดการอย่างพอเพียงได้นั้น ลำดับแรกจะต้องฝึกการคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ว่า ด้วย 3 ห่วง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่เป็นลำดับขั้นตอนเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตก่อนที่จะนำไปปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พลชนิกกรชาวไทยโดยตลอดเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก นานกว่า 25 ปีตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์เศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไข โดยมีหลักคิดเพื่อการดำรงชีวิต รวมถึงการพัฒนาและบริหารประเทศ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ เมื่อศึกษาแนวพระราชดำริในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่าพระองค์ท่านได้ทรงประยุกต์แนวคิดจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ดังความในตอนหนึ่งในพระราชกระแสที่ว่า

“...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คืออยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...”

(มูลนิธิชัยพัฒนา, 2558)

ความในพระราชดำรัสนี้ชี้ให้เห็นขอบข่ายในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าด้วยหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง ที่มุ่งเน้นให้ลดกระบวนการเศรษฐกิจทุนนิยมแบบสุดโต่ง โดยลดระดับลงให้เพียงพอต่อความจำเป็น ดำรงชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งตนเองได้ บริโภคอย่างพอเพียง ลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นการเดินทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักการสำคัญคือ หลักของเหตุและผลสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดมาในโลกนี้ซึ่งเป็นผล ล้วนเกิดมาจากเหตุทั้งสิ้น เมื่อหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาตั้งอยู่หลักของเหตุผล การดำเนินชีวิตต่าง ๆ ได้แก่ การเรียนการสอน การแก้ปัญหาต่าง ๆ จะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธหรือกระบวนการแห่งปัญญา (พระไพศาลวิสาโล, 2544: 13) สาระสำคัญของกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธนั้นได้แยกกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการเสวนาสัตบุรุษ และการฟังสังฆกรรม ขั้นตอนที่สอง เป็นการใช้หลักโยนิโสมนสิการ และขั้นตอนที่สาม เป็นธรรมานุธรรมปฏิบัติ ทั้งหมดเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากเมื่อรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น และครบถ้วนแล้ว กระบวนการเรียนรู้ต่อมา คือ การคิดเอาสิ่งที่รับรู้้นั้นมาย่อยจัดระเบียบ เป็นการศึกษาอย่างถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) และสุดท้ายเป็นการปฏิบัติ การปฏิบัตินี้เป็นจุดสำคัญที่ทำให้การศึกษาแบบตะวันตกหลายสำนักที่เน้นการใช้ความคิดล้วน ๆ เป็นการเรียนรู้ระดับพุทธิปัญญา ส่วนการศึกษาในทางพระพุทธศานานอกจากการเรียนรู้ระดับพุทธิปัญญาแล้วยังต้องอาศัยการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญอีกด้วย

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีหลักการ สอนที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้ฟังและผู้สนทนา โดยมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ได้แก่ ประการแรกทรงสอนเพื่อให้ผู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้เห็น หมายถึงสิ่งใดที่ทรงรู้เห็นแล้ว แต่เมื่อทรงเห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟัง ก็ไม่ทรงสอนในสิ่งนั้น ทรงสอนให้ผู้จริงเห็นแจ้งเฉพาะเท่าที่จำเป็น ประการที่สอง ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ ผู้ฟังพอตรงตามแล้วเห็นด้วยตนเอง คือ สอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง และประการสุดท้าย พระองค์ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติ คือทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาและพุทธวิธีในสอนการของพระพุทธองค์เมื่อพิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการแล้ว เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอันประเสริฐ เป็นตัวอย่างอันดีในการนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนของครู ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมจนได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะในสังคมไทย เพราะพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งคำสอนและระบบจริยธรรมที่ยังรากลึกแล้วในสังคมไทย การเรียนการสอนตามหลักพระพุทธศาสนา

เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกลมกลืนกับรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 ค่าเฉลี่ยของคะแนนในระดับประเทศ พบว่า สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคม มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 38.97 รองลงมา คือ สาระภูมิศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย 33.61 สาระประวัติศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 32.67 สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 32.37 และสาระเศรษฐศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ 29.31 ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียนแก่งศรีวิทยา อำเภอแก่งศรี จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ที่พบว่าสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคม ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 36.25 รองลงมาคือ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 32.04 สาระภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 31.72 สาระประวัติศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 31.39 และสาระเศรษฐศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ 27.82 ดังนั้น สาระเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นสาระการเรียนรู้ที่โรงเรียนแก่งศรีวิทยา จะต้องเร่งพัฒนาคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และคะแนนต่ำที่สุดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สอดคล้องกับการสำรวจสภาพปัญหาการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนแก่งศรีวิทยา โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 9 คน และผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ ในระหว่างวันที่ 7-11 มกราคม 2556 ในส่วนของครูผู้สอน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยในด้านการดูแลเอาใจใส่ในด้านการเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้ และการแสดงบทบาทของครูตามหลักกัลยาณมิตร 7 และการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ในส่วนของผู้เรียน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การเรียนรู้หลักความจริง การพิจารณาหาเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ การรู้จักความพอประมาณในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้จ่ายทรัพย์สิน การบริโภคอาหาร และการกระทำต่าง ๆ การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม เช่น การตรงต่อเวลา การรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ และการนำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ในส่วนของผู้ปกครอง พบว่า มีความต้องการให้นักเรียนที่อยู่ในความปกครอง สามารถนำความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้

จากสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ของโรงเรียนแก้งคร้อ วิทยาดังกล่าว แสดงว่า การจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ในมาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และไม่ได้นำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น จึงควรมีจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีความรู้ ทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงสนใจใช้กระบวนการของการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นหลักการแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับกระบวนการของการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา มีดังนี้ ประการแรก ปรโตโมสะ เป็นปัจจัยภายนอก โดยการรับรู้เนื้อหาในบทเรียนในสาระเศรษฐศาสตร์ที่ถูกต้องจากผู้สอน หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตามหลักกัลยาณมิตร ประการที่สอง คือ โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยภายใน จัดเป็นหลักคิด โดยนำเนื้อหาในสาระเศรษฐศาสตร์ที่เรียนรู้ไปคิดพิจารณาหาเหตุผล ร่วมกับหลักบุญนิมิตของมรรค ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุน ทำให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นการนำสาระเศรษฐศาสตร์ที่เรียนรู้มาสรุปเป็นหลักการก่อนนำไปปฏิบัติ และประการที่สาม ไตรสิกขา เป็นหลักปฏิบัติตามศีล คือ ด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาอย่างพอประมาณ สมာธิ คือ ด้านจิตใจและคุณธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และปัญญา คือ ด้านความรู้ความเข้าใจตามหลักเหตุผล และประการที่สี่ ศึกษาผลการปฏิบัติตามหลักท้าวานา 4 ประกอบด้วย กายท้าวานา การพัฒนากาย คือ มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุ สีลท้าวานา การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือเพื่อนมนุษย์ จิตท้าวานา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตใจให้เจริญองงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงามและความเข้มแข็งมั่นคงและความเบิกบานผ่องใสสงบสุข และปัญญาท้าวานา การพัฒนาปัญญา คือการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริง ดังนั้น กระบวนการของการศึกษาตามแนวพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทางนำไปสู่การวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำกระบวนการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม ที่เป็นรากฐานของสังคมและวัฒนธรรมไทย และเป็นมรดกของชนชาติไทย มาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อช่วย

ส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในสังคมโลกาภิวัตน์ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย และการออกแบบระบบการเรียนการสอน แนวคิด ทฤษฎีพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา แนวคิดที่นำมาใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดหลักการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เป็นการวิจัยประเภทหนึ่ง ที่นำมาใช้ในวงการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาความรู้ โดยมีขั้นตอนของการวิจัย คือ ดำเนินการวิจัยก่อนแล้วจึงนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนานวัตกรรม และเมื่อได้นวัตกรรมแล้ว จึงนำนวัตกรรมที่ได้ไปใช้ดำเนินการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงนำผลหรือนวัตกรรมที่ได้จากการนำไปใช้ไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไข โดยมีขั้นตอนในการวิจัยตามลำดับต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research: R₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากสภาพการปฏิบัติจริง ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือการประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย การวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ไปสู่ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Develop: D₁) เป็นการออกแบบ และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาโดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 (R₁) ไปใช้ในการพัฒนานวัตกรรม ทำให้นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และในขั้นการพัฒนา นี้ จะต้องพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพก่อนแล้วจึงไปขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research: R₂) เป็นขั้นตอนที่นำนวัตกรรมไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการประเมินระหว่างใช้และเมื่อใช้แล้วไปสู่ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (Develop: D₂) เป็นขั้นที่มีการประเมินผลนวัตกรรม หรือบางกรณีอาจจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามจุดประสงค์ ก็สามารถดำเนินการปรับปรุงนวัตกรรมอีกครั้งหนึ่ง กระบวนการพัฒนานวัตกรรมดังกล่าวใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาในการพัฒนาการศึกษา (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 230)

การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่ง ครอสเวล (Creswell, 2011) รัตนะ บัวสนธ์ (2533) และองอาจ นัยพัฒน์ (2554) ได้กล่าวว่า การวิจัยแบบผสมผสานเป็นการออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีในการรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐาน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการบูรณาการเชิงปริมาณ

เป็นวิธีการทดสอบทฤษฎี และวิธีการเชิงคุณภาพในการศึกษาปรากฏการณ์ การศึกษาหาคำตอบไปพร้อม ๆ กัน แล้วนำผลที่ได้เชิงปริมาณมาสรุปตีความ โดยอาศัยผลที่ได้จากวิธีการเชิงคุณภาพมาสรุปร่วมกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นจากสภาพการณ์ที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง ภายใต้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการนำรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีการตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานตามขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบวิจัย (The Embedded Design) มาใช้ในการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการสะท้อนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ

2. แนวคิด หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบระบบการเรียนการสอน

การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดแบบจำลองการออกแบบการเรียนการสอน ADDIE Model ของครุส (Kruse, 2012) และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009) ร่วมกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

แบบจำลองการออกแบบการเรียนการสอน ADDIE Model ของครุส (Kruse, 2012) ใช้วิธีการเชิงระบบ โดยมีวิธีดำเนินการ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) ขั้นตอนการออกแบบ (Design) เป็นการระบุกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดประเมินผลการเรียนการสอน การเลือกสื่อ และวิธีการจัดการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนการพัฒนา (Development) เป็นการพัฒนาแผนการสอน พัฒนานวัตกรรมที่ใช้ และเครื่องมือวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 4) ขั้นตอนนำไปใช้ (Implementation) เป็นการนำแผนการสอน นวัตกรรมและเครื่องมือวัดผลไปใช้ในสถานการณ์จริง และ 5) ขั้นตอนประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินแผนการสอน และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนทุกองค์ประกอบเพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบ

ในส่วนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009) ได้เสนอรูปแบบการเรียนการสอน (Model of Teaching) โดยเริ่มจากเสนอภาพเหตุการณ์ในห้องเรียน (Scenario) ด้วยวิธีการเล่าเรื่อง มีครูและนักเรียนเป็นผู้แสดง เป็นการจำลองเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเพื่อนำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) รูปแบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ กระบวนการเรียนการสอน (Syntax) ระบบสังคม (Social System) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และระบบสนับสนุน (Support

System) 2) การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ (Application) และ 3) สาระความรู้ทักษะในการปฏิบัติงาน และสิ่งที่ส่งเสริมในการเรียนการสอน (Instruction and Nurturant Effects)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดในการออกแบบระบบการเรียนการสอน ADDIE Model ของครุส (Kruse, 2012) และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009)

3. แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา

จากการทบทวนและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีตามแนวพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 4 หลักธรรม ได้แก่

3.1 หลักปรโตโมสะ คือ เสี่ยงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน การแนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา การบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน ชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในสิ่งที่ตั้งงามถูกต้องจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรที่เป็นบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูงช่วยบอก ช่วยสอน หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรจะต้องมีคุณสมบัติเป็นคนดี เป็นคนมีปัญญาและเป็นคนมีคุณธรรมตาม กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ ปิโย (น่ารัก) ครุ (น่าเคารพ) ภาวนิโย (น่าเจริญใจ) วตฺตา จ(รู้จักพูดให้ได้ผล) วจนกุชโโม (ทนต่อถ้อยคำ) คมฺภีรญจ กถํ กตฺตา (แถลงเรื่องเล่าลึกได้) และ โน จฉฺฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย) ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ซึ่งเป็นวิธีการแห่งศรัทธา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 622-633)

3.2 หลักโยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย ซึ่งเป็นหลักของการคิดที่ทำให้มนุษย์รู้จักมอง รู้พิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ วิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิดแยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง ซึ่งทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา โดยโยนิโสมนสิการ ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกาได้ไขความไว้โดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ ๆ คือ อุบายมนสิการ (ลิตถุกวิธี ปถมนสิการ (ลิตมีระเบียบ) การณมนสิการ (ลิตอย่างมีเหตุผล)และอุปาทกมนสิการ (ลิตเร้ากุศล) (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 670-671) ถ้าบุคคลไม่รู้จักโยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตรจะต้องเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งโยนิโสมนสิการ ไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา คือ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ นอกจากนั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 676-727) ได้ประมวลโยนิโสมนสิการเป็นแบบ

ใหญ่ ๆ 10 วิธีคือ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ วิธีคิดแบบสามัญ
ลักษณะ วิธีคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบ
คุณค่าแท้คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน และวิธีคิดแบบวิภาษวาท
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ในส่วนของการณมนสิการ (คิดอย่างมีเหตุผล) และ
โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือบรรเทาตัดมหา ได้แก่ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบ
คุณค่าแท้คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน และวิธีคิดแบบวิภาษวาท
นอกจากนั้น โยนิโสมนสิการยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดคุณลักษณะความพอเพียงในด้านความมี
เหตุผล

3.3 หลักไตรสิกขา เป็นแก่นนำแห่งกระบวนการของการศึกษา ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ
เมื่อสัมมาทิฏฐิเป็นแก่นนำ และเป็นฐานแล้ว กระบวนการของการศึกษาภายในตัวบุคคลก็จะดำเนิน
ไปได้ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ขั้นตอนที่ 1 การฝึกฝนอบรมในด้านความ
ประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา อาริยะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา หรือศีล ขั้นตอนที่ 2
การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพจิต
เรียกว่า อธิจิตสิกขา หรือสมาธิ และขั้นตอนที่ 3 การฝึกฝนอบรมปัญญา ให้เกิดความรู้เข้าใจ
สิ่งทั้ง หลายตามความเป็นจริง ตามเหตุปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหามาตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทัน
โลกและชีวิต จนทำให้จิตบริสุทธิ์ หลุดพ้นจากการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้
เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา หรือปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 914-915)

3.4 หลักภาวนา 4 คำว่า ภาวนา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ซึ่งตรงกับคำว่า
การพัฒนา มี 4 ประการ คือ 1) กายภาวนา การพัฒนากาย คือ มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อม
ทางกายภาพ หรือวัตถุ 2) ศีลภาวนา การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อม
ทางสังคม หรือเพื่อนมนุษย์ 3) จิตภาวนา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตให้เจริญงอกงามขึ้นใน
คุณธรรม ความดีงามและความเข้มแข็งมั่นคงและความเบิกบานผ่อนคลายสงบสุข และ 4) ปัญญา
ภาวนา การพัฒนาปัญญา คือการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริง
(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545: 371-373)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกระบวนการของการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนามาใช้
ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยเริ่มต้นจากหลักคิด โดยใช้ ปรัตตโมสะ ที่ประกอบด้วย
กัลยาณมิตรที่ดี (ปัจจัยภายนอก) เพื่อนำไปสู่โยนิโสมนสิการ (ปัจจัยภายใน) เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในขั้น
ก่อนเข้าสู่มรรค เชื่อมต่อด้วยหลักปฏิบัติ คือ ไตรสิกขา คือ การฝึกศึกษาพัฒนาความสัมพันธ์กับ
สิ่งแวดล้อม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาตามหลักแห่ง ศีล สมาธิและปัญญา เมื่อปฏิบัติการศึกษา
ด้วยสิกขาแล้วศึกษาผลของการพัฒนาด้วยภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา: มีความใฝ่เรียนรู้

ศีลภาวนา: มีวินัย จิตภาวนา: มีความอดทน และปัญญาภาวนา: มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน

4. แนวคิด ทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พบว่า มีแนวคิด ดังนี้

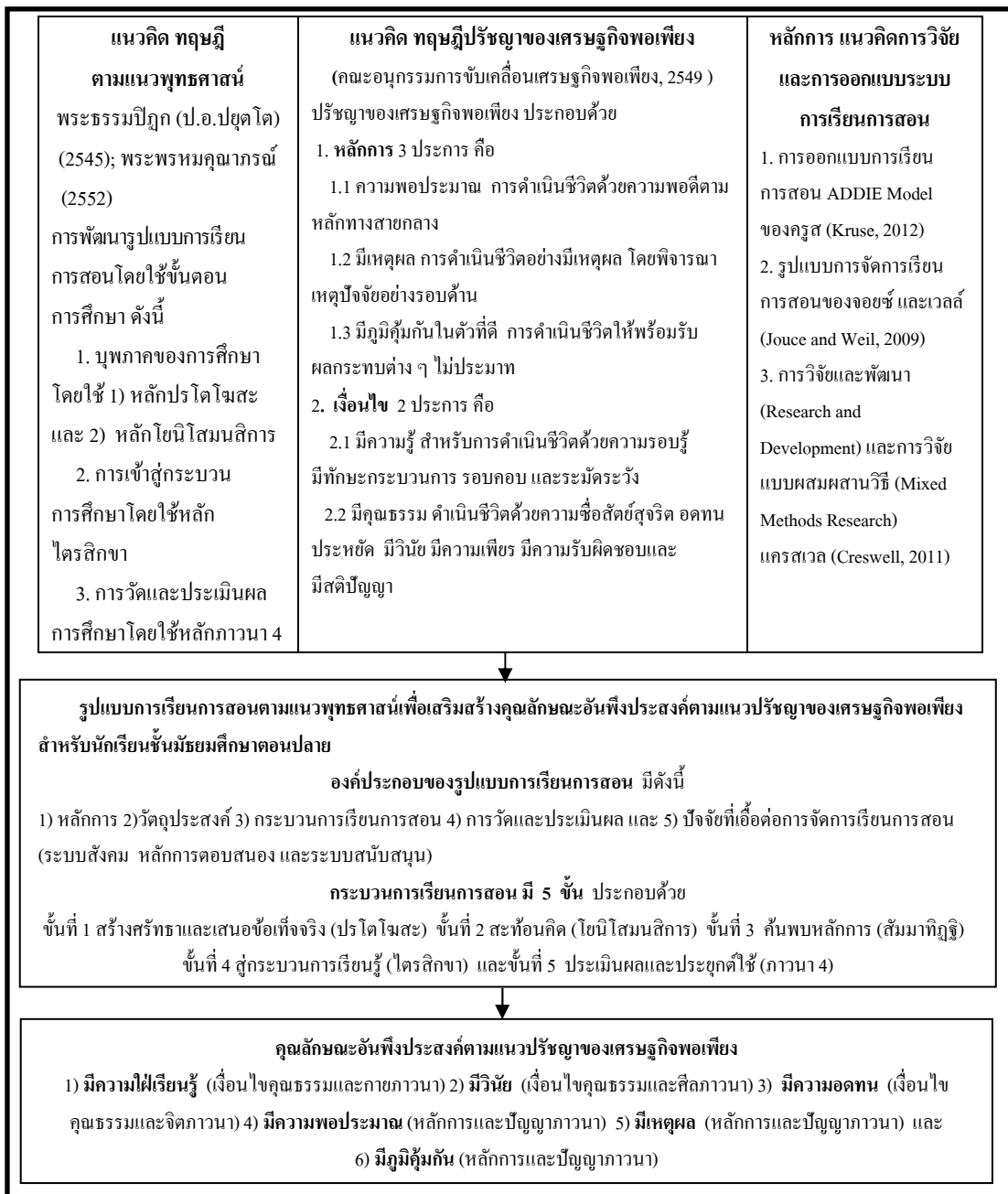
4.1 หลักการ 3 ประการ คือ 1) ความพอประมาณ การดำเนินชีวิตด้วยความพอดีตามหลักทางสายกลาง 2) มีเหตุผล การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาเหตุปัจจัยอย่างรอบด้าน และ 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีการดำเนินชีวิตให้พร้อมรับผลกระทบต่าง ๆ ไม่ประมาท

4.2 เงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) มีความรู้ สำหรับการดำเนินชีวิตด้วยความรอบรู้ มีทักษะกระบวนการ รอบคอบ และระมัดระวัง และ 2) มีคุณธรรม สำหรับการดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ประหยัด มีวินัย มีความเพียรพยายาม และมีความรับผิดชอบ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิด ทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในด้านหลักการ คือ มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน ในด้านเงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัยและมีความอดทน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ขั้นตอนต่าง ๆ นำมากำหนดเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการ เรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโมสะ) เป็นการสร้างการรับรู้ตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยผู้สอนทำหน้าที่ตามหลักกัลยาณมิตร 2) ขั้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) เป็นการฝึกการใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) 3) ขั้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฐิ) เป็นการสร้างความเชื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักการ กฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) 4) ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) เป็นกระบวนการพัฒนาทางกาย จิต และปัญญาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) และ 5) ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้และนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้จากแนวทางพัฒนาตนเองตามหลักภาวนา 4 ในทางพระพุทธศาสนาและตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง ซึ่งประกอบด้วย ใฝ่เรียนรู้ (กายภาวนา และเงื่อนไขคุณธรรม) มีวินัย (ศีลภาวนาและเงื่อนไขคุณธรรม) มีความอดทน (จิตภาวนา และเงื่อนไขคุณธรรม) มีความพอประมาณ (ปัญญาภาวนาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) มีเหตุผล

(ปัญหาภาวนาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) และมีภูมิคุ้มกัน (ปัญหาภาวนาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำถามในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคุณภาพและประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

2. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิผลเป็นอย่างไร

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังเรียนเป็นอย่างไร

2.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 ระยะเวลา คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน มีพัฒนาการเป็นอย่างไร

3. การขยายผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 ระยะเวลา คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอน ครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน

3. เพื่อขยายผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐาน ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่าก่อนเรียน

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 ระยะเวลา คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน มีพัฒนาการสูงขึ้นเป็นลำดับ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย ครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแก่งคร้อวิทยา อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 11 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน รวมจำนวนทั้งหมด 440 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 40 คน ที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนแก่งคร้อวิทยา อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม และวิธีการจับสลาก

3. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) มี 2 ตัวแปร คือ

3.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

3.2.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) มีความใฝ่เรียนรู้ (กายภาวนา) 2) มีวินัย (ศีลภาวนา) 3) มีความอดทน (จิตภาวนา) 4) มีความพอประมาณ (ปัญญาภาวนา) 5) มีเหตุผล (ปัญญาภาวนา) และ 6) มีภูมิคุ้มกัน (ปัญญาภาวนา)

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหารายวิชาสังคมศึกษา ส31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นสาระเศรษฐศาสตร์ ตามหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคมมาตรฐาน ส.3.1 ตัวชี้วัด ข้อ 2 ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ 2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศมาตรฐาน ส.3.1 ตัวชี้วัด ข้อ 2 ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ 3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ระบบสหกรณ์ มาตรฐาน ส.3.1 ตัวชี้วัด ข้อ 3 ตระหนักถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ 4) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน มาตรฐาน ส.3.1 ตัวชี้วัด ข้อ 4 วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข และ 5) หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง เศรษฐกิจไทยในยุคโลกาภิวัตน์ มาตรฐาน ส.3.2 ตัวชี้วัด ข้อ 2 วิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีต่อสังคมไทย

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 20 สัปดาห์ ๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 20 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นิยามศัพท์เฉพาะของคำต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง การสังเคราะห์องค์ประกอบและกระบวนการเชิงระบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และองค์ประกอบเชิงเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และแนวคิดแบบจำลองการออกแบบการเรียนการสอน ADDIE Model ของครุส (Kruse, 2012) มาใช้ในการออกแบบ (Design) และการพัฒนา (Development) ร่วมกับแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของจอยซ์ และเวลต์ (Joyce and Weil, 2009: 9) ดำเนินตามขั้นตอนการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Develop: D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Develop: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน

2. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ หมายถึง องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มีแบบแผนในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ประกอบด้วย หลักปรโตโมสะ หลักโยนิโนมนสิการ หลักไตรสิกขา และหลักภาวานา 4 ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมี 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน โดยมีขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้น ดังนี้

2.1 ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโมสะ) เป็นขั้นตรวจสอบ และให้ความรู้พื้นฐานเดิมให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ใหม่ และให้ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสัมผัสทางกาย (ตา หู จมูก ลิ้น และกาย) ผ่านสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ การสนทนา การอภิปราย ชักถาม ค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร (น่ารัก น่าเคารพ ทำได้ พูดให้เกิดความกระจำใจได้ อดทนต่อคำพูดได้ รู้จริง และชี้นำไปในทางที่ถูก) ทำหน้าที่ชี้แนะและให้

ความสะดวกในการเรียนรู้ทั้งในด้านหลักการ ทฤษฎี วิธีการ วิชิตด แหล่งเรียนรู้ การตรวจสอบ และ การประเมินผล

2.2 ขั้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) เป็นขั้นที่นักเรียนนำการรับรู้ในขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง มาสู่ระบบการคิดหาเหตุในด้าน การมีจุดหมาย ความเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ความสัมพันธ์ของเงื่อนไขจำเป็นกับสิ่งที่เกิดขึ้น และประโยชน์ที่เกิดขึ้น

2.3 ขั้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฎฐิ) เป็นขั้นที่นักเรียนนำกระบวนการคิดที่ได้จากขั้นสะท้อนคิดมาสรุปเป็นความคิดรวบยอด หรือหลักการ เพื่อสร้างเชื่อและความเข้าใจที่ถูกต้อง

2.4 ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) เป็นขั้นที่ครูนำความคิดรวบยอดหรือหลักการที่กำหนดไว้ในขั้นสืบค้นหลักการ มาให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ในประเด็น การปฏิบัติตามหลักทางสายกลาง ในด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุและสิ่งแวดล้อมทางสังคม (ศีล) ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม (สมาธิ) และทางด้านความรู้ความเข้าใจความจริงตามหลักเหตุผล (ปัญญา) โดยจัดอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย ก่อนแล้วนำผลการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้มานำเสนอต่อเพื่อนทั้งชั้น

2.5 ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4) เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันประเมินผลงานของกลุ่มเพื่อนที่เกิดขึ้นในขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ ในด้านแนวปฏิบัติการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุ (กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (จิตภาวนา) และด้านความรู้เข้าใจความจริงตามหลักเหตุผล (ปัญญาภาวนา) แล้วคัดเลือกผลงานของกลุ่มที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพียงกลุ่มเดียว เพื่อนำมาวางแผนและนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จำลอง หรือชีวิตจริง โดยผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติทั้งใน และนอกเวลาเรียน

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักภาวนา 4 มี 6 ด้านดังต่อไปนี้

3.1 มีความใฝ่เรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมในเรื่องการบันทึกรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้จากสิ่งที่ได้จากการอ่านหรือสังเกตพบเห็นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ความสนใจและตั้งใจศึกษาเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ได้จากสังเกตเห็นอย่างแน่วแน่มั่นคง และการจำแนกแยกแยะตรวจสอบสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้ ซึ่งวัดได้จากการสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการเขียนรายงานตนเองของนักเรียน และวัด โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองจากการสัมภาษณ์ และทำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่ 1 คือ การรับรู้ ระดับที่ 2 คือ การตอบสนอง

ระดับที่ 3 คือ การเห็นคุณค่า ระดับที่ 4 คือ การจัดระบบ และระดับที่ 5 คือ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย

3.2 มีวินัย หมายถึง พฤติกรรมในเรื่องการดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนตัวและสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย การอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียนและสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นมีความตั้งใจปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียนและสังคม มีการจำแนกแยกแยะเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน โรงเรียนและสังคม ซึ่งวัดได้จากการสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการเขียนรายงานตนเองของนักเรียน และวัดโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองจากการสัมภาษณ์ และทำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่ 1 คือ การรับรู้ ระดับที่ 2 คือ การตอบสนอง ระดับที่ 3 คือ การเห็นคุณค่า ระดับที่ 4 คือ การจัดระบบ และระดับที่ 5 คือ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย

3.3 มีความอดทน หมายถึง พฤติกรรมในเรื่องการลงมือปฏิบัติงานการเรียนตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย การให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงานหรือกิจกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย การแสดงความตั้งใจในการทำงานโดยไม่ละทิ้งงาน และการจำแนกแยกแยะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและหาวิธีแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลจนสำเร็จลุล่วง ซึ่งวัดได้จากการสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการเขียนรายงานตนเองของนักเรียน และวัดโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองจากการสัมภาษณ์ และทำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่ 1 คือ การรับรู้ ระดับที่ 2 คือ การตอบสนอง ระดับที่ 3 คือ การเห็นคุณค่า ระดับที่ 4 คือ การจัดระบบ และระดับที่ 5 คือ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย

3.4 มีความพอประมาณ หมายถึง พฤติกรรมในเรื่องการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างประหยัดและคุ้มค่า การให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคของส่วนรวมอย่างประหยัดและคุ้มค่า มีความตั้งใจกระทำกิจใด ๆ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็นและฐานะของตนเอง และสามารถจำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็นและเหมาะสมแก่ฐานะตนเอง ซึ่งวัดได้จากการสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการเขียนรายงานตนเองของนักเรียน และวัดโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองจากการสัมภาษณ์ และทำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่ 1 คือ

การรับรู้ ระดับที่ 2 คือ การตอบสนอง ระดับที่ 3 คือ การเห็นคุณค่า ระดับที่ 4 คือ การจัดระบบ และระดับที่ 5 คือ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย

3.5 มีเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมในเรื่องการแสดงออกในการอุปโลกและบริโกลในชีวิตประจำวันของตนเอง อย่างสมเหตุสมผลโดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตั้งใจอุปโลก บริโกลและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำแนกแยกแยะแนวทางการดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุผล ซึ่งวัดได้จากการสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการเขียนรายงานตนเองของนักเรียน และวัด โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองจากการสัมภาษณ์ และทำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่ 1 คือ การรับรู้ ระดับที่ 2 คือ การตอบสนอง ระดับที่ 3 คือ การเห็นคุณค่า ระดับที่ 4 คือ การจัดระบบ และระดับที่ 5 คือ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย

3.6 มีภูมิคุ้มกัน หมายถึง พฤติกรรมในเรื่องการวางแผนการใช้วัสดุสิ่งของ อุปกรณ์การเรียนของตนเอง และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุ ร่วมมือกับผู้อื่นในการวางแผนการเรียน การปฏิบัติงาน และปรับตัวเข้ากับสังคมที่เกี่ยวข้องตั้งใจวางแผนป้องกันความเสี่ยงและเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียน การทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวันจำแนกแยกแยะแนวทางการดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคมและวัตถุ ซึ่งวัดได้จากการสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการเขียนรายงานตนเองของนักเรียน และวัด โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองจากการสัมภาษณ์ และทำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่ 1 คือ การรับรู้ ระดับที่ 2 คือ การตอบสนอง ระดับที่ 3 คือ การเห็นคุณค่า ระดับที่ 4 คือ การจัดระบบ และระดับที่ 5 คือ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนของนักเรียนที่เรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ส 31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งด้านความจำ (Remembering) ความเข้าใจ (Understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมินค่า (Evaluation) และสร้างสรรค์ (Creating) ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ คะแนนเต็ม 50 คะแนน

5. นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนแก่งคร้อวิทยา อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่ได้รับ

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในครั้งนี้นำให้เกิดประโยชน์จากงานวิจัย ดังนี้

1. ได้รูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้กับนักเรียนในโรงเรียน หรือระดับการศึกษาอื่น ๆ รวมทั้งเป็นแนวทางของการศึกษาวิจัยหรือขยายผลองค์ความรู้ต่อไปได้
2. ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับชั้นอื่น ๆ ได้
3. ทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามพฤติกรรมบ่งชี้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในของสาระเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ดังนี้

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.3 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา
 - 2.1 พระพุทธศาสนากับการศึกษา
 - 2.2 พระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้
 - 2.3 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิด หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.1 ความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.2 ความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.4 แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา
4. แนวคิดหลักการวิจัยและพัฒนา
 - 4.1 การวิจัยและพัฒนา
 - 4.2 การวิจัยแบบผสมผสานวิธี
5. แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอน
 - 5.1 การออกแบบการเรียนการสอน
 - 5.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

6. แนวคิดด้านการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 6.1 การประเมินตามสภาพจริงในการเรียนการสอน
 - 6.2 เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

**หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้มีกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ได้กำหนดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ว่า สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ขอมริบในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 2)

1. ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอน ไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากสาระการเรียนรู้ตั้งคัมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจมนุษย์ในด้านการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศ และสังคมโลก

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตั้งคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่ง สิริวรรณ ศรีพหล (2553: 83) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการเรียนรู้ว่าจะระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้น มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาระบบการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร ต้องสอนอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบในการประกันคุณภาพดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดไว้เพียงใด ซึ่งสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตั้งคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 สาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ 11 มาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดาหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม กฎมณียุญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาวิเคราะห์สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตั้งคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น มีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลก ส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกลงและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม

แนวทางการจัดการเรียนการสอนตั้งคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. การจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

การจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจ ประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ตลอดจนเข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547: 5) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ถูกต้อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง จากความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดของตนเอง (สิริวรรณ ศรีพหล, 2552: 6) ซึ่งในจุดมุ่งหมายข้อ 1 ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2551 ได้ระบุไว้ว่า เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้เรียนจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และยึดมั่นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

การจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข ตลอดจนเข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะความเป็นพลเมืองดี ซึ่ง สิริวรรณ ศรีพหล (2554: 100) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ต้องมุ่งจัดกิจกรรมในหลาย ๆ ลักษณะทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยกิจกรรมที่จัดต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี พัฒนาเจตคติและจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ตลอดจนมีทักษะและความสามารถในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกได้อย่างมีความสุข

3. การจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์

การจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ ตลอดจนเข้าใจระบบ และสถาบันเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการอยู่ร่วมกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่อย่างพอเพียงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนมีความรู้และคุณธรรมและสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 5)

4. การจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์

การจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจความหมายและความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนเข้าใจความเป็นมาของชนชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2552) และ สิริวรรณ ศรีพหล (2552) ได้กล่าวถึง สาธาระประวัติศาสตร์ว่า เป็นสาระที่สำคัญที่ผู้เรียนจะต้องเรียน เนื่องจากประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและความผิดพลาดของมนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน ดังนั้น การสอนสาระประวัติศาสตร์จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต ตลอดจนมีความผูกพันต่อท้องถิ่น ประเทศชาติ และ โลก ซึ่ง สิริวรรณ ศรีพหล (2552: 18) กล่าวว่า การศึกษาประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจพื้นฐานของตนเอง เข้าใจวิวัฒนาการของมนุษย์และสังคมและได้เรียนรู้ความสำเร็จหรือข้อผิดพลาดของมนุษย์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในสังคมปัจจุบัน

5. การจัดการเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์

การจัดการเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เข้าใจลักษณะของโลก กายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุปและใช้ข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่จะก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ พัฒนาให้มีทักษะทางภูมิศาสตร์ และพัฒนาให้มีเจตคติทางภูมิศาสตร์ ซึ่ง สิริวรรณ ศรีพหล (2552: 113) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภูมิศาสตร์จะต้องมุ่งเน้นผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านทักษะ และด้านเจตคติ โดยจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการจัดการเรียนการสอนทุกสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีการมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ได้รับรู้ เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นลักษณะนิสัย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2553: 12-13) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอน และบทบาทของผู้เรียนไว้ดังนี้

1. บทบาทของครูผู้สอน

1.1 การสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนควรคำนึงว่าผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ (Learning Styles) แตกต่างกัน ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้

และให้โอกาสกับผู้เรียนได้ค้นพบวิธีการเรียนรู้ของตนเอง จึงจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรดำเนินการดังนี้

1.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน โดยคำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนที่มีภูมิหลัง สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด รูปแบบการเรียนรู้ ความสนใจ และความต้องการที่แตกต่างกัน และการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะกับพื้นฐานของผู้เรียน ลักษณะของผู้เรียนและสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีพัฒนาการที่เป็นไปตามความสามารถ และเต็มศักยภาพของแต่ละคน

1.1.2 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

1.2 การบูรณาการและถ่ายโยงความรู้ ครูผู้สอนควรได้บูรณาการสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน นำไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์และสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรดำเนินการดังนี้

1.2.1 ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับการพัฒนาทางสมองและเน้นคุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตร

1.2.2 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

1.2.3 จัดเตรียม และเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.2.4 ประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน

1.2.5 วิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อนำผลมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย

2. บทบาทของผู้เรียน

2.1 กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุตามเป้าหมาย

2.2 แสวงหาและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย และรู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ความรู้ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตในสังคม

2.3 ลงมือปฏิบัติจริง สรุปล้ำงที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.4 มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน และครู

2.5 ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ โดยจะต้องจัดกระบวนการอย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร ตลอดจนเกิดสมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนแก่งศรีวิทยา ได้กำหนดไว้ดังนี้ (โรงเรียนแก่งศรีวิทยา, 2554)

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแก่งศรีวิทยา

ชั้น	ภาคเรียนที่	รหัส/รายวิชา	สาระที่	จำนวนหน่วยกิต	จำนวนชั่วโมง/สัปดาห์	จำนวนชั่วโมง/ภาคเรียน
ม.4	1	ส 31101 เศรษฐศาสตร์	3	0.5	1	20
		ส 31103 ประวัติศาสตร์	4	0.5	1	20
		ส 31105 พระพุทธศาสนา	1	0.5	1	20
	2	ส 31102 เศรษฐศาสตร์	3	0.5	1	20
		ส 31104 ประวัติศาสตร์	4	0.5	1	20
		ส 31106 พระพุทธศาสนา	1	0.5	1	20
ม.5	1	ส 32101 ภูมิศาสตร์	5	0.5	1	20
		ส 32103 ประวัติศาสตร์	4	0.5	1	20
		ส 32105 พระพุทธศาสนา	1	0.5	1	20
	2	ส 32102 ภูมิศาสตร์	5	0.5	1	20
		ส 32104 ประวัติศาสตร์	4	0.5	1	20
		ส 32106 พระพุทธศาสนา	1	0.5	1	20

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา (ต่อ)

ชั้น	ภาคเรียนที่	รหัส/รายวิชา	สาระที่	จำนวนหน่วยกิต	จำนวนชั่วโมง/สัปดาห์	จำนวนชั่วโมง/ภาคเรียน
ม.6	1	ส 33101 หน้าที่พลเมือง	2	0.5	1	20
		ส 33105 พระพุทธศาสนา	1	0.5	1	20
	2	ส 33102 หน้าที่พลเมือง	2	0.5	1	20
		ส 33106 พระพุทธศาสนา	1	0.5	1	20

จากตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดไว้ ดังตารางที่ 2-3 ดังนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ส31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวนชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคม	ส 3.1	ข้อ 2 ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ	1. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว 2. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ	4
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ	ส 3.1	ข้อ 2 ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ	1. ปัญหาการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา โดยการศึกษาวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ผ่านมา 2. การพัฒนาประเทศที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับปัจจุบัน	4

ตารางที่ 2 โครงสร้างรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ส31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ระบบสหกรณ์	ส 3.1	ข้อ 3 ตระหนักถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ	1. วิวัฒนาการของสหกรณ์ในประเทศไทย 2. ความหมายความสำคัญ และหลักการของระบบสหกรณ์ 3. ตัวอย่างและประเภทของสหกรณ์ในประเทศไทย 4. ความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและประเทศ	4
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน	ส 3.1	ข้อ 4 วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข	1. ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชน 2. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน 3. ตัวอย่างของการรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ ในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชน	4
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง เศรษฐกิจไทยในยุคโลกาภิวัตน์	ส 3.2	ข้อ 2 วิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย	1. วิวัฒนาการของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ของไทย 2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศ 3. ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีต่อภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าและบริการ	4
รวม				20

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ส31102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1 เรื่อง เศรษฐศาสตร์ เบื้องต้น	ส 3.1	ข้อ 1 อภิปรายการ กำหนดราคาและ ค่าจ้างในระบบ เศรษฐกิจ	1. ระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน ผลดีและผลเสียของระบบเศรษฐกิจ แบบต่างๆ 2. ตลาดและประเภทของตลาด ข้อดี และข้อเสียของตลาดประเภทต่าง ๆ 3. การกำหนดราคาตามอุปสงค์ และ อุปทาน การกำหนดราคาในเชิง กลยุทธ์ที่มีในสังคมไทย 4. การกำหนดค่าจ้าง กฎหมายที่ เกี่ยวข้องและอัตราค่าจ้างแรงงานใน สังคมไทย 5. บทบาทของรัฐในการแทรกแซง ราคาและการควบคุมราคาเพื่อการ แจกจ่าย และจัดสรรในทางเศรษฐกิจ	5
หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง การเงิน การคลัง	ส 3.2	ข้อ 1 อธิบายบทบาท ของรัฐบาลด้าน นโยบายการเงิน การ คลังในการพัฒนา เศรษฐกิจของ ประเทศ	1. บทบาทของนโยบายการเงินและการ คลังของรัฐบาล 2. รายรับและรายจ่ายของรัฐที่มีผลต่อ งบประมาณ หนี้สาธารณะ การพัฒนา ทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของ ประชาชน 3. ความหมาย สาเหตุ และผลกระทบ ที่เกิดจากภาวะทางเศรษฐกิจ เช่น เงินเฟ้อ เงินฝืด 4. ตัวชี้วัดความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ เช่น GDP, GNP รายได้เฉลี่ย ต่อบุคคล 5. แนวทางการแก้ปัญหาของนโยบาย การเงินการคลัง	5

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ส31102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การค้าการลงทุนระหว่างประเทศ	ส 3.2	ข้อ 2 วิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย	1. การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ 2. บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในเวทีการเงินโลกที่มีผลกับไทย	5
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	ส 3.2	ข้อ 3 วิเคราะห์ผลดีผลเสียของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ	1. แนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ 2. บทบาทขององค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก เช่น WTO, NAFTA, EU, IMF, ADB, OPEC, FTA, APEC 3. ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การพึ่งพา การแข่งขัน การขัดแย้ง และการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 4. ตัวอย่างเหตุการณ์ที่นำไปสู่การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ	5
รวม				20

จากโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนแก่งคร้อวิทยา ที่กล่าวมาข้างต้น ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสาระการเรียนรู้สำหรับการวิจัย คือ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในรายวิชาสังคมศึกษา ส31101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา

การจัดการเรียนการสอนตามแนวพระพุทธศาสนา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจะกล่าวถึง

พระพุทธศาสนากับการศึกษา พระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับต่อไปนี้

พระพุทธศาสนากับการศึกษา

พระพุทธศาสนานั้นได้รับการยอมรับเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาหรือการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนามีคำสอนที่ทำให้คนตื่นจากอวิชชาคือ ความไม่รู้ ซึ่งคำว่าพุทธะ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน หมายถึงพระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้ด้วยปัญญาคุณ พระองค์ทรงค้นพบสัจธรรมของชีวิตที่เรียกว่า อริยสัจ 4 คือ ความจริงของชีวิต ได้แก่ ความทุกข์ (ทุกข์) พร้อมด้วยสาเหตุแห่งทุกข์ (สมุทัย) ทรงค้นพบการดับทุกข์ (นิโรธ) หรือนิพพาน และแนวทางดับทุกข์ (มรรค) อันเป็นที่มาของคำว่า พุทธศาสตร์ คือ ศาสตร์หรือวิชาการที่ทำให้คนมีปัญญาในการดำเนินชีวิต

คำว่า การศึกษา ตรงกับภาษาบาลีว่า สิกขา นอกจากมีความหมายในทางการศึกษาในระบบการศึกษาในปัจจุบันแล้ว ยังรวมถึงการใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก สรุปได้ว่า บุคคลย่อมศึกษาเรื่องความประพฤติดีทางกาย วาจา การฝึกอบรมจิต และฝึกอบรมปัญญาให้สูงขึ้น เมื่อน้อมนำจิตคำนึงถึงการศึกษาทั้ง 3 อย่างนี้จึงเรียกว่า การศึกษา ซึ่งการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา มีองค์ประกอบดังนี้ (พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), 2534)

1. หลักการศึกษาหรือการเรียนรู้ ในทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาพระธรรมวินัย และการลงมือปฏิบัติ ซึ่งการศึกษาทั้ง 2 อย่างเป็นกระบวนการที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา

2. ประเภทของความรู้ ความรู้ในทางพระพุทธศาสนาจำแนกได้ดังนี้

2.1 จำแนกโดยธรรมชาติของความรู้ ความรู้จัดเป็นนามธรรมที่ปรากฏอยู่ในนามขั้น 3 ประการ คือ สัญญา เป็นการจำได้หมายรู้ วิญญาณ เป็นความรู้ทั้งหมดในวิญญาณขั้นจำแนกได้ 6 ประการ คือ รู้จักรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และการคิด ปัญญา เป็นความรู้หลักในหมวดสังขารขั้น ได้แก่ การรู้เหตุผล รู้ความผิดชอบชั่วดี รู้ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง เป็นต้น

2.2 จำแนกโดยทางรับรู้ ความรู้เกิดจากผัสสะโดยผ่านอายตนะภายในและภายนอกมากระทบกันจึงเกิดความรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

2.3 จำแนกพัฒนาการทางปัญญา เป็นความรู้ที่อยู่ในขอบเขตของการฝึกอบรมหรือการพัฒนาทางปัญญา แบ่งได้ 3 ประเภท คือ สัญญา เป็นการจำได้หมายรู้ ทิฐิเป็นความเห็นเป็นความเข้าใจในเหตุผลหรือทฤษฎีที่ศึกษา และญาณ เป็นความหยั่งรู้ ความเข้าใจ

2.4 จำแนกตามกิจกรรมหรือผลงาน เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ จำแนกได้ 3 ประเภท คือ สุตตะ เป็นความรู้ที่ได้จากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน ทิฐิ เป็นความเห็น ความเข้าใจในเหตุผลหรือตามทฤษฎีที่ศึกษา และญาณ เป็นความหยั่งรู้ ความเข้าใจ

3. ความถูกต้องและความผิดพลาดของความรู้ มีดังนี้

3.1 ความถูกต้องของความรู้ แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ สมมติสัจจะ เป็นความจริงโดยสมมติ เป็นความจริงตามมติร่วมกัน และความจริงประการที่สอง คือ ปรมัตตสัจจะ เป็นความจริงสูงสุด เป็นความจริงที่ได้จากการใช้ปัญญาพิจารณาหยั่งรู้ให้ลึกลงไปถึงสภาวะที่แท้จริงของสิ่งนั้น

3.2 ความผิดพลาดของความรู้ เป็นความรู้ที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง แบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก สัตถุญาวิปลาส คือ ความผิดพลาดด้านการกำหนดหมายรู้ ประการที่สอง จิตวิปลาส คือ ความคลาดเคลื่อนทางจิต และประการที่สาม คือ ทิฐิวิปลาส คือ การเห็นผิดพลาดจากความเป็นจริง

4. ที่มาของการศึกษาหรือความรู้ มาจากปัญญา 3 ได้แก่ ประการที่หนึ่ง สุตมยปัญญา คือความรู้ที่ได้จากการฟังหรือการศึกษาเล่าเรียน ประการที่สอง จินตามยปัญญา คือ ความรู้ที่ได้จากการคิดด้วยเหตุผลที่จากการศึกษาเล่าเรียน และประการที่สามคือ ภวานามยปัญญา คือ ความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ จากความรู้ที่ได้จากปัญญา 3 สามารถสรุปที่มาของความรู้ได้ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ปรโตโฆสะ เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียน และประการที่สอง โยนิโสมนสิการ เป็นความรู้ที่ได้จากการคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผล

5. ระเบียบวิธีศึกษาการศึกษาในทางพระพุทธศาสนานั้นใช้ระเบียบวิธีตามหลักพหุสูต 5 ประการ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง พหุสสุตา คือ การฟังมาก คือ ได้เล่าเรียนสดับฟังไว้มาก ประการที่สอง ธตา คือ จำได้ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไว้มั่นยำ ประการที่สาม วจสา ปริจิตา คือ คล่องปาก คือ ท่องบ่นหรือใช้พูดอยู่เสมอจนแคล่วคล่อง จัดเจน ประการที่สี่ คือ มนसानุเปกจิตา คือ เฟื่องชื่นใจ คือ ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนเจนใจ นึกถึงครั้งใด ก็ปรากฏเนื้อความสว่างชัด และประการที่ห้า ทิฏฐิยา สุปฏิวิตธา คือ ขบได้ด้วยทฤษฎี หรือแทงตลอดดีด้วยทิฏฐิ คือ ความเข้าใจลึกซึ้ง มองเห็นประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา และด้านสังคม ประการแรก การพัฒนาร่างกาย ได้แก่การพัฒนาตัวของคุณคน รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคลนั้นด้วย ประการที่สอง การพัฒนาด้านจิตใจ เป็นการพัฒนาจิตใจให้มีความรัก ความเมตตา ความกรุณา ต้องอาศัยการฝึกอบรมกรรมฐานเพื่อให้ใจสว่าง สะอาดและสงบ ประการที่สาม การพัฒนาด้านปัญญา เป็นการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาให้

สามารถหยั่งรู้สัจธรรมตามความเป็นจริงของสรรพสิ่งทั้งหลาย ซึ่งต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และประการที่ดี การพัฒนาด้านสังคม เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในสังคม

จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนานั้นจัดเป็นศาสตร์แห่งการศึกษา เพราะมีหลักการศึกษาคือ การเรียนรู้อะไร มีแหล่งที่มาของความรู้ การให้และรับความรู้มีระเบียบวิธีการศึกษาและมีเป้าหมายของการศึกษา คือ การพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคมตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย สีล สมาธิ และปัญญา

พระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนานั้นเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ในทางพระพุทธศาสนา จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องกรรม และเรื่องสิกขา โดยเรื่องกรรมเป็นเรื่องของพฤติกรรมของมนุษย์ ส่วนเรื่องสิกขาเป็นเรื่องการพัฒนาพฤติกรรม ในที่นี้จะนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ว่าด้วยเรื่องพฤติกรรม (กรรม) และส่วนที่ว่าด้วยเรื่องสิกขา (การพัฒนาพฤติกรรม)

1. พฤติกรรมในทางพระพุทธศาสนา เรียกอีกอย่างว่า กรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจ เช่น ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่ปรุงแต่งอยู่ภายใน โดยการกระทำดังกล่าวจะต้องมีเจตนาเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำ จึงจะจัดว่าเป็นกรรม หรือพฤติกรรมในทางพระพุทธศาสนา (พระเทพเวที ป.อ.ปยุตฺโต, 2534) โดยพฤติกรรมในทางพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมทางกาย หรือกายกรรม ได้แก่ การกระทำทางกายต่าง ๆ พฤติกรรมทางวาจาหรือวจีกรรม ได้แก่ การพูด การสื่อสาร การเขียน หนังสือต่าง ๆ และพฤติกรรมทางจิตหรือมโนกรรม ได้แก่ ความคิด ความเห็น ความเชื่อ การยึดถือทัศนคติ และค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว มีเจตนาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาทางด้านต่าง ๆ เจตนาจึงเปรียบเสมือนแรงหรือพลังผลักดันให้เกิดพฤติกรรม หากมีตัณหาเข้ามาประกอบกับเจตนา จะทำให้เกิดผลจากการกระทำให้เกิดปัญหา หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ถ้ามีฉันทะเข้าประกอบเจตนาพฤติกรรมก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและผู้อื่น สิ่งที่มาประกอบเข้ากับเจตนาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดทิศทางของพฤติกรรม ฉันทะและตัณหาเกิดจากปัญญาและอวิชาเป็นมูลเหตุ ปัญญาและอวิชาเป็นผลมาจากวิธีการคิด การใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการผลของการคิดก็จะเกิดปัญญา แต่ถ้าใช้วิธีคิดแบบอโยนิโสมนสิการ ผลของการคิดก็จะเกิดอวิชา ดังนั้น วิธีคิดจึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญญาหรืออวิชา

2. การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์หรือสิกขา การพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีกระบวนการพัฒนาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก เป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อที่ถูกต้อง ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า สัมมาทิฏฐิให้เกิดขึ้นกับบุคคลก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นการพัฒนา และขั้นตอนที่สอง เป็นขั้นตอนการพัฒนาหรือขั้นสิกขา เป็นขั้นที่เน้น

การฝึกตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล เป็นการฝึกอบรมกาย วาจา สมาธิ เป็นการฝึกอบรมใจ และปัญญา เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เป็นการนำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีจุดเน้นที่การนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศ (ปรโตโมสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนด้วยการแสวงหาปัญญา จัดผ่านระบบไตรสิกขา ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทางด้านศีล สมาธิและปัญญา โดยทางด้านศีลหรือพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนเองและสังคม ด้านสมาธิหรือด้านจิตใจ เป็นการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ และด้านปัญญามีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและโรงเรียนเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญที่รักและปรารถนาดีที่จะพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 12-13) จุดเริ่มต้นของกระบวนการของการศึกษาในตัวบุคคล มีจุดเริ่มต้นโดยอาศัยความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และอิทธิพลจากภายนอกที่ถูกต้องเป็นแรงผลักดันให้รู้จักพิจารณาโลกและชีวิตที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง จะทำให้เกิดสัมมาทิฐิ นำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง ซึ่งแหล่งที่มาเบื้องต้นที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในเป็นแกนนำของกระบวนการศึกษาทั้งหมด (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 16-18)

การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์นั้น ได้นำหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนา จำนวน 4 หลักธรรม มาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ หลักปรโตโมสะ หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา และหลักภาวนา 4 ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

หลักปรโตโมสะ

กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ดำเนินการแยกออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อมทางด้านความคิด ความเชื่อที่ถูกต้อง หรือสัมมาทิฐิ ให้เกิดขึ้นกับบุคคลก่อนที่เข้าสู่ขั้นการพัฒนา และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา เป็นขั้นที่เน้นการฝึกอบรมกาย วาจา ใจ และปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547) สำหรับการเตรียมความพร้อมทางด้านความคิด ความเชื่อที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่จะเข้าสู่ขั้นศึกษา โดยธรรมชาติมนุษย์ทั่วไปที่เกิดมามีจะไม่สามารถคิดพิจารณาโดยแยกกายได้เอง จะมีบ้างก็เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น คนเราส่วนมากจึงมักถูกกิเลสเข้าครอบงำ

ความคิด ทำให้ความคิดเป็นไปในทางที่ทำให้เกิดทุกข์หรือปัญหาต่อตนเองและผู้อื่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง วางหลักการในการพัฒนามนุษย์ในลักษณะของกระบวนการ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการสร้างความคิดความเชื่อที่ถูกต้อง หรือสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำบุคคลไปสู่การฝึกฝนพัฒนาตนเองในขั้นไตรสิกขาและเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ที่จะทำให้การพัฒนาในขั้นไตรสิกขาประสบผลสำเร็จ สำหรับการสร้างสัมมาทิฐินั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ปัจจัยเพื่อความเกิดแห่งสัมมาทิฐิมี 2 ประการ คือ โปรโตโฆสะ และ โยนิโสมนสิการ” โปรโตโฆสะ แปลว่า เสี่ยงจากผู้อื่น เป็นองค์ประกอบภายนอกที่กระตุ้นหรือชักจูงให้เกิดสัมมาทิฐิ เช่น การแนะนำ การสั่งสอน การถ่ายทอดข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น โดยการกระตุ้นหรือการชักจูงดังกล่าวจะต้องเป็นไปในทางที่ตรงถูกต้อง เป็นความจริงมีเหตุผลและเป็นประโยชน์ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้จะต้องเป็นคนดี มีปัญญา และมีคุณธรรมจึงจะถือว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่างถือเป็นคนดีเป็นคนมีปัญญาและมีคุณธรรม เมื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำสั่งสอน ชักนำสัมมาทิฐิให้เกิดแก่ผู้อื่น ซึ่งเรียกว่าทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งผู้ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรจะต้องมีคุณสมบัติเป็นคนดีมีคุณธรรม และเข้าใจหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

1. ปิโย หมายถึง น่ารัก เป็นการเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเองชวนให้ผู้เรียนอยากเข้าไปปรึกษาไตร่ตรอง
2. ครุ หมายถึง น่าเคารพ มีความประพฤติควรแก่ฐานะทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้
3. กวานิโย หมายถึง นายก่อง น่ายกรูใจ เป็นผู้จริงจัง ทรงภูมิปัญญา และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอย่างสม่ำเสมอ เป็นที่นายก่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ๋ยอ้าง และรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจและภาคภูมิใจ
4. วตุตา จ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล พูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
5. วจนุกฺขโม หมายถึง ทนต่อถ้อยคำ คำล่วงเกิน วิพากษ์วิจารณ์ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกิน และคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์
6. คมภิรณฺจ กถํ กุตตา หมายถึง แกล้งเรื่องลึกล้ำได้ การกล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกลงซบซ้อนให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกลงยิ่งขึ้นไป
7. โน จภูฏานเน นิโยชเย หมายถึง ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหล ไม่สมควร

ซึ่งสอดคล้องกับ สุมน อมรวิวัฒน์ (2544: 94) ที่กล่าวว่า กระบวนการกัลยามิตรมีหลักการพื้นฐานทางครุศาสตร์วิเคราะห์ได้ 5 ประการ ดังนี้

1. สันติสุขของสังคมเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้นการจัดการศึกษา จึงควรมีการจัดฝึกหัดอบรมให้ผู้เรียน ครู พ่อแม่ ชุมชน ต่างมีน้ำใจต่อกัน มีเมตตาธรรมพร้อมจะเข้าใจ ร่วมมือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การสอนข่าวเหตุการณ์ปัจจุบัน จะมีกรณีศึกษาจากความทุกข์ร้อนของบุคคลประเภทต่าง ๆ จึงจะช่วยในการเรียนรู้ที่ดี

2. การเรียนรู้เกิดได้ทั้งจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากผู้อื่น มนุษย์สามารถเรียนรู้และฝึกฝนตนเองให้อยู่รอดได้โดยสัญชาตญาณ มนุษย์ได้เรียนรู้จากการเผชิญปัญหา การลองผิดลองถูก การเลียนแบบ การเรียนรู้แบบนี้จะพัฒนาได้มากขึ้น ถูกต้องรวดเร็วถ้ามีผู้คอยชี้แนะและช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น มีการกำหนดนิชม และเสริมแรงอย่างจริงจัง

3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล การแนะนำ การชี้ประเด็นให้เป็นที่เข้าใจร่วมกัน จะสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ดีกว่าการคิด หรือเผชิญปัญหาตามลำพัง

4. การประพฤติธรรมเป็นการฝึกฝนอบรมตนเอง เตือนตนเองอยู่เสมอ แต่การมีกัลยามิตรคอยตักเตือน ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องย่อมทำให้บุคคลสามารถคิดดี ปฏิบัติชอบได้มากขึ้น

5. เมื่อบุคคลเผชิญปัญหา ตกอยู่ในสถานการณ์ที่กำลังยุ่งยากสับสน มีความทุกข์ ประดังมาหลายทิศ ย่อมขาดเหตุผล สงสารตนเอง ขาดความรอบคอบ มักจะตัดสินใจผิดในการแก้ปัญหา ดังนั้น การมีกัลยามิตรช่วยชี้แนะแนวทาง รับฟังความทุกข์ ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้จัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ จัดขั้นตอนวิธีแก้ปัญหาได้ยอมเป็นโอกาสที่ดี สามารถเผชิญปัญหา สามารถสงบอารมณ์ ใช้ปัญญามีสติคอยคิดค้อยทำแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ถูกต้อง

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นลักษณะและวิธีการส่งเสริมของกัลยามิตรหรือตัวผู้สอน สำหรับในส่วนของผู้เรียนหรือตัวผู้รับการสั่งสอนนั้น จะต้องเปิดใจพร้อมที่จะรับคำสั่งสอน การสั่งสอนนั้น จึงจะสามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ จนทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องดีงาม ที่เรียกว่าสัมมาทิฐิได้ ถ้าผู้เรียนไม่เปิดใจรับการสั่งสอน สิ่งที่คุณสอนได้สอนก็จะไม่สามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อผู้เรียนได้ การที่จะทำให้ผู้เรียนเปิดใจพร้อมที่จะได้รับการสั่งสอนได้นั้น ผู้เรียนจะต้องศรัทธาในตัวผู้สอน ความศรัทธานี้เกิดจากองค์ประกอบภายนอก (สุมน อมรวิวัฒน์, 2542: 102) ได้แก่

1. บุคคลผู้สั่งสอนแนะนำอบรมนั้น พร้อมด้วยคุณสมบัตীগัลยามิตร
2. ผู้สั่งสอนอบรมมีความรู้จริง สามารถสั่งสอนอบรมด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างได้ผล

3. ผู้อบรมสั่งสอนจัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์และตัวอย่างที่น่าสนใจ ใ้ให้เกิดการใฝ่เรียนรู้

สรุปได้ว่า ปรโตโมสะ ที่เกิดจากกัลยาณมิตรจัดเป็นองค์ประกอบภายนอกตัวบุคคล และเป็นวิธีการศรัทธาและยังมียังองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ โยนิโสมนสิการซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในและเป็นวิธีการแห่งปัญญา ดังนั้น ในงานวิจัยในครั้งนี้จะนำหลักกัลยาณมิตรและหลักปรโตโมสะมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นที่ 1 ชั้นสร้างศรัทธา และเสนอข้อเท็จจริง โดยให้นักเรียนได้ตรวจสอบและให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญหรือจำเป็น และให้ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการที่เกิดจากการสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น และกาย ผ่านสื่อการเรียนรู้อะไรก็ตามและกิจกรรมการเรียนรู้

หลักโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 670-671) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ความหมายของโยนิโสมนสิการ โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับคำว่า นมสิการ โยนิโส มาจากคำว่า โยนิ ซึ่งแปลว่าต้นเหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิดปัญหา อูบาย วิธีทางส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิดคำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ จึงแปลว่า การทำในใจโดยแยบคาย ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกาได้ไขความไว้โดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 อูบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอูบาย คือ คิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึงคิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริงสอดคล้องเข้าแนวสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

1.2 ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล

1.3 การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

1.4 อุปปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งรวมถึงการคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลกรรมด้วย

2. วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 676-727) ได้กล่าวไว้ดังนี้

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ หรือโยนิโสมนสิการที่เป็นภาคปฏิบัติการ โดยมีหลักการเพื่อมุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรง หรือเพื่อสกัดหรือบรรเทาตัณหา โยนิโสมนสิการที่มุ่งกำจัดอวิชชาโดยตรงนั้น ตามปกติเป็นแบบที่ต้องใช้ในการปฏิบัติธรรมจนถึงที่สุด เพราะทำให้เกิดความเข้าใจตามเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตรัสรู้ ส่วนโยนิโสมนสิการแบบสกัดหรือบรรเทาตัณหา มักใช้เป็นข้อปฏิบัติขั้นต้น ๆ ซึ่งมุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมให้เป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป เพราะเป็นเพียงขั้นขัดเกลากิเลส แต่โยนิโสมนสิการหลายวิธีใช้ประโยชน์ได้ทั้งสองอย่าง คือ ทั้งกำจัดอวิชชาและบรรเทาตัณหาไปพร้อมกัน โดยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการพอประมวลเป็นแบบใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

2.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เป็นการพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสถานะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหาหาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา การคิดในลักษณะที่มองไปยังผลกระทบที่เกิดขึ้น เรียกว่าการคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ ส่วนการคิดในลักษณะที่มองย้อนสืบสาวไปยังสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ขึ้นเรียกว่า การคิดแบบสืบสวนหรือตั้งคำถาม

2.2 วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสถานะของมันเองอีกแบบหนึ่งในทางธรรม มักใช้พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่เป็นแก่นสาร หรือความไม่เป็นตัวตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ให้คลายยึดมั่นถือมั่นในสมมติบัญญัติ โดยเฉพาะการพิจารณาสัตว์บุคคลเป็นเพียงการประชุมกันเข้าองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เรียกว่า ชั้น 5 และชั้น 5 แต่ละอย่างก็เกิดขึ้นจากส่วนประกอบย่อยต่อไปอีก

2.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นการมองอย่างรู้เท่าทันความเป็นของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ตามธรรมชาติของมันเอง ในฐานะที่มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยต่างปรุ้งแตงขึ้นจะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์นี้แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นที่หนึ่ง คือ รู้เท่าทันและยอมรับความจริง และขั้นที่สอง คือ การแก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย

2.4 วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ เป็นวิธีคิดหลักที่สามารถครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่น ๆ ได้ทั้งหมด วิธีคิดแบบนี้มีลักษณะทั่วไป 2 ประการ คือ เป็นวิธีคิดตามเหตุผล และต้องกำหนดรู้และทำความเข้าใจปัญหาให้เข้าใจชัดเจนและคิดแก้เหตุของปัญหาให้ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงตามความมุ่งหมาย ไม่ฟุ้งซ่านออกไปเรื่องอื่น และต้องเป็นการแก้ไขที่ปฏิบัติได้จริง วิธีคิดแบบแก้ปัญหตามหลักอริยสัจ 4 นี้ ประกอบด้วย 1) การกำหนดปัญหา 2) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 3) จุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นภาวะสิ้นปัญหา และ 4) วิธีปฏิบัติเพื่อแก้ไขสาเหตุและเพื่อบรรเทาภาวะหรือสิ้นปัญหา

2.5 วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์ เป็นการพิจารณาให้เข้าถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมหรือหลักการกับอรรถหรือความมุ่งหมาย เป็นความคิดที่มีความสำคัญมาก ในเมื่อจะลงมือปฏิบัติธรรมหรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมาย ไม่กลายเป็นการกระทำที่คลาดเคลื่อน ในการกระทำตามหลักการใด ๆ ก็ตามจะต้องเข้าใจความหมายและความมุ่งหมายของหลักการนั้น ๆ ว่าปฏิบัติไปเพื่ออะไร หลักการนั้นกำหนดวางไว้เพื่ออะไร จะนำไปสู่ผลหรือเป้าหมายใดบ้าง ทั้งจุดหมายสุดท้ายปลายทางและเป้าหมายระหว่างที่จะส่งทอดไปยังหลักการข้ออื่น ๆ ความเข้าใจถูกต้องในเรื่องหลักการและความมุ่งหมายนี้ นำไปสู่การปฏิบัติถูกต้อง เป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายที่ต้องการ วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์จึงเป็นวิธีคิดพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการหรือแนวทางที่ประพฤติปฏิบัติกับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง เพื่อที่ว่าเมื่อปฏิบัติจริงแล้วจะได้บรรลุความสำเร็จ

2.6 วิธีคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามสิ่งนั้น เป็นอยู่ทุกแห่ง ทุกด้าน ทั้งด้านดีและด้านเสีย

2.7 วิธีคิดแบบคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สอยหรือบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาตัณหา ชัดเกลากิเลสหรือตัดทางไม่ให้เกิดกิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ การคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับกรบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 คุณค่านี้จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ คุณค่าแท้ เป็นคุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง และคุณค่าเทียม เป็นประโยชน์ที่มนุษย์พอกเสริม ดีค่าเพื่อสนองความรู้สึกของตนเอง

2.8 วิธีคิดแบบเร่งเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดที่เอาประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตมาปรุงแต่งไปในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศล เพื่อปลุกเร้าให้เกิดกำลังในการที่จะประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงามต่อชีวิต การคิดตามวิธีนี้มีความสำคัญทั้งในแง่ที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงาม เป็นประโยชน์ในขณะนั้น และในแง่ที่ช่วยแก้ไขนิสัยความเคยชินของจิตที่ได้สั่งสมไว้แต่เดิม พร้อมกับการสร้างนิสัยความเคยชินที่ดีงามให้แก่จิตใจไปในเวลาเดียวกัน

2.9 วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เป็นการคิดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติในปัจจุบันโดยไม่เพื่อฝัน เลื่อนลอย กับเรื่องราวในอดีต หรืออนาคต แต่เป็นการนำเรื่องราวในอดีตปัจจุบัน หรืออนาคตมาพิจารณาวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2.10 วิธีคิดแบบวิวิธชาต เป็นการคิดแจกแจงหลาย ๆ แง่มุม หรือการคิดแตกประเด็นจนครบทุกด้าน เพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่น การจำแนกตามความเป็นจริง การจำแนกตามลำดับเหตุปัจจัย การจำแนกตามความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย การจำแนกตามเงื่อนไข การจำแนกทางเลือกหรือความเป็นได้อื่น ๆ

สรุปได้ว่า หลักโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้นำวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เป็นการพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลมาใช้เป็นหลัก ในกระบวนการเรียนการสอนขั้นที่ 2 ขั้นสะท้อนคิด ซึ่งเน้นการคิดหาเหตุผลในด้านจุดหมาย ความเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ความสัมพันธ์ของเงื่อนไขจำเป็นและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนในขั้นที่ 3 คือ การค้นพบหลักการ หรือการสรุปเป็นความคิดรวบยอดเพื่อสร้างความเชื่อ ความเข้าใจในเรื่องที่ได้ศึกษาอย่างถูกต้อง

หลักไตรสิกขา

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงทรงค้นพบสัจธรรมของชีวิตและวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ อันเป็นปัจจัยเกี่ยวเนื่องเป็นผลต่อความทุกข์ในชีวิตของมนุษย์แล้ว ทรงเน้นเรื่องการเกิดทุกข์ และการดับทุกข์เป็นสำคัญ ธรรมะที่พระองค์ทรงตรัสรู้มิได้เป็นเพียงหนทางปฏิบัติที่คนแต่ละคนจะพ้นทุกข์เท่านั้น หากแต่ยังช่วยให้สังคมพ้นจากความทุกข์ด้วย ทางที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์ที่เรียกว่าอริยมรรคนั้น จัดเป็นกระบวนการศึกษาอบรมพัฒนามนุษย์ ที่เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา

1. ความหมายของไตรสิกขา

ไตรสิกขาเป็นระบบการฝึกอบรมจากภายนอกเข้าไปหาภายใน จากส่วนที่หยาบเข้าไปหาส่วนที่ละเอียดและจากส่วนที่ง่ายกว่าเข้าไปหาส่วนที่ยากและลึกซึ้งกว่า เมื่อแรกเริ่มการฝึกอาศัยความเห็นชอบหรือความรู้ความเข้าใจถูกต้องที่เรียกว่า สัมมาทิฐิเป็นเชื้อ หรือเป็นคำให้เพียงเล็กน้อยพอให้รู้ว่าตนจะไปไหน ทางไหน จะตั้งต้นที่ไหนเท่านั้น การเข้าใจปัญหาและการมองโลกและชีวิตตามเป็นจริง คือจุดเริ่มต้นที่ถูกต้อง และคือความหมายพื้นฐานของสัมมาทิฐิ ส่วนในระหว่างการฝึก การฝึกส่วนที่หยาบภายนอกในขั้นศีล ช่วยเป็นฐานให้แก่การฝึกส่วนละเอียดภายใน ทำให้พร้อมและสะดวกที่จะฝึกในขั้นจิตและปัญญา ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อฝึกขั้นละเอียดภายในคือขั้นจิตและปัญญา ผลที่ส่งกลับมาช่วยการดำเนินชีวิตด้านนอก เช่น มีความประพฤติสุจริต มั่นคง มีศีลเป็นไปโดยปกติธรรมดาของตนเอง ไม่ต้องฝืนใจ หรือตั้งใจควบคุมรักษา คิดแก้ปัญหาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ เมื่อฝึกตลอดระบบสิกขาแล้ว ระบบการดำเนินชีวิตทั้งหมดก็กลายเป็นระบบของมรรค สอดคล้องกันทั้งหมดภายนอกและภายใน (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2543: 914-916)

การศึกษาตามหลักไตรสิกขานั้น ต้องเป็นการฝึกหัดอบรมด้วยตนเอง และประเมิณผลสำเร็จด้วยตนเอง แต่มิได้ปิดกั้นการรับคำแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตร ไตรสิกขาเป็นการฝึกอบรมที่เป็นขั้นตอนสืบเนื่อง เริ่มจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เป็นการพัฒนามนุษย์ทั้งกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การฝึกหัดอบรมตามหลักไตรสิกขามีลักษณะเป็น

บูรณาการและปัจจัยการ ที่ว่าบูรณาการนั้นเพราะทุกองค์ประกอบอันมีศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งครอบคลุมมรรคมืดองค์แปดมีลักษณะผสมผสานกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีความสอดคล้องรองรับกันทั้งในด้านที่ต้องละเว้น และในด้านที่เจริญ ยากที่แยกออกมาโดดเดี่ยว และไม่สามารถตัดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งทิ้งไปได้ ที่ว่าไตรสิกขาเป็นปัจจัยการนั้น เพราะมีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นปัจจัย ต่อเนื่องอิงอาศัยกันโดยตลอด จะเริ่มที่ปัญญาหรือสมาธิ หรือศีลก็ได้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2544: 94)

2. องค์ประกอบของไตรสิกขา

ไตรสิกขา เป็นกระบวนการฝึกอบรมพัฒนามนุษย์ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมจิตใจและปัญญา(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542: 11-23) ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

2.1 ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาทางด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง มีผลดี สิ่งแวดล้อมที่เราเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ มี 2 ประเภท คือ

2.1.1 สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์

2.1.2 สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติ

2.2 สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจ เป็นฐานของพฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจ หรือเจตนาและ เป็นไปตามเจตจำนงและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ตั้งมั่นแล้วที่จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ตั้งใจด้วย แม้ความสุขความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจ

2.3 ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็น ตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแคไหนก็อยู่ที่ว่า จะมีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อจิตใจอึดอัดมีปัญหาคิดตันอยู่พอเกิดปัญญารู้ว่าจะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้ การพัฒนาปัญญาเป็นเรื่องกว้างขวาง แยกออกไปได้หลายด้าน

สรุปได้ว่า หลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการฝึกอบรมพัฒนามนุษย์ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมจิตใจ และปัญญา ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ ได้นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียน การสอนในชั้นที่ 4 คู่กระบวนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้อภิปราย วิเคราะห์ตามหลักทางสายกลาง ในด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุ และทางสังคม (ศีล) ทางด้าน คุณธรรม จริยธรรม (สมาธิ) และด้านความรู้ความเข้าใจความจริงตามหลักเหตุผล (ปัญญา)

หลักภาวนา 4

ภาวนา 4 หมายถึง ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ทำให้มีขึ้น หรือฝึกอบรม หรือพัฒนา ซึ่งภาวนาคือเป็นคำหนึ่งที่มีความหมายใช้แทนกันได้กับ ศึกษา มี 4 ประการ คือ

1. กายภาวนา การพัฒนากาย คือ การมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะการเรียนรู้ ที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกถึงความตั้งใจ มีความเพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดเผยแพร่ และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

2. ศิลภาวนา การพัฒนาศิลปะ คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ เพื่อนมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะความมีวินัยที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับในห้องเรียน โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

3. จิตภาวนา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และความเบิกบานผ่อนคลายสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะความมุ่งมั่นในการทำงานที่เป็นพฤติกรรมแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ และการหยั่งรู้ความจริง ซึ่งสอดคล้องกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการในการจัดการ อย่างพอเพียง

หลักภาวนา 4 นิยมใช้ศึกษาผลของการศึกษาหรือการพัฒนาบุคคล ดังนั้น ในการวิจัยในครั้งนี้จะนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นที่ 5 ขึ้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ ซึ่งการวัดผลการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย การพัฒนากาย วัดผลมีความใฝ่เรียนรู้อ การพัฒนาศิลปะ วัดผลมีวินัย การพัฒนาจิตใจ วัดผลมีความอดทน และปัญญา วัดผล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน และสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการรู้ตามแนวพุทธศาสนา

แนวคิด ทฤษฎี	อ้างอิง	สรุปการสังเคราะห์
พระพุทธศาสนากับการศึกษา	พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต) (2534)	พระพุทธศาสนากับการศึกษาโดยพระพุทธศาสนา นั้นจัดเป็นศาสตร์แห่งการศึกษา เพราะมีหลักการศึกษารือการเรียนรู้ มีแหล่งที่มาของความรู้ การให้และรับความรู้มีระเบียบวิธีการศึกษาและมีเป้าหมายของการศึกษาคือการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญาและสังคมตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย สติ สมาธิและปัญญา
พระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้	พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต) (2534)	การจัดการเรียนรู้นั้นเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์โดยตรง ซึ่งพฤติกรรมเป็นการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเจตนาเป็นสำคัญ สำหรับการพัฒนาพฤติกรรมจะต้องเริ่มด้วยสัมมาทิฐิเป็นการสร้างความคิด ความเชื่อที่ถูกต้องก่อน แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรมกาย วาจา สมาธิและปัญญาตามหลักไตรสิกขา และวัดผลการศึกษาด้วยหลักภาวนา 4
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542, 2543); พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2552); กระทรวงศึกษาธิการ (2547); สุมณ อมรวิวัฒน์ (2542, 2544)	หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 หลักธรรม คือ 1) พรโตโมสะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก 2) โยนิโสมนิการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายใน 3) ไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาอบรมพัฒนามนุษย์ ประกอบด้วยสติ (กาย วาจา) สมาธิ (จิตใจ) และปัญญา (ความรู้) 4) ภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา สติภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนามาใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากตารางที่ 4 สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการรู้ตามแนวพุทธศาสนาเป็นการสรุปการสังเคราะห์ในเรื่องพระพุทธศาสนากับการศึกษา พระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพฤติกรรม

ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในงานวิจัยในครั้งนี้ ได้นำมาสังเคราะห์เป็นกระบวนการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง 2) ขั้นสะท้อนคิด 3) ขั้นค้นพบหลักการ 4) ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ และ 5) ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้

แนวคิด หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีสาระและรายละเอียดกว้างขวางมาก ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น ได้แก่ ความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา

ความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรไทยมานานกว่า 30 ปีแล้ว ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่ประเทศไทยประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจถดถอยเมื่อกลางปีพุทธศักราช 2540 ต่อมาแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แพร่หลายออกสู่สังคมไทย ซึ่งหมายถึง ประชาชนภาครัฐและภาคเอกชนต่างน้อมนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจ การบริหารพัฒนา และประเทศ (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, 2550: 3) และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไป” (สมพร เทพสิทธิ์า, 2548:4)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวพระราชดำริเกษตรกรรมทฤษฎีใหม่ (New Theory) แก่เกษตรกรไทยควบคู่ไปกับแนวพระราชดำริ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เพื่อให้เกษตรกรใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพและปฏิบัติตน เพื่อแก้ปัญหาความขาดแคลนน้ำ ปัญหาที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาความอดอยากยากแค้น เป็นแนวทางที่สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งแก่ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรทั่วกรวเรือ่น หรือ

ผู้กลับคืนมาสู่ภูมิลำเนา ไรรณา เนื่องจากตงงาน ว่างงาน อันมีสาเหตุมาจากวิกฤตเศรษฐกิจเพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีรายได้พอเพียงที่จะดำรงชีพอย่างพึ่งตนเอง (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, 2550: 31)

ความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะที่เป็นปรัชญาทางการศึกษา และทำความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 2549: 15)

1. กรอบแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่แนะแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติ เพื่อความมั่นคง ความยั่งยืนและความสมดุลของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม การใช้คำนิยามหรือความหมายของความพอเพียง จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ คือ

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและบริการที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้น จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาเชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ ผลจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือทางสายกลาง ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ ได้แก่ ความรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวัง เงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปันเพื่อให้ชีวิต เศรษฐกิจและสังคมมีความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ (2554: 4) กล่าวถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป

1.3 เห็นประโยชน์ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิต ตามแนวของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม โรงเรียน ชุมชน และพัฒนาสังคมโดยรวม

2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับภูมิสังคมต่าง ๆ เช่น การผลิต และจำหน่ายสินค้า การให้บริการ การดำเนินธุรกิจขนาดต่าง ๆ การใช้จ่ายและการออม การเกษตร เพื่อให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้

2.2 มีทักษะ ค่านิยมและจริยธรรมเบื้องต้นที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล ไม่เบียดเบียน นำไปสู่ความสันติสุข และรู้จักสามัคคี

2.3 ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์และความสุขอย่างยั่งยืน

2.4 สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น หวงแผนทรัพย์สมบัติของชาติและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3. ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของคนที่มืออยู่และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชน สังคมที่อาศัยอยู่

3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติปัญญา มีความรอบรู้และรอบคอบในการคิด พุด ทำ โดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ

3.3 มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

3.4 มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง

3.5 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้และความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านมีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ในงานวิจัยในครั้งนี้ ได้นำมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักท้าวานา 4 ในทางพระพุทธศาสนา เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีความใฝ่เรียนรู้ (กายท้าวานา และเจื่อนใจคุณธรรม) มีวินัย (ศีลท้าวานาและเจื่อนใจคุณธรรม) มีความอดทน (จิตท้าวานา และเจื่อนใจคุณธรรม) มีความพอประมาณ (ปัญญาท้าวานาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) มีเหตุผล (ปัญญาท้าวานาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) และ มีภูมิคุ้มกัน (ปัญญาท้าวานาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง)

แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงแนวทางในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในโรงเรียน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางดำเนินการดังนี้

สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนี้

1.1 สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

1.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

2. การจัดการเรียนการสอน

สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

2.1 จัดกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ การแก้ปัญหา ที่เริ่มจากชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงสู่ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก

2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปแบบของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และรายกลุ่ม

2.3 จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะกระบวนการ (Process) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

3. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่ง เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางดังนี้

3.1 จัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดลอมในโรงเรียนที่เน้นความร่วมมือ ประโยชน์ใช้ สอย เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย

3.2 กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม เช่น การเข้าคิวการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน เป็นต้น

3.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดี การส่งเสริมแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น

3.4 ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยี และอื่น ๆ

3.5 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

3.6 จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. การจัดระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางดังนี้

4.1 ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

4.2 กำหนดนโยบายและแผน โครงการ และกิจกรรมและการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4.3 พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

5. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน มีแนวทางดำเนินการดังนี้

- 5.1 ร่วมกำหนดแนวนโยบายและแผน
- 5.2 ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
- 5.3 ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา

5.4 ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ

5.5 ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

6. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

สถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางดำเนินงานดังนี้

6.1 ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจาก

6.1.1 ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง

6.1.2 ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

6.1.3 การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

6.1.4 ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุก

ภาคส่วน

6.2 ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

6.3 จัดระบบการรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานต่อหน่วยงานสังกัดตามลำดับ

แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหาร การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ จะนำหลักการ และเงื่อนไขหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ

หลักภavana 4 ในทางพระพุทธศาสนา มาวิเคราะห์เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีความใฝ่เรียนรู้ (กายภavana และเจื่อนใจคุณธรรม) มีวินัย (ศีลภavana และเจื่อนใจคุณธรรม) มีความอดทน (จิตภavana และเจื่อนใจคุณธรรม) มีความพอประมาณ (ปัญญาภavana และหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) มีเหตุผล(ปัญญาภavana และหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) และมีภูมิคุ้มกัน (ปัญญาภavana และหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) และสามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปการสังเคราะห์แนวคิด หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิด ทฤษฎี	อ้างอิง	สรุปการสังเคราะห์
ความเป็นมาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (2550); สมพร เทพลีธา (2548)	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่ พสกนิกรไทยมานานกว่า 30 ปีมาแล้ว ในช่วงเวลาก่อนประเทศไทยประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเมื่อปีพุทธศักราช 2540 ต่อมา แนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แพร่หลายออกสู่สังคมไทยจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหมายถึง ประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชนต่างน้อมนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจ การบริหารพัฒนาและประเทศ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์
ความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549)	แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือทางสายกลาง ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เจื่อนใจความรู้ ได้แก่ ความรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวังเจื่อนใจคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปันเพื่อให้ชีวิต เศรษฐกิจและสังคมมีความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

ตารางที่ 5 สรุปการสังเคราะห์แนวคิด หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

แนวคิด ทฤษฎี	อ้างอิง	สรุปการสังเคราะห์
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	กระทรวงศึกษาธิการ (2554)	มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในความสำคัญ มีทักษะพื้นฐาน ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันนำมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักท้าวานา 4 ในทางพระพุทธศาสนา เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีความใฝ่เรียนรู้ (กายท้าวานา และเจื่อนใจคุณธรรม) มีวินัย (ศีลท้าวานาและเจื่อนใจคุณธรรม) มีความอดทน (จิตท้าวานา และเจื่อนใจคุณธรรม) มีความพอประมาณ (ปัญญาท้าวานาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) มีเหตุผล (ปัญญาท้าวานาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) และมีภูมิคุ้มกัน (ปัญญาท้าวานาและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง)
แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา	กระทรวงศึกษาธิการ (2554)	แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหาร การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

แนวคิดหลักการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีจุดมุ่งหมายในการออกแบบนวัตกรรมหรือสิ่งผลิตใหม่ ๆ นำมาใช้ในการแสวงหาและพัฒนาความรู้ ซึ่งในด้านการศึกษาคือเป็นการวิจัยก่อนแล้วนำผลการวิจัยมาพัฒนาเป็นนวัตกรรม (มาเรียม นิลพันธ์, 2555: 230) การวิจัยและการพัฒนา ประกอบด้วยขั้นตอนที่เป็นขั้นของการวิจัย (Research: R) และขั้นตอนของการนำไปปฏิบัติและพัฒนา (Development: D) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนา โดยประยุกต์ใช้

ร่วมกับแนวความคิดการออกแบบระบบการเรียนการสอน ADDIE Model ของครุส (Kruse, 2012) และการออกแบบการสอนเชิงระบบของ ดิกค์ แครีย์ และแคเรีย (Dick, Carey and Carey, 2005: 1-8) สักระยะนี้เป็นขั้นตอนของการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เป็นขั้นของการวิจัย (Research: R₁) ศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นขั้นที่ 2 เป็นขั้นของการพัฒนา (Development: D₁) สักระยะนี้ร่างรูปแบบ โดยการนำข้อมูลที่ศึกษาในขั้นที่ 1 มาพิจารณาร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สักระยะนี้เสนอเป็นรูปแบบต้นแบบ และตรวจสอบร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญ ขั้นที่ 3 ขั้นวิจัย ((Research: R₂) ทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในสถานการณ์จริง เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบ และขั้นที่ 4 เป็นขั้นของการพัฒนา (Development: D₂) นำผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบที่ได้จากการศึกษาในขั้นที่ 3 มาปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพและบริบทของการพัฒนา

การวิจัยแบบผสมผสานวิธี

การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยซึ่งผสมผสานวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงที่สามารถนำมาใช้ผสมผสานเพิ่มเติมจุดแข็งและจุดอ่อนซึ่งกันและกัน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับธรรมชาติของประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบค้นและสภาวะการณ์เงื่อนไขของกระบวนการสืบค้นประเด็นปัญหานั้น ในการทำวิจัยและพัฒนาโดยทั่วไปนักวิจัยมักใช้การผสมผสานวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตามฐานคติที่อยู่ภายใต้กระบวนการที่สนับสนุนปฏิบัตินิยมหรือประโยชน์นิยมเป็นหลัก เช่น ผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การวิจัยเชิงสำรวจในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการออกแบบนวัตกรรมและการวิจัยเชิงทดลองที่เกิดขึ้นในขั้นตอนทดสอบคุณภาพของนวัตกรรมกับวิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาเฉพาะกรณีเชิงคุณภาพในขั้นตอนการเผยแพร่ นวัตกรรมสู่กลุ่มผู้ใช้ในองค์กรหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เหตุผลสำคัญที่นักวิจัยเลือกใช้การผสมผสานวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการทำวิจัยประเภทนี้คือ การมีทั้ง ความแกร่งและความยืดหยุ่น ที่เป็นจุดเด่นของการวิจัยทั้งสองรูปแบบ ซึ่งเป็นลักษณะเอื้ออำนวยต่อการทำให้ได้นวัตกรรมที่มีคุณภาพได้มาตรฐานรวมทั้งเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของผู้ใช้หรือสังคมอันเป็นจุดเน้นสำคัญของการวิจัยและพัฒนา (องอาจ นัยวัฒน์, 2554) วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) โดยการผสมผสานนั้นเกิดขึ้นภายในขั้นตอนของการวิจัย อาจเน้นไปที่การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไปพร้อมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือ สอดคล้องกับ เครสเวล (Creswell, 2011) ที่กล่าวถึงแนวคิดและวิธีผสมผสานข้อมูลว่า การผสมผสานข้อมูลการผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพทำให้นักวิจัยเข้าใจปัญหาดีขึ้นกว่าการใช้ข้อมูลเพียงด้านเดียว การผสมผสานข้อมูล มี 3 วิธี คือ 1) Merge the data เป็นการควบ

รวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แล้วนำผลวิเคราะห์มารวมกันในขั้นตอนการแปลผล 2) Connect the data เป็นการเชื่อมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลชุดที่ 1 นำไปสู่ความต้องการของข้อมูลชุดที่ 2 และ 3) Embed the data เป็นการให้ความสำคัญของข้อมูล 2 ประเภทไม่เท่ากัน ข้อมูลเชิงปริมาณ มีมากกว่าข้อมูลเชิงคุณภาพ เนื่องจากข้อมูลเชิงคุณภาพฝังตัวอยู่ข้างในของข้อมูลเชิงปริมาณ ทำให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลสนับสนุนข้อมูลเชิงพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการผสมผสานวิธีมี 7 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมด้วยกระบวนการทางสถิติและเขียนสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพ 2) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ 3) แปลงข้อมูลจากข้อมูลเชิงปริมาณเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพหรือจากข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ 4) แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ 5) รวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างชุดของข้อมูลใหม่ 6) เปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และ 7) บูรณาการข้อมูลให้มีความสอดคล้องกันในภาพรวม (Creswell, 2011)

ในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยเชิงประยุกต์ในการศึกษาสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น จากสภาพการณ์ที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง ภายใต้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการนำรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีการตรวจสอบปรับปรุงการดำเนินการตามขั้นตอนระเบียบของการวิจัย และใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) ขั้นที่ 2 ขั้นการพัฒนา (Development: D₁) ขั้นที่ 3 ขั้นวิจัย ((Research: R₂) และขั้นที่ 4 ขั้นการพัฒนา (Development: D₂) ร่วมกับกระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) นำเทคนิควิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และนำเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) มาผสมผสานกัน เพื่อตอบคำถามการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์

ตารางที่ 6 สรุปการสังเคราะห์แนวคิด หลักการและทฤษฎีการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี	อ้างอิง	สรุปการสังเคราะห์
การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D)	ครุส (Kruse, 2012); ดิกค์ แคเรย์ และแคเรย์ (Dick, Carey and Carey, 2005:); มาเรียม นิลพันธุ์ (2555)	การวิจัยและพัฒนา เป็นการแสวงหาและ พัฒนาความรู้ด้วยการวิจัย และนำผลการวิจัย มาพัฒนานวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวิจัย (Research: R ₁) ขั้นที่ 2 ขั้นการพัฒนา (Development: D ₁) ขั้นที่ 3 ขั้นวิจัย ((Research: R ₂) และ ขั้นที่ 4 ขั้นการพัฒนา (Development: D ₂)
การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research)	เครสเวล (Creswell, 2011); องอาจ นัยพัฒน์ (2554)	การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัย ผสมผสานวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ โดยมีวิธีผสมผสานข้อมูลมี 3 วิธี คือ 1) Merge the data 2) Connect the data และ 3) Embed the data มีการ วิเคราะห์ข้อมูล 7 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเขียน สรุปข้อมูลเชิงคุณภาพ 2) นำเสนอข้อมูล ในรูปแบบต่าง ๆ 3) แปลงข้อมูลจากข้อมูล เชิงปริมาณเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพหรือจาก ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ 4) แสดงความ สัมพันธ์ของข้อมูลเชิง ปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ 5) รวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูล เชิงคุณภาพ 6) เปรียบเทียบข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และ 7) บูรณาการข้อมูลให้มีความสอดคล้องกัน ในภาพรวม

จากตารางที่ 6 สรุปการสังเคราะห์แนวคิด หลักการและทฤษฎีการวิจัย ในเรื่องการ
วิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) และการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed
Methods Research) ในการวิจัยในครั้งนี้ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อ
เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กรอบแนวคิดระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา และการวิจัยแบบผสมผสานมาใช้ในการศึกษาสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอน

แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอน

การออกแบบการเรียนการสอน

การออกแบบระบบการเรียนการสอน เป็นวิธีดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาจึงได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ทิสนา แคมมณี (2548: 204) กล่าวว่า การสร้างระบบหนึ่งขึ้นมา กระบวนการที่จำเป็น คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายของระบบ การศึกษาหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การประมวลสภาพการณ์ และปัญหาที่เกี่ยวข้อง การกำหนดองค์ประกอบ การเขียนผังระบบ การทดลองใช้ระบบการประเมินผลระบบและการปรับปรุงระบบ ซึ่งสอดคล้องกับริเชย์ (Richey, 1986: 125); ครูส (Kruse, 2012); เคมป์ (Kemp, 1985) ที่ได้แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของการจัดขั้นตอนและแบบจำลองวิธีเชิงระบบที่สอดคล้องสัมพันธ์กันซึ่งมีขั้นตอนในส่วนของการรายละเอียดที่ แตกต่างกันไป โดยสามารถสรุปขอบข่ายตามขั้นตอนหลักที่ร่วมกันอย่างชัดเจน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ในขั้นนี้เป็นขั้นการนำระบบเดิมที่ปรากฏอยู่ตามสภาพจริง (Actual) ที่ดำเนินการในปัจจุบันมาวิเคราะห์ เช่น ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบาย เป้าหมาย สภาพบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการเรียนการสอนกับสภาพที่คาดหวัง (Target) ให้เกิดขึ้นตามความประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการและจุดบกพร่องต่าง ๆ รวมถึงการสำรวจทรัพยากรที่มีอยู่และที่ ต้องการ เพื่อนำมาเติมเต็มในการพัฒนา และทำให้สามารถระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในการพัฒนาที่ชัดเจนในขั้นต่อไป

2. ขั้นการออกแบบ (Design) ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นแรกมาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนซึ่งได้มีการระบุถึงสิ่งที่ต้องมาก่อน (Entry Behavior) หรือเงื่อนไขที่จะนำมาสู่การออกแบบระบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

3. ขั้นการพัฒนา (Development) ในขั้นนี้จะป็นขั้นในการพัฒนาเลือกวัสดุ ทรัพยากรการเรียนการสอนที่มีอยู่ รวมถึงการเลือกและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย โดยสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ได้แก่ สิ่งนำเข้า/ตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต/ผลลัพธ์

(Output) โดยมีกลไกการควบคุม (Control) เพื่อตรวจสอบกระบวนการให้มีประสิทธิภาพและมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

4. **ขั้นนำไปใช้ (Implement)** ในขั้นนี้เป็นขั้นของการนำแบบที่ได้พัฒนาไปทดลองใช้เพื่อทดสอบว่าระบบการเรียนการสอนที่ได้การพัฒนาค้นค้น สามารถใช้ได้ผลตามที่คาดหวัง ประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) และประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ทั้งระบบเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงและพัฒนา

5. **ขั้นการประเมินผล (Evaluation)** ในขั้นนี้เป็นการดำเนินการประเมิน ใน 2 ส่วน คือ การประเมินผลระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) และประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ทั้งระบบเพื่อนำมาสู่กระบวนการปรับปรุงและพัฒนา

จากการศึกษากระบวนการออกแบบการเรียนการสอนข้างต้น สรุปได้ว่าการดำเนินการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นการออกแบบ (Design) ขั้นการพัฒนา (Development) ขั้นนำไปใช้ (Implement) และขั้นประเมิน (Evaluation) ตามลำดับ

รูปแบบการเรียนการสอน

ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยคำนึงถึงธรรมชาติ ความต้องการ พฤติกรรมและปัญหาของผู้เรียน โดยพิจารณาถึงแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ วิธีการสอนต่าง ๆ รวมทั้งการประเมินในทุกด้าน ตั้งแต่ความรู้เดิมของผู้เรียนการประเมินในขณะที่เรียน และการประเมินหลังการเรียนการสอน รวมทั้งการประเมินความรู้แบบการเรียนรู้ (Dick and Carey, 2005)

จอยส์ และเวล (Joyce and Weil, 2009: 25) กล่าวว่ารูปแบบการเรียนการสอน (Model of Teaching) คือ รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Model) เพราะเป็นการพรรณนาถึงสภาพแวดล้อมในการเรียน ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมของผู้สอนเมื่อนำรูปแบบมาใช้ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะนำไปสู่การจัดระบบของความสามารถในการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ให้การศึกษาแก่ตนเอง หลักสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนคือ สอนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีพลังมากขึ้น มีทักษะในการเรียนรู้และเพิ่มพูนสติปัญญา

นักการศึกษาไทยได้ให้คำนิยามของรูปแบบการเรียนการสอนไว้หลายความหมาย ได้แก่ ทิศนา แจมมณี (2555: 222) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ เข้าไปช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ และ วัชรวิภา เถาเรียนดี (2553: 44) กล่าวถึงความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึง

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันในการดำเนินการสอนให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของกระบวนการเดียวกับวิธีสอน ความแตกต่างจะอยู่ที่รูปแบบการเรียนการสอน อาจจะมีวิธีการสอนและเทคนิคการสอนปรากฏอยู่

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง ระบบการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อโดยนำเทคนิควิธีสอนเข้ามาใช้ให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักการที่กำหนด ซึ่งรูปแบบการสอน จะต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ได้แก่ การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน และการวัดและประเมินผล

การจัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอน

จอยส์ และเวล (Joyce and Weil, 2009: 25-34) จัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอนออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย ส่งเสริมแรงขับภายในของบุคลากรในการได้รับข้อมูล และการจัดการข้อมูล (Information Processing Models) การรู้ปัญหา การหาข้อสรุป การสร้างมโนทัศน์และภาษา รูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้ ได้แก่รูปแบบการเรียนการสอนการคิดเชิงอนุมานของทาบ (Taba's Inductive Thinking Model) รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ของบรูเนอร์ (Bruner's Concept Attainment Model) และรูปแบบการเรียนการสอนการฝึกการคิดสืบค้นของซชแมน (Suchman's Inquiry Training Model) เป็นต้น

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาสังคม (The Social Models) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการทำงานร่วมกัน ใช้พลังในการร่วมมือสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการจัดการชั้นเรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างการทำงานร่วมกัน และสร้างความสัมพันธ์ในชั้นเรียน รูปแบบการเรียนการสอนนี้ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนแบบบทบาทสมมติของชาฟเทล (Shafteel's Role Playing Model) เป็นต้น

3. รูปแบบการสอนที่เน้นการเสริมสร้างบุคลิกภาพ (Personal Model) รูปแบบนี้เริ่มจากจินตทัศน์ของแต่ละคน ที่จะพยายามให้การศึกษาเพื่อให้เข้าใจตนเองดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อการศึกษา และการเรียนเพื่อพัฒนาตนเองให้แกร่งขึ้น มีการรับรู้มากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้คุณภาพของชีวิตดีขึ้น รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวให้ความสำคัญกับจินตทัศน์ของแต่ละบุคคล ที่ส่งเสริมความเป็นอิสระซึ่งทำให้บุคคลเพิ่มความตระหนักในตนเองและรับผิดชอบในโชคชะตาของตน เช่น การสอนแบบไม่ชี้แนะของโรเจอร์ส (Roger' Nondirective Self-esteem Model) และการสอนแบบส่งเสริมให้รู้คุณค่าของตนเองของมาสโลว์ (Maslow's Enhancing Self-esteem Model)

4. รูปแบบการสอนที่เน้นพฤติกรรม (Behavioral Model) เป็นรูปแบบที่เน้นความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่บุคคลตอบสนองต่อภาระงานและการป้อนกลับ รูปแบบนี้มุ่งสังเกตพฤติกรรม กำหนดภาระงานและวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความก้าวหน้า เช่น การเรียนแบบรอบรู้ของบลูม (Bloom's Mastery Learning Model) และรูปแบบการสอนโดยตรงของกู๊ด และคณะ (Good's Direct Instruction Model) เป็นต้น

ทิสนา เขมมณี (2545) ได้ศึกษาและประมวลรูปแบบการสอนต่าง ๆ ที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ และนำมาจัดแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. รูปแบบที่เน้นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Domain) ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่อาจอยู่ในรูปของข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอด เช่น รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ (Concept Attainment Model) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นความจำ (Mnemonics) เป็นต้น

2. รูปแบบที่เน้นการพัฒนาด้านอารมณ์ (Affective Domain) เป็นรูปแบบที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ เช่น รูปแบบการเรียนการสอน โดยเน้นการชกค้ำ (Jurisprudential Model)

3. รูปแบบที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นรูปแบบที่มุ่งในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ในด้านการปฏิบัติ การกระทำ หรือแสดงออกต่าง ๆ เช่น รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ (Harrow's Instructional Model for Psychomotor Development) รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Devies' Instructional Model for Psychomotor Development) เป็นต้น

4. รูปแบบที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ (Process Skills) เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิธีการดำเนินต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นกระบวนการทางสติปัญญา กระบวนการทางสังคม หรือกระบวนการทำงานร่วมกัน เช่น รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Instructional Model) รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดอุปนัย (Inductive Thinking Instruction Model) เป็นต้น

5. รูปแบบการสอนที่เน้นบูรณาการ (Integration) เป็นรูปแบบที่เน้นการพัฒนาการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้การบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระ และวิธีการ เช่น รูปแบบการเรียนการสอนทางตรง (Direct Instructional Model) รูปแบบการเรียนการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของคุณลักษณะของเนื้อหาวิชา คุณลักษณะของผู้เรียน ความต้องการของผู้เรียนและสังคม

คือเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน สำหรับรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จะใช้รูปแบบการสอนที่นำเอาแนวคิดของจอยส์ และเวล (Joyce and Weil, 2009) มาใช้ในการเสริมสร้างพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

จอยส์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009: 9) ได้เสนอสิ่งที้องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน (Model of Teaching) ซึ่งแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (The Model of Teaching) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1.1 กระบวนการเรียนการสอน (Syntax หรือ Phases) เป็นการเรียงลำดับกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนและการเรียนการสอนแตกต่างกันไป

1.2 ระบบสังคม (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน

1.3 หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) เป็นหลักการหรือวิธีการที่ครูจะตอบสนองต่อสิ่งที่นักเรียนกระทำ อาจเป็นการให้รางวัล การสร้างบรรยากาศอิสระในการคิดและการปฏิบัติโดยไม่มีภาระประเมินว่าถูกหรือผิด เป็นต้น

1.4 สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน หรือระบบสนับสนุน (Support System) เป็นการบอกเงื่อนไข หรือสิ่งจำเป็นในการที่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลตามที่คาดหวังให้กับผู้เรียน เช่น การสอนเพื่อฝึกทักษะ นักเรียนจะต้องได้ฝึกการทำงานในสถานที่และด้วยอุปกรณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพการทำงานจริง หรือเตรียมสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นพร้อมใช้ต่าง ๆ ให้ครบถ้วน

2. ส่วนที่ 2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้ (Application) เป็นการแนะนำ หรือให้ข้อเสนอแนะการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น เช่น จะใช้กับเนื้อหาประเภทใด จึงจะเหมาะสมและใช้กับนักเรียนในระดับใด เป็นต้น

3. ส่วนที่ 3 สารความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานและส่งเสริมการเรียนรู้ (Instruction and Nurturant Effects) ในแต่ละรูปแบบจะต้องจัดสารความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานอะไรบ้าง ให้กับผู้เรียน รวมทั้งมีสิ่งสำคัญ และองค์ประกอบใดบ้างที่จะทำให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้นั้นประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งก็คือการสอนของครูที่จัดขึ้นตามขั้นตอนและสภาพแวดล้อม ในการเรียนสมรรถนะสำหรับที่ผู้เรียนจะต้องมีการพัฒนาตลอดกระบวนการ ซึ่งถือผลที่เกิดขึ้นจากการสอนและเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องมีในการพัฒนาการเรียนรู้ของ

ตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ คุณสมบัติ คุณลักษณะหรือสมรรถนะของ ผู้เรียนที่ต้องปลูกฝังจนติดตัว เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามที่คาดหวัง

จากแนวคิดของจอยส์ และเวลล์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย กระบวนการเรียนการสอน สารความรู้และทักษะการปฏิบัติ สิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และสิ่งสนับสนุน

สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง พฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้นำ องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนของจอยส์ และเวลล์ มาใช้ในการพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอน ที่ประกอบด้วย กระบวนการเรียนการสอน สารความรู้และทักษะการปฏิบัติ สิ่ง ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และสิ่งสนับสนุน และใช้แบบจำลองการ สอนเชิงระบบ ADDIE Model ของครูส (Kruse, 2012) ซึ่งเป็นวิธีการเชิงระบบ (System Approach) ที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และมีความเหมาะสมอย่าง ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ 1) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) วิเคราะห์และประเมินความ ต้องการจำเป็น (Assess and Analyze Needs) ในการจัดการเรียนรู้ 2) ขั้น การออกแบบ (Design) ออกแบบการเรียนการสอนและการนำเสนอ (Design Instruction and Presentations) ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ ออกแบบวิธีการหรือรูปแบบที่ให้บรรลุเป้าหมาย 3) ขั้นการพัฒนา (Development) เป็นการพัฒนานวัตกรรม วิธีการ และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการ สอน 4) ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) นำสาระและกิจกรรมไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย การ วางแผนในการบริหารจัดการ นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตาม ขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ และ 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและประสิทธิผลของนวัตกรรมวิธีการที่ใช้ในการเรียนการสอน

ตารางที่ 7 สรุปการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอน

แนวคิด ทฤษฎี	อ้างอิง	สรุปการสังเคราะห์
การออกแบบการเรียนการสอน	ริเชย์ (Richey, 1986); ครุส (Kruse, 2012); เคมปี (Kemp, 1985); และทิสนา แคมมณี (2548)	ออกแบบการเรียนการสอนเป็นวิธีดำเนินการอย่างต่อเนื่องสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นการออกแบบ (Design) ขั้นการพัฒนา (Development) ขั้นนำไปใช้ (Implement) และขั้นประเมิน (Evaluation) ตามลำดับ
รูปแบบการจัดการเรียนการสอน	ดิกค์ และเคเรย์ (Dick and Carey, 2005); จอยส์ และเวล (Joyce and Weil, 2009); ทิสนา แคมมณี (2555); วัชราน เล่าเรียนดี (2553)	รูปแบบการเรียนการสอน เป็นระบบการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิด หรือความเชื่อ โดยนำเทคนิควิธีสอนเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการและบรรลุดูจุดมุ่งหมายที่กำหนด ประกอบด้วย การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การวัดและประเมินผล
องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน	จอยส์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009)	องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน (Model of Teaching) ซึ่งแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (The model of teaching) มี 4 ส่วน ดังนี้ 1) กระบวนการเรียนการ 2) ระบบสังคม 3) หลักการตอบสนอง และ 4) ระบบสนับสนุน ส่วนที่ 2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้ ส่วนที่ 3 สารความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการเรียนรู้

จากตารางที่ 7 สรุปลการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอนในเรื่องการออกแบบการเรียนการสอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งในงานวิจัยในครั้งนี้ ได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน

แนวคิดด้านการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การประเมินตามสภาพจริงในการเรียนการสอน

ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง

แนวทางในการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 คือ การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย สามารถสังเคราะห์ความหมายได้ดังนี้

1. เป็นการประเมินที่ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลายวิธี ในการตรวจสอบคุณภาพของผลงานผู้เรียน เพื่อแสดงออกถึงทักษะ การกระทำหรือวิธีการที่นักเรียนใช้ ซึ่งต้องอาศัยหลักการที่นักเรียนจะต้องลงมือกระทำ (Mitchell, 1992)
2. เป็นวิธีการประเมินที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรม ทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในสถานการณ์ในชีวิตจริง ที่เน้นให้ผู้เรียนแสดงออกในภาคปฏิบัติ (Performance) เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Process) ผลผลิต (Products) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเองด้วย วิธีการประเมินอาจใช้การสังเกต การบันทึก และการรวบรวมข้อมูลและผลงานและวิธีการของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2539)
3. เป็นการประเมินเชิงปฏิสัมพันธ์และความหมายที่แท้จริงกับชีวิตประจำวัน
4. เป็นการประเมินโดยใช้เครื่องมือหลากหลายชนิด แทนการใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดเพียงอย่างเดียว เทคนิคการประเมินสภาพจริงมักนิยมทำโดยการรวบรวมงานภาคปฏิบัติที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน

ลักษณะของการประเมินสภาพจริง

ชวลิต ชูกำแพง (2553: 39-40) กล่าวสรุปถึงลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง คือ การประเมินสภาพจริงออกแบบขึ้นเพื่อประเมินการปฏิบัติในสภาพจริง โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่

เปิดเผยที่ผู้เรียนได้รับรู้ มีการประเมินตนเอง และมีการเสนอผลงานของผู้เรียน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นรับรู้ ชื่นชมและเปิดโอกาสให้ครู เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครองได้เรียนรู้ ตรวจสอบ ปรับปรุง และชื่นชมในความสำเร็จ โดยมีเครื่องมือวัดผลหลายประเภท ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การรายงานตนเอง การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แบบประเมินการปฏิบัติจริง และแฟ้มสะสมงาน

สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้นำแนวคิดการประเมินสภาพจริงมาใช้ในประเมินผลในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ แบบสังเกต แบบรายงานตนเอง แบบประเมินการปฏิบัติ และใช้ผู้ประเมินหลากหลาย ได้แก่ ผู้วิจัย เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขในฐานะที่เป็นเมืองไทยและพลเมืองโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

แนวคิดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ล้วน สายยศ และคณะ (2543) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้กล่าวถึง แนวคิดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แนวคิด แครทโวล และคณะ (Kraffwohl, Bloom and Masia) ได้จัดจำแนกแนวคิดด้านความรู้สึกรับรู้ของบุคคลเป็น 5 ชั้น สรุปได้ดังนี้

1. การรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นแรกของการรับรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบต่อประสาทสัมผัส แบ่งเป็นชั้นย่อย ๆ ได้ 3 ชั้น คือ

1.1 การรู้จัก ได้แก่ การสังเกต การรับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้า

1.2 การตั้งใจรับ ได้แก่ ความตั้งใจฝักใฝ่ มีการสะสมความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้ว จึงยอมรับ

1.3 การเลือกสรรสิ่งที่รับรู้ ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะบางเรื่อง หรือบางอย่าง

2. การตอบสนอง (Responding) เป็นลำดับขั้นที่สองของความรู้สึกรับรู้ที่พัฒนาต่อจากขั้นการรับรู้ ในขั้นนี้บุคคลจะรับรู้และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าใน 3 ลักษณะ คือ

2.1 การยินยอมในการตอบสนอง เป็นการยินยอมปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ และยอมรับในสิ่งที่รับรู้มา

2.2 การเต็มใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลตั้งใจที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่น โดยให้ความร่วมมือ ทำความต้องการหรือด้วยความสมัครใจ

2.3 การพึงพอใจในการตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลมีความรู้สึกพึงพอใจในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3. การเห็นคุณค่า (Preference for Value) เป็นขั้นความรู้สึกของบุคคลที่เห็นคุณค่า และประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้และตอบสนองแล้ว แบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ

3.1 การรับรู้คุณค่า เป็นการยอมรับทางอารมณ์ต่อข้อเสนอหรือคำสอนที่มีพื้นฐานอย่างเพียงพอ

3.2 การชื่นชอบคุณค่า เป็นการเพิ่มความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าหรือค่านิยมนั้น เพิ่มขึ้นอีก

3.3 การยินยอมรับ เป็นความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์ที่แน่นอน และแสดงพฤติกรรมยึดมั่นอย่างเห็นได้ชัด

4. การจัดระบบ (Organization) เป็นการปรับตัวให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ยอมรับ และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม (Value) ที่เห็นถึงคุณค่าหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน และพยายามจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย คือ

4.1 การสร้างความเข้าใจในค่านิยม เป็นความรู้สึกในการนำค่านิยมที่มีลักษณะเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกันอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้สึกแล้วนำมาเรียกชื่อใหม่ กลายเป็นมโนภาพหรือคุณค่าใหม่

4.2 การสร้างระบบค่านิยม เป็นการจัดค่านิยม สร้างแผน สร้างเกณฑ์ที่สลับซับซ้อนให้อยู่ในระบบเดียวกัน แล้วนำไปใช้กับตนเอง หรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับกับระบบนั้น

5. การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นการพัฒนาต่อจากการจัดระบบ และเป็นระดับความรู้สึกขั้นสุดท้าย เมื่อการจัดระบบสำหรับตนเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลนั้นก็จะมียึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วนำไปปฏิบัติ หรือยึดถือต่อไปจนเกิดการแสดงออก โดยอัตโนมัติ แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย คือ

5.1 การสร้างข้อสรุป เป็นการพยายามปรับปรุงระบบจนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัว ตามแนวหรือระบบที่ตนต้องการ

5.2 การเกิดเป็นกิจนิสัย เป็นการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ จนได้รับการยอมรับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกิดเป็นคุณลักษณะเฉพาะนั้น ๆ ของบุคคลแล้ว

สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้นำแนวคิดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แนวคิด แครธวอล และคณะ (Krafthwohl, Bloom and Masia) มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแบ่งระดับคุณลักษณะออกเป็น 5 ระดับ ตามลำดับ ดังนี้ คือ 1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) 4) การจัดระบบ (Organization) และ 5) การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

ตารางที่ 8 สรุปการสังเคราะห์แนวคิดการวัดและประเมินผลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิด ทฤษฎี	อ้างอิง	สรุปการสังเคราะห์
ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง	กรมวิชาการ (2539); Mitchell (1992)	การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินที่ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลายวิธี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรม ทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งเป็นการประเมินเชิงปฏิบัติสัมพันธและความหมายที่แท้จริงกับชีวิตประจำวัน โดยใช้เครื่องมือหลากหลายชนิด
ลักษณะของการประเมินสภาพจริง	ชวลิต ชูกำแหง (2553)	ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง คือ การออกแบบขึ้นเพื่อประเมินการปฏิบัติในสภาพจริง โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่เปิดเผยมิการประเมินตนเอง และผู้เรียนมีโอกาสนำเสนอเผยแพร่ผลงานของตนเอง
เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวคิดของแครธวอล และคณะ (Krafthwohl, Bloom and Masia)	ล้วน สายยศ และคณะ (2543); สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553)	แครธวอลและคณะ (Krafthwohl, Bloom and Masia) ได้จัดจำแนกแนวคิดด้านความรู้สึกรู้สึกของบุคคลเป็น 5 ชั้น ตามลำดับดังนี้ คือ ระดับ 1 การรับรู้ (Receiving) ระดับ 2 การตอบสนอง (Responding) ระดับ 3 การเห็นคุณค่า (Perference for Value) ระดับ 4 การจัดระบบ (Organization) ระดับ 5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) ซึ่งนำมาใช้เป็นเกณฑ์วัดระดับของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากตารางที่ 8 สรุปการสังเคราะห์แนวคิดการวัดและประเมินผลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องความหมายของการประเมินตามสภาพจริง ลักษณะของการประเมินสภาพจริง และเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์และคณะ ในงานวิจัยครั้งนี้นำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล และเกณฑ์การประเมินประกอบด้วย ระดับที่ 1 คือ การรับรู้ ระดับที่ 2 คือ การตอบสนอง ระดับที่ 3 คือ การเห็นคุณค่า ระดับที่ 4 คือ การจัดระบบ และระดับที่ 5 คือ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักพุทธธรรม และศึกษาพุทธธรรมที่สนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักเศรษฐกิจแนวพุทธ พบว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ คือ ด้านโครงสร้าง และด้านกระบวนการ กล่าวคือ พระพุทธศาสนาในส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่เรียกว่า เศรษฐกิจแนวพุทธและเศรษฐกิจพอเพียงต่างมีปรัชญาอันประกอบด้วยหลักการและอุดมการณ์ด้านเศรษฐกิจที่เป็นไปด้วยกันได้อย่างกลมกลืนประสานเชื่อมโยงกันคือ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความเป็นธรรมสูง คำนึงถึงผลประโยชน์ตนและประโยชน์ของส่วนรวมอย่างเป็นธรรม เป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นองค์รวมไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกเป็นส่วน ๆ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา โดยเริ่มจากสัมมาทิฐิมีความเห็นถูกต้อง สัมมาวาจา วีสุจริต สัมมากรรมันตะ กายสุจริต สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ไม่ประมาท ยึดหลักความสมดุล 3 ประการ คือ ความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับมนุษย์และวัดดูกับจิตใจ

คารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548: 148-151) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน และเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยในด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธียึดหลักอริยสัจ 4 และธรรมประกอบคือ หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา และหลักอิทธิบาท 4

โดยมีขั้นตอนการสอน 8 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนักและเจตคติ คิดถึงสาเหตุของปัญหาเสนอ และคิดทางเลือก วางแผนดำเนินการ ประเมินและหาทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินผลและปรับปรุง วัดประเมินและสรุปผล ในด้านคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมากกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเจตคติ และด้านปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติ

สหทยา พลปัดพี (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ประการ คือ ประการแรก ความพอประมาณ ได้แก่ ความพอประมาณกับศักยภาพของตน พอประมาณกับสิ่งแวดล้อม และไม่โลกเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น ประการที่สอง มีเหตุผล ได้แก่ ไม่ประมาท รู้ถึงสาเหตุพิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากการกระทำ และประการที่สาม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทางสังคม คำนึงถึงผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น รู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคุณลักษณะทั้งสามประการจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักของการพัฒนาคน 2) กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสังคม กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านจิตใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล จึงจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ 3) การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาคน ไปสู่คุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนโดยตรง และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง และ 4) แนวทางพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ และการพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ชรินทร์ มั่งคั่ง (2549: 285-294) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและ

ศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) จริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วย 10 จริยธรรม คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความเมตตา ความยุติธรรม ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเสียสละ และความสามัคคี 2) รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยที่พัฒนาขึ้น ได้ใช้กรอบแนวคิดปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธร่วมกับปรัชญาการศึกษาแนวปฏิรูปนิยม ทฤษฎีพัฒนาการเชิงจริยธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการประเมินตามสภาพจริง ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักโดยวิเคราะห์สถานการณ์เชิงจริยธรรม ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็นโดยประเมินตนเองเพื่อเลือกวิธีเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การวางแผนโดยกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 ปฏิสัมพันธ์โดยการลงมือปฏิบัติเพื่อสืบค้นความรู้ ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิดเพื่อแบ่งปันความรู้ และขั้นที่ 6 การแสดงผลงานโดยเพิ่มสะสมงาน สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนนี้ใช้ชื่อว่า ASPIRE 3) แผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้คือ หน่วยที่ 1 พลังอำนาจแห่งตน หน่วยที่ 2 รังสรรค์งาน และหน่วยที่ 3 เรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมที่นำมาบูรณาการในแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย 10 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมครูในอุดมคติ คุณค่าหนังสือนอกเวลา ประสบการณ์ความดี ครูแห่งชาติ สำนักคิด สังคมดี ครูภูมิปัญญาล้านนา วันว่างวันเวลาที่สำคัญ ปฏิบัติธรรมสร้างสมาธิ ห้องเรียนศึกษา และชุมชนศึกษา 4) คุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทยของนักศึกษามีค่าร้อยละความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นดังนี้ การครองตน ร้อยละ 38.44 การครองคน ร้อยละ 63.92 การครองงาน ร้อยละ 59.15 และการมีจิตสำนึกสาธารณะ ร้อยละ 54.48 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยได้

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างพุทธเศรษฐศาสตร์และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำไปสู่การสร้างตัวชี้วัด ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในพุทธเศรษฐศาสตร์ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการ และอัปมาทธรรม มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านความพอประมาณ เป็นวิธีการหรือหนทางในการพัฒนาตน โยนิโสมนสิการกับความมีเหตุผล เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการพัฒนาตน และ อัปมาทธรรมกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นเครื่องกำกับการพัฒนาตน

พระสำเนียง กนุดมฺโม (2551:136-141) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิต ได้แก่ เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต มีคุณภาพระหว่างชีวิตกับสิ่งต่าง ๆ ที่ชีวิตเข้าไปเกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับพุทธธรรม 3 ระดับ คือ ระดับศีล มีความระมัดระวังทางด้านกายและวาจา เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏภายนอกที่ไม่ทำให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน ระดับสมาธิ มีความตั้งใจมั่นมีสติสัมปชัญญะระลึกรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาในการประกอบสัมมาชีพ พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงและมีเกะกำบังมิให้สิ่งเลวร้ายเข้ามากระทบกายและจิตใจ และพร้อมที่จะแผ่ความดีงามให้กับบุคคลอื่น และระดับปัญญา มีความรู้ชัดและรู้แจ้งในทางโลกและทางธรรมเป็นการพิจารณากันกรองสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวังเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลที่ถูกต้อง ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างชัดเจนจนเกิดรู้แจ้งเห็นจริงของโลกตามธรรมชาติ

ชาญชัยณรงค์ ทรงศาศรี (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้หลักการทางสิ่งแวดล้อม โดยมิวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้หลักทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอเพียงตามสภาพเศรษฐกิจ ต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม กิจกรรมกลุ่มเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคม และวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ ความผูกพันต่อประโยชน์ส่วนรวม ความต้องการพัฒนาให้เป็นชุมชนตัวอย่าง ความศรัทธาในตัวผู้นำ และการปฏิบัติตามคำเชิญชวนของเพื่อนบ้าน 2) ชาวชุมชนชนบทมีการปฏิบัติตามหลักการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมศึกษาและการพึ่งตนเองในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 3) ชาวชุมชนชนบทที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน 4) ตัวแปรพยากรณ์การพึ่งตนเองในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชาวชุมชนชนบท ได้แก่ การเป็นแกนนำสมาชิกในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการกระทำ และ 5) รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมกลุ่มให้มีความตระหนักรู้ และเจตคติ การกระทำกิจกรรมกลุ่มให้มีทักษะ การตรวจสอบกิจกรรมกลุ่มให้มีการสนับสนุนการประเมินผล และการปรับปรุงกิจกรรมกลุ่มให้มีส่วนร่วมเรียนรู้

ประชาคม จันทรชิต (2552:248-257) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยการอาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบ การสร้างและพัฒนาและทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นการบริหารงานวิชาการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูผู้สอนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานกำลังคนด้านอาชีวศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถพัฒนาได้เป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ 1) กำหนดมาตรฐานกำลังคนด้านอาชีวศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้นักเรียน ได้เรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) กระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะและคุณลักษณะตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันตั้งแต่องค์ประกอบแรกจนถึงองค์ประกอบสุดท้ายเป็นลำดับที่แน่นอนจะขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ และหลังการนำรูปแบบไปทดสอบประสิทธิภาพกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้นนี้ สามารถพัฒนาคุณลักษณะตามมาตรฐานกำลังคนด้านอาชีวศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ได้สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริง

กิตติชัย สุชาติโนบล (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธา 2) ขั้นสร้างปัญญาคุณธรรม 3) ขั้นพัฒนาปัญญา 4) ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ และ 5) ขั้นสรุปและประเมินผล สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนนี้ใช้ชื่อว่า Science Buddhist Instructional Model และผลการพัฒนาพฤติกรรม

การเรียนรู้ด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) และพฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ (จิตภาวนา) ของนักเรียนที่พึงประสงค์ จากการประเมินครั้งแรก นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 33.33 และการประเมินครั้งสุดท้าย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 100 และเพิ่มขึ้น ร้อยละ 66.67 ของการประเมินครั้งแรกส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ (ปัญญาภาวนา) มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วินัยธร วิชัยดิษฐ์ (2555: 193-195) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า EPCPAEE Model มีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (E: Encouragement) 2) ขั้นให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ (P: Presentation and Practice) 3) ขั้นสร้างความคิดรวบยอด (Conceptualization of Knowledge) 4) ขั้นส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (F: Fostering of Higher Level Characteristics Development) และ 7) ขั้นประเมินผล (E: Evaluation) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.60/80.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และผลการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์กายภาพของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ ประเมินโดยอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนประเมินตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ทัศนีย์ ทองไชย (2556: 189-193) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้จากการปฏิบัติร่วมกันและมีการจัดเก็บความรู้ที่มีอยู่ในตัวตนของนักเรียนเปลี่ยนเป็นความรู้ที่ชัดเจนด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เรียกว่า PHOSAI Model มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการความรู้ 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ และผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า

ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนทักษะการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด การจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อ เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีมิติของการวิจัยหลายด้าน ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทางด้านคุณธรรม จริยธรรม การศึกษาเศรษฐกิจ พอเพียงตามแนวพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่มีการทำวิจัยที่นำหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ มาใช้เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับผู้เรียน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตาม แนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน ด้านมีความใฝ่เรียนรู้(กายภาวนา) มีวินัย(ศีลภาวนา) มีความอดทน (จิตภาวนา) มีความพอประมาณ (ปัญญาภาวนา) มีเหตุผล (ปัญญาภาวนา) และมีภูมิคุ้มกัน (ปัญญาภาวนา)

ตารางที่ 9 สรุปการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ชื่อเรื่องงานวิจัย	ผู้วิจัย
การพัฒนารูปแบบการเรียน การสอน	การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ พุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย; การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาล นครนายก; การพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา	ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548); กิตติชัย สุชาติโนบล (2553) และทัศนีย์ ทองไชย (2556)

ตารางที่ 9 สรุปการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ชื่อเรื่องงานวิจัย	ผู้วิจัย
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การนำเสนอแนวทางพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยการอาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา; การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	สหทัย พลบ่อพี (2548); ประชาคม จันทระจิต (2552) และชาญชัยณรงค์ ทรงศาศรี (2552)
พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองพระพุทธศาสนา; การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์; การศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา	พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี (2547); พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549); พระสำเนียง กนฺตมฺโม (2551)
การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์	การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย; การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูศาสตร์สาขาวิชาสังคมศึกษา	ชรินทร์ มั่งคั่ง (2549); วินัยธร วิชัยดิษฐ์ (2555)

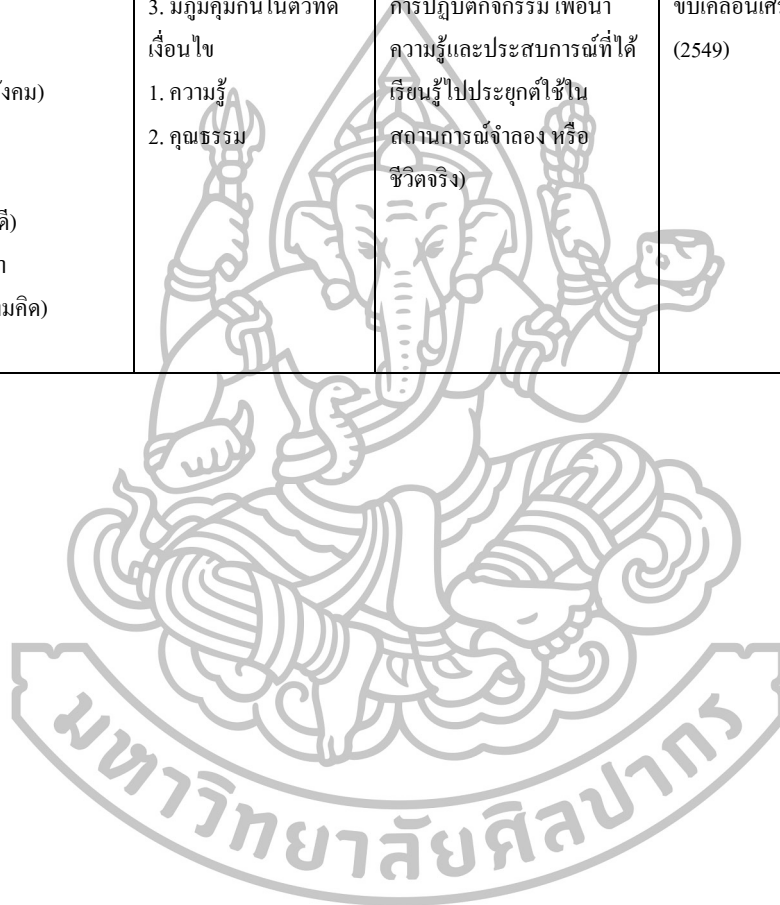
จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 2) การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา 3) แนวคิด ทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การประเมินตามสภาพจริง 5) แนวคิดหลักการและทฤษฎีการวิจัย และ 6) แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอน และการประเมินสภาพจริงในการจัดการเรียนการสอน สามารถสรุปสังเคราะห์ได้ดังตารางที่ 10 ดังนี้

ตารางที่ 10 สรุปการสังเคราะห์แนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

แนวคิดตามแนวพุทธศาสตร์	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	กระบวนการเรียนการสอน	อ้างอิง
1. ปรัตถิมโษะ (เป็นสิ่งเร้า หรือประสบการณ์ หรือเกิดจากการเรียนรู้จาก กัลยาณมิตร)	เงื่อนไขความรู้	ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธาและ เสนอข้อเท็จจริง (ปรัตถิมโษะ) (การรับรู้ข้อเท็จจริงตามเนื้อหา สารการเรียนรู้ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นหลักกัลยาณมิตร)	พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2545); พระพรหมคุณาภรณ์ (2552); คณะอนุกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549)
2. โยนิโสมนสิการ ใช้หลักโยนิโสมนสิการ ในส่วนของการณมนสิการ (เกิดอย่างมีเหตุผล)	หลักการ 1. พอประมาณ 2. มีเหตุผล 3. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไข 1. ความรู้ 2. คุณธรรม	ขั้นที่ 2 สะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) (ฝึกกระบวนการคิดโดยใช้ ข้อเท็จจริงจากเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากบทเรียนมาคิด วิเคราะห์หาเหตุผลตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง)	พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2545); พระพรหมคุณาภรณ์ (2552); คณะอนุกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549)
3. ไตรสิกขา 3.1 ศีล (พฤติกรรมทาง กาย วาจา) 3.2 สมาธิ (จิตใจ/คุณธรรม) 3.3 ปัญญา (ความรู้/เหตุผล)	หลักการ 1. พอประมาณ 2. มีเหตุผล 3. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไข 1. ความรู้ 2. คุณธรรม	ขั้นที่ 3 ค้นพบหลักการ (สัมมาทิฐิ) (นำข้อเท็จจริง มาสรุปเป็นความคิดรวบยอด หรือหลักการเพื่อสร้างเชื่อ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) ขั้นที่ 4 ผู้กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) (ฝึกปฏิบัติกิจกรรมให้เกิด ความชำนาญโดยใช้ กระบวนการตามหลัก ไตรสิกขาและหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง มากำหนดเป็นแนวทางในการ ฝึกปฏิบัติ)	พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2545); พระพรหมคุณาภรณ์ (2552); คณะอนุกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549)

ตารางที่ 10 สรุปการสังเคราะห์แนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

แนวคิดตามแนวพุทธศาสน์	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	กระบวนการเรียนการสอน	อ้างอิง
4. กาวานา 4 4.1 กายกาวานา (ทักษะทางด้านสิ่งแวดล้อม กายภาพ/วัตถุ) 4.2 สีดกาวานา (ทักษะทางทางสังคม) 4.3 จิตกาวานา (คุณธรรม/ความดี) 4.4 ปัญญากาวานา (ความรอบรู้/ความคิด)	หลักการ 1. พอประมาณ 2. มีเหตุผล 3. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไข 1. ความรู้ 2. คุณธรรม	ชั้นที่ 5 ประเมินผลและ ประยุกต์ใช้ (กาวานา 4) (ประเมินผลงาน/ ชิ้นงานจาก การปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้ เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์จำลอง หรือ ชีวิตจริง)	พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2545); พระพรหมคุณาภรณ์ (2552); คณะอนุกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549)

ตารางที่ 11 สรุปการสังเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดตามแนวพุทธศาสตร์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552)	ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง(คณะอนุกรรม การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ พอเพียง,2549)	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง (คณะทำงานบูรณาการ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน, 2554)	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียนตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง (ผู้วิจัย)
<p>ท้าวาน 4</p> <p>1. กายท้าวาน</p> <p>2. สีสท้าวาน</p> <p>3. จิตท้าวาน</p> <p>4. ปัญญาท้าวาน</p>	<p>1. หลักการ 3 ประการ คือ</p> <p>1.1 ความพอประมาณ การดำเนินชีวิตด้วยความ พอดีตามหลักทางสาย กลาง</p> <p>1.2 มีเหตุผล การดำเนิน ชีวิตอย่างมีเหตุผล โดย พิจารณาเหตุปัจจัยอย่าง รอบคอบ</p> <p>1.3 มีภูมิคุ้มกันในตัว ที่ดี การดำเนินชีวิตให้ พร้อมรับผลกระทบต่าง ๆ ไม่ประมาท</p> <p>2. เงื่อนไข 2 ประการ คือ</p> <p>2.1 มีความรู้ สำหรับการ ดำเนินชีวิตด้วยความ รอบรู้ มีทักษะ กระบวนการ รอบคอบ และระมัดระวัง</p> <p>2.2 มีคุณธรรม ดำเนิน ชีวิตด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ประหยัด มีวินัย มีความเพียร มีความรับผิดชอบและ สติปัญญา</p>	<p>1. มีความรู้ความเข้าใจ ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักใน ความสำคัญของการดำเนินชีวิตตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการ ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>3. ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>3.1 ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักประมาณตน รู้จักศักยภาพของตน และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชน และสังคมที่อาศัยอยู่</p> <p>3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บน พื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติ ปัญญา มีความรอบรู้ รอบคอบใน การคิด พุด ทำ โดยยึดทางสายกลาง</p> <p>3.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและ ภายนอกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์</p> <p>3.4 มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์ปฏิบัติด้วยความ รอบคอบระมัดระวัง</p> <p>3.5 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร แบ่งปัน มีสติ ปัญญา วินัย พึ่งตนเอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข</p>	<p>1. มีความ ใฝ่เรียนรู้ (เงื่อนไข คุณธรรม และกายท้าวาน)</p> <p>2. มีวินัย (เงื่อนไขคุณธรรม และศีลท้าวาน)</p> <p>3. มีความอดทน (เงื่อนไข คุณธรรมและจิตท้าวาน)</p> <p>4. มีความพอประมาณ (หลักการปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงและปัญญา ท้าวาน)</p> <p>5. มีเหตุผล (หลักการ ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงและปัญญาท้าวาน)</p> <p>6. มีภูมิคุ้มกัน (หลักการปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงและปัญญา ท้าวาน)</p>

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ร่วมกับการออกแบบเชิงระบบตามแนวคิด ADDIE Model ของ ครูส (Kruse, 2012) และรูปแบบการเรียนการสอนของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009: 9) ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) การผสมผสานข้อมูลใช้วิธี Embed the data ซึ่งใช้รูปแบบการวิจัยแบบฝังตัว (The Embedded Design) โดยฝังตัวองค์ประกอบเชิงคุณภาพไว้ในการออกแบบเชิงปริมาณ (Creswell, 2011) ร่วมกับการใช้รูปแบบการวิจัย Pre-Experimental Design โดยประยุกต์ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน The One-Group Pretest-Posttest Design (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 144) และรูปแบบการวิจัยแบบอนุกรมเวลาสมมูล Equivalent Times Series Design (องอาจ นัยพัฒน์, 2554: 126-127) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 4 ขั้นตอน ดังนี้

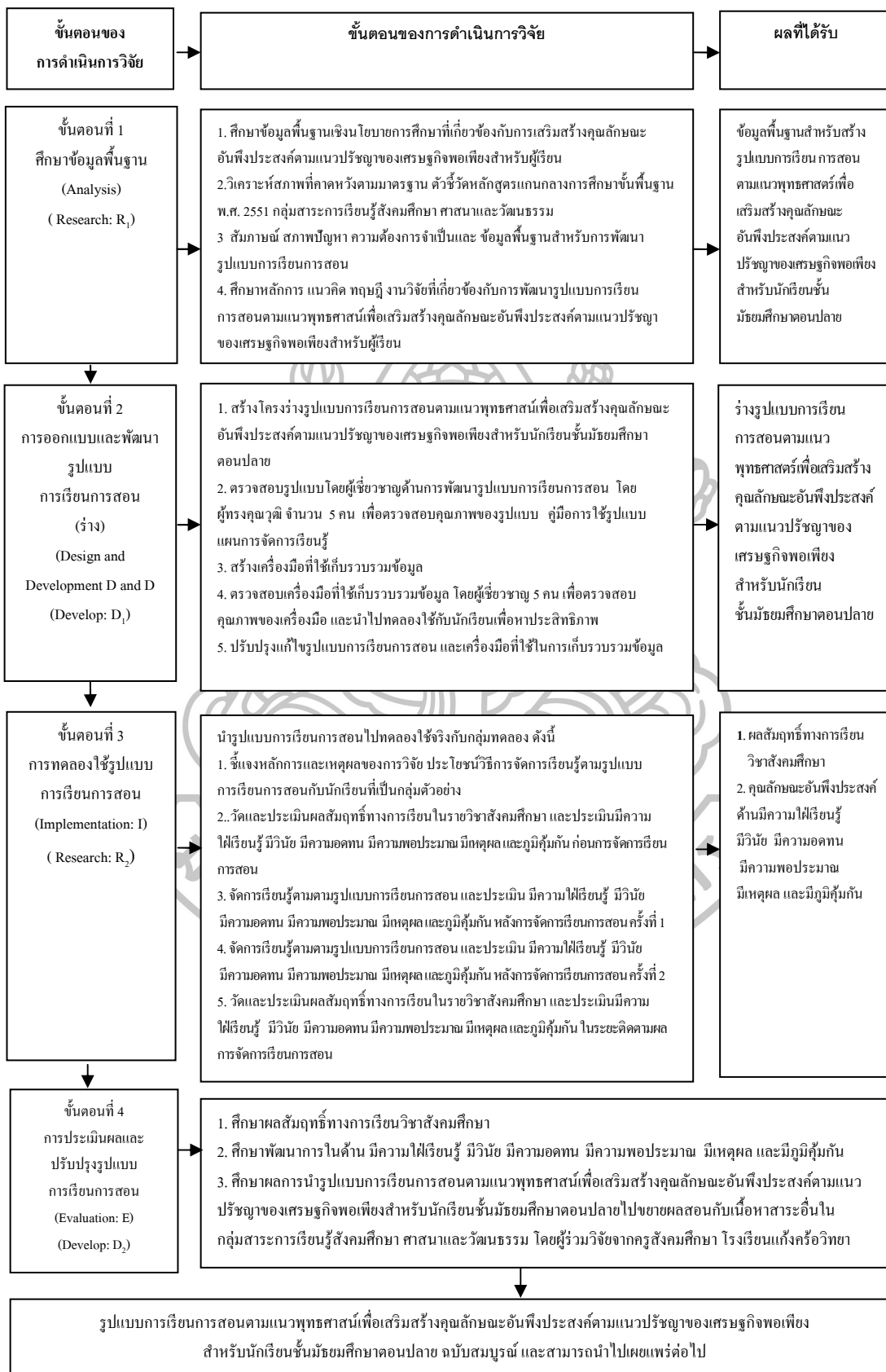
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Develop: D₁) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Research: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูล ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และวิธีการดำเนินการ ดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งข้อมูลเอกสาร

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนแก้งคร้อวิทยา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งข้อมูลบุคคล

1. ครูผู้สอน โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้กับนักเรียน จำนวน 10 คน
2. นักเรียน โดยการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้กับนักเรียน จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

ตารางที่ 12 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) สำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
1. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการศึกษานโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้เรียน สภภาพที่คาดหวังตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	วิเคราะห์เอกสาร	- เอกสาร การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา - หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้เรียน
2. เพื่อวิเคราะห์เป้าหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง	วิเคราะห์เอกสาร	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูลพื้นฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา

ตารางที่ 12 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล
พื้นฐาน (Analysis: A) สำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/ กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย	การวิเคราะห์ ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
การศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2551					และวัฒนธรรม ได้ช่องว่าง ระหว่างสิ่งที่ คาดหวังกับ สภาพที่เป็นอยู่
3. เพื่อสังเคราะห์ แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนา รูปแบบการเรียน การสอนตามแนว พุทธศาสตร์เพื่อ เสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตาม แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงสำหรับ นักเรียนชั้น มัธยมศึกษา ตอนปลาย	วิเคราะห์ เอกสาร	เอกสารแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนา รูปแบบ การเรียน การสอน	แบบวิเคราะห์ เอกสาร	การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูล แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและ งานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับ การสอนตาม แนวพุทธศาสตร์ และการ เสริมสร้าง คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ตามแนว ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง
4. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ผู้เรียน สำรวจข้อมูล พื้นฐานในด้าน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียงของ	- สัมภาษณ์ - การสังเกต พฤติกรรม	- ครูกลุ่มสาระ การเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม - นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4	- แบบ สัมภาษณ์ - แบบสังเกต พฤติกรรม การเรียน	การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูลพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้ ของผู้เรียน

ตารางที่ 12 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล
พื้นฐาน (Analysis: A) สำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/ กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย	การวิเคราะห์ ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
ผู้เรียนกลุ่ม ที่ศึกษาโดยการ สัมภาษณ์ ครูผู้สอนกลุ่ม สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาอย่าง ไม่เป็นทางการ และสังเกต พฤติกรรม การเรียนรู้ ของผู้เรียน					
5. เพื่อศึกษาความ คิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญด้าน การสอนตามแนว พุทธศาสนาที่ เสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตาม แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง	สัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญด้าน การสอนสังคม ศึกษาที่ เสริมสร้าง คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ ตามแนว ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง	แบบ สัมภาษณ์	การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูลความ ต้องการจำเป็น ในการ เสริมสร้าง คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ ตามแนว ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง

**ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D
and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน**

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนว
พุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เครื่องมือในการวิจัย จำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 รูปแบบการเรียนการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.3 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1.1 นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.3 นำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สร้างขึ้น ไปปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้างของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมสอดคล้องเชิงโครงสร้างซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประเมินความเหมาะสม/สอดคล้องในประเด็นการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวม และองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย

ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน การประเมินความเหมาะสม/สอดคล้องของ โครงสร้าง กำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมและสอดคล้องมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมและสอดคล้องมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมและสอดคล้องปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมและสอดคล้องน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมและสอดคล้องน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องเชิงโครงสร้าง ของรูปแบบการเรียนการสอน ผลการประเมินพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความเหมาะสมและสอดคล้องในประเด็นการกำหนดองค์ประกอบ ของรูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวม และองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละ องค์ประกอบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องกัมน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

พิจารณาค่าความสอดคล้องที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน และสามารถนำไป ทดลองใช้ได้

1.4 นำข้อมูลที่ได้รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและสอดคล้องในประเด็นการกำหนด องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ระหว่าง 4.20-4.80 และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) ตั้งแต่ 0.45-0.89 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อ เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องเชิงโครงสร้างสามารถนำไปใช้ ได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพิ่มเติม ในการตรวจสอบคุณภาพของ รูปแบบการเรียนการสอนมีประเด็นการตรวจสอบดังนี้

ตารางที่ 13 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนตาม
แนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปผลการสัมภาษณ์
<p>1. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน</p> <p>1.1 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมครอบคลุมความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>1.2 องค์ประกอบของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน</p>	<p>รูปแบบการเรียนการสอน มีความเหมาะสมและครอบคลุมความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>องค์ประกอบด้านหลักการ จัดดูประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน</p>
<p>2. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน</p> <p>2.1 หลักการ หลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานสามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนแสดงให้เห็นจุดเน้นในการเรียนการสอน</p> <p>2.2 วัตถุประสงค์</p> <p>2.2.1 มีความชัดเจนสามารถแสดงถึงสิ่งคาดหวังให้เกิดในตัวผู้เรียน</p> <p>2.2.1 หลักการและวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกัน</p> <p>2.3 กระบวนการเรียนการสอน</p> <p>2.3.1 กระบวนการเรียนการสอนมีขั้นตอนอย่างชัดเจนและมีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน</p>	<p>หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ซึ่งเน้นการรับรู้แหล่งข้อมูลจากปัจจัยภายนอก มาสู่ปัจจัยการเรียนรู้ภายในผ่านกระบวนการคิด แล้วไปสู่กระบวนการฝึกปฏิบัติทางกาย ใจ และปัญญา</p> <p>วัตถุประสงค์แสดงให้เห็นว่าเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดจากนักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนการสอน</p> <p>1. ควรเน้นกิจกรรม บทบาทของครูและนักเรียนตามขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอน</p> <p>2. ในขั้นตอนการเรียนการสอนขั้นที่ 1 ควรปรับเป็นการให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็น</p> <p>3. ขั้นสะท้อนคิด บทบาทของครูและนักเรียนควรใช้คำว่าเปิด โอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ</p>

ตารางที่ 13 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนตาม
แนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปผลการสัมภาษณ์
<p>2.3.2 ขั้นตอนการเรียนการสอนสามารถทำให้ การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์</p> <p>2.4 การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน</p> <p>2.5 ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน</p> <p>2.5.1 ระบบสังคม</p> <p>2.5.1.1 ระบบสังคมมีความสอดคล้องกับ หลักการ และวัตถุประสงค์</p> <p>2.5.1.2 ระบบสังคมมีความสอดคล้องกับ กระบวนการเรียนการสอน</p> <p>2.5.2 หลักการตอบสนอง</p> <p>2.5.2.1 หลักการตอบสนองมีความ สอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์</p> <p>2.5.2.2 หลักการตอบสนองมีความ สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน</p> <p>2.5.3 ระบบสนับสนุน</p> <p>2.5.3.1 ระบบสนับสนุนมีความสอดคล้อง กับหลักการและวัตถุประสงค์</p>	<p>4. ขึ้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ ควรเน้นให้นักเรียน นำไปปฏิบัติในชีวิตจริง</p> <p>ขั้นตอนการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ 5 ขั้น สามารถทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>มีการวัดประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดย เปรียบเทียบก่อนและหลังเรียน และมีการวัดและ ประเมินพัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งมี ความสอดคล้องกับหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน</p> <p>หลักการ วัตถุประสงค์ และระบบสังคมมีความ เหมาะสมและ สอดคล้องกัน</p> <p>ระบบสังคมควรจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับกับ นักเรียนด้วย</p> <p>หลักการตอบสนองมีความสอดคล้องกับหลักการและ วัตถุประสงค์ เพราะมีการส่งเสริมให้นักเรียนทำงาน ร่วมกัน และครูช่วยกระตุ้น ให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนเพื่อช่วย ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 6 ด้าน</p> <p>หลักการและกระบวนการเรียนการสอนมีความ เหมาะสมสอดคล้องกัน</p> <p>การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองควรมีวิธีการที่ ทำให้ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ</p>

ตารางที่ 13 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนตาม
แนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปผลการสัมภาษณ์
2.5.3.2 ระบบสนับสนุนมีความสอดคล้อง กับกระบวนการเรียนการสอน	ระบบสนับสนุนมีการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและการประสานความร่วมมือ กับผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนจึงมีความสอดคล้อง กับกระบวนการเรียนการสอน

2. พัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย คู่มือการใช้
รูปแบบการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการต่อไปนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางใน
การสร้างเครื่องมือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้

2.2 สร้างคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ให้
ครอบคลุมและตรงตามประเด็น

2.3 นำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น
เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมเชิงทฤษฎี
แล้วปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ปรับปรุง
แก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา (Content
Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ กำหนดเกณฑ์การ
พิจารณา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179)

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลการประเมินความสอดคล้องของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
และแผนการจัดการเรียนรู้ จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยคะแนนความสมเหตุสมผลเชิง

ทฤษฎี และความสอดคล้องและนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องกันน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

พิจารณาค่าความสอดคล้องที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน และสามารถนำไปทดลองใช้ได้

2.5 หากค่าความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของรูปแบบการเรียนการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ค่าความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.68) แล้วนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.6 ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่าความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนหรือเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

3.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีวิธีการดำเนินการดังนี้

3.1.1 กำหนดเป้าหมายในการสร้างแบบทดสอบ แบบเลือกตอบ

3.1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบทดสอบ

3.1.3 กำหนดรูปแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ส33101 โดยให้คะแนนตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน จำนวน 50 ข้อ 4 ตัวเลือก เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมเชิงทฤษฎี และนำไปปรับปรุงแก้ไข ในการสร้างแบบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ส 31101 โดยประยุกต์ใช้กระบวนการทาง

ปัญหา ด้านพุทธิพิสัยของ Bloom ที่ปรับปรุงใหม่โดยกำหนดเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งหมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 6 ด้าน เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 50 ข้อ วัดในด้าน 1) ความจำ (Remembering) หมายถึง ความสามารถในการระลึกได้ แสดงรายการได้ บอกได้ว่า ระบุชื่อได้ 2) ความเข้าใจ (Understanding) หมายถึง ความสามารถในการแปลความหมาย ยกตัวอย่างได้ 3) การประยุกต์ใช้ (Applying) หมายถึง ความสามารถในการนำไปใช้ ประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหา 4) การคิดวิเคราะห์ (Analyzing) หมายถึง ความสามารถในการเปรียบเทียบ อธิบายลักษณะการจัดการ 5) ประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการตรวจสอบ วิเคราะห์ ตัดสิน และ 6) การสร้างสรรค์ (Creation) หมายถึง ความสามารถในการออกแบบ วางแผนการผลิต โดยวิเคราะห์มิติสัมพันธ์ด้านเนื้อหา ความรู้ และมิติของกระบวนการทางปัญญา ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แบบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ส 31101

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	หน่วยการเรียนรู้/ เรื่อง	ระดับพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย						รวม
		จำ	เข้าใจ	ประ ยุกต์ใช้	วิเคราะห์	ประ เมินค่า	สร้าง สรรค์	
ส 3.1/ ข้อ 2.ตระหนักถึงความ สำคัญของปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อ เศรษฐกิจสังคมของ ประเทศ	1. เศรษฐกิจพอเพียงกับ การพัฒนาตนเองและ สังคม	2	1	2	3	2	-	10
ส 3.1/ ข้อ 2.ตระหนักถึงความ สำคัญของปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อ เศรษฐกิจสังคมของ ประเทศ	2. เศรษฐกิจพอเพียงกับ การพัฒนาตนเองและ สังคม	3	-	-	7	-	-	10
ส 3.1/ ข้อ 3.ตระหนักถึงความ สำคัญของระบบสหกรณ์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในระดับชุมชนและ ประเทศ	3. ระบบสหกรณ์	5	-	2	3	-	-	10

ตารางที่ 14 แบบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ส 31101 (ต่อ)

มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	หน่วยการเรียนรู้/ เรื่อง	ระดับพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย						รวม
		จำ	เข้าใจ	ประยุกต์ใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	สร้างสรรค์	
ส 3.1/ ข้อ 4.วิเคราะห์ปัญหา ทางเศรษฐกิจในชุมชน และเสนอแนวทางแก้ไข	4. การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนา ชุมชน	2	-	2	3	2	1	10
ส 3.2/ ข้อ 2. วิเคราะห์ ผลกระทบของการเปิด เสรีทางเศรษฐกิจในยุค โลกาภิวัตน์ที่มีต่อ สังคมไทย	5. เศรษฐกิจไทยใน ยุคโลกาภิวัตน์	4	-	-	4	2	-	10
	รวม	16	1	6	20	6	1	50

3.1.4 นำแบบทดสอบ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา
(Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ กำหนด
เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179)

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.1.5 นำแบบทดสอบ มาหาเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน
1.00 ส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะนำมาแก้ไขปรับปรุง กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องกันน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.1.6 นำแบบทดสอบ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจการจำแนก (r) ของแบบทดสอบแต่ละข้อโดยพิจารณาแบบทดสอบที่มีความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20-0.80 และมีค่าจำแนก 0.20 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) KR-20

3.1.7 นำแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.35-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.75 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.85 ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.2 แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างดังนี้
กำหนดเป้าหมายในการสร้างแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

3.2.1 กำหนดเป้าหมายในการสร้างแบบสอบวัด โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ตามมาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดตามแนวพุทธศาสนา โดยใช้หลักภavana 4 พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต) (2545) เพื่อกำหนดตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ร่วมกับแนวคิดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของแครทวอล และคณะ (Krafthwohl, Bloom and Masia) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) เพื่อกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

แนวคิดแนวพุทธศาสนา โดยใช้หลักภavana 4 เป็นการพัฒนา 4 ประการ คือ 1) กายภavana การพัฒนากาย คือ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือวัตถุ 2) สติภavana การพัฒนาสติ คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือเพื่อนมนุษย์ 3) จิตภavana การพัฒนาจิต คือ การทำจิตให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงามและความเข้มแข็งมั่นคงและความเบิกบานผ่อนคลายสงบสุข และ 4) ปัญญาภavana การพัฒนาปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริง

แนวคิดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของแครทวอลและคณะ (Krafthwohl, Bloom and Masia)และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ดังนี้

1 หมายถึง การรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นแรกของความรู้ที่รับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มากระทบต่อประสาทสัมผัส แบ่งเป็นขั้นย่อย ๆ ได้ 3 ขั้น คือ 1) การรู้จัก ได้แก่ การสังเกต การรับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้า 2) การตั้งใจรับ ได้แก่ ความตั้งใจใส่ใจ มีการสะสมความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้ว จึงยอมรับ และ 3) การเลือกสรรสิ่งที่รับรู้ ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะบางเรื่อง หรือบางอย่าง

2 หมายถึง การตอบสนอง (Responding) เป็นลำดับขั้นที่สองของความรู้สึกที่พัฒนาต่อจากขั้นการรับรู้ ในขั้นนี้บุคคลจะรับรู้และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าใน 3 ลักษณะ คือ 1) การยินยอมในการตอบสนอง เป็นการยินยอมปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ และยอมรับในสิ่งที่รับรู้มา 2) การเต็มใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลตั้งใจที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่น โดยให้ความร่วมมือ ทำความต้องการหรือด้วยความสมัครใจ และ 3) การพึงพอใจในการตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลมีความรู้สึกพึงพอใจในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3 หมายถึง การเห็นคุณค่า (Perference for Value) เป็นขั้นความรู้สึกของบุคคลที่เห็นคุณค่า และประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้และตอบสนองแล้ว แบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ 1) การรับรู้คุณค่า เป็นการยอมรับทางอารมณ์ต่อข้อเสนอหรือคำสอนที่มีพื้นฐานอย่างเพียงพอ 2) การชื่นชอบคุณค่า เป็นการเพิ่มความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าหรือค่านิยมนั้นเพิ่มขึ้นอีก และ 3) การยินยอมรับ เป็นความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์ที่แน่นอน และแสดงพฤติกรรมยึดมั่นอย่างเห็นได้ชัด

4 หมายถึง การจัดระบบ (Organization) เป็นการปรับตัวให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ยอมรับ และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม (Value) ที่เห็นถึงคุณค่าหลาย ๆ อย่างพร้อมกันและพยายามจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย คือ 1) การสร้างความเข้าใจในค่านิยม เป็นความรู้สึกในการนำค่านิยมที่มีลักษณะเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกันอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้สึกแล้วนำมาเรียกชื่อใหม่กลายเป็นมโนภาพหรือคุณค่าใหม่ และ 2) การสร้างระบบค่านิยม เป็นการจัดค่านิยม สร้างแผน สร้างเกณฑ์ที่สลับซับซ้อนให้อยู่ในระบบเดียวกัน แล้วนำไปใช้กับตนเอง หรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับกับระบบนั้น

5 หมายถึง การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นการพัฒนาต่อจากการจัดระบบ และเป็นระดับความรู้สึกขั้นสุดท้าย เมื่อการจัดระบบสำหรับตนเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลนั้นก็ยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วนำไปปฏิบัติ หรือยึดถือต่อไปจนเกิดการแสดงออกโดยอัตโนมัติ แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย คือ 1) การสร้างข้อสรุป เป็นการพยายามปรับปรุงระบบจนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัวตามแนวหรือระบบที่ตนต้องการ และ 2) การเกิดเป็นกิจนิสัย เป็นการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ จนได้รับการยอมรับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกิดเป็นคุณลักษณะเฉพาะนั้น ๆ ของบุคคลแล้ว

สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้นำแนวคิดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แนวคิด แครทวอล และคณะ (Krafhwohl, Bloom and Masia) มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแบ่งระดับคุณลักษณะออกเป็น 5 ระดับ ตามลำดับดังนี้ คือ

1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value)
4) การจัดระบบ (Organization) และ 5) การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

3.2.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนว
ในการสร้างข้อคำถามในแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.2.3 กำหนดตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม
แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1. มีความ ใฝ่เรียนรู้	สนใจ ตั้งใจอยู่กับเนื้อหา สาระที่อ่านหรือสิ่งที่สังเกต พบเห็นอย่างแน่วแน่มั่นคง และมีความเพียรพยายามใน การเข้าร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้ แสวงหาความรู้จาก แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและ ภายนอกห้องเรียนอย่าง สม่ำเสมอ	1. บันทึกรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากสิ่งที่ได้จากการอ่านหรือ สังเกตพบเห็นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ 2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้จากการอ่านหรือสังเกตพบเห็นด้วย วิธีการต่าง ๆ 3. เพียรพยายามศึกษาเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่สังเกตพบเห็น 4. จำแนกแยกแยะตรวจสอบสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ ความรู้
2. มีวินัย	ยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับใน ห้องเรียน โรงเรียน และ สังคม	1. ดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนตัว และสิ่งที่เป็น สาธารณประโยชน์ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย 2. อยู่ร่วมกับผู้อื่นตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน สังคมและไม่ละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น 3. เพียรพยายาม ปฏิบัติตนตามข้อตกลง ระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียน และสังคม 4. จำแนกแยกแยะเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตาม ข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน โรงเรียน และสังคม
3. มีความอดทน	มุ่งมั่นในกิจที่กระทำ และลง มือกระทำกิจนั้นอย่าง ต่อเนื่องด้วยความเพียร พยายามจนบรรลุเป้าหมาย	1. ลงมือปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องจน บรรลุเป้าหมาย 2. ร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงานหรือกิจกรรมการเรียน อย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย

ตารางที่ 15 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
		3. เพียรพยายามทำงานโดยไม่ละทิ้งงาน 4. จำแนกแยกแยะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและหาวิธีแก้ปัญหาตามหลักเหตุผลจนสำเร็จลุล่วง
4. มีความพอประมาณ	คิดและกระทำกิจใด ๆ ที่อยู่ในหลักความพอดี พอเหมาะพอควรต่อความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะของตนเอง	1. อุบ โภกและบริ โภคในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างประหยัด และคุ้มค่า 2. ร่วมมือกับผู้อื่นในการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคของส่วนรวมอย่างประหยัด และคุ้มค่า 3. เพียรพยายามปฏิบัติตามหลักความพอดี พอเหมาะพอควรต่อความจำเป็นและฐานะของตนเอง 4. จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะของตนเอง
5. มีเหตุผล	คิดและกระทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	1. อุบ โภกและบริ โภคในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างสมเหตุสมผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ร่วมแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3. เพียรพยายามอุบ โภก บริ โภคและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4. จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
6. มีภูมิคุ้มกัน	การวางแผนป้องกันความเสี่ยงและเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน	1. วางแผนในการใช้ชีวิต สิ่งของ อุปกรณ์การเรียนของตนเองและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุที่เกี่ยวข้อง 2. ร่วมมือกับผู้อื่นในการวางแผนการเรียน การปฏิบัติงานและปรับตัวเข้ากับสังคมที่เกี่ยวข้อง 3. เพียรพยายามวางแผนป้องกันความเสี่ยงและเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน 4. จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคมและวัตถุ

3.2.5 กำหนดเกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนว
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีความใฝ่เรียนรู้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรม บ่งชี้	ระดับการปฏิบัติ				
		ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
สนใจ ตั้งใจอยู่ กับเนื้อหา สาระที่ อ่านหรือ สิ่งที่ สังเกตพบ เห็นอย่าง แจ่มแจ้ง และมี ความเพียร พยายาม ในการเข้า ร่วม กิจกรรม	1. บันทึก รวบรวมข้อมูล ต่าง ๆ จาก สิ่งที่ได้จาก การอ่านหรือ สังเกตพบ เห็นจากแหล่ง เรียนรู้ต่าง ๆ	รู้จักเมื่อมี ผู้สั่ง หรือ มอบหมาย ให้สนใจใน เนื้อหาสาระ ที่อ่านหรือ สิ่งที่สังเกต พบเห็น มี ความเพียร พยายามและ กระตือรือร้น ในการ บันทึก รวบรวม ข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้ง	ยินยอมหรือ เต็มใจหรือ พอใจที่จะ สนใจใน เนื้อหาสาระ ที่อ่านหรือ สิ่งที่สังเกต พบเห็น มี ความเพียร พยายามและ กระตือรือร้น ในการ บันทึก รวบรวม ข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้ง	รับรู้หรือขึ้น ชอบคุณค่า ของการให้ ความสนใจ ในเนื้อหา สาระที่อ่าน หรือสิ่งที่ สังเกตพบเห็น มีความเพียร พยายามและ กระตือรือร้น ในการบันทึก รวบรวม ข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้ง แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับผู้อื่น	สร้างมโนภาพ หรือการ จัดระบบคุณค่า ของเนื้อหา สาระที่อ่านหรือ สิ่งที่สังเกตพบ เห็น มีความ เพียรพยายาม และ กระตือรือร้นใน การบันทึก รวบรวมข้อมูล ต่าง ๆ พร้อม ทั้งแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับผู้อื่น มีการจำแนก แยกแยะ	สรุปอ้างอิง หรือสร้าง ลักษณะนิสัย ให้เกิดความ สนใจ ในเนื้อหา สาระที่อ่าน หรือสิ่งที่ สังเกตพบเห็น มีความเพียร พยายามและ กระตือรือร้น ในการบันทึก รวบรวม ข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้ง แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับผู้อื่น มีการจำแนก แยกแยะ
แสวงหา ความรู้ จากแหล่ง เรียนรู้ทั้ง ภายใน และ ภายนอก ห้องเรียน อย่าง สม่ำเสมอ	2. แลก เปลี่ยนเรียนรู้ ที่ได้จากการ อ่านหรือ สังเกตพบ เห็นด้วย วิธีการต่าง ๆ	พร้อมทั้ง แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับ ผู้อื่น มีการ จำแนก แยกแยะ ตรวจสอบ สิ่งที่ได้ เรียนรู้และ สรุปเป็น องค์ความรู้	พร้อมทั้ง แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับ ผู้อื่น มีการ จำแนก แยกแยะ ตรวจสอบ สิ่งที่ได้ เรียนรู้และ สรุปเป็น องค์ความรู้	แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับผู้อื่น มีการจำแนก แยกแยะ ตรวจสอบ สิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็น องค์ความรู้	มีการจำแนก แยกแยะ ตรวจสอบสิ่งที่ ได้เรียนรู้และ สรุปเป็น องค์ความรู้	พร้อมทั้ง แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับผู้อื่น มีการจำแนก แยกแยะ ตรวจสอบ สิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็น องค์ความรู้

ตารางที่ 17 เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัย

ตัวชี้วัด	พฤติกรรม บ่งชี้	ระดับการปฏิบัติ				
		ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
ยึดมั่นใน ข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ใน ห้องเรียน โรงเรียน และสังคม	1. ดูแลรักษา ทรัพย์สิน ส่วนตัว และสิ่ง ที่เป็นสาธารณ ประโยชน์ให้ สะอาดเป็น ระเบียบเรียบร้อย 2. อยู่ร่วมกับ ผู้อื่นตาม ข้อตกลง ระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียน สังคม และไม่ละเมิด สิทธิของผู้อื่น 3. เพียรพยายาม และมีความสงบ สุขในการ ปฏิบัติตนตาม ข้อตกลง ระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียน และ สังคม โดยไม่ ละเมิดสิทธิ ของผู้อื่น 4. จำแนก แยกแยะเหตุผล และความจำเป็น ในการปฏิบัติ ตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของ ห้องเรียน โรงเรียน และ สังคม	รู้จักเมื่อมี ผู้สั่ง หรือ มอบหมายให้ มีความเพียร พยายามและ สงบสุขใน การดูแล รักษาทรัพย์สิน ส่วนตัว และ สิ่งที่เป็น สาธารณ ประโยชน์ให้ สะอาดเป็น ระเบียบ เรียบร้อย มีความรู้ เข้าใจ ในการอยู่ ร่วมกับผู้อื่น ตามข้อตกลง ระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียนและ สังคม โดยไม่ ละเมิดสิทธิ ของผู้อื่น	ยินยอมหรือ เต็มใจหรือ พอใจเพียร พยายามและ สงบสุขใน การดูแล รักษาทรัพย์สิน ส่วนตัว และ สิ่งที่เป็น สาธารณ ประโยชน์ให้ สะอาดเป็น ระเบียบ เรียบร้อย มีความรู้ เข้าใจในการ อยู่ร่วมกับ ผู้อื่นตาม ข้อตกลง ระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียนและ สังคม โดยไม่ ละเมิดสิทธิ ของผู้อื่น	รับรู้หรือชื่นชอบ คุณค่าของความ เพียรพยายามและ สงบสุขในการ ดูแลรักษาทรัพย์สิน ส่วนตัว และสิ่งที่เป็น สาธารณประโยชน์ ให้สะอาดเป็น ระเบียบเรียบร้อย มีความรู้เข้าใจใน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตามข้อตกลง ระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียน และสังคม โดยไม่ ละเมิดสิทธิของ ผู้อื่น	สร้างมโนภาพ หรือการจัดระบบ คุณค่าของความ เพียรพยายามและ สงบสุขในการ ดูแลรักษาทรัพย์สิน ส่วนตัว และสิ่งที่เป็น สาธารณประโยชน์ ให้สะอาดเป็น ระเบียบเรียบร้อย มีความรู้เข้าใจใน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตามข้อตกลง ระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียน และสังคม โดยไม่ ละเมิดสิทธิของ ผู้อื่น	สรุปอ้างอิงหรือ สร้างลักษณะ นิสัยให้เกิดความ เพียรพยายาม และสงบสุขใน การดูแลรักษา ทรัพย์สินสมบัติ ส่วนตัว และ สิ่งที่เป็น สาธารณประโยชน์ ให้สะอาดเป็น ระเบียบเรียบร้อย มีความรู้เข้าใจใน การอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นตามข้อตกลง ระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียนและ สังคม โดยไม่ ละเมิดสิทธิของ ผู้อื่น

ตารางที่ 18 เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีความอดทน

ตัวชี้วัด	พฤติกรรม บ่งชี้	ระดับการปฏิบัติ				
		ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
มุ่งมั่นใน กิจที่ กระทำ และ ลงมือ กระทำกิจ นั้นอย่าง ต่อเนื่อง ด้วยความ เพียร พยายาม จนบรรลุ เป้าหมาย	1. ลงมือ ปฏิบัติงานการ กระทำ ที่ได้รับมอบหมาย อย่างต่อเนื่องจน บรรลุเป้าหมาย 2. ร่วมมือกับ ผู้อื่นในการ ทำงานหรือ กิจกรรมการ เรียน อย่างต่อเนื่องจน บรรลุเป้าหมาย 3. เพียรพยายาม และ กระตือรือร้นใน การทำงานโดย ไม่ละทิ้งงาน 4. จำแนก แยกแยะปัญหา และอุปสรรคใน การทำงานและ หาวิธีแก้ปัญหา ตามหลักเหตุผล จนสำเร็จลุล่วง	รู้จักเมื่อมี ผู้สั่ง หรือ มอบหมายให้ ตั้งใจและ เพียรพยายาม ลงมือปฏิบัติ ในกิจที่ตน และกลุ่ม ได้รับ มอบหมาย อย่างต่อเนื่อง และพิจารณา แก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นตาม หลักเหตุผล จนสำเร็จ บรรลุ เป้าหมาย	ยินยอมหรือ เต็มใจหรือ พอใจที่จะ ตั้งใจและ เพียรพยายาม ลงมือปฏิบัติ ในกิจที่ตน และกลุ่ม ได้รับ มอบหมาย อย่างต่อเนื่อง และพิจารณา แก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นตาม หลักเหตุผล จนสำเร็จ บรรลุ เป้าหมาย	รับรู้หรือชื่นชอบ คุณค่าของความ ตั้งใจและเพียร พยายามลงมือ ปฏิบัติในกิจที่ตน และกลุ่มได้รับ มอบหมายอย่าง ต่อเนื่อง และ พิจารณาแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นตามหลัก เหตุผลจนสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย	สร้างมโนภาพ หรือการจัดระบบ คุณค่าของความ ตั้งใจและเพียร พยายามลงมือ ปฏิบัติในกิจที่ตน และกลุ่มได้รับ มอบหมายอย่าง ต่อเนื่อง และ พิจารณาแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นตามหลัก เหตุผลจนสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย	สรุปอ้างอิงหรือ สร้างลักษณะ นิสัยให้เกิด ความ ตั้งใจและเพียร พยายามลงมือ ปฏิบัติในกิจที่ ตนและกลุ่ม ได้รับมอบหมาย อย่างต่อเนื่อง และพิจารณา แก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นตามหลัก เหตุผลจนสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย

ตารางที่ 19 เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีความพอประมาณ

ตัวชี้วัด	พฤติกรรม บ่งชี้	ระดับการปฏิบัติ				
		ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
คิดและ กระทำ กิจใด ๆ ที่อยู่ใน หลักความ พอดี พอเหมาะ พอควรต่อ ความ จำเป็น เหมาะแก่ ฐานะของ ตนเอง	1. อุปโลกและ บริโลกใน ชีวิตประจำวัน ของตนเองอย่าง ประหยัด และ คุ้มค่า 2. ร่วมมือกับ ผู้อื่นในการใช้ เครื่องอุปโลก บริโลกของ ส่วนรวมอย่าง ประหยัด และ คุ้มค่า 3. เพียรพยายาม และมีความร่า ริงแจ่มใส ใน การปฏิบัติตาม หลักความพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความ จำเป็นและฐานะ ของตนเอง 4. จำแนก แยกแยะ แนวทาง ดำเนินการหรือ ทำกิจใด ๆ อย่าง พอดี พอเหมาะ พอควรต่อความ จำเป็น เหมาะ แก่ฐานะของ ตนเอง	รู้จักเมื่อมี ผู้สั่ง หรือ มอบหมายให้มี ความเพียร พยายามและ ร่าริงแจ่มใส ในการปฏิบัติ ตนและร่วมมือ กับผู้อื่นในการ พิจารณา จำแนก แยกแยะตาม หลักความพอดี พอเหมาะ พอควรต่อ ความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะ ในการ อุปโลกและ บริโลกใน ชีวิตประจำวัน	ยินยอมหรือ เต็มใจหรือ พอใจที่จะมี ความเพียร พยายามและ ร่าริงแจ่มใส ในการปฏิบัติ ตนและร่วมมือ กับผู้อื่นในการ พิจารณา จำแนก แยกแยะตาม หลักความพอดี พอเหมาะ พอควรต่อ ความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะ ในการ อุปโลกและ บริโลกใน ชีวิตประจำวัน	รับรู้หรือขึ้น ชอบคุณค่า ของความเพียร พยายามและร่า ริงแจ่มใสใน การปฏิบัติตน และร่วมมือกับ ผู้อื่นในการ พิจารณา จำแนก แยกแยะตาม หลักความ พอดี พอเหมาะ พอควรต่อ ความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะ ในการ อุปโลกและ บริโลกใน ชีวิตประจำวัน	สร้างมโนภาพ หรือการจัดระบบ คุณค่าของความ เพียรพยายามและ ร่าริงแจ่มใสใน การปฏิบัติตนและ ร่วมมือกับผู้อื่นใน การพิจารณา จำแนกแยกแยะ ตามหลักความ พอดี พอเหมาะ พอควรต่อความ จำเป็น เหมาะแก่ ฐานะในด้านการ อุปโลกและ บริโลกใน ชีวิตประจำวัน	สร้างอ้างอิงหรือ สร้างลักษณะ นิสัยให้เกิด ความเพียร พยายามและ ร่าริงแจ่มใสใน การปฏิบัติตน และร่วมมือกับ ผู้อื่นในการ พิจารณาจำแนก แยกแยะตาม หลักความพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความ จำเป็น เหมาะแก่ ฐานะในด้านการ อุปโลกและ บริโลกใน ชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 20 เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีเหตุผล

ตัวชี้วัด	พฤติกรรม บ่งชี้	ระดับการปฏิบัติ				
		ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
คิดและ กระทำ กิจใด ๆ อย่างมีเหตุ มีผล โดย พิจารณา จากปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง ที่ โดย คำนึงถึง ผลที่คาด ว่าจะ เกิดขึ้น ที่เป็น ประโยชน์ ต่อตนเอง และสังคม	<p>1. อุปโลกและ บริโลกใน ชีวิตประจำวัน ของตนเอง อย่าง สมเหตุสมผล โดยพิจารณาจาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2. ร่วมแสดง ความคิดเห็นกับ ผู้อื่นอย่างมีเหตุ มีผล โดย พิจารณาจาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง</p> <p>3. เพียรพยายาม อุปโลก บริโลก และแสดงความ คิดเห็นกับผู้อื่น อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณา จากปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง</p> <p>4. จำแนก แยกแยะ แนวทาง ดำเนินการหรือ ทำกิจใด ๆ อย่าง มีเหตุผล โดย พิจารณาจาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>รู้จักเมื่อมี ผู้สั่ง หรือ มอบหมายให้ เพียรพยายาม ปฏิบัติตนและ ร่วมมือกับ ผู้อื่นในการ พิจารณา ดำเนินการ หรือทำกิจ ใด ๆ ทั้งทางด้าน การ อุปโลก บริโลก และ การแสดง ความคิดเห็น ตามหลักการ คิดจำแนก แยกแยะด้วย เหตุผล โดย พิจารณาจาก ปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง</p>	<p>ยินยอมหรือ เต็มใจหรือ พอใจที่จะ เพียรพยายาม ปฏิบัติตนและ ร่วมมือกับ ผู้อื่นในการ พิจารณา ดำเนินการ หรือทำกิจ ใด ๆ ทั้งทางด้าน การ อุปโลก บริโลก และ การแสดง ความคิดเห็น ตามหลักการ คิดจำแนก แยกแยะด้วย เหตุผล โดย พิจารณาจาก ปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง</p>	<p>รับรู้หรือขึ้น ชอบคุณค่า ของความเพียร พยายามปฏิบัติ ตนและร่วมมือ กับผู้อื่นในการ พิจารณา ดำเนินการ หรือทำกิจ ใด ๆ ทั้งทางด้าน การ อุปโลก บริโลก และ การแสดง ความคิดเห็น ตามหลักการ คิดจำแนก แยกแยะด้วย เหตุผล โดย พิจารณาจาก ปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง</p>	<p>สร้าง โนภาพ หรือการจัดระบบ คุณค่าของความ เพียรพยายาม ปฏิบัติตนและ ร่วมมือกับผู้อื่นใน การพิจารณา ดำเนินการหรือ ทำกิจใด ๆ ทั้งทางด้าน การ อุปโลก บริโลก และการแสดง ความคิดเห็นตาม หลักการคิดจำแนก แยกแยะด้วย เหตุผล โดย พิจารณาจากปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>สรุปอ้างอิงหรือ สร้างลักษณะ นิสัยให้เกิดความ เพียรพยายาม ปฏิบัติตนและ ร่วมมือกับผู้อื่น ในการพิจารณา ดำเนินการหรือ ทำกิจใด ๆ ทั้งทางด้าน การ อุปโลก บริโลก และการแสดง ความคิดเห็น ตามหลักการคิด จำแนกแยกแยะ ด้วยเหตุผล โดย พิจารณาจาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง</p>

ตารางที่ 21 เกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีภูมิคุ้มกัน

ตัวชี้วัด	พฤติกรรม บ่งชี้	ระดับการปฏิบัติ				
		ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
การวางแผน ป้องกัน ความเสี่ยง และเตรียม ความพร้อม รับการ เปลี่ยนแปลง ในด้าน การเรียน การทำงาน และการ ดำเนินชีวิต ประจำวัน	1. วางแผนในการ ใช้วัสดุ สิ่งของ อุปกรณ์การเรียน ของตนเอง และ ปรับตัวเข้ากับ สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพหรือวัตถุที่ เกี่ยวข้อง 2. ร่วมมือกับผู้อื่น ในการวางแผน การเรียน การปฏิบัติงาน และปรับตัวเข้ากับ สังคมที่เกี่ยวข้อง 3. มีการวางแผน ป้องกันความเสี่ยง และเตรียมความ พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงใน ด้านการเรียน การ ทำงานและการ ดำเนินชีวิต ประจำวัน 4. จำแนกแยกแยะ แนวทางดำเนินการ หรือทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงทั้ง ทางด้านสังคมและ วัตถุ	รู้จักเมื่อมีผู้สั่ง หรือมอบหมาย ให้เพื่อพยายาม และกระตือรือร้น ในการปฏิบัติตน และร่วมมือกับ ผู้อื่นในการ พิจารณา ดำเนินการ วางแผนป้องกัน ความเสี่ยงและ เตรียมความพร้อม รับการเปลี่ยนแปลง ในด้านการใช้ วัสดุ สิ่งของ อุปกรณ์การเรียน การเรียนการ ทำงาน และการ ดำเนินชีวิต ประจำวัน	ยินยอมหรือ เต็มใจหรือ พอใจในความ เพียรพยายาม และ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ ตนและร่วมมือ กับผู้อื่นในการ พิจารณา ดำเนินการ วางแผน ป้องกันความ เสี่ยงและ เตรียมความ พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงใน ด้านการใช้ วัสดุ สิ่งของ อุปกรณ์การ เรียนการเรียน การทำงาน และ การดำเนินชีวิต ประจำวัน	รับรู้หรือขึ้น ขอบคุณค่าของ ความเพียร พยายาม และ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ ตนและร่วมมือ กับผู้อื่นในการ พิจารณา ดำเนินการ วางแผน ป้องกันความ เสี่ยงและ เตรียมความ พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงใน ด้านการใช้ วัสดุ สิ่งของ อุปกรณ์การ เรียนการเรียน การทำงาน และ การดำเนินชีวิต ประจำวัน	สร้างมโนภาพ หรือการ จัดระบบคุณค่า ของความ เพียรพยายาม และ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ ตนและร่วมมือ กับผู้อื่นในการ พิจารณา ดำเนินการ วางแผน ป้องกันความ เสี่ยงและ เตรียมความ พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงใน ด้านการใช้ วัสดุ สิ่งของ อุปกรณ์การ เรียนการเรียน การทำงาน และ การดำเนินชีวิต ประจำวัน	สรุปอ้างอิง หรือสร้าง ลักษณะนิสัย ให้เกิดความ เพียร พยายาม และ กระตือรือร้น ในการ ปฏิบัติตน และร่วมมือ กับผู้อื่น ในการ พิจารณา ดำเนินการ ป้องกัน ความเสี่ยง และเตรียม ความพร้อม รับการ เปลี่ยนแปลง ในด้านการ ใช้วัสดุ สิ่งของ อุปกรณ์ การเรียนการ เรียนการ ทำงาน และ การดำเนิน ชีวิต ประจำวัน

3.2.6 สร้างข้อคำถามเชิงสถานการณ์ตามตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 6 ด้าน และสร้างข้อเลือกตอบ จำนวน 5 ตัวเลือก โดยมีระดับคะแนนระหว่าง 1-5 คะแนน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในตารางที่ 16-21 ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 วิเคราะห์โครงสร้างจำนวนข้อของแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	จำนวนข้อ
1. มีความใฝ่เรียนรู้	1. บันทึกรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากสิ่งที่ได้จากการอ่านหรือสังเกตพบเห็นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ	3
	2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมมือกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้น	3
	3. เพียรพยายามและกระตือรือร้นในการศึกษาเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่สังเกตพบเห็น	2
	4. จำแนกแยกแยะและตรวจสอบสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้	2
2. มีวินัย	1. ดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนตัว และสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	3
	2. อยู่ร่วมกับผู้อื่นตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียนและสังคมและไม่ละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น	3
	3. เพียรพยายาม และมีความสงบสุขในการปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน และสังคม	2
	4. จำแนกแยกแยะเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน โรงเรียน และสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่	2
3. มีความอดทน	1. ลงมือปฏิบัติงานการเรียนตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย	3
	2. ร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงานหรือกิจกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย	3
	3. เพียรพยายามและกระตือรือร้นในการทำงาน โดยไม่ละทิ้งงาน	2
	4. จำแนกแยกแยะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและหาวิธีแก้ปัญหาตามหลักเหตุผลจนสำเร็จลุล่วง	2

ตารางที่ 22 วิเคราะห์โครงสร้างจำนวนข้อของแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้	จำนวนข้อ
4. มีความ พอประมาณ	1. อุปโลกและบริโกลในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างประหยัด และ คุ้มค่า	3
	2. ร่วมมือกับผู้อื่นในการใช้เครื่องอุป โภคบริโภคของส่วนรวม อย่างประหยัด และคุ้มค่า	3
	3. เพียรพยายามและมีความร่าเริงแจ่มใส ในการปฏิบัติตามหลักความ พอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็น และฐานะของตนเอง	2
	4. จำแนกแยกแยะแนวทางการดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ ด้วยหลัก ความพอดี พอเหมาะพอควรต่อความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะของตนเอง	2
5. มีเหตุผล	1. อุปโลกและบริโกลในชีวิตประจำวันของตนเอง อย่างสมเหตุสมผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	3
	2. ร่วมแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง	3
	3. เพียรพยายามอุป โภค บริ โภคและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมี เหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	2
	4. จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	2
6. มีภูมิคุ้มกัน	1. วางแผนในการใช้ชีวิต สิ่งของ อุปกรณ์การเรียนของตนเอง และ ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุที่เกี่ยวข้อง	3
	2. ร่วมมือกับผู้อื่น ในการวางแผนการเรียน การปฏิบัติงานและปรับตัว เข้ากับสังคมที่เกี่ยวข้อง	3
	3. เพียรพยายามและกระตือรือร้นในการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและ เตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียน การทำงานและ การดำเนินชีวิตประจำวัน	2
	4. จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัตถุ	2
รวมจำนวน		30

3.2.7 นำแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ กำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179)

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.2.8 นำแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาหาค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะนำมาแก้ไขปรับปรุง กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องกันน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.2.9 นำแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรับปรุงแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างโดยนำคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาแปลความหมาย โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายความว่า มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการสร้างลักษณะนิสัย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายความว่า มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการจัดระบบ

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายความว่า มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายความว่า มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนอง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายความว่า มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการรับรู้ต่อสิ่งเร้า

3.2.10 แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผ่านการหาประสิทธิภาพ ความสอดคล้องเชิงโครงสร้างอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.24) แล้วนำไปทดลองกับ กลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.3 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเก็บข้อมูลจากครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง มีแนวทางในการสร้าง ดังนี้

3.3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็น แนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบการปฏิบัติตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3.2 ใช้ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินเช่นเดียวกันกับแบบ สอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในข้อ 3.2

3.3.3 นำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และ ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ กำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179)

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.3.4 นำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาหาค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ส่วนที่เป็น ข้อเสนอแนะนำมาแก้ไขปรับปรุง กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องกันน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.3.5 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการหาประสิทธิภาพความสอดคล้องอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.4 แบบสัมภาษณ์ สำหรับประเมินผู้เรียนด้านใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีสภาพจิตที่ดี มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน โดยการสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง อย่างไม่เป็นทางการ มีขั้นตอนดำเนินการสร้าง ดังนี้

3.4.1 ศึกษาเอกสารตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.4.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.4.3 กำหนดโครงสร้างและประเด็นสัมภาษณ์

3.4.4 สร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับเก็บข้อมูลพื้นฐานวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์เชิงทฤษฎี และนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.4.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179)

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.4.6 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลคุณลักษณะผู้เรียนด้านใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน พิจารณาจากค่าเฉลี่ยคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง
 ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องกันน้อย
 ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด
 นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของ Rating Scale 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 3.5 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าแบบวิเคราะห์เอกสารที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3.4.7 แบบสัมภาษณ์ผ่านการหาประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.5 แบบรายงานตนเอง สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน โดยผู้เรียนเป็นผู้ให้ข้อมูล มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

3.5.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบรายงานพฤติกรรมตนเองของผู้เรียน

3.5.2 ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำมาประกอบในการสร้างแบบรายงานตนเองของผู้เรียน

3.5.3 สร้างแบบรายงานตนเองของผู้เรียน

3.5.4 นำแบบรายงานของผู้เรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมเชิงทฤษฎี และนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.5.5 นำแบบรายงานตนเองของผู้เรียนที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179)

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.5.6 นำแบบรายงานพฤติกรรมตนเองของผู้เรียน มาหาเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไม่เกิน 1.00 ส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะนำมาแก้ไขปรับปรุง กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องกันน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3.5.7 แบบรายงานตนเองผ่านการหาประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ตารางที่ 23 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 1.1 สังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	วิเคราะห์เอกสาร	เอกสารข้อมูลพื้นฐานที่ได้วิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1	แบบวิเคราะห์เอกสาร	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	โครงร่างรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 23 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
1.2 ตรวจสอบคุณภาพเพื่อยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	ตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content Validity) และเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 5 คน	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ที่เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	แบบประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหาเนื้อหา (Content Validity) และเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และการสัมภาษณ์	หาค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	โครงสร้างรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ
1.3 ตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้	ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ที่เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนว	แบบตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้	หาค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา	แผนการจัดการเรียนรู้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ

ตารางที่ 23 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
		ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง			
<p>2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือเครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล</p> <p>2.1 ศึกษาเอกสารตำราเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีหลักการในวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน</p>	วิเคราะห์เอกสาร	เอกสารตำราเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีหลักการในวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูล แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และลักษณะประเภทของเครื่องมือในวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน
<p>2.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล</p>	สร้างเครื่องมือ 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 23 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
2.3 ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Content Validity)	3. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4. แบบสัมภาษณ์ 5. 1แบบรายงานตนเอง ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Content Validity)	ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน	แบบประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหาเนื้อหา (Content Validity) และเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)	หาค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 และส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา	2. แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4. แบบสัมภาษณ์ 5. แบบรายงานตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ
2.4 ตรวจสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือ	ทดลองใช้ (Try Out)	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน	1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	1.ค่าความยากง่าย (p) 2.ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น	เครื่องมือที่ผ่านการหาคุณภาพ

ตารางที่ 23 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
			2. แบบสอบถาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4. แบบสัมภาษณ์ 5. 1แบบรายงานตนเอง	3. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	

**ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I)
การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน**

ผู้วิจัยนำแนวคิด ADDIE Model ของครุส (Kruse, 2012) ในขั้นการนำไปใช้ (Implementation) ร่วมกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในขั้นการวิจัย (Research: R₂) แล้วนำร่างรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) การผสมผสานข้อมูลใช้วิธี Embed the data ใช้รูปแบบการวิจัยแบบฝังตัว (The Embedded Design) ฝังตัวองค์ประกอบเชิงคุณภาพไว้ในการออกแบบเชิงปริมาณ (Creswell, 2011) ร่วมกับการใช้รูปแบบการวิจัย Pre-Experimental Design โดยประยุกต์ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวมีการทดสอบก่อน และหลัง

เรียน The One-Group Pretest-Posttest Design (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 144) และรูปแบบการวิจัยแบบอนุกรมเวลาสมมูล Equivalent Times Series Design (องอาจ นัยวัฒน์, 2554: 126-127)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการ

หลังจากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน พัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการทดลอง ดังต่อไปนี้

1. ขอเอกสารจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนแก่งศรีวิทยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. ชี้แจงรายละเอียดการใช้รูปแบบการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนทราบและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน วิธีการเรียน การวัดและประเมินผล และกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ
3. วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ก่อนการจัดการเรียนการสอน
4. จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนแล้วประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1
5. จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนแล้วประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2
6. วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา แล้วประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน ในระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ฯ มี 2 ประเภท คือ เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้

1.3 คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

2.2 แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 แบบสัมภาษณ์ สำหรับเก็บข้อมูลด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

2.5 แบบรายงานตนเองของผู้เรียน สำหรับเก็บข้อมูลด้านใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ประชากรในการวิจัย ครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 11 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน รวมจำนวนทั้งหมด 440 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 40 คน ที่เรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบก่อนทดลอง (Pre Experiment Design) ที่มีกลุ่มควบคุมและมีการทดสอบก่อนและหลังทดลอง (The One-Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2553) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบการวิจัยแบบอนุกรมเวลา

สมุด Equivalent Times Series Design (องอาจ นัยวัฒน์, 2554: 126-127) เพื่อศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีแบบแผนการวิจัยดังนี้

The One –Group Pretest-Posttest Design

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T_1	X	T_2

T_1 แทน การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

X แทน การใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

T_2 แทน การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

Equivalent Times Series Design

วัด	ทดลอง	วัด	ทดลอง	วัด	ทดลอง	วัด
O_1	X	O_2	X	O_3	X	O_4

O_1 แทนการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการจัดการเรียนการสอน

X แทนการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

O_2 แทนการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังการจัดการเรียนการสอน ครั้งที่ 1

X แทนการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

O_3 แทนการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังการจัดการเรียนการสอน ครั้งที่ 2

X แทนการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

O_4 แทนการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระยะติดตามผลหลังการจัดการเรียนการสอน

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาในรายวิชาสังคมศึกษา ส 31101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนแก่งศรีวิทยา ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการ

เรียนรู้ที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องระบบสหกรณ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน และหน่วยที่ 5 เรื่องเศรษฐกิจไทยในยุคโลกาภิวัตน์

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในครั้งนี้ ใช้เวลาทดลองทั้งสิ้น 20 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 รวมเป็นเวลา 20 ชั่วโมง

ตารางที่ 24 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
เพื่อศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	1. ขอเอกสารจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนแก่งศรีวิทยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2. ชี้แจงรายละเอียดการใช้รูปแบบการเรียนวิธีการเรียน การวัดและประเมินผล และกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2557 โรงเรียนแก่งศรีวิทยา จำนวน 40 คน	1. รูปแบบการเรียนการสอน 2. แผนการจัดการเรียนรู้ 3. คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 5. แบบสอบถามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตนเอง	1. ค่าเฉลี่ย 2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ได้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผ่านการนำไปใช้จริง

ตารางที่ 24 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำไปใช้
(Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล /กลุ่ม ตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/ สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
	<p>3. วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประสงคืตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการจัดการเรียนการสอน</p> <p>4. จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประสงคืตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังการจัดการเรียนการสอน ครั้งที่ 1</p> <p>5. จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประสงคืตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังการจัดการเรียนการสอน ครั้งที่ 2</p> <p>6.. วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประสงคืตาม</p>		<p>6. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์</p> <p>7. แบบสัมภาษณ์</p> <p>8. แบบรายงาน</p>		

ตารางที่ 24 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำไปใช้
(Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล /กลุ่ม ตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/ สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
	แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระยะติดตามผลหลังการจัดการเรียนการสอน				

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลตามแบบจำลอง ADDIE Model ของครุส (Kruse, 2012) ร่วมกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในขั้นของการพัฒนา (Development: D₂) โดยการนำข้อมูลผลการทดลองใช้ภาคสนามมาวิเคราะห์พิจารณาประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษานักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
2. ศึกษาพัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. ศึกษาผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ขยายผลโดยใช้เนื้อหาของสาระอื่น ๆ ทั้งหมดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนนี้เป็นกรนำข้อมูลผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนมาพิจารณา ประเมินผล และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปลายโดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา และนำคะแนน ที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

2. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบวัด และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ เพื่อตรวจสอบ สมมติฐาน

3. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และประมวลผลสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ครุผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง และการรายงานตนเองของนักเรียนด้วยวิธีการบรรยายเชิง พรรณนา ในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

4. นำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตามแนวของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ขยายผล จำนวน 4 สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ การดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ โดยใช้ผู้ร่วมวิจัยจากครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนแก้งคร้อวิทยา

4.1 เกณฑ์คัดเลือกผู้ร่วมวิจัย มีดังนี้ 1) ปฏิบัติการสอนในสาระที่ได้รับมอบหมาย ไม่น้อยกว่า 10 ปี 2) เป็นครูที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่า ครูชำนาญการพิเศษ และ 3) มีวุฒิทางการศึกษา ไม่น้อยกว่าปริญญาตรี วิชาเอกสังคมศึกษา ได้ครูที่เป็นผู้ร่วมวิจัยสาระละ 1 คน รวม จำนวน 4 คน ดังนี้

4.1.1 สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้น ม.5/3 จำนวน 40 คน

ผู้ร่วมวิจัย คือ นางสาวชัญญา ตีระชาติ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

4.1.2 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้น ม.6/2 จำนวน 40 คน

ผู้ร่วมวิจัย คือ นางเข็มคิด ทรัพย์ศิริ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

4.1.3 สารประวัติศาสตร์

ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้น ม.4/5 จำนวน 40 คน

ผู้ร่วมวิจัย คือ นางลำไย งอกनावัง ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

4.1.4 สารภูมิศาสตร์

ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้น ม.5/2 จำนวน 40 คน

ผู้ร่วมวิจัย คือ นางมลิวัดย์ เขียวชัยภูมิ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

4.2 เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองใช้ขยายผลในแต่ละสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กำหนดโดยเลือกมาตรฐานการเรียนรู้ละ 1 หน่วยการเรียนรู้ ใช้ระยะเวลาในการทดลองใช้ จำนวน 10 สัปดาห์ ๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมเป็น 10 ชั่วโมง ใช้เวลาทดลอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 หน่วยการเรียนรู้ จำนวนชั่วโมงในสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่นำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ขยายผล

สาระที่	มาตรฐาน ที่	ตัวชี้วัดที่	หน่วย การเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	รวม ชั่วโมง
1. ศาสนาศิลปกรรม จริยธรรม	ส 1.1	ข้อ 13 วิเคราะห์หลักกรรมในกรอบ อริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของ ศาสนาที่ตนนับถือ	หลักกรรม พระพุทธศาสนา	5	10
	ส 1.2	ข้อ 4 วิเคราะห์หลักกรรม คติธรรมที่ เกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญทางศาสนา และเทศกาลที่สำคัญของศาสนาที่ตน นับถือและปฏิบัติได้ถูกต้อง	วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	5	
2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม	ส 2.1	ข้อ 3 ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุน ให้ผู้อื่น ประพฤติเพื่อเป็นพลเมืองดี ของประเทศชาติและสังคมโลก	การปฏิบัติตน เป็นพลเมืองดี	5	10
	ส 2.2	ข้อ 1 วิเคราะห์ปัญหาการเมืองที่ สำคัญในประเทศจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไข	ปัญหาการเมือง ไทย	5	
3. ประวัติศาสตร์	ส 4.1	ข้อ 2 สร้างองค์ความรู้ใหม่ทาง ประวัติศาสตร์โดยวิธีการทาง ประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ	การสร้าง องค์ความรู้ใหม่ ทางประวัติศาสตร์	3	10
	ส 4.2	ข้อ 3 วิเคราะห์ผลกระทบของการ ขยายอิทธิพลของประเทศในทวีป ยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย	การขยายอิทธิพล ของประเทศ ในยุโรป	3	

ตารางที่ 25 หน่วยการเรียนรู้ จำนวนชั่วโมงในสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่นำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ขยายผล (ต่อ)

สาระที่	มาตรฐาน ที่	ตัวชี้วัดที่	หน่วย การเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	รวม ชั่วโมง
	ส 4.3	ข้อ 4 วิเคราะห์ผลงานของบุคคล สำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ	ผลงานของบุคคล สำคัญในการ สร้างสรรค์ชาติ ไทย	4	
4. ภูมิศาสตร์	ส 5.1	ข้อ 4 ประเมินการเปลี่ยนแปลง ธรรมชาติในโลกว่าเป็นผลมาจากการ กระทำของมนุษย์และหรือธรรมชาติ	ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติ	5	10
	ส 5.2	ข้อ 3 ระบุแนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก	การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชา ติและสิ่งแวดล้อม	5	

วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. วิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดวิธีการเชิงระบบ และประมวลข้อสรุปด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา
2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test dependent
3. วิเคราะห์พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และประมวลผลสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการรายงานตนเองด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

ตารางที่ 26 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษานักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอน	ทดสอบ	นักเรียนโรงเรียนแก่งศรีวิทยาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน	แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	1. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 2. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3. t-test dependent	ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
2. ศึกษาพัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้าน มีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	1. สอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. สัมภาษณ์ครูผู้สอน เพื่อนและผู้ปกครอง 4. รายงานตนเอง	นักเรียนโรงเรียนแก่งศรีวิทยาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน	1. สอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. สัมภาษณ์ครูผู้สอน เพื่อนและผู้ปกครอง 4. รายงานตนเอง	1. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 2. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	พัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน 4 ระยะเวลา และประมวลผลสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการรายงานตนเองของผู้เรียนด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

ตารางที่ 26 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้	ผลที่ได้รับ
3. ศึกษาผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปทดลองขยายผลกับเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 สาระจากผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโรงเรียนแก่งศรีวิทยา สาระ 1 คน รวม 4 คน	นำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ห้องเรียน ตามแนวของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปให้ขยายผลในสาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแก่งศรีวิทยา ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน สาระละ 1 ห้องเรียน	1. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. สอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4. สัมภาษณ์ครูผู้สอน เพื่อนและผู้ปกครอง 5. รายงานตนเอง	1. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 2. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	การยืนยันผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ 2.1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในช่วงเวลา ก่อนและหลังเรียน 2.2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน มีพัฒนาการเป็นอย่างไร และ 3) เพื่อขยายผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ร่วมกับการออกแบบเชิงระบบตามแนวคิด ADDIE Model ของครุส (Kruse, 2012) และรูปแบบการเรียนการสอนของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009: 9) ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) การผสมผสานข้อมูลใช้วิธี Embed the Data ซึ่งใช้รูปแบบการวิจัยแบบฝังตัว (The Embedded Design) โดยฝังตัวองค์ประกอบเชิงคุณภาพไว้ใน การออกแบบเชิงปริมาณ (Creswell and Clark, 2011: 67) ร่วมกับการใช้รูปแบบการวิจัย Pre-Experimental Design โดยประยุกต์ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน The One-Group Pretest-Posttest Design

(มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 144) และรูปแบบการวิจัยแบบอนุกรมเวลาสมมูล Equivalent Times Series Design (องอาจ นัยพัฒน์, 2554: 126-127) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Develop: D₁) การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน และ 4) ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Research: D₂) การประเมิน และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 ประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 3 ผลของการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ขยายผลในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสัมภาษณ์ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

ผู้ให้สัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
ครูผู้สอน	การดูแลเอาใจใส่นักเรียนในด้านการเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้ และการแสดงบทบาทของครูตามหลักกัลยาณมิตร 7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
นักเรียน	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การเรียนรู้หลักความจริง การพิจารณาหาเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ การรู้จักพอประมาณในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้จ่ายทรัพย์ การบริโภคอาหาร และการกระทำต่าง ๆ การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม เช่น การตรงต่อเวลา การรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล และการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ และการนำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ผู้ปกครอง	มีความต้องการให้นักเรียนที่อยู่ในความปกครอง สามารถนำความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้

จากตารางที่ 27 ผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ส่วนใหญ่มีความเห็น สรุปได้ดังนี้ ในส่วนของครูผู้สอนพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยในด้านการดูแลเอาใจใส่นักเรียนในด้านการเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้ และการแสดงบทบาทของครูตามหลักกัลยาณมิตร 7 และการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ในส่วนของนักเรียนพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การเรียนรู้หลักความจริง การพิจารณาหาเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ การรู้จักความพอประมาณในด้านการอุปโภค บริโภค การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม การรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ และการนำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ในส่วนของผู้ปกครองพบว่า มีความต้องการให้นักเรียนที่อยู่ในความปกครอง สามารถนำความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย(ฉบับร่าง)

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) ผู้วิจัย ได้ตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน และสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเชี่ยวชาญด้านรูปแบบการเรียนการสอน ด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านพระพุทธศาสนา และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน จากการตรวจสอบและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจนได้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศไทยได้นำแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมุ่งพัฒนาและดำเนินการตามหลักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยม จึงก่อให้เกิดความเสียหายในด้านเศรษฐกิจและสังคมไทยเป็นอย่างมาก จึงมีการเสนอทางออกให้กับการแก้ไขเพื่อให้สังคมไทยรอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2549) สอดคล้องกับนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8-10 (พ.ศ. 2540-2554) และต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างพอเพียง พร้อมทั้งนโยบายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ดังที่คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอน (2554: 5) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 27-31) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง จะต้องมียุทธศาสตร์กระบวนการในการจัดการอย่างพอเพียง มีการรู้จักประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่ และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ มีการปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติปัญญาความรอบรู้ และรอบคอบในการคิด พุด

ทำโดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

เมื่อศึกษาแนวพระราชดำริในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่า พระองค์ท่านได้ทรงประยุกต์แนวคิดจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ดังความในตอนหนึ่งในพระราชกระแสที่ว่า

“...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอใน ความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิด อันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็ อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมากอาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...”

(มูลนิธิชัยพัฒนา, 2558)

ความในพระราชดำรินี้ชี้ให้เห็นขอบข่ายในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าด้วย หลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง ที่มุ่งเน้นให้ลดกระบวนการเศรษฐกิจทุนนิยมแบบสุดโต่ง โดย ลดระดับลงให้เพียงพอต่อความจำเป็น ดำรงชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งตนเองได้ บริโภคอย่างพอเพียง ลดการ พึ่งพาจากต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นการเดินทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาตามหลัก พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักการสำคัญคือหลักของเหตุและผลสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดมาในโลกนี้ซึ่งเป็นผล ล้วนเกิดมาจากเหตุทั้งสิ้น เมื่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตั้งอยู่หลัก ของเหตุผล การดำเนินชีวิตต่าง ๆ ได้แก่ การเรียนการสอน การแก้ปัญหาต่าง ๆ จะต้องอาศัย กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธหรือกระบวนการแห่งปัญญา (พระไพศาล วิสาโล, 2544: 13) สำคัญ ของกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธนั้น ได้แยกกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการเสวนาสัตบุรุษ และการฟังสังฆกรรม ขั้นตอนที่สอง เป็นการใช้หลักโยนิโสมนสิการ และขั้นตอนที่สาม เป็นธรรมานุธรรมปฏิบัติ ทั้งหมดเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามหลัก พระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากเมื่อรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น และ ครบถ้วนแล้ว กระบวนการเรียนรู้ต่อมา คือ การคิดเอาสิ่งที่รับรู้้นั้นมาย่อยจัดระเบียบ เป็นการคิด อย่างถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) และสุดท้ายเป็นการปฏิบัติ การปฏิบัตินี้เป็นจุดสำคัญที่ทำให้ การศึกษาแบบตะวันตกหลายสำนักที่เน้นการใช้ความคิดล้วน ๆ เป็นการเรียนรู้ระดับพุทธิปัญญา ส่วนการศึกษาในทางพระพุทธศานานอกจากการเรียนรู้ระดับพุทธิปัญญาแล้วยังต้องอาศัยการ ปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญอีกด้วย

รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียน แก้งคร้อวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 มีคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศ ในสาระเศรษฐศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ 29.31 ดังนั้น สาระเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นสาระการเรียนรู้ ที่โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา จะต้องเร่งพัฒนาคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ระดับประเทศและคะแนนต่ำที่สุดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สอดคล้อง กับการสำรวจสภาพปัญหาการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงของ นักเรียนโรงเรียนแก้งคร้อวิทยา โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูสังคมศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีความต้องการให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำหลักปรโตโมสะหลักโยนิโสมนสิการ หลักสัมมาทิฐิ หลักไตรสิกขา และหลักทวารวาท 4 ในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในสังคมโลกาภิวัตน์ ต่อไป

2.2 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตาม แนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย และการออกแบบระบบการเรียนการสอน แนวคิด ทฤษฎีพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนว พุทธศาสน์ แนวคิดที่นำมาใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 แนวคิดหลักการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เป็นการวิจัย ประเภทหนึ่งที่นำมาใช้ในวงการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาความรู้ โดยมีขั้นตอนของการวิจัย คือ ดำเนินการวิจัยก่อนแล้วจึงนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนานวัตกรรม และเมื่อได้นวัตกรรมแล้วจึง นำนวัตกรรมที่ได้ไปใช้ดำเนินการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงนำผลหรือนวัตกรรมที่ได้จากการ นำไปใช้ไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไข โดยมีขั้นตอนในการวิจัยตามลำดับต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research: R₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากสภาพการปฏิบัติจริง ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือการประเมิน ความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย

การวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ไปสู่ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Develop: D₁) เป็นการออกแบบ และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาโดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 (R₁) ไปใช้ในการพัฒนานวัตกรรม ทำให้นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และในขั้นการพัฒนานี้ จะต้องพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพก่อน แล้วจึงไปขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research: R₂) เป็นขั้นตอนที่นำนวัตกรรมไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการประเมินระหว่างใช้และเมื่อใช้แล้วไปสู่ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (Develop: D₂) เป็นขั้นที่มีการประเมินผลนวัตกรรม หรือบางกรณีอาจจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามจุดประสงค์ ก็สามารถดำเนินการปรับปรุงนวัตกรรมอีกครั้งหนึ่ง กระบวนการพัฒนานวัตกรรมดังกล่าวใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาในการพัฒนาการศึกษา (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 230)

การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยที่ผสมผสานวิธีการวิจัยทั้งทางเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือระหว่างขั้นตอนภายในเรื่องเดียวกัน หรือการผสมผสานในเรื่องเดียวกันแต่กระทำในลักษณะต่อเนื่อง (รัตนะ บัวสนธ์, 2553: 52) ซึ่ง ครอสเวล (Creswell, 2011) ได้เสนอแนวคิดและวิธีผสมผสานข้อมูลไว้ว่า การผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทำให้นักวิจัยเข้าใจปัญหาได้ดีขึ้นกว่าการใช้ข้อมูลด้านเดียว การผสมผสานข้อมูลมี 3 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วนำผลการวิเคราะห์มารวมกันในขั้นตอนแปลผล 2) การเชื่อมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันโดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลชุดที่ 1 นำไปสู่ความต้องการของข้อมูลชุดที่ 2 และ 3) การให้ข้อมูลเชิงปริมาณมีมากกว่าข้อมูลเชิงคุณภาพ เนื่องจากข้อมูลเชิงคุณภาพฝังตัวอยู่ข้างในของข้อมูลเชิงปริมาณ จึงทำให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งสอดคล้องกับมาเรียม นิลพันธุ์ (2551: 310) ที่กล่าวไว้ว่า การวิจัยเพื่อค้นหาความรู้ความจริงจะสมบูรณ์ได้ต้องอาศัยการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มาช่วยเสริมซึ่งกันและกัน การวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความกระจ่างชัดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ในขณะเดียวกัน การวิจัยเชิงปริมาณจะเสนอวิธีการตัดสินใจที่แท้จริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นถูกต้องหรือไม่ อย่างไร สามารถนำไปใช้อ้างอิงในกรณีอื่น ๆ ได้มากน้อยเพียงใด จากความสัมพันธ์ของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถกล่าวได้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อน และการวิจัยเชิงปริมาณจะช่วยให้เกิดความแม่นยำมากขึ้นในสิ่งนั้น

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นจากสภาพการณ์ที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง ภายใต้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการนำรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีการตรวจสอบและ

ปรับปรุงการดำเนินงานตามขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบวิจัยแบบฝังตัว (Embed the data)

2.2.2 แนวคิด หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบระบบการเรียนการสอน

การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดแบบจำลองการออกแบบการเรียนการสอน ADDIE Model ของครูส (Kruse, 2012) และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009: 9) ร่วมกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

แบบจำลองการออกแบบการเรียนการสอน ADDIE Model ของครูส (Kruse, 2012) ใช้วิธีการเชิงระบบ โดยมีวิธีดำเนินการ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) ขั้นตอนออกแบบ (Design) เป็นการระบุกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดประเมินผลการเรียนการสอน การเลือกสื่อ และวิธีการจัดการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนพัฒนา (Development) เป็นการพัฒนาแผนการสอน พัฒนานวัตกรรมที่ใช้ และเครื่องมือวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 4) ขั้นตอนนำไปใช้ (Implementation) เป็นการนำแผนการสอน นวัตกรรมและเครื่องมือวัดผลไปใช้ในสถานการณ์จริง และ 5) ขั้นตอนประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินแผนการสอน และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนทุกองค์ประกอบเพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบ

ในส่วนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009) ได้เสนอรูปแบบการเรียนการสอน (Model of Teaching) โดยเริ่มจากเสนอสถานการณ์ในห้องเรียน (Scenario) ด้วยวิธีการเล่าเรื่อง มีครูและนักเรียนเป็นผู้แสดง เป็นการจำลองเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเพื่อนำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) รูปแบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ กระบวนการเรียนการสอน (Syntax) ระบบสังคม (Social System) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และระบบสนับสนุน (Support System) 2) การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ (Application) และ 3) สาระความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน และสิ่งที่ส่งเสริมในการเรียนการสอน (Instruction and Nurturant Effects)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดในการออกแบบระบบการเรียนการสอน ADDIE Model ของครูส (Kruse, 2012) และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009)

2.2.3 แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์
จากการทบทวนและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีตามแนวพุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการ
พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนว
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 4 หลักธรรม
ได้แก่

2.2.3.1 หลักปรโตโมสะคือ เลี่ยงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจาก
ภายนอก เช่น การสั่งสอน การแนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา การบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน ชี้แจง
อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่นในสิ่งที่ดีงามถูกต้องจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรที่เป็นบุคคลผู้เพียบพร้อม
ด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูงช่วยบอก ช่วยสอน หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไป
ในแนวทางแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรจะต้องมีคุณสมบัติเป็นคน
ดี เป็นคนมีปัญญาและเป็นคนมีคุณธรรมตาม กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ ปิโย (น่ารัก) ครุ (น่า
เคารพ) ภาวนิโย (น่าเจริญใจ) วุตตา จ (รู้จักพูดให้ได้ผล) วจนกขโม (ทนต่อถ้อยคำ) คมภิรณญ กถิ
กตตา (แถลงเรื่องเล่าลึกได้) และ โน จกุฐานะ นิโยชเย (ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย) ซึ่งเป็น
องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ซึ่งเป็นวิธีการแห่งศรัทธา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552:
622-633)

2.2.3.2 หลักโยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยกคาย
ซึ่งเป็นหลักของการคิดที่ทำให้มนุษย์รู้จักมอง รู้พิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ วิชิตหาเหตุปัจจัย
สืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิดแยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง
ซึ่งทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา โดยโยนิโสมนสิการ ในคัมภีร์
ชั้นอรรถกถาและฎีกาได้ให้ความไว้โดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ ๆ คือ อุบาย
มนสิการ (คิดถูกวิธี ปถมนสิการ (คิดมีระเบียบ) การณมนสิการ (คิดอย่างมีเหตุผล)และอุปาท
กมนสิการ (คิดเร็วที่สุด) (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 670-671) ถ้าบุคคลไม่รู้จักโยนิโสมนสิการ
กัลยาณมิตรจะต้องเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งโยนิโสมนสิการ ไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา
คือ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ นอกจากนั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 676-727) ได้ประมวลโยนิโส
มนสิการเป็นแบบใหญ่ ๆ 10 วิธีคือ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ
วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณโทษและ
ทางออก วิคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน และวิธี
คิดแบบวิภาษวาท

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ในส่วนของ
การณมนสิการ (คิดอย่างมีเหตุผล) และโยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือบรรเทาค้นหาได้แก่ วิธีคิด

แบบคุณ โทษและทางออกวิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบ เป็นอยู่ปัจจุบันและวิธีคิดแบบ วิชชาวาท นอกจากนี้ โยนิโสมนสิการยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิด คุณลักษณะความพอเพียงในด้านความมีเหตุผล

2.2.3.3 หลักไตรสิกขา เป็นแกนนำแห่งกระบวนการของการศึกษา ได้แก่ สัมมาทิฐิ เมื่อสัมมาทิฐิเป็นแกนนำ และเป็นฐานแล้ว กระบวนการของการศึกษาภายในตัว บุคคลก็จะดำเนินไปได้ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ขั้นตอนที่ 1 การฝึกฝน อบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา อาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา หรือศีล ขั้นตอนที่ 2 การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพจิตเรียกว่า อธิจิตสิกขา หรือสมาธิ และขั้นตอนที่ 3 การฝึกฝนอบรมปัญญา ให้เกิดความรู้ เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ตามเหตุปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหาไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนทำให้จิตบริสุทธิ์ หลุดพ้นจากการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา หรือปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 914-915)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักไตรสิกขา โดยการใช้กรณีศึกษา มาให้ผู้เรียน ได้ศึกษา อภิปราย วิเคราะห์ตามหลักทางสายกลางในทางด้านศีล (การมีปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม) ทางด้านสมาธิ (การคุณธรรม จริยธรรม) และทางด้าน ปัญญา (ความรู้ ความเข้าใจความจริงตามหลักเหตุผล)

2.2.3.4 หลักภาวนา 4 คำว่า ภาวนา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ซึ่งตรงกับคำว่า การพัฒนา มี 4 ประการ คือ 1) กายภาวนา การพัฒนากาย คือ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือวัตถุ 2) ศีลภาวนา การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือเพื่อนมนุษย์ 3) จิตภาวนา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตให้เจริญ ออกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงามและความเข้มแข็งมั่นคงและความเบิกบานผ่อนคลายสงบสุข และ 4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจและการหยั่งรู้ ความจริง (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2545: 371-373)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการของการศึกษาตาม หลักพระพุทธศาสนา มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยเริ่มต้นจากหลักคิด โดยใช้ ปรัตโยมะที่ประกอบด้วยกัลยาณมิตรที่ดี (ปัจจัยภายนอก) เพื่อนำไปสู่ โยนิโสมนสิการ (ปัจจัยภายใน) เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในขั้นก่อนเข้าสู่มรรค เชื่อมต่อด้วยหลักปฏิบัติ คือ ไตรสิกขา คือ การฝึกศึกษา พัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาตามหลักแห่ง ศีล สมาธิและ ปัญญา เมื่อปฏิบัติการศึกษาแล้วศึกษาผลของการพัฒนาด้วยภาวนา 4 ประกอบด้วย 1) กาย

ภavana: มีความใฝ่เรียนรู้ 2) ศีลภavana: มีวินัย 3) จิตภavana: มีความอดทน และ 4) ปัญญาภavana: มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

2.2.4 แนวคิด ทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พบว่ามีแนวคิดดังนี้

2.2.4.1 หลักการ 3 ประการ คือ 1) ความพอประมาณ การดำเนินชีวิตด้วยความพอดีตามหลักทางสายกลาง 2) มีเหตุผล การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาเหตุปัจจัยอย่างรอบด้าน และ 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีการดำเนินชีวิตให้พร้อมรับผลกระทบต่างๆ ไม่ประมาท

2.2.4.2 เงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) มีความรู้ สำหรับการดำเนินชีวิตด้วยความรอบรู้ มีทักษะกระบวนการ รอบคอบ และระมัดระวัง และ 2) มีคุณธรรม สำหรับการดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ประหยัด มีวินัย มีความเพียรพยายาม และมีความรับผิดชอบ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิด ทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในด้านหลักการ คือ มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ในด้านเงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย และมีความอดทน

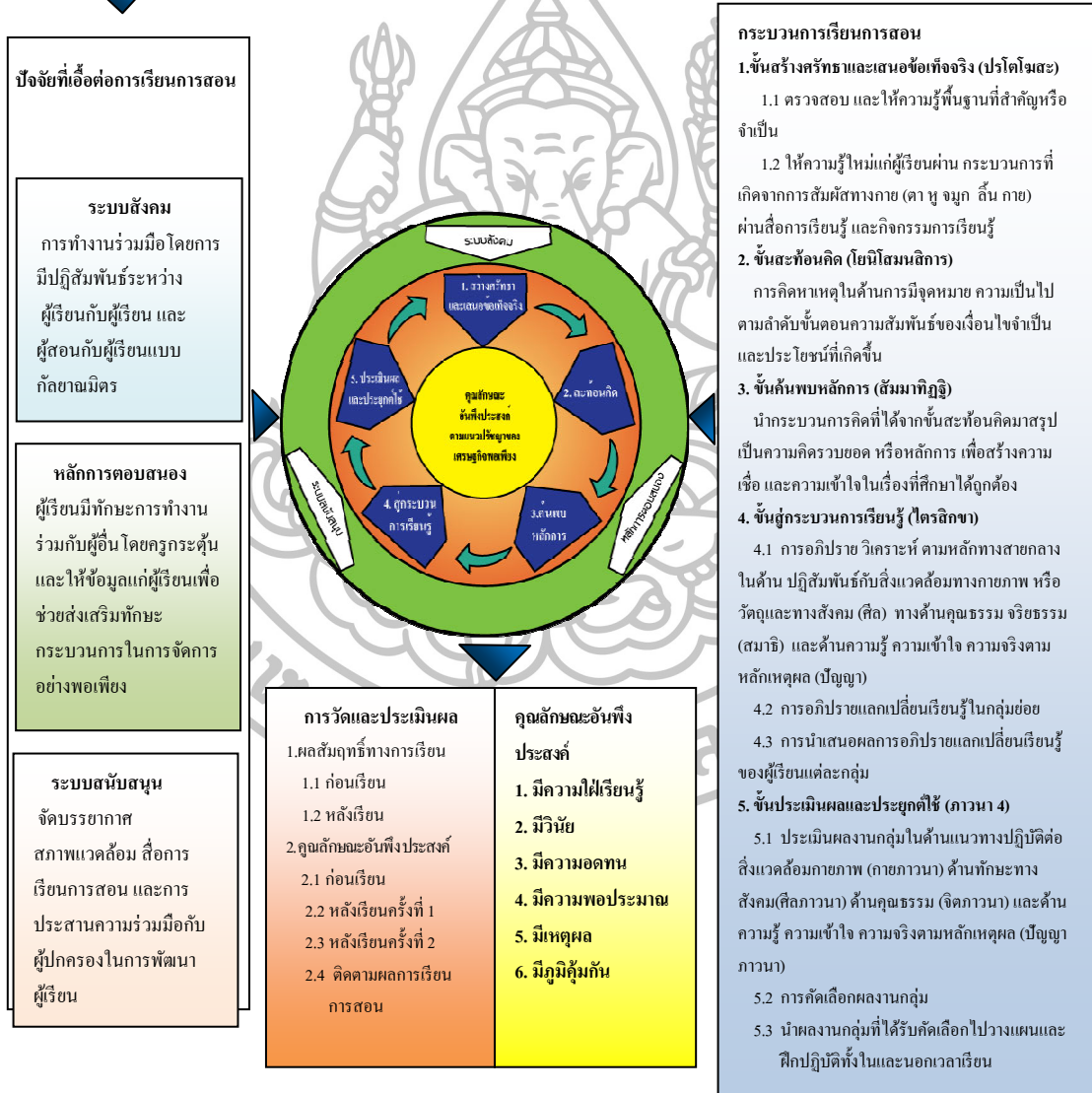
2.2.5 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน ดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักการ: การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการ เรียนรู้ ตามแนวพุทธศาสตร์ โดยใช้ หลักปรัตโยสะ หลักโยนิโสมนสิการ หลักสัมมาทิฎฐิ หลักไตรสิกขา และ หลักกาวนา 4

วัตถุประสงค์: เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบดังนี้

2.2.5.1 หลักการ: การจัดการเรียนการสอนโดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนตามแนวพุทธศาสตร์โดยใช้หลักปรโตโมสะ หลักโยนิโสมนติการ หลักไตรสิกขา และหลักทาวนา 4

2.2.5.2 วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

2.2.5.3 ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

ระบบสังคม

ผู้เรียนร่วมกันคิดร่วมกันทำงานโดยหมุนเวียนหน้าที่ภายในกลุ่ม มีความเป็นตัวของตัวเอง ผู้สอนควรมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและพัฒนาคุณภาพของงานอย่างต่อเนื่อง

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนแบบกัลยาณมิตร โดยปฏิบัติตนให้เป็นที่น่ารัก น่าเคารพ ทำให้เกิดความกระจำใจ อดทนต่อคำพูดได้ รู้จริง และนำไปในทางที่ถูก ทำหน้าที่ชี้แนะและให้ความสะดวกในการเรียนรู้ทั้งในด้านหลักการ ทฤษฎี วิธีการ วิชิตัด แหล่งเรียนรู้ การตรวจสอบ และการประเมินผล

หลักการตอบสนอง

ผู้เรียนต้องมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เปิดเผยและยุติธรรม ตั้งคำถามเป็นมีความใฝ่รู้ อยากรู้ อยากเห็น สนใจเนื้อหาบทเรียนอย่างจริงจัง ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และคิดสัมพันธ์กับความรู้เดิมประสบการณ์เดิมและบริบทที่กว้างขึ้นตามหลักเหตุผล

ผู้สอนสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ กระตุ้นผู้เรียนตั้งคำถามเพื่อการสืบค้นข้อมูลอย่างหลากหลายต่อเนื่อง เชื่อมโยงความรู้ และฝึกฝนปฏิบัติทักษะกระบวนการในการจัดการอย่างพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจทักษะกระบวนการว่า 3 ห่วงจะต้องเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน คือ พอประมาณต้องเป็นการพอประมาณแบบมีเหตุผล และต้องเป็นการพอประมาณที่มีภูมิคุ้มกันหรือมีความรอบคอบด้วย

ระบบสนับสนุน

การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อร่วมกันพัฒนา

ผู้เรียน

2.2.5.4 กระบวนการเรียนการสอน แบ่งการดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน

ดังนี้

ตารางที่ 28 กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
1. ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโมสะ) เป็นขั้นตรวจสอบ และให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญหรือจำเป็นให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ใหม่ และให้ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสัมผัสทางกาย (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ผ่านสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ การสนทนา การอภิปราย ซักถาม ค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร (น่ารัก น่าเคารพ ทำได้ พุดให้เกิดความกระจ่างได้ อดทนต่อคำพูดที่รู้จริง และชี้นำไปในทางที่ถูก) ทำหน้าที่ชี้แนะและให้ความสะดวกในการเรียนรู้ทั้งในด้านหลักการ ทฤษฎี วิธีการ วิเคราะห์ แหล่งเรียนรู้ การตรวจสอบ และการประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมในเรื่องที่ศึกษา 2. ครูให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญหรือจำเป็นในเรื่องที่ศึกษา 3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ 4. นักเรียนรับความรู้ใหม่ในเรื่องที่ศึกษาผ่านกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูตรวจสอบความรู้เดิมในเรื่องที่ศึกษา โดยการตั้งคำถาม หรือ ทำแบบทดสอบก่อนเรียน 2. ครูให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญหรือจำเป็นในเรื่องที่ศึกษา 3. ครูให้นักเรียนศึกษาความรู้ใหม่ในเรื่องที่ศึกษาโดยผ่านกิจกรรมการอภิปราย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนตอบคำถามหรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน 2. นักเรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานก่อนเรียน 3. นักเรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องใหม่ที่ศึกษา โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้

ตารางที่ 28 กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
2. ขั้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) เป็นขั้นที่นักเรียนนำ การรับรู้ในขั้นสร้างศรัทธาและ เสนอข้อเท็จจริง มาสู่ระบบการ คิดหาเหตุในชั้น การมี จุดหมาย ความเป็นไป ตามลำดับขั้นตอน ความสัมพันธ์ของเงื่อนไข จำเป็นกับสิ่งที่เกิดขึ้น และ ประโยชน์ที่เกิดขึ้น	1. แบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 4-6 คน 2. นักเรียนในกลุ่ม ร่วมกันอภิปราย ในด้านจุดหมาย ลำดับขั้นตอน หลักเหตุผล และ ประโยชน์ที่ได้รับใน เรื่องที่ศึกษา	1. แบ่งกลุ่มนักเรียน โดยการจับสลาก 2. ครูชี้แนะแนวทาง ให้นักเรียนแต่ละ กลุ่มร่วมกันอภิปราย ในด้านจุดหมาย ลำดับขั้นตอน หลัก เหตุผล และ ประโยชน์ที่ได้รับใน เรื่องที่ศึกษา 3. เปิดโอกาสให้ นักเรียนแสดงความ คิดเห็นอย่างอิสระ โดยเป็นไปตาม หลักการคิดแบบ โยนิโสมนสิการ	1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม โดยการจับสลาก 2. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันอภิปรายในด้าน จุดหมาย ลำดับขั้นตอน หลักเหตุผล และ ประโยชน์ที่ได้รับใน เรื่องที่ศึกษา 3. นักเรียนแสดงความ คิดเห็นอย่างอิสระ โดย เป็นไปตามหลักโยนิโส มนสิการ
3. ขั้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฎฐิ) เป็นขั้นที่ นักเรียนนำกระบวนการคิดที่ ได้จากขั้นสะท้อนคิดมาสรุป เป็นความคิดรวบยอด หรือ หลักการ เพื่อสร้างความเชื่อ และความเข้าใจที่ถูกต้อง	1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ช่วยสรุปความคิดรวบ ยอดหรือหลักการ ในเรื่อง ที่ศึกษาเป็นเอกสาร แผนภาพ หรืออื่น ๆ 2. ตัวแทนนักเรียน แต่ละกลุ่มนำเสนอ ผลสรุปใน (ข้อ 1) ให้กลุ่มเพื่อนอื่น ๆ รับทราบ	ครูชี้แนะแนวทางให้ นักเรียนแต่ละกลุ่ม ช่วยสรุปความคิด รวบยอดหรือ หลักการในเรื่องที่ ศึกษาเป็นเอกสาร แผนภาพ หรืออื่น ๆ	นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วย สรุปความคิด รวบยอดหรือหลักการ ในเรื่องที่ศึกษาเป็น เอกสาร แผนภาพ หรืออื่น ๆ

ตารางที่ 28 กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
4. ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) เป็นขั้นที่ให้นักเรียนอภิปราย วิเคราะห์ ตามหลักการที่กำหนดไว้ในขั้นสืบค้นหลักการ ในประเด็นการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม (ศีล) ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม (สมาธิ) และ ทางด้านความรู้ความจริงตามหลักเหตุผล (ปัญญา) โดยจัด อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย ก่อนแล้วนำผลการ อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้มา เสนอต่อเพื่อนทั้งชั้นเรียน	1. ให้นักเรียนร่วมกัน อภิปรายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในกลุ่มย่อย เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา ตามหลักการที่กำหนดไว้ในขั้นสืบค้นหลักการ ในประเด็นต่อไปนี้ 1.1 การมีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ 1.2 การมีปฏิสัมพันธ์ ทางสังคม 1.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้อง 1.4 ด้านความรู้ความ เข้าใจในเรื่องที่ศึกษา 2. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำ ผลอภิปรายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในกลุ่มย่อยมา เสนอต่อเพื่อนนักเรียน หน้าชั้นเรียน	1. ครูชี้แนะแนวทาง ในการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน กลุ่มย่อยเกี่ยวกับการ มีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ การมีปฏิสัมพันธ์ทาง สังคม ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้อง และด้านความรู้ความ เข้าใจในเรื่องที่ศึกษา 2. ครูชี้แนะแนวทาง ของตัวแทนแต่ละ กลุ่มนำผลอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน กลุ่มย่อยมาเสนอต่อ เพื่อนนักเรียนหน้า ชั้นเรียน	1. นักเรียนร่วมกัน อภิปรายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในกลุ่มย่อย เกี่ยวกับการมี ปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การมีปฏิสัมพันธ์ทาง สังคม ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้อง ด้านความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องที่ศึกษา 2. ตัวแทนนักเรียน แต่ละกลุ่มนำผล อภิปรายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในกลุ่มย่อยมา เสนอต่อเพื่อนนักเรียน หน้าชั้นเรียน
5. ขั้นประเมินผลและ ประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4) เป็น ขั้นที่นักเรียนร่วมกัน ประเมินผลงานของกลุ่มเพื่อน ที่เกิดขึ้นในขั้นสู่กระบวนการ เรียนรู้ ในด้านแนวปฏิบัติการ ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ (กายภาวนา) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม (ศีลภาวนา) ด้านคุณธรรม (จิตภาวนา) และ จริยธรรม (จิตภาวนา) และ	1. ให้นักเรียนร่วมกัน ประเมินผลงานหรือผล อภิปรายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้านแนว ปฏิบัติการปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ (กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ด้านคุณธรรม (จิตภาวนา) และ	ครูชี้แนะแนวทางให้ นักเรียนร่วมกัน ประเมินผลงานหรือ ผลอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การคัดเลือกผลงาน ของกลุ่มที่ปฏิบัติ ได้จริง และนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิต จริงทั้งในและนอก เวลาเรียนในด้าน	1. นักเรียนร่วมกัน ประเมินผลงานหรือผล อภิปรายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้าน ปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ (กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ด้าน คุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 28 กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
ด้านความรู้เข้าใจ ความจริง การคิดตามหลักเหตุผล (ปัญหาภาวนา) แล้วคัดเลือกผลงานของกลุ่มที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพียงกลุ่มเดียว เพื่อนำมาวางแผนและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง โดยผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติทั้งใน และ นอกเวลาเรียน	<p>ในด้านความรู้เข้าใจ ความจริง การคิดตามหลักเหตุผล (ปัญหาภาวนา)</p> <p>2. ให้นักเรียนร่วมกัน คัดเลือกผลงานของกลุ่มนักเรียนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง</p> <p>3. ให้นักเรียนร่วมกัน วางแผนปฏิบัติตาม ผลงานที่ได้คัดเลือกและนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริงทั้งในและ นอกเวลาเรียน</p>	<p>ปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ (กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ด้าน คุณธรรม(จิตภาวนา) และด้านความรู้เข้าใจ ความจริง การคิดตาม หลักเหตุผล (ปัญหาภาวนา)</p>	<p>(จิตภาวนา) ด้านความรู้ เข้าใจ ความจริง การคิด ตามหลักเหตุผล (ปัญหาภาวนา)</p> <p>2. นักเรียนร่วมกัน คัดเลือกผลงานของกลุ่ม ที่สามารถนำไปปฏิบัติ ได้จริง</p> <p>3. นักเรียนร่วมกัน วางแผนปฏิบัติตาม ผลงานที่ได้คัดเลือกและนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริงทั้งในและนอกเวลา เรียน</p>

2.2.6 การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลจะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนเป็นอย่างไร การวัดและประเมินผลแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ประเมินวิเคราะห์นักเรียนก่อนการเรียนการสอน ด้วยการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระเศรษฐศาสตร์ และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระยะที่ 3 ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และระยะที่ 4 ประเมินนักเรียนหลังการเรียนการสอนด้วยการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระยะติดตามผลการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่องมือวัดและประเมินพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประกอบด้วย แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

แบบสัมภาษณ์และแบบรายงานตนเองของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้หลักการวัดและประเมินโดยใช้พฤติกรรมบ่งชี้ตามหลักทฤษฎี 4 ประกอบด้วย 1) ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (กายทฤษฎี) 2) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม (ศีลทฤษฎี) 3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (จิตทฤษฎี) และ 4) ด้านความรู้เข้าใจ ความจริง การคิดตามหลักเหตุผล (ปัญญาทฤษฎี) แล้วเสริมสร้างให้กับนักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง โดยผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติทั้งในและนอกเวลาเรียน ตามกระบวนการเรียนการสอนในชั้นตอนที่ 5 ชั้นการประเมินผลและประยุกต์ใช้

3. ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านรูปแบบการเรียนการสอน ด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านพระพุทธศาสนา และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสรุปพบว่าการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนจะต้องครอบคลุมความต้องการจำเป็น มีทั้งหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอนให้เน้นกิจกรรม บทบาทของครูและนักเรียน และในขั้นตอนการเรียนการสอนในขั้นที่ 1 ควรปรับเป็นการให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในขั้นสะท้อนคิด บทบาทของครูและนักเรียนควรใช้คำว่า เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ ควรเน้นให้นักเรียนนำไปปฏิบัติจริงนอกจากนั้นควรจัดองค์ประกอบด้านระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุนควรรวมเป็นองค์ประกอบด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และควรเพิ่มองค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุง และแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิจนได้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของรูปแบบการเรียนการสอน ดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 ความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้เชี่ยวชาญ (N=5)

ประเด็นการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน	4.50	0.72	มากที่สุด	4
1.1 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมครอบคลุมความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.40	0.89	มาก	
1.2 องค์ประกอบของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน	4.60	0.55	มากที่สุด	
2. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด	1
2.1 หลักการ หลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน สามารถใช้ประกอบการในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนแสดงให้เห็นจุดเน้นในการเรียนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด	
2.2 วัตถุประสงค์	4.60	0.67	มากที่สุด	1
2.2.1 วัตถุประสงค์มีความชัดเจนสามารถแสดงถึงสิ่งคาดหวังให้เกิดในตัวผู้เรียน	4.40	0.89	มาก	
2.2.2 หลักการและวัตถุประสงค์มีความสอดคล้อง	4.80	0.45	มากที่สุด	
2.3 กระบวนการเรียนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด	1
2.3.1 กระบวนการเรียนการสอนมีขั้นตอนอย่างชัดเจนและมีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน	4.60	0.55	มากที่สุด	
2.3.2 ขั้นตอนการเรียนการสอนสามารถทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด	
2.4 ระบบสังคม	4.50	0.72	มากที่สุด	4
2.4.1 ระบบสังคมมีความสอดคล้องกับหลักการ และวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด	
2.4.2 ระบบสังคมมีความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน	4.40	0.89	มาก	

ตารางที่ 29 ความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้เชี่ยวชาญ (N=5) (ต่อ)

ประเด็นการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
2.5 หลักการตอบสนอง	4.30	0.72	มาก	7
2.5.1 หลักการตอบสนองมีความสอดคล้องกับ หลักการและวัตถุประสงค์	4.40	0.89	มาก	
2.5.2 หลักการตอบสนองมีความสอดคล้องกับ กระบวนการเรียนการสอน	4.20	0.55	มาก	
2.6 ระบบสนับสนุน	4.40	0.89	มาก	6
2.6.1 ระบบสนับสนุนมีความสอดคล้องกับหลักการ และวัตถุประสงค์	4.40	0.89	มาก	
2.6.2 ระบบสนับสนุนมีความสอดคล้องกับ กระบวนการเรียนการสอน	4.40	0.89	มาก	
รวม	4.50	0.68	มากที่สุด	

จากตารางที่ 29 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนตาม
แนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} =$
4.50, S.D. = 0.68) จึงถือว่ารูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

**ตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการ
เรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้อ่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบ ดังตาราง

ตารางที่ 30 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 31101

ช่วงเวลา	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	df	t	sig
ก่อนเรียน	50	29.18	5.63	39	10.09 *	0.00
หลังเรียน	50	35.80	3.18			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 30 นักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 35.80$, S.D. = 3.18) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 29.18$, S.D. = 5.63) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

2. ผลของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 6 ด้าน ได้แก่ 1) มีความใฝ่เรียนรู้ 2) มีวินัย 3) มีความอดทน 4) มีความพอประมาณ 5) มีเหตุผล และ 6) มีภูมิคุ้มกัน

2.1 ผลของพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบถามวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ปรากฏดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ประเมิน 4 ระยะ

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความ ใฝ่เรียนรู้	ก่อนเรียน	5	2.46	0.55	การตอบสนอง	3
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.19	0.64	การเห็นคุณค่า	3
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.39	0.63	การเห็นคุณค่า	3
	ติดตามผลการเรียน	5	4.04	0.38	การจัดระบบ	3
2. มีวินัย	ก่อนเรียน	5	2.42	0.55	การตอบสนอง	5
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.93	0.70	การเห็นคุณค่า	5
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.28	0.49	การเห็นคุณค่า	5
	ติดตามผลการเรียน	5	3.96	0.40	การจัดระบบ	5
3. มีความอดทน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.52	การตอบสนอง	6
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.88	0.57	การเห็นคุณค่า	6
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.11	0.55	การเห็นคุณค่า	6
	ติดตามผลการเรียน	5	3.89	0.33	การจัดระบบ	6
4. มีความ พอประมาณ	ก่อนเรียน	5	2.62	0.54	การตอบสนอง	1
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.35	0.56	การเห็นคุณค่า	1
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.49	0.34	การเห็นคุณค่า	1
	ติดตามผลการเรียน	5	4.25	0.37	การจัดระบบ	1
5. มีเหตุผล	ก่อนเรียน	5	2.51	0.61	การตอบสนอง	2
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.25	0.77	การเห็นคุณค่า	2
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.48	0.61	การเห็นคุณค่า	2
	ติดตามผลการเรียน	5	4.06	0.39	การจัดระบบ	2
6. มีภูมิคุ้มกัน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.39	การตอบสนอง	4
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.98	0.64	การเห็นคุณค่า	4
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.36	0.50	การเห็นคุณค่า	4
	ติดตามผลการเรียน	5	4.02	0.34	การจัดระบบ	4
ค่าเฉลี่ย รวมทุกด้าน	ก่อนเรียน	5	2.48	0.29	การตอบสนอง	
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.09	0.41	การเห็นคุณค่า	
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.36	0.27	การเห็นคุณค่า	
	ติดตามผลการเรียน	5	4.03	0.18	การจัดระบบ	

จากตารางที่ 31 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ โดยภาพรวม คือ ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.29) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.41) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.27) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.18)

จากผลการประเมินโดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ขอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

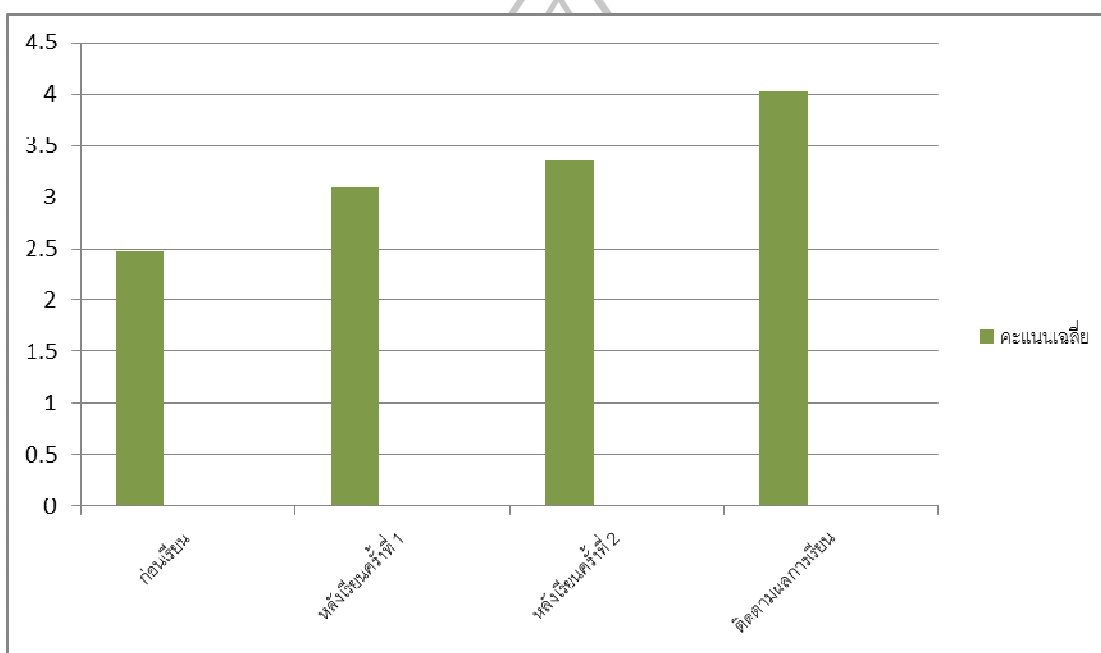
ส่วนการจำแนกตามระยะการประเมิน มีดังนี้

ผลการประเมินพบว่า ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.29) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.62$, S.D. = 0.54) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.61) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.55) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.39) มีวินัย ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.55) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.52)

ผลการประเมินพบว่า ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.41) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.56) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.77) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.64) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.64) มีวินัย ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.70) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.57)

ผลการประเมินพบว่า ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.27) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.34) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.61) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.63) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.50) มีวินัย ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.49) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.55)

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.18) ส่วนรายด้าน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการจัดระบบทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.37) มีเหตุผล ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.39) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.38) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.34) มีวินัย ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.40) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.33)

ภาพที่ 4 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากภาพที่ 4 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินโดยนักเรียนทำแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้ง 6 ด้าน ประเมินผล 4 ระยะพบว่า การพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการจัดระบบ

2.2 ผลของพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แบบประเมินจำแนกตามด้านประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครองปรากฏดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.67	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.54	0.80	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.01	0.93	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.57	0.55	การจัดระบบ	3
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.42	0.56	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.16	0.89	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.46	0.97	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.74	0.76	การจัดระบบ	3
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.49	0.66	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.23	0.96	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.45	0.86	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.73	0.64	การจัดระบบ	3
2. มีวินัย	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.48	0.63	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.53	0.97	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.94	0.87	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.53	0.60	การจัดระบบ	5
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.49	0.76	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.28	0.86	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.32	0.89	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.61	0.77	การจัดระบบ	5
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.45	0.66	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.20	0.97	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.40	0.89	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.69	0.73	การจัดระบบ	5

ตารางที่ 32 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
3. มีความอดทน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.34	0.83	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.65	0.83	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.89	0.61	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.51	0.53	การจัดระบบ	6
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.46	0.83	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.55	0.86	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.30	0.97	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.60	0.66	การจัดระบบ	6
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.40	0.66	การตอบสนอง	6
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.82	0.67	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.01	0.49	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.53	0.35	การจัดระบบ	6
4. มีความ พอประมาณ	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.35	0.92	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.96	0.95	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.18	0.88	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.80	0.56	การจัดระบบ	1
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.59	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.31	0.96	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.48	0.68	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.79	0.68	การจัดระบบ	1
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.46	0.48	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.33	0.97	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.49	0.75	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.83	0.54	การจัดระบบ	1
5. มีเหตุผล	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.37	0.93	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.66	0.98	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.03	0.79	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.58	0.56	การจัดระบบ	2

ตารางที่ 32 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน				
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่	
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.44	0.63	การตอบสนอง	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.36	0.87	การเห็นคุณค่า	1	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.47	0.81	การเห็นคุณค่า	2	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.75	0.62	การจัดระบบ	2	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.44	0.56	การตอบสนอง	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.31	0.76	การเห็นคุณค่า	2	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.48	0.73	การเห็นคุณค่า	2	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.80	0.67	การจัดระบบ	2	
6. มีภูมิคุ้มกัน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.29	0.89	การตอบสนอง	6	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.55	0.83	การเห็นคุณค่า	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.00	0.87	การเห็นคุณค่า	4	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.55	0.56	การจัดระบบ	4	
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.61	การตอบสนอง	6	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.29	0.87	การเห็นคุณค่า	3	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.43	0.89	การเห็นคุณค่า	4	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.68	0.67	การจัดระบบ	4	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.41	0.63	การตอบสนอง	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.24	0.97	การเห็นคุณค่า	3	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.41	0.89	การเห็นคุณค่า	4	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.71	0.67	การจัดระบบ	4	
	ค่าเฉลี่ย รวมทุกด้าน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.38	0.73	การตอบสนอง	
			หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.60	0.43	การเห็นคุณค่า	
			หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.00	0.72	การเห็นคุณค่า	
			ติดตามผลการเรียน	5	3.59	0.43	การจัดระบบ	
เพื่อนนักเรียน		ก่อนเรียน	5	2.44	0.46	การตอบสนอง		
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.15	0.96	การเห็นคุณค่า		
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.46	0.80	การเห็นคุณค่า		
		ติดตามผลการเรียน	5	3.69	0.62	การจัดระบบ		

ตารางที่ 32 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน		
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.44	0.48	การตอบสนอง
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.18	0.95	การเห็นคุณค่า
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.36	0.67	การเห็นคุณค่า
		ติดตามผลการเรียน	5	3.71	0.49	การจัดระบบ

จากตารางที่ 32 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีดังนี้

1. ครูผู้สอน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.73) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 0.43) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.72) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.43)

2. เพื่อนักเรียน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.46) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.96) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.80) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.62)

3. ผู้ปกครอง ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.48) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 0.95) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.67) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.49)

จากผลการประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

ส่วนการจำแนกตามระยะการประเมิน และผู้ประเมิน มีดังนี้

ผลการประเมิน โดยครูผู้สอนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.73) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.63) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.67) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.37$, S.D. = 0.93) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.92) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.83) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.89)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 0.43) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.95) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.98) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.83) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.83) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.80) และมีวินัย ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.97)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.72) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 0.88) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.79) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.93) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.87) มีวินัย ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.87) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.61)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.43) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการจัดระบบทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.56) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.56) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.55) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.56) มีวินัย ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.60) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.53)

ผลการประเมิน โดยเพื่อนนักเรียนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.46) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.49$, S.D. =

0.76) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.83) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.59) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.63) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.56) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.61)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.96) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.87) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.96) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.87) มีวินัย ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.86) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.89) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.86)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.80) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.68) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.81) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.97) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.89) มีวินัย ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.89) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.97)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.62) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการจัดระบบทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.68) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.62) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.76) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.67) มีวินัย ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.77) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.66)

ผลการประเมิน โดยผู้ปกครองพบว่า

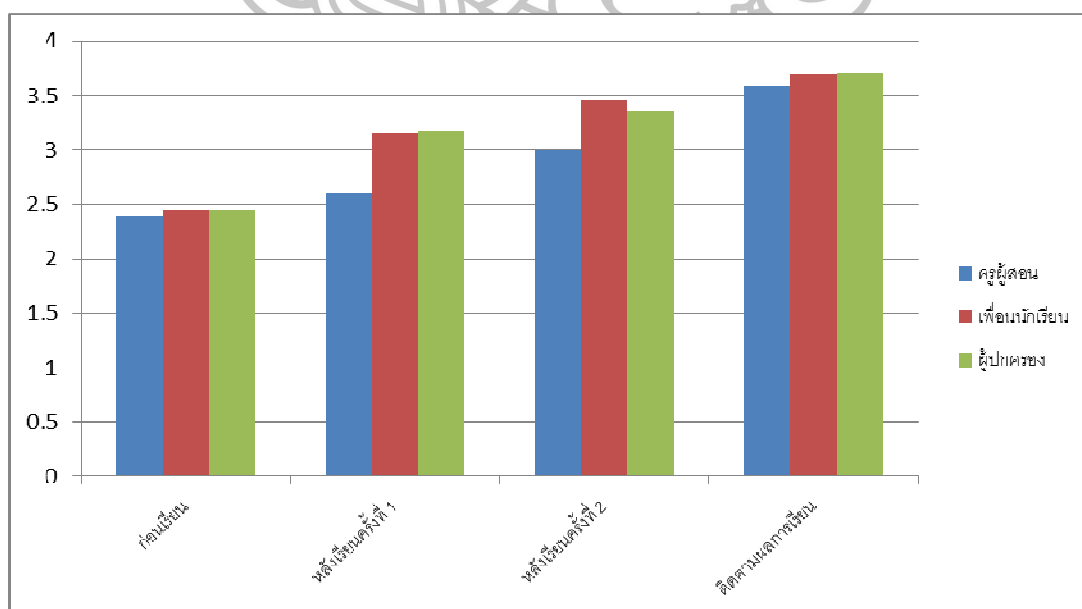
ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.48) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.66) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.48) มีวินัย ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.66) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.56) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.63) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.66)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 0.95) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.97) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.76) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.97) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.96) มีวินัย ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.97) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 0.67)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.67) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.75) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.73) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.86) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.89) มีวินัย ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.89) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.49)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.49) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการจัดระบบทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.54) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.67) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.64) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.67) มีวินัย ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.73) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.35)

ภาพที่ 5 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

จากภาพที่ 5 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ทั้ง 6 ด้าน ประเมินผล 4 ระยะเวลาพบว่า การพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการจัดระบบ

ภาพที่ 6 ผลของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่จัดการเรียนการสอนด้วยสาระเศรษฐศาสตร์ ในระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยจำแนกเป็นรายด้าน

จากภาพที่ 6 สรุปได้ว่า ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยสาระเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประเมินผล 4 ระยะเวลาพบว่า ผลพัฒนาการสูงขึ้นเป็นลำดับ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอน

ครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการจัดระบบ และเมื่อจัดลำดับพัฒนาการจากคะแนนการประเมินจากมากที่สุดมายังน้อยที่สุดตามลำดับในระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ 1) มีความพอประมาณ 2) มีเหตุผล 3) มีความใฝ่เรียนรู้ 4) มีภูมิคุ้มกัน 5) มีวินัย และ 6) มีความอดทน

2.3 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่ปรึกษา เพื่อน และผู้ปกครอง

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ที่ปรึกษา เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และระยะติดตามผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนได้นำเอาวิธีการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน และมีการพัฒนาการตามลำดับ ดังนี้

2.3.1 มีความใฝ่เรียนรู้

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ที่ปรึกษา เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับความสนใจ ตั้งใจอยู่กับเนื้อหาสาระที่อ่านหรือสิ่งที่สังเกตพบเห็นอย่างแน่วแน่นมั่นคง และมีความเพียรพยายามในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ ในด้าน 1) การบันทึกรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากสิ่งที่ได้จากการอ่านหรือสังเกตพบเห็นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้จากการอ่านหรือสังเกตพบเห็นด้วยวิธีการต่าง ๆ 3) ความเพียรพยายามและกระตือรือร้นในการศึกษาเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่สังเกตพบเห็น และ 4) จำแนกแยกแยะตรวจสอบสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้ พบว่า ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะให้ความยินยอม หรือเต็มใจที่จะทำเมื่อครูกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติ ในระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 และในระยะการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 นักเรียนจะเริ่มรับรู้และเห็นความสำคัญที่จะต้องนำไปปฏิบัติ และระยะหลังการติดตามผลการเรียนการสอน นักเรียนสามารถจะสรุปสาระที่ได้จากการอ่านหรือสิ่งที่สังเกตพบเห็น หรือการปฏิบัติด้วยความเพียรในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการได้

2.3.2 มีวินัย

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ที่ปรึกษา เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับในห้องเรียน โรงเรียนและสังคม ในด้าน

- 1) การดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนตัว และสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย
- 2) การอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน สังคมและไม่ละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น
- 3) ความเพียรพยายาม และมีความสุขในการปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน และสังคม และ
- 4) การจำแนกแยกแยะเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน โรงเรียน และสังคม พบว่า ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะให้ความยินยอม หรือเต็มใจที่จะทำเมื่อครูกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติ ในระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 และในระยะการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 นักเรียนเริ่มรับรู้และให้ความสำคัญที่จะต้องนำไปปฏิบัติ และระยะหลังการติดตามผลการเรียนการสอน นักเรียนสามารถสรุปในสิ่งที่ได้ปฏิบัติเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการได้

2.2.3 มีความอดทน

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ที่ปรึกษา เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับความมุ่งมั่นในกิจที่กระทำ และลงมือกระทำกิจนั้นอย่างต่อเนื่องด้วยความเพียรพยายาม จนบรรลุเป้าหมายในด้าน

- 1) การลงมือปฏิบัติงานการเรียนตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง
- 2) ความร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงานหรือกิจกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 3) ความเพียรพยายามและกระตือรือร้นในการทำงานโดยไม่ละทิ้งงาน และ
- 4) จำแนกแยกแยะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและหาวิธีแก้ปัญหาตามหลักเหตุผลจนสำเร็จ

ลุล่วง พบว่าในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะให้ความยินยอม หรือเต็มใจที่จะทำเมื่อครูกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติ ในระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 และในระยะการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 นักเรียนเริ่มรับรู้และเห็นความจำเป็นที่จะต้องนำไปปฏิบัติ และระยะหลังการติดตามผลการเรียนการสอน นักเรียนสามารถสรุปในสิ่งที่ได้ปฏิบัติเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการได้

2.3.4 มีความพอประมาณ

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ที่ปรึกษา เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการคิดและกระทำกิจใด ๆ ที่อยู่ในหลักความพอดี พอเหมาะพอควรต่อความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะของตนเอง ในด้าน

- 1) การอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างประหยัด และคุ้มค่า
- 2) ร่วมมือกับผู้อื่นในการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคของส่วนรวมอย่างประหยัด และคุ้มค่า
- 3) เพียรพยายามและมีความร่าเริงแจ่มใส ในการปฏิบัติตามหลักความพอดี พอเหมาะ พอควรต่อ

ความจำเป็นและฐานะของตนเอง และ 4) จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะของตนเอง พบว่า ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะให้ความยินยอม หรือเต็มใจที่จะทำเมื่อครูกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติในระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 และในระยะการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 นักเรียนมีการรับรู้ และตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องนำไปปฏิบัติ และระยะหลังการติดตามผลการเรียนการสอน นักเรียนสามารถสรุปในสิ่งที่ได้ปฏิบัติเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการได้ดังผู้ปกครองให้สัมภาษณ์ที่ว่า

... เป็นเรื่องดีที่โรงเรียนช่วยให้นักเรียนใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ในระยะเวลา 20 สัปดาห์ที่ผ่านมา ทำให้บุตรของข้าพเจ้ามีพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดเริ่มเปลี่ยนไปจากเดิม ขยันเรียนมากขึ้น ตรงต่อเวลาใช้เงินที่ให้ไปโรงเรียนน้อยลง ลดความฟุ้งเฟ้อ เป็นคนที่มีเหตุผลมากขึ้น อยากให้โรงเรียนทำกิจกรรมต่ออีกในภาคเรียนต่อไป เพื่อให้บุตรของข้าพเจ้าปฏิบัติจนเป็นนิสัย.....

2.3.5 มีเหตุผล

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ที่ปรึกษา เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการคิดและกระทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ในด้าน 1) การอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันของตนเอง อย่างสมเหตุสมผลโดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การร่วมแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ความเพียรพยายามอุปโภคบริโภคและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และ 4) จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะให้ความยินยอม หรือเต็มใจที่จะทำเมื่อครูกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติในระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 และในระยะการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 นักเรียนมีการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องนำไปปฏิบัติ และระยะหลังการติดตามผลการเรียนการสอน นักเรียนสามารถสรุปในสิ่งที่ได้ปฏิบัติเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการได้

2.3.6 มีภูมิคุ้มกัน

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ที่ปรึกษา เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียนการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ในด้าน 1) การวางแผนในการใช้วัสดุ สิ่งของ อุปกรณ์การ

เรียนของตนเอง และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุที่เกี่ยวข้อง 2) ความร่วมมือกับผู้อื่นในการวางแผนการเรียน การปฏิบัติงาน และปรับตัวเข้ากับสังคมที่เกี่ยวข้อง 3) การวางแผนป้องกันความเสี่ยงและเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน และ 4) การจำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคมและวัตถุ พบว่า ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะให้ความยินยอม หรือเต็มใจที่จะทำเมื่อครูกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติในระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 และในระยะการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 นักเรียนรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องนำไปปฏิบัติ และระยะหลังการติดตามผลการเรียนการสอน นักเรียนสามารถสรุปในสิ่งที่ได้ปฏิบัติเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการได้

2.4 การรายงานตนเอง

จากการเขียนรายงานตนเองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในการจัดการเรียนการสอน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และระยะติดตามผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนได้นำเอาวิธีการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน 1) มีความใฝ่เรียนรู้ มีความสนใจ ตั้งใจอยู่กับเนื้อหาสาระที่อ่านหรือสิ่งที่สังเกตพบเห็นอย่างแน่วแน่นมั่นคง และมีความเพียรพยายามในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ 2) มีวินัย ปฏิบัติตนด้วยการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับในห้องเรียน โรงเรียนและสังคม 3) มีความอดทนมุ่งมั่นในกิจที่กระทำ และลงมือกระทำกิจนั้นอย่างต่อเนื่องด้วยความเพียรพยายามจนบรรลุเป้าหมาย 4) มีความพอประมาณ มีกระบวนการคิดและกระทำกิจใด ๆ ที่อยู่ในหลักความพอดี พอเหมาะพอควรต่อความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะของตนเอง 5) มีเหตุผล มีกระบวนการคิดและกระทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และ 6) มีภูมิคุ้มกัน รู้จักวางแผนป้องกันความเสี่ยง และเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน สำหรับการพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 6 ด้าน จากรายงานตนเองของผู้เรียน พบว่า มีการมีการพัฒนาการเป็นลำดับ กล่าวคือ ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะให้ความยินยอม หรือเต็มใจที่จะทำเมื่อครูกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติในระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 และใน

ระยะการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 นักเรียนมีการรับรู้ในความสำคัญที่จะต้องนำไปปฏิบัติ และระยะหลังการติดตามผลการเรียนการสอน นักเรียนสามารถสรุปในสิ่งที่ได้ปฏิบัติเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการได้

ตอนที่ 3 ผลของการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ขยายผลในเนื้อหาสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบปรากฏดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

สาระ	ช่วงเวลา	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	df	t	sig
1. ศาสนา ศีลธรรมจริยธรรม	ก่อนเรียน	30	12.43	2.46	39	14.75 *	0.00
	หลังเรียน	30	18.48	1.82			
2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม	ก่อนเรียน	30	15.53	2.76	39	14.75 *	0.00
	หลังเรียน	30	21.70	2.91			
3. ประวัติศาสตร์	ก่อนเรียน	30	13.15	2.15	39	26.11 *	0.00
	หลังเรียน	30	19.05	2.48			
4. ภูมิศาสตร์	ก่อนเรียน	30	13.25	2.50	39	33.75 *	0.00
	หลังเรียน	30	19.58	2.72			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 33 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

1) สารศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลังเรียน ($\bar{X} = 18.48$, S.D. = 1.82) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 12.43$, S.D. = 2.46) 2) สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม หลังเรียน ($\bar{X} = 21.70$, S.D. = 2.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 15.53$, S.D. = 2.76) 3) สารประวัติศาสตร์ หลังเรียน ($\bar{X} = 19.05$, S.D. = 2.48) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 13.15$, S.D. = 2.15) และ 4) สารภูมิศาสตร์หลังเรียน ($\bar{X} = 19.58$, S.D. = 2.72) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 13.25$, S.D. = 2.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 2

2. ผลของพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ดังนี้

2.1 สารศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

2.1.1 ผลของพัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนในสารศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 34 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ ในสารศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ก่อนเรียน	5	2.42	0.51	การตอบสนอง	6
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.93	0.63	การเห็นคุณค่า	5
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.38	0.51	การเห็นคุณค่า	3
	ติดตามผลการเรียน	5	3.47	0.26	การเห็นคุณค่า	3
2. มีวินัย	ก่อนเรียน	5	2.45	0.55	การตอบสนอง	3
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.01	0.57	การเห็นคุณค่า	3
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.39	0.55	การเห็นคุณค่า	4
	ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.40	การเห็นคุณค่า	4

ตารางที่ 34 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
3. มีความอดทน	ก่อนเรียน	5	2.48	0.60	การตอบสนอง	2
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.90	0.70	การเห็นคุณค่า	6
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.22	0.46	การเห็นคุณค่า	6
	ติดตามผลการเรียน	5	3.36	0.38	การเห็นคุณค่า	6
4. มีความพอประมาณ	ก่อนเรียน	5	2.49	0.56	การตอบสนอง	1
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.07	0.60	การเห็นคุณค่า	1
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.40	0.41	การเห็นคุณค่า	2
	ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.34	การเห็นคุณค่า	2
5. มีเหตุผล	ก่อนเรียน	5	2.46	0.51	การตอบสนอง	4
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.04	0.56	การเห็นคุณค่า	2
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.39	0.35	การเห็นคุณค่า	1
	ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.30	การเห็นคุณค่า	1
6. มีภูมิคุ้มกัน	ก่อนเรียน	5	2.43	0.38	การตอบสนอง	5
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.00	0.56	การเห็นคุณค่า	4
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.33	0.58	การเห็นคุณค่า	5
	ติดตามผลการเรียน	5	3.40	0.38	การเห็นคุณค่า	5
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.28	การตอบสนอง	
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.99	0.38	การเห็นคุณค่า	
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.35	0.21	การเห็นคุณค่า	
	ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.18	การเห็นคุณค่า	

จากตารางที่ 34 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประเมิน 4 ระยะ ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ขยายผลการทดลองในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยภาพรวม คือ ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับ การตอบสนอง ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.28) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.38) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.21) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.18)

จากผลการประเมิน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะเวลา พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ขอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

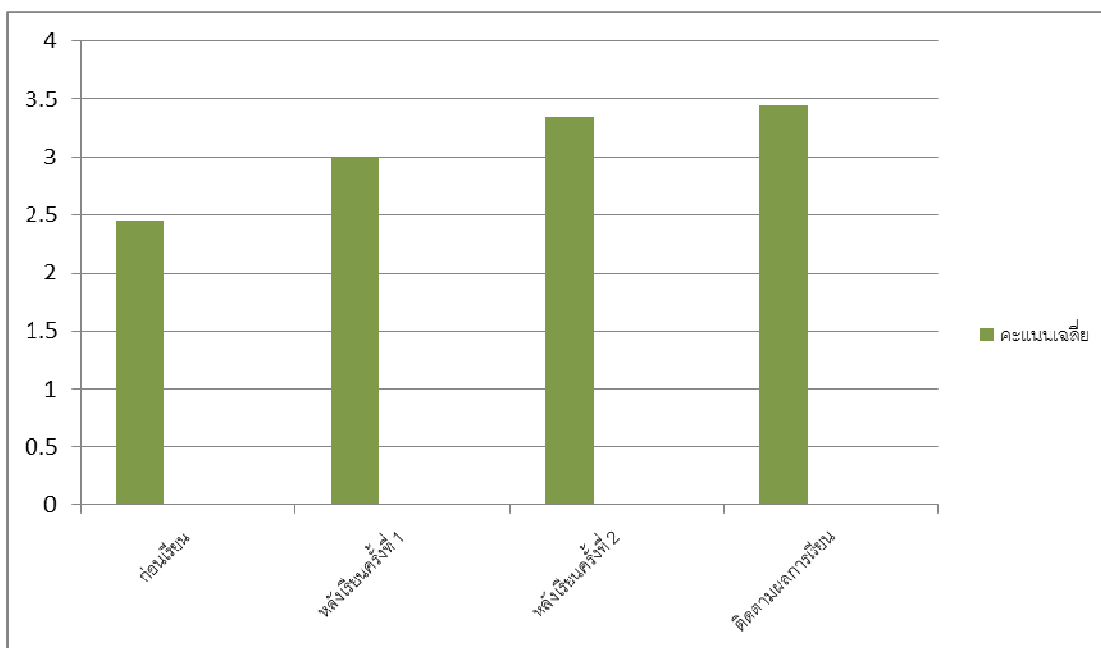
ส่วนการจำแนกตามระยะเวลาการประเมิน มีดังนี้

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.28) ส่วนรายด้าน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.56) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.60) มีวินัย ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.55) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.51) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.38) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.51)

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.38) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.60) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.56) มีวินัย ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.57) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.56) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.63) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.70)

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.21) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.35) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.41) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.51) มีวินัย ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.55) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.58) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.46)

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.18) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.30) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.34) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.26) มีวินัย ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.40) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.38) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.38)

ภาพที่ 7 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

จากภาพที่ 7 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประเมินโดยนักเรียนทำแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้ง 6 ด้าน ประเมินผล 4 ระยะพบว่า การพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

2.1.2 ผลการศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ปรากฏดังตารางที่ 35

ตารางที่ 35 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประเมิน 4 ระยะ ประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.64	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.52	0.77	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.89	0.81	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.53	การเห็นคุณค่า	3
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.48	0.50	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.74	0.63	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.25	0.83	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.47	0.73	การเห็นคุณค่า	3
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.45	0.48	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.79	0.60	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.28	0.78	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.65	การเห็นคุณค่า	3
2. มีวินัย	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.48	0.96	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.63	0.83	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.88	0.75	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.55	การเห็นคุณค่า	4
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.47	0.75	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.76	0.83	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.23	0.80	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.68	การเห็นคุณค่า	4
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.48	0.60	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.95	0.88	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.24	0.87	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.59	การเห็นคุณค่า	4
3. มีความอดทน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.36	0.82	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.58	0.96	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.84	0.55	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.31	0.51	การเห็นคุณค่า	6

ตารางที่ 35 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประเมิน 4 ระยะ ประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.39	0.70	การตอบสนอง	6
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.90	0.98	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.19	0.96	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.58	การเห็นคุณค่า	6
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.44	0.61	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.92	0.82	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.04	0.49	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.41	0.49	การเห็นคุณค่า	6
4. มีความพอประมาณ	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.37	0.91	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.61	0.97	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.91	0.49	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.47	0.55	การเห็นคุณค่า	2
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.44	0.56	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.91	0.58	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.29	0.56	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.63	การเห็นคุณค่า	2
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.46	0.61	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.85	0.76	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.29	0.64	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.47	0.66	การเห็นคุณค่า	2
5. มีเหตุผล	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.43	0.88	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.66	0.98	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.98	0.84	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.37	การเห็นคุณค่า	1
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.48	0.61	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.95	0.79	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.34	0.90	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.48	การเห็นคุณค่า	1

ตารางที่ 35 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประเมิน 4 ระยะ ประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.49	0.63	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.98	0.88	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.39	0.87	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.34	การเห็นคุณค่า	1
6. มีภูมิคุ้มกัน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.34	0.85	การตอบสนอง	6
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.59	0.96	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.85	0.74	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.42	0.60	การเห็นคุณค่า	5
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.46	0.58	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.92	0.70	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.21	0.56	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.66	การเห็นคุณค่า	5
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.43	0.66	การตอบสนอง	6
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.87	0.80	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.19	0.77	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.68	การเห็นคุณค่า	5
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.40	0.68	การตอบสนอง	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.60	0.83	การเห็นคุณค่า	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.89	0.56	การเห็นคุณค่า	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.38	การเห็นคุณค่า	
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.42	การตอบสนอง	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.93	0.69	การเห็นคุณค่า	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.25	0.63	การเห็นคุณค่า	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.50	การเห็นคุณค่า	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.46	0.46	การตอบสนอง	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.90	0.72	การเห็นคุณค่า	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.23	0.56	การเห็นคุณค่า	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.45	การเห็นคุณค่า	

จากตารางที่ 35 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประเมิน 4 ระยะ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง โดยภาพรวม คือ

1. ครูผู้สอน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.68) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 0.83) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.56) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.38)

2. เพื่อนักเรียน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.42) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.69) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.63) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.50)

3. ผู้ปกครอง ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.46) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.72) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.56) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.45)

จากผลการประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ส่วนการจำแนกตามระยะการประเมิน และผู้ประเมิน มีดังนี้

ผลการประเมินโดยครูผู้สอนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.68) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.96) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.88) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.64) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.37$, S.D. = 0.91) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.82) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.85)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 0.83) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.66$,

S.D. = 0.98) มีวินัย ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 0.83) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.61$, S.D. = 0.97) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.96) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.96) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.52$, S.D. = 0.77)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.56) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.84) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.49) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.81) มีวินัย ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.75) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.74) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.55)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.38) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.37) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.55) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.53) มีวินัย ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.55) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.60) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.51)

ผลการประเมินโดยเพื่อนนักเรียนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.42) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.61) มีความความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.50) มีวินัย ($\bar{X} = 2.47$, S.D. = 0.75) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.58) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.56) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.39$, S.D. = 0.70)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.69) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.79) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.70) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.58) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.98) มีวินัย ($\bar{X} = 2.76$, S.D. = 0.83) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = 0.63)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.63) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.90) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.56) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.83) มีวินัย ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.80) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.56) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.96)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.50) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.48) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.63) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.73) มีวินัย ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.68) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.66) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.58)

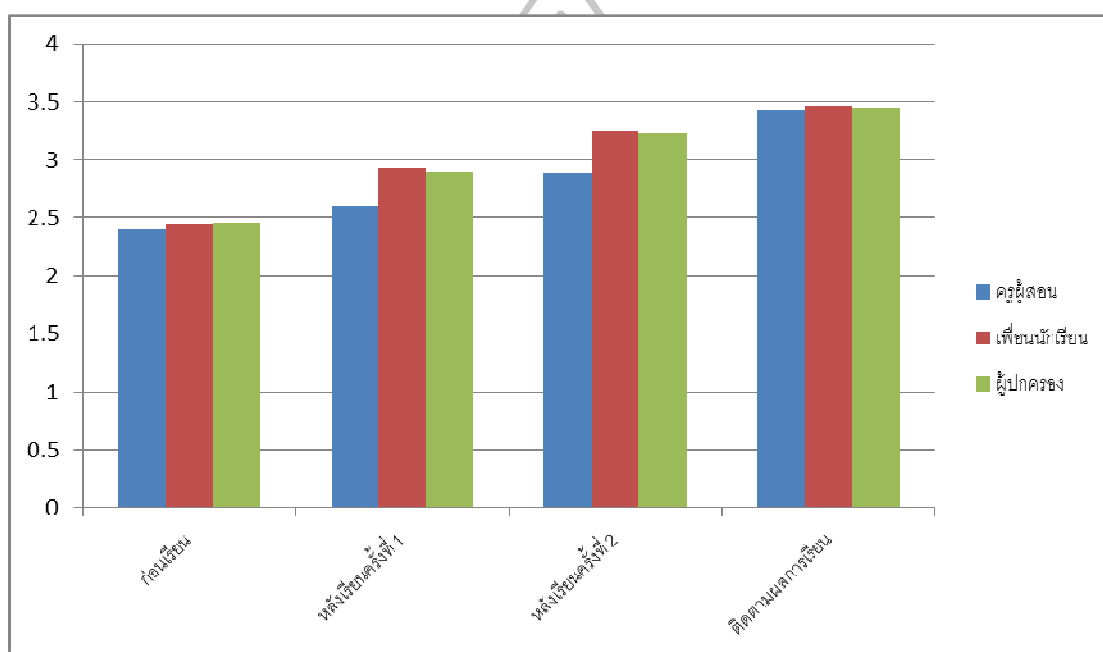
ผลการประเมิน โดยผู้ปกครองพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.46) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.63) มีวินัย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.60) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.61) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.48) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.61) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.66)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.72) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.88) มีวินัย ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.88) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.82) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.80) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.76) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = 0.60)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.56) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.87) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.64) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.78) มีวินัย ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.87) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.07) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.49)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.45) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.34) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.66) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.65) มีวินัย ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.59) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.68) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.49)

ภาพที่ 8 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

จากภาพที่ 8 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองทั้ง 6 ด้าน ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประเมินผล 4 ระยะพบว่า การพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

2.2 สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

2.2.1 ผลของพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอน ครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนในสารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ดังตารางที่ 36

ตารางที่ 36 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ในสารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ก่อนเรียน	5	2.28	0.51	การตอบสนอง	6
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.68	0.61	การเห็นคุณค่า	6
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.03	0.49	การเห็นคุณค่า	6
	ติดตามผลการเรียน	5	3.37	0.32	การเห็นคุณค่า	6
2. มีวินัย	ก่อนเรียน	5	2.59	0.50	การตอบสนอง	1
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.10	0.62	การเห็นคุณค่า	1
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.33	0.57	การเห็นคุณค่า	1
	ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.35	การเห็นคุณค่า	1
3. มีความอดทน	ก่อนเรียน	5	2.39	0.55	การตอบสนอง	3
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.96	0.62	การเห็นคุณค่า	3
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.27	0.45	การเห็นคุณค่า	4
	ติดตามผลการเรียน	5	3.40	0.39	การเห็นคุณค่า	4
4. มีความพอประมาณ	ก่อนเรียน	5	2.46	0.56	การตอบสนอง	2
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.98	0.47	การเห็นคุณค่า	2
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.28	0.49	การเห็นคุณค่า	3
	ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.41	การเห็นคุณค่า	3
5. มีเหตุผล	ก่อนเรียน	5	2.37	0.41	การตอบสนอง	4
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.93	0.53	การเห็นคุณค่า	4
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.32	0.33	การเห็นคุณค่า	2
	ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.28	การเห็นคุณค่า	2

ตารางที่ 36 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
6. มีภูมิคุ้มกัน	ก่อนเรียน	5	2.35	0.38	การตอบสนอง	5
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.92	0.48	การเห็นคุณค่า	5
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.21	0.42	การเห็นคุณค่า	5
	ติดตามผลการเรียน	5	3.42	0.38	การเห็นคุณค่า	5
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ก่อนเรียน	5	2.40	0.26	การตอบสนอง	
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.93	0.33	การเห็นคุณค่า	
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.24	0.24	การเห็นคุณค่า	
	ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.18	การเห็นคุณค่า	

จากตารางที่ 36 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ขยายผลการทดลองในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมโดยภาพรวม คือ ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.26) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.33) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.24) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.18)

จากผลการประเมินโดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

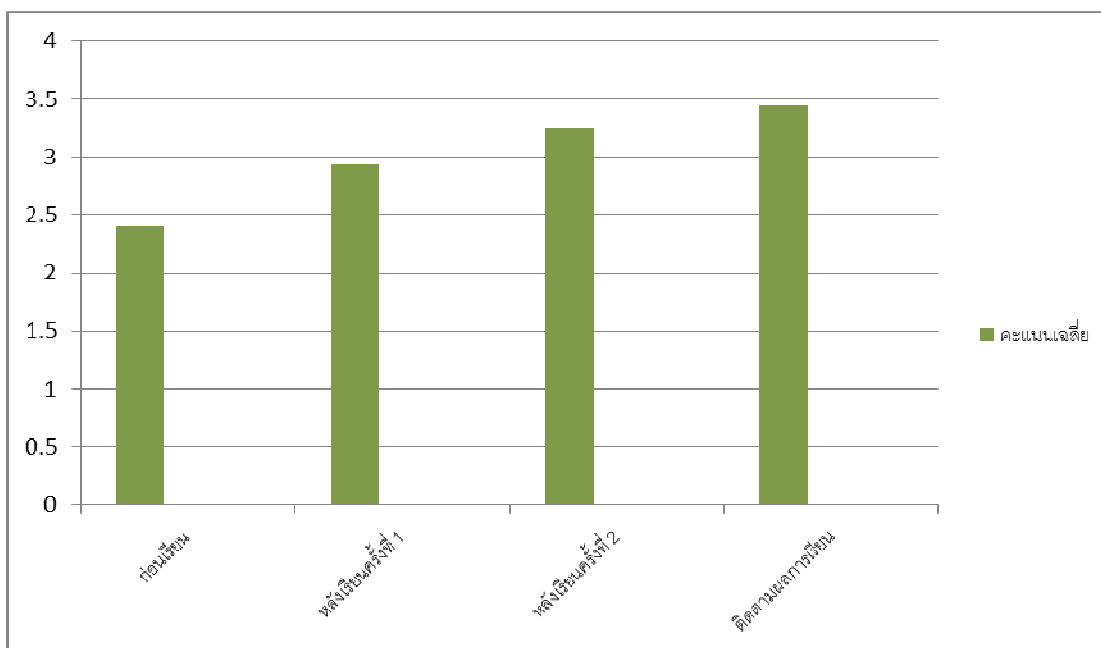
ส่วนการจำแนกตามระยะการประเมิน มีดังนี้

ผลการประเมินพบว่า ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.26) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.50) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.56) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.39$, S.D. = 0.55) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.37$, S.D. = 0.41) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.38) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.28$, S.D. = 0.51)

ผลการประเมินพบว่า ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.33) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.62) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.47) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.62) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.53) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.48) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 0.61)

ผลการประเมินพบว่า ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.24) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.57) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.33) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.49) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.45) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.42) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.49)

ผลการประเมินพบว่า ระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.18) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.35) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.28) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.41) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.39) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.38) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.32)

ภาพที่ 9 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

จากภาพที่ 9 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินโดยนักเรียนทำแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้ง 6 ด้านในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ประเมินผล 4 ระยะ พบว่าการพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

2.2.2 ผลของพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบจำแนกตามด้านประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ปราบกฏดังตารางที่ 37

ตารางที่ 37 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ประเมิน 4 ระยะ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.67	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.54	0.80	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.89	0.61	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.39	0.50	การเห็นคุณค่า	6
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.46	0.52	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.99	0.89	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.26	0.97	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.40	0.75	การเห็นคุณค่า	6
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.49	0.48	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.82	0.67	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.02	0.48	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.40	0.75	การเห็นคุณค่า	6
2. มีวินัย	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.62	0.87	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.96	0.95	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.42	0.76	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.66	การเห็นคุณค่า	1
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.49	0.76	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.09	0.81	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.39	0.55	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.65	การเห็นคุณค่า	1
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.66	0.66	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.97	0.92	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.37	0.54	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.65	การเห็นคุณค่า	1
3. มีความอดทน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.34	0.83	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.65	0.96	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.02	0.93	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.41	0.56	การเห็นคุณค่า	4

ตารางที่ 37 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ประเมิน 4 ระยะ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.43	0.83	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.96	0.99	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.30	0.91	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.54	การเห็นคุณค่า	4
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.46	0.60	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.96	0.85	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.25	0.79	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.65	การเห็นคุณค่า	4
4. มีความพอประมาณ	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.35	0.92	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.55	0.97	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.03	0.93	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.42	0.53	การเห็นคุณค่า	3
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.59	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.98	0.84	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.31	0.97	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.56	การเห็นคุณค่า	3
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.48	0.63	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.84	0.81	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.27	0.79	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.47	0.71	การเห็นคุณค่า	3
5. มีเหตุผล	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.66	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.66	0.96	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.20	0.81	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.56	การเห็นคุณค่า	2
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.44	0.63	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.00	0.94	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.33	0.89	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.76	การเห็นคุณค่า	2

ตารางที่ 37 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ประเมิน 4 ระยะ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน				
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.41	0.66		6	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.94	0.94	การตอบสนอง	3	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.28	0.78	การเห็นคุณค่า	2	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.54	การเห็นคุณค่า	2	
6. มีภูมิคุ้มกัน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.29	0.85	การตอบสนอง	6	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.53	0.14	การเห็นคุณค่า	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.94	0.87	การเห็นคุณค่า	5	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.54	การเห็นคุณค่า	5	
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.61	การตอบสนอง	6	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.97	0.83	การเห็นคุณค่า	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.28	0.55	การเห็นคุณค่า	5	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.40	0.75	การเห็นคุณค่า	5	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.48	0.74	การตอบสนอง	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.91	0.82	การเห็นคุณค่า	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.26	0.71	การเห็นคุณค่า	5	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.42	0.66	การเห็นคุณค่า	5	
	ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.40	0.73	การตอบสนอง	
			หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.64	0.94	การเห็นคุณค่า	
			หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.08	0.72	การเห็นคุณค่า	
			ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.43	การเห็นคุณค่า	
เพื่อนนักเรียน		ก่อนเรียน	5	2.45	0.46	การตอบสนอง		
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.00	0.76	การเห็นคุณค่า		
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.31	0.74	การเห็นคุณค่า		
		ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.56	การเห็นคุณค่า		
ผู้ปกครอง		ก่อนเรียน	5	2.49	0.49	การตอบสนอง		
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.91	0.72	การเห็นคุณค่า		
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.24	0.56	การเห็นคุณค่า		
		ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.46	การเห็นคุณค่า		

จากตารางที่ 37 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการขยายผลทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ประเมิน 4 ระยะเวลา ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง โดยภาพรวม มีดังนี้

1. ครูผู้สอน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.73) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.94) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.72) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.43)

2. เพื่อนนักเรียน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.46) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.76) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.74) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.56)

3. ผู้ปกครอง ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.49) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.72) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.56) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.46)

จากผลการประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ขอมอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

ส่วนการจำแนกตามระยะเวลาการประเมิน และผู้ประเมิน มีดังนี้

ผลการประเมินโดยครูผู้สอนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.73) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.62$, S.D. = 0.87) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.67) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.66) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.92) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.83) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.85)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.94) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.95) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.96) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.96) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.97) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.80) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.80)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.72) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.76) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.81) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.93) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.96) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.87) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.61)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.43) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.66) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.56) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.53) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.56) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.54) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.50)

ผลการประเมิน โดยเพื่อนนักเรียนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.46) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.76) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.52) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.59) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.63) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.83) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.61)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.76) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.81) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.94) ความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.89) มีความ

พอประมาณ ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.84) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.83) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.99)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.74) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.55) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.89) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.97) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.91) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.55) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.97)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.56) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.65) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.76) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.56) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.54) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.75) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.75)

ผลการประเมิน โดยผู้ปกครองพบว่า

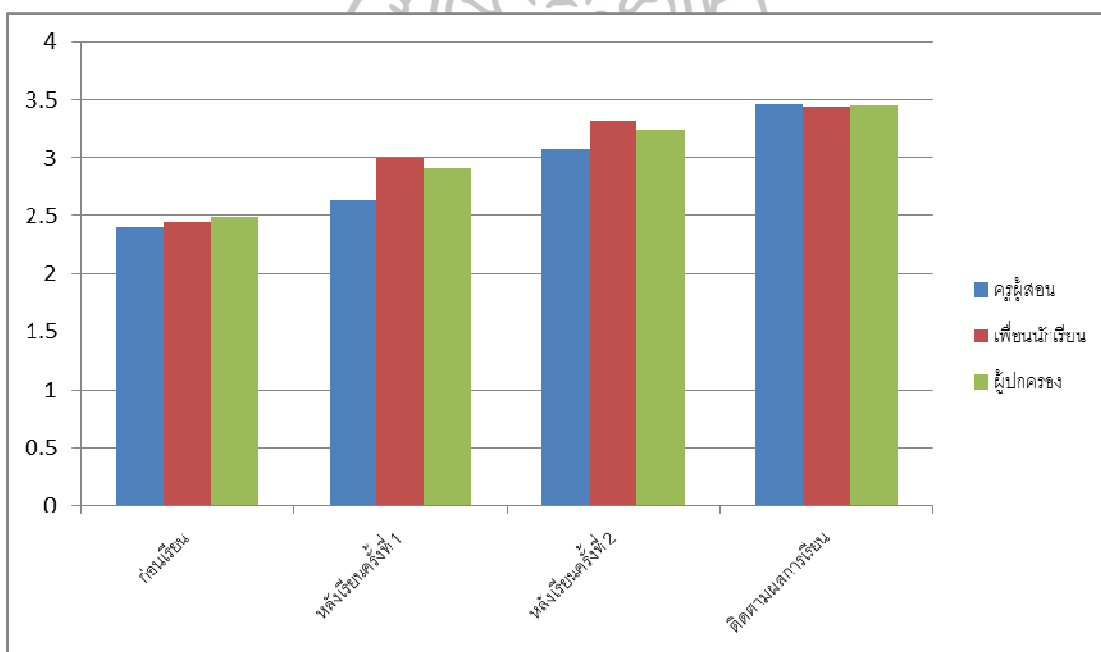
ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.49) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.66) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.48) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.63) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.74) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.60) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.66)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.72) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.92) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.85) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.94) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.82) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.81) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 0.67)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.56) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.37$,

S.D. = 0.54) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.78) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.79) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.79) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.71) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.48)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.46) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.65) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.54) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.71) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.65) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.66) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.75)

ภาพที่ 10 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

จากภาพที่ 10 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อ เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ทั้ง 6 ด้าน ในสาระ

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ประเมินผล 4 ระยะ พบว่า การพัฒนาการมีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

2.3 สารประวัติศาสตร์

2.3.1 ผลของการพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนในสารประวัติศาสตร์ ดังตารางที่ 38

ตารางที่ 38 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ในสารประวัติศาสตร์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ก่อนเรียน	5	2.54	0.44	การตอบสนอง	3
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.98	0.58	การเห็นคุณค่า	2
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.36	0.43	การเห็นคุณค่า	1
	ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.30	การเห็นคุณค่า	1
2. มีวินัย	ก่อนเรียน	5	2.55	0.52	การตอบสนอง	2
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.97	0.57	การเห็นคุณค่า	3
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.29	0.51	การเห็นคุณค่า	2
	ติดตามผลการเรียน	5	3.47	0.27	การเห็นคุณค่า	2
3. มีความอดทน	ก่อนเรียน	5	2.53	0.60	การตอบสนอง	4
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.91	0.69	การเห็นคุณค่า	5
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.17	0.42	การเห็นคุณค่า	5
	ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.37	การเห็นคุณค่า	5
4. มีความพอประมาณ	ก่อนเรียน	5	2.62	0.52	การตอบสนอง	1
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.01	0.48	การเห็นคุณค่า	1
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.25	0.49	การเห็นคุณค่า	3
	ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.35	การเห็นคุณค่า	3

ตารางที่ 38 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ประเมิน 4 ระยะ ในสาระประวัติศาสตร์ (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
5. มีเหตุผล	ก่อนเรียน	5	2.51	0.49	การตอบสนอง	5
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.86	0.50	การเห็นคุณค่า	6
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.15	0.42	การเห็นคุณค่า	6
	ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.42	การเห็นคุณค่า	6
6. มีภูมิคุ้มกัน	ก่อนเรียน	5	2.46	0.36	การตอบสนอง	6
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.96	0.51	การเห็นคุณค่า	4
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.19	0.52	การเห็นคุณค่า	4
	ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.44	การเห็นคุณค่า	4
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ก่อนเรียน	5	2.53	0.24	การตอบสนอง	
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.95	0.33	การเห็นคุณค่า	
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.21	0.22	การเห็นคุณค่า	
	ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.18	การเห็นคุณค่า	

จากตารางที่ 38 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ขยายผลการทดลองในสาระประวัติศาสตร์โดยภาพรวม คือ ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.24) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.33) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.22) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.18)

จากผลการประเมินโดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ขอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

ส่วนการจำแนกตามระยะการประเมิน มีดังนี้

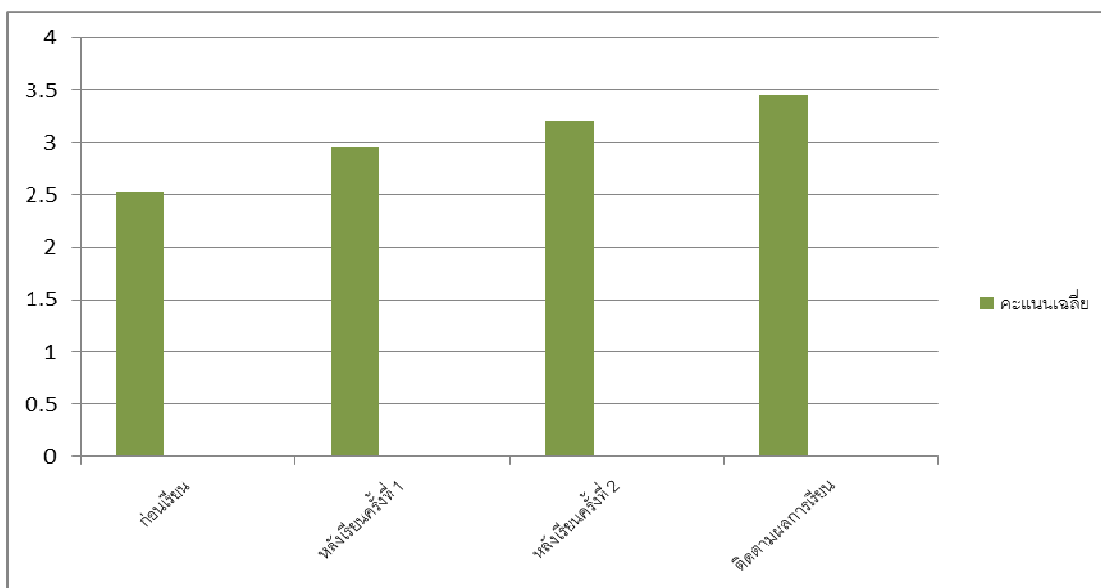
ผลการประเมินพบว่า ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.24) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มี

ประมาณความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.62$, S.D. = 0.52) มีวินัย ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.52) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.44) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.60) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.49) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.36)

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.33) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการรับรู้คุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.48) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.58) มีวินัย ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.57) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.51) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.69) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.50)

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.22) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.43) มีวินัย ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.51) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.49) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.52) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.42) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.42)

ผลการประเมินพบว่า ระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.18) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.30) มีวินัย ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.27) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.35) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.44) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.37) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.42)

ภาพที่ 11 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระประวัติศาสตร์

จากภาพที่ 11 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินโดยนักเรียนทำแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้ง 6 ด้านในสาระประวัติศาสตร์ ประเมินผล 4 ระยะ พบว่า การพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการรับรู้คุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการรับรู้คุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการรับรู้คุณค่า

2.3.3 ผลของพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ในสาระประวัติศาสตร์ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองในสาระประวัติศาสตร์ปรากฏดังตารางที่ 39

ตารางที่ 39 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ในสาระประวัติศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะ โดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และผู้ปกครอง

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.67	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.96	0.95	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.16	0.66	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.53	การเห็นคุณค่า	1
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.46	0.52	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.17	0.96	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.24	0.50	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.66	การเห็นคุณค่า	1
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.44	0.48	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.66	0.49	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.19	0.67	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.42	การเห็นคุณค่า	1
2. มีวินัย	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.28	0.93	การตอบสนอง	6
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.73	0.75	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.10	0.74	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.42	0.56	การเห็นคุณค่า	2
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.49	0.76	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.05	0.92	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.22	0.89	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.57	การเห็นคุณค่า	2
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.39	0.62	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.51	0.76	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.15	0.50	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.61	การเห็นคุณค่า	2
3. มีความอดทน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.34	0.83	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.65	0.87	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.00	0.87	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.30	0.55	การเห็นคุณค่า	5

ตารางที่ 39 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ในสาระประวัติศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะโดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และ ผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน				
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่	
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.29	0.59	การตอบสนอง	6	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.02	0.97	การเห็นคุณค่า	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.10	0.91	การเห็นคุณค่า	5	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.34	0.61	การเห็นคุณค่า	5	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.47	0.59	การตอบสนอง	1	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.54	0.53	การเห็นคุณค่า	3	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.11	0.54	การเห็นคุณค่า	5	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.42	0.49	การเห็นคุณค่า	5	
4. มีความพอประมาณ	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.35	0.92	การตอบสนอง	3	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.55	0.86	การเห็นคุณค่า	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.03	0.93	การเห็นคุณค่า	3	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.38	0.56	การเห็นคุณค่า	3	
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.45	0.59	การตอบสนอง	3	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.06	0.88	การเห็นคุณค่า	2	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.18	0.73	การเห็นคุณค่า	3	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.41	0.49	การเห็นคุณค่า	3	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.46	0.62	การตอบสนอง	2	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.53	0.59	การเห็นคุณค่า	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.14	0.76	การเห็นคุณค่า	3	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.47	0.68	การเห็นคุณค่า	3	
	5. มีเหตุผล	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.37	0.93	การตอบสนอง	2
			หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.66	0.86	การเห็นคุณค่า	3
			หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.94	0.87	การเห็นคุณค่า	6
			ติดตามผลการเรียน	5	3.27	0.55	การเห็นคุณค่า	6
เพื่อนนักเรียน		ก่อนเรียน	5	2.44	0.63	การตอบสนอง	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.03	0.76	การเห็นคุณค่า	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.03	0.64	การเห็นคุณค่า	6	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.18	0.52	การเห็นคุณค่า	6	

ตารางที่ 39 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 ในสาระประวัติศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะโดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน				
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.38	0.66	การตอบสนอง	6	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.59	0.70	การเห็นคุณค่า	2	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.10	0.54	การเห็นคุณค่า	6	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.41	0.59	การเห็นคุณค่า	6	
6. มีภูมิคุ้มกัน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.29	0.89	การตอบสนอง	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.54	0.86	การเห็นคุณค่า	6	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.01	0.88	การเห็นคุณค่า	4	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.31	0.61	การเห็นคุณค่า	4	
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.61	การตอบสนอง	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.62	0.89	การเห็นคุณค่า	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.16	0.69	การเห็นคุณค่า	4	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.40	0.68	การเห็นคุณค่า	4	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.43	0.73	การตอบสนอง	4	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.52	0.53	การเห็นคุณค่า	5	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.12	0.53	การเห็นคุณค่า	4	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.68	การเห็นคุณค่า	4	
	ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.35	0.67	การตอบสนอง	
			หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.68	0.92	การเห็นคุณค่า	
			หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.04	0.70	การเห็นคุณค่า	
			ติดตามผลการเรียน	5	3.35	0.40	การเห็นคุณค่า	
เพื่อนนักเรียน		ก่อนเรียน	5	2.42	0.45	การตอบสนอง		
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.99	0.80	การเห็นคุณค่า		
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.15	0.55	การเห็นคุณค่า		
		ติดตามผลการเรียน	5	3.36	0.48	การเห็นคุณค่า		
ผู้ปกครอง		ก่อนเรียน	5	2.42	0.48	การตอบสนอง		
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.55	0.44	การเห็นคุณค่า		
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.13	0.42	การเห็นคุณค่า		
		ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.41	การเห็นคุณค่า		

จากตารางที่ 39 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการขยายผลทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนในสาระประวัติศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง โดยภาพรวม มีดังนี้

1. ครูผู้สอน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.67) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 0.92) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.70) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.40)

2. เพื่อนนักเรียน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.45) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.80) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.55) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.48)

3. ผู้ปกครอง ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.48) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.44) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 0.42) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.41)

จากผลการประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

ส่วนการจำแนกตามระยะการประเมิน และผู้ประเมิน มีดังนี้

ผลการประเมิน โดยครูผู้สอนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.67) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.67) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.37$, S.D. = 0.93) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.92) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.83) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.89) และมีวินัย ($\bar{X} = 2.28$, S.D. = 0.93)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 0.92) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้

($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.95) มีวินัย ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.75) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.86) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.87) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.86) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.86)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.70) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.66) มีวินัย ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.74) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.93) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.88) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.87) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.87)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.40) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.53) มีวินัย ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.56) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.56) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.61) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.55) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.55)

ผลการประเมินโดยเพื่อนนักเรียนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.45) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.76) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.52) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.59) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.63) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.61) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.59)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.80) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.96) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.86) มีวินัย ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.92) มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.76) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.97) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.62$, S.D. = 0.89)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.55) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.50) มีวินัย ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.89) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 0.73) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.69) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.91) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.64)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.48) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.66) มีวินัย ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.57) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.49) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.68) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.61) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 0.52)

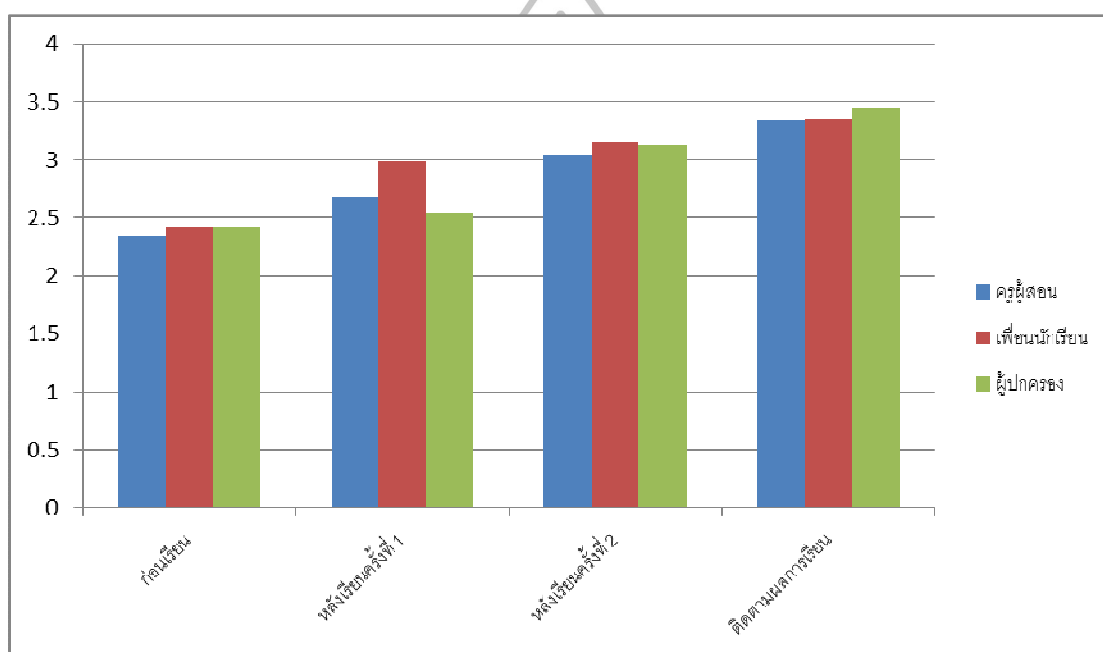
ผลการประเมิน โดยผู้ปกครองพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.48) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความอดทน ($\bar{X} = 2.47$, S.D. = 0.59) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.62) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.48) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.73) มีวินัย ($\bar{X} = 2.39$, S.D. = 0.62) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.66)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.44) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.49) มีความเหตุผล ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.70) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.53) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.59) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.52$, S.D. = 0.53) และมีวินัย ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.76)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 0.42) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.67) มีวินัย ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.50) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.76) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.53) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.54) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.54)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.41) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.42) มีวินัย ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.61) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.68) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.68) มีความอดทน ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.49) และมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.59)

ภาพที่ 12 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระประวัติศาสตร์

จากภาพที่ 12 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อ เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระประวัติศาสตร์ ทั้ง 6 ด้าน ในสาระประวัติศาสตร์ ประเมินผล 4 ระยะ พบว่า การพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็น

คุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

2.4 สารະภูมิศาสตร์

2.4.1 ผลของพัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะเวลา คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอน ครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนในสารະภูมิศาสตร์

ตารางที่ 40 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะเวลา ในสารະภูมิศาสตร์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ช่วงเวลาการทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ก่อนเรียน	5	2.38	0.51	การตอบสนอง	5
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.69	0.58	การเห็นคุณค่า	6
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.20	0.49	การเห็นคุณค่า	4
	ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.34	การเห็นคุณค่า	4
2. มีวินัย	ก่อนเรียน	5	2.45	0.52	การตอบสนอง	3
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.79	0.58	การเห็นคุณค่า	4
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.08	0.56	การเห็นคุณค่า	5
	ติดตามผลการเรียน	5	3.42	0.37	การเห็นคุณค่า	5
3. มีความอดทน	ก่อนเรียน	5	2.46	0.58	การตอบสนอง	2
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.72	0.58	การเห็นคุณค่า	5
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.07	0.56	การเห็นคุณค่า	6
	ติดตามผลการเรียน	5	3.41	0.42	การเห็นคุณค่า	6
4. มีความพอประมาณ	ก่อนเรียน	5	2.47	0.54	การตอบสนอง	1
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.86	0.42	การเห็นคุณค่า	3
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.34	0.50	การเห็นคุณค่า	3
	ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.43	การเห็นคุณค่า	3

ตารางที่ 40 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ประเมิน 4 ระยะในสาระภูมิศาสตร์ (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน			
			\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
5. มีเหตุผล	ก่อนเรียน	5	2.41	0.47	การตอบสนอง	4
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.98	0.59	การเห็นคุณค่า	1
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.38	0.52	การเห็นคุณค่า	1
	ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.43	การเห็นคุณค่า	1
6. มีภูมิคุ้มกัน	ก่อนเรียน	5	2.35	0.39	การตอบสนอง	6
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.95	0.51	การเห็นคุณค่า	2
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.35	0.50	การเห็นคุณค่า	2
	ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.33	การเห็นคุณค่า	2
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ก่อนเรียน	5	2.42	0.27	การตอบสนอง	
	หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.83	0.30	การเห็นคุณค่า	
	หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.23	0.24	การเห็นคุณค่า	
	ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.17	การเห็นคุณค่า	

จากตารางที่ 40 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมิน 4 ระยะ ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ขยายผลการทดลองในสาระภูมิศาสตร์โดยภาพรวม คือ ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.27) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.30) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.24) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.17)

จากผลการประเมินโดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ขอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

ส่วนการจำแนกตามระยะการประเมิน มีดังนี้

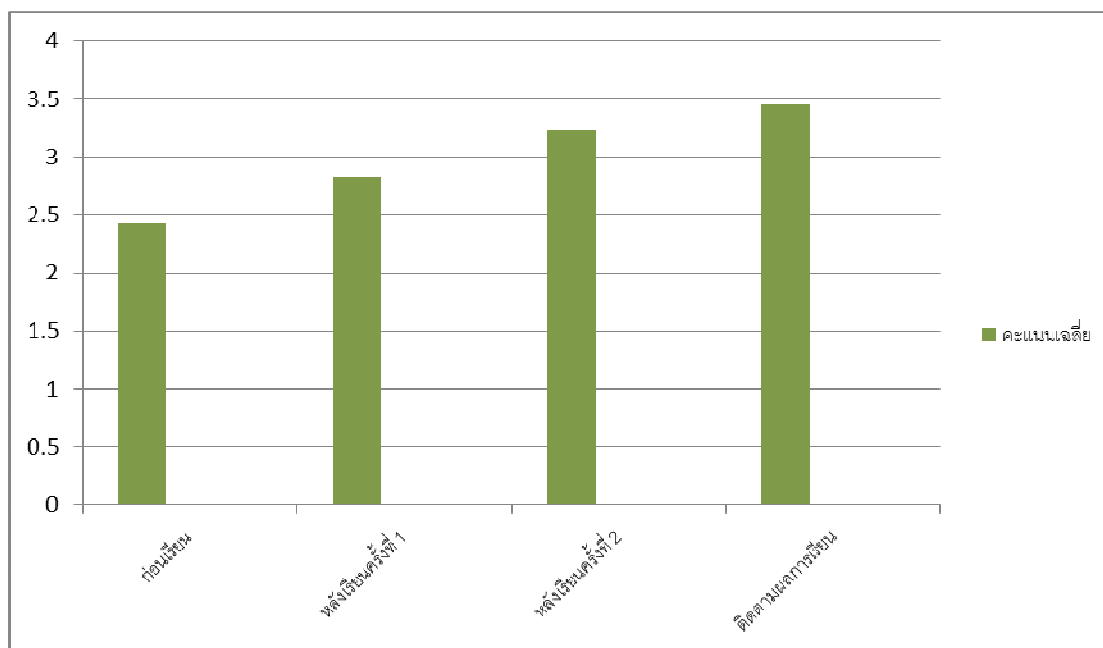
ผลการประเมินพบว่า ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.27) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้

มีประมาณความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.47$, S.D. = 0.54) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.52) มีวินัย ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.52) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.47) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.51) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.39)

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.30) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.59) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.51) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.42) มีวินัย ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = 0.58) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 0.58) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 0.58)

ผลการประเมินพบว่า ระยะเวลาหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.24) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.52) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.50) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.50) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.49) มีวินัย ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.56) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.56)

ผลการประเมินพบว่า ระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.17) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.43) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.33) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.43) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.34) มีวินัย ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.37) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.42)

ภาพที่ 13 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสาระภูมิศาสตร์

จากภาพที่ 13 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินโดยนักเรียนทำแบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้ง 6 ด้านในสาระภูมิศาสตร์ ประเมินผล 4 ระยะ พบว่า การพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอนสรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

2.4.2 ผลของพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบจำแนกตามด้านประเมิน โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครองในสาระภูมิศาสตร์ปรากฏดังตารางที่ 41

ตารางที่ 41 พัฒนาการของ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ในสาระภูมิศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะ โดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และผู้ปกครอง

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
1. มีความใฝ่เรียนรู้	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.64	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.54	0.80	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.88	0.76	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.38	0.50	การเห็นคุณค่า	4
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.43	0.47	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.88	0.93	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.28	0.80	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.72	การเห็นคุณค่า	4
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.47	0.46	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.84	0.66	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.02	0.49	การเห็นคุณค่า	4
		ติดตามผลการเรียน	5	3.46	0.30	การเห็นคุณค่า	4
2. มีวินัย	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.34	0.65	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.59	0.61	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.84	0.80	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.36	0.52	การเห็นคุณค่า	5
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.48	0.73	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.82	0.80	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.26	0.82	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.43	0.66	การเห็นคุณค่า	5
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.48	0.55	การตอบสนอง	1
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.89	0.87	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.98	0.57	การเห็นคุณค่า	5
		ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.59	การเห็นคุณค่า	5
3. มีความอดทน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.24	0.83	การตอบสนอง	6
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.63	0.96	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.80	0.50	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.31	0.51	การเห็นคุณค่า	6

ตารางที่ 41 พัฒนาการของ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ในสาระภูมิศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะโดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.36	0.59	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.94	0.97	การเห็นคุณค่า	3
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.23	0.95	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.40	0.70	การเห็นคุณค่า	6
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.38	0.60	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.83	0.77	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.96	0.57	การเห็นคุณค่า	6
		ติดตามผลการเรียน	5	3.41	0.54	การเห็นคุณค่า	6
4. มีความ พอประมาณ	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.35	0.92	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.55	0.86	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.89	0.61	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.39	0.53	การเห็นคุณค่า	3
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.34	0.54	การตอบสนอง	6
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.96	0.77	การเห็นคุณค่า	2
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.29	0.56	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.47	0.67	การเห็นคุณค่า	3
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.40	0.63	การตอบสนอง	3
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.76	0.73	การเห็นคุณค่า	6
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.22	0.62	การเห็นคุณค่า	3
		ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.53	การเห็นคุณค่า	3
5. มีเหตุผล	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.37	0.93	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.66	0.83	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.00	0.87	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.56	การเห็นคุณค่า	1
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.44	0.63	การตอบสนอง	2
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.99	0.65	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.34	0.72	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.67	การเห็นคุณค่า	1

ตารางที่ 41 พัฒนาการของ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ในสาระภูมิศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะ โดยครูผู้สอน เพื่อน นักเรียน และผู้ปกครอง (ต่อ)

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผู้ประเมิน	ช่วงเวลา การทดสอบ	คะแนน เต็ม	ผลการประเมิน			
				\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม	ลำดับที่
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.37	0.66	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.90	0.76	การเห็นคุณค่า	1
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.22	0.74	การเห็นคุณค่า	1
		ติดตามผลการเรียน	5	3.40	0.61	การเห็นคุณค่า	1
6.มีภูมิคุ้มกัน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.29	0.89	การตอบสนอง	5
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.56	0.87	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.94	0.87	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.44	0.53	การเห็นคุณค่า	2
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.59	การตอบสนอง	4
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.89	0.66	การเห็นคุณค่า	4
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.31	0.84	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.48	0.61	การเห็นคุณค่า	2
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.34	0.58	การตอบสนอง	6
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.77	0.74	การเห็นคุณค่า	5
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.26	0.58	การเห็นคุณค่า	2
		ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.68	การเห็นคุณค่า	2
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ครูผู้สอน	ก่อนเรียน	5	2.33	0.67	การตอบสนอง	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.58	0.85	การเห็นคุณค่า	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	2.89	0.55	การเห็นคุณค่า	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.39	0.41	การเห็นคุณค่า	
	เพื่อนนักเรียน	ก่อนเรียน	5	2.41	0.44	การตอบสนอง	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.91	0.66	การเห็นคุณค่า	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.28	0.67	การเห็นคุณค่า	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.45	0.57	การเห็นคุณค่า	
	ผู้ปกครอง	ก่อนเรียน	5	2.41	0.45	การตอบสนอง	
		หลังเรียนครั้งที่ 1	5	2.83	0.64	การเห็นคุณค่า	
		หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.16	0.44	การเห็นคุณค่า	
		ติดตามผลการเรียน	5	3.49	0.34	การเห็นคุณค่า	

จากตารางที่ 41 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการขยายผลทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนในสาระภูมิศาสตร์ ประเมิน 4 ระยะ ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง โดยภาพรวม ดังนี้

1. ครูผู้สอน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.67) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.85) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.55) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.41)

2. เพื่อนักเรียน ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.44) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.66) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.67) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.57)

3. ผู้ปกครอง ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.45) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.64) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.44) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.34)

จากผลการประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

ส่วนการจำแนกตามระยะการประเมิน และผู้ประเมิน มีดังนี้

ผลการประเมิน โดยครูผู้สอนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.67) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.64) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.37$, S.D. = 0.93) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.92) มีวินัย ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.65) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.89) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.24$, S.D. = 0.83)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.85) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.83) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 0.96) มีวินัย ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.61) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 0.87) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.86) และมีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.80)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.55) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.87) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.87) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.61) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.76) มีวินัย ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.80) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 0.50)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.41) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.56) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.53) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.53) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.50) มีวินัย ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.52) และมีวินัย ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.51)

ผลการประเมิน โดยเพื่อนนักเรียนพบว่า

ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.44) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.73) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.63) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.47) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.59) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.59) และความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.54)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.66) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.65) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.77) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.97) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.66) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.93) และมีวินัย ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 0.80)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.67) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.72) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.84) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.56) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.80) มีวินัย ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.82) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.95)

ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.57) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.67) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.61) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.67) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.72) มีวินัย ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.66) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.70)

ผลการประเมิน โดยผู้ปกครองพบว่า

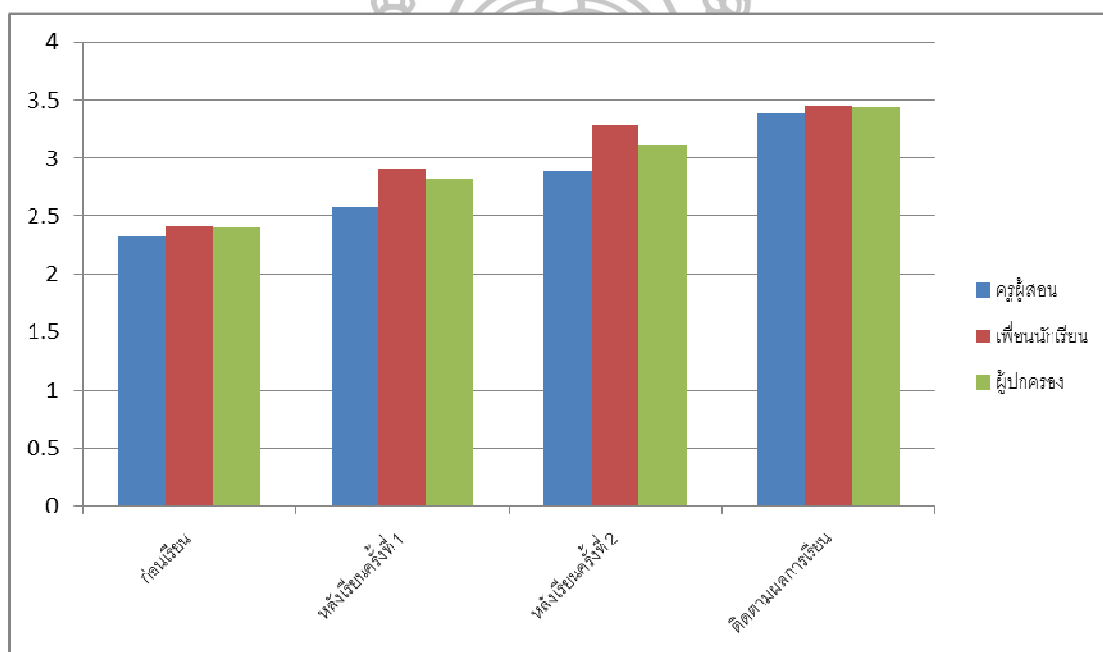
ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอนระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับตอบสนอง ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.45) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนองทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีวินัย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.55) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.47$, S.D. = 0.46) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.63) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.60) มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.37$, S.D. = 0.66) และมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.58)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.64) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.76) มีวินัย ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.87) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.66) มีความอดทน ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.77) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 0.74) และมีความพอประมาณ ($\bar{X} = 2.76$, S.D. = 0.73)

ระยะหลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.44) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.58) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.62) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.62)

มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.49) มีวินัย ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.57) และมีความอดทน ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.57)

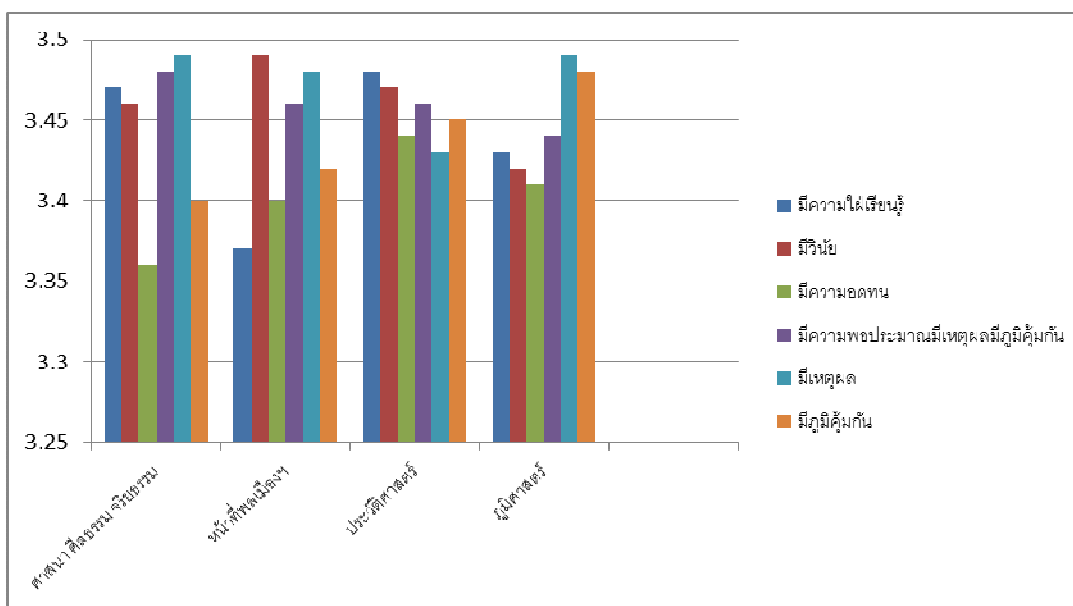
ระยะการติดตามผลการเรียนการสอน ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.34) ส่วนรายด้านมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.53) มีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.30) มีความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.68) มีความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.59) มีวินัย ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.54) และมีความอดทน ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.61)

ภาพที่ 14 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ในสาระภูมิศาสตร์

จากภาพที่ 14 แสดงพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมินโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง ทั้ง 6 ด้าน ในสาระภูมิศาสตร์ ประเมินผล 4 ระยะพบว่า การพัฒนาการ มีดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็น

คุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

ภาพที่ 15 ผลของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่นำไปทดลองใช้ขยายผลการจัดการเรียนการสอน ใน 4 สาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยจำแนกรายด้าน

จากภาพที่ 15 สรุปได้ว่า ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่นำไปทดลองใช้ขยายผลในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) สาระประวัติศาสตร์ และ 4) สาระภูมิศาสตร์ ประเมินผล 4 ระยะ ในการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า มีผลพัฒนาการสูงขึ้นทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า เมื่อจัดลำดับคะแนนการประเมินจากมากที่สุดมาอย่างน้อยสุด ในระยะติดตามผลการ

จัดการเรียนการสอน มีดังนี้ 1) ศาstrasana ศิลปกรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีเหตุผล และมีความอดทน 2) ศาstraหน้าทีพละเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยและ มีความใฝ่เรียนรู้ 3) ศาstraประวัติศาสตร์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีความใฝ่เรียนรู้และมีเหตุผล และ 4) ศาstraภูมิศาสตร์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีเหตุผลและมีความอดทน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ 2.1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในช่วงเวลา ก่อนและหลังเรียน 2.2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน มีพัฒนาการเป็นอย่างไร และ 3) เพื่อขยายผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน โดยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นสร้างศรัทธา และเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโมหะ) 2) ขึ้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) 3) ขึ้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฐิ) 4) ขึ้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) และ 5) ขึ้นประเมินผล และประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4)

2. ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 1

2.2 ผลพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสาระเศรษฐศาสตร์ ประเมินผล 4 ระยะ พบว่า มีพัฒนาการสูงขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการจัดระบบ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

3. ผลการขยายผลรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกสาระหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 1

3.2 ผลพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสาระอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 4 สาระประกอบด้วย 1) สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) สาระประวัติศาสตร์ และ 4) สาระภูมิศาสตร์ ประเมินผล 4 ระยะ พบว่ามีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ คือ ระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ขอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 2

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบดังนี้ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง(ปรโตโมสะ) 2) ขั้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) 3) ขั้นค้นพบหลักการ(สัมมาทิฎฐิ) 4) ขั้นคู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) และ 5) ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา) 4) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จึงถือว่ารูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้พัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบและตามหลักการของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการ

ดำเนินงานตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนครั้งนี้ ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามแนวคิด ADDIE Model ปรับปรุงตามแนวคิดของครูส (Kruse, 2012) นำมาประยุกต์ร่วมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Design & Development) ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Implementation) และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล (Evaluation) และรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียน การสอน (The Model of Teaching) ประกอบด้วย 1) กระบวนการที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน (Syntax หรือ Phases) 2)ระบบสังคม (Social System) 3) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 4) ระบบสนับสนุน (Social System) ส่วนที่ 2 เป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ (Application) และส่วนที่ 3 ประกอบด้วยสาระหลักและสิ่งส่งเสริมการเรียนรู้ (Instruction and Nurturant Effection) ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่กำหนดมีความสัมพันธ์ส่งเสริมกันและกันตลอดทั้งระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2545) ที่กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของครูส (Kruse, 2012) ที่ว่าการพิจารณาความเหมาะสมของการเรียนการสอน ต้องประเมินทุกองค์ประกอบและนำสิ่งที่บกพร่องมาปรับปรุง เพื่อให้รูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวินัยธร วิชัยดิษฐ์ (2555) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า EPCPAEE Model มีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน 7 ขั้น คือ 1 ขั้นเร้าความสนใจ (E: Encouragement) 2) ขั้นให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ (P: Presentation and Practice) 3) ขั้นสร้างความคิดรวบยอด (Conceptualization of Knowledge) 4) ขั้นส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (F: Fostering of Higher Level Characteristics Development) และ 7 ขั้นประเมินผล (E: Evaluation) รูปแบบ การจัดการเรียนการสอนมีค่าประสิทธิภาพ (E₁/E₂) เท่ากับ 83.60/80.90ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ

ทัศนีย์ ทองไชย (2556) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้จากการปฏิบัติร่วมกันและมีการจัดเก็บความรู้ที่มีอยู่ในตัวตนของนักเรียน เปลี่ยนเป็นความรู้ที่ชัดเจนด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เรียกว่า PHOSAI Model มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการความรู้ 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ จึงมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมสอดคล้องกับทุกองค์ประกอบ สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

2. ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสาระเศรษฐศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนนี้ได้กำหนดหลักการ ซึ่งใช้เป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญตลอดกระบวนการและการปฏิบัติตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างครบถ้วน โดยมุ่งเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการประยุกต์และผสมผสาน แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์ (2552) ที่เน้นหลักปรโตโมสะ เป็นการสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง โดยมีการตรวจสอบ และให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็น และการให้ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการที่เกิดจากการสัมผัสทางกาย (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ผ่านสื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อสะท้อนคิดหาเหตุผลในด้านการมีจุดหมาย ความเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ความสัมพันธ์ของเงื่อนไขจำเป็นและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น แล้วให้ผู้เรียนใช้หลักสัมมาทิฐิ เพื่อสรุปเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการ แล้วเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม คุณธรรม จริยธรรม และความรอบรู้ แล้วประเมินผลโดยใช้หลักภาวนา 4 จำแนกการประเมินทางด้านกายภาพ วัตถุประสงค์ คุณธรรม และความรู้ความเข้าใจตามหลัก สอดคล้องกับ ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์

(2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมากกว่าก่อนทดลอง ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเจตคติ และด้านปฏิบัติ สอดคล้องกับประชาคม จันทรชิต (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยการอาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นการบริหารงานวิชาการโดยผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูผู้สอนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานกำลังคนด้านอาชีวศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ผลพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเมิน 4 ระยะ พบว่า มีพัฒนาการสูงขึ้นตามลำดับ คือ ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการรับเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการจัดระบบยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 2 เนื่องจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็น คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนสอดคล้องกับ กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขในฐานะที่เป็นเมืองไทยและพลเมืองโลก และแนวความคิดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ล้วน สายยศ และคณะ (2543) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้กล่าวถึงแนวคิดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แนวคิดเครทซ์โวล และคณะ (Kraethwohl, Bloom and Masia) มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งแบ่งระดับคุณลักษณะออกเป็น 5 ระดับตามลำดับ ดังนี้ คือ 1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) 4) การจัดระบบ (Organization) และ 5) การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) แต่ผลการวิจัยในครั้งนี้มีพัฒนาการเริ่มตั้งแต่ ระดับที่ 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) และ 4) การจัดระบบ (Organization) เนื่องจาก ผู้เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาที่เรียนมาบ้างแล้ว ดังนั้นจึงเริ่มที่ขั้นการตอบสนอง (Responding) พัฒนาการไปถึง ขั้นที่ 3) การเห็นคุณค่า

(Perference for Value) และ ชั้นที่ 4) การจัดระบบ (Organization) เนื่องจากระยะเวลาที่ใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างใช้ระยะเวลา 20 สัปดาห์เท่านั้น ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจึงยังไม่ถึงขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลามากกว่า 1 ภาคเรียนในการเสริมสร้าง

3. ผลการขยายผลรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการขยายผลด้วยการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้แก่ 1) สาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) สาระประวัติศาสตร์ และ 4) สาระภูมิศาสตร์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกสาระ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 และสอดคล้องกับผลการวิจัย ซึ่งเป็นการยืนยัน ผลการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสาระอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

3.2 ผลพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการขยายผลด้วยการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้แก่ สาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระประวัติศาสตร์ และ สาระภูมิศาสตร์ ประเมินผล 4 ระยะ พบว่า การพัฒนาการสูงขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอนสรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ยอมรับสมมติฐาน การวิจัยข้อ 2 เนื่องจากพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีพัฒนาการที่สูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในสาระเศรษฐศาสตร์

ในส่วนที่ต่างกันคือ พัฒนาการขั้นสูงสุดของการทดลองใช้ขยายผล จะมีการพัฒนาการสูงสุดอยู่ในขั้นที่ 3 คือการเห็นคุณค่า (Perference for Value) เนื่องจากระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนใช้เพียง 2 หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลา 10 สัปดาห์

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผลการวิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะ 2 ด้าน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วยพัฒนาผลการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้จริง ผู้สอนควรทำความเข้าใจและดำเนินตามองค์ประกอบของการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากการวิจัย จะเห็นได้ว่า การนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 สัปดาห์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง และผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับการจัดระบบ ซึ่งยังไม่ถึงระดับการสร้างลักษณะนิสัย ดังนั้น ครูผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรใช้ระยะเวลาจัดการเรียนการสอนมากกว่า 1 ภาคเรียน

3. จากการวิจัย จะเห็นได้ว่า จากการนำไปทดลองใช้ขยายผลในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 1) สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) ภูมิศาสตร์ กับกลุ่มตัวอย่างขยายผล จำนวน 10 สัปดาห์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง และคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกสาระ ซึ่งยังไม่ถึงระดับการจัดระบบคุณค่าและการสร้างลักษณะนิสัย ดังนั้น ครูผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนมากกว่า 1 ภาคเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่น ๆ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ควรศึกษาตัวแปรกลางที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม เช่น นักเรียนที่มีระดับการเรียนรู้แตกต่างกัน นักเรียนที่มีการเลี้ยงดูของผู้ปกครองแตกต่างกัน

3. ควรศึกษาตัวแปรตามที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความเสียสละ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2539). **การประเมินสภาพจริง**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
อุษาการพิมพ์.
- _____. (2552). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2553). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด.
- _____. (2552). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2554). **แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการในสถานศึกษา**.
กรุงเทพมหานคร: คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน.
โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- กิตติชัย สุชาติโนบล. (2553). “การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครนายก.” วิทยานิพนธ์
การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ. (2550). “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช: เศรษฐกิจ
พอเพียง” **สกุลไทยรายสัปดาห์** 53 (สิงหาคม): 29-30.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549).
เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2549). “การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทย
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชวลิต ชุกาแพง. (2553). **การประเมินการเรียนรู้**. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาญชัยณรงค์ ทรงศาศิริ. (2552). “การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิต
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้หลักการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา.” วิทยานิพนธ์
ปรัชญาคณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2548). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย.” วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทัศนีย์ ทองไชย. (2556). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิสนา แยมมณี. (2545). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2548). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2552). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2555). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธาคารพิมพ์จำกัด.
- ประชาคม จันทรชิต. (2552). “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). 2534. ทางสายอิสราภาพของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.
- _____. (2543). ความคิดแหล่งสำคัญการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พุทธธรรม.
- _____. (2545). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2547). โรงเรียนต้องช่วยสังคมไทยอนุรักษ์ความเจริญทางจิตใจและก้าวไปในปัญญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2549). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร.สยาม.
- _____. (2552). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- พระไพศาล วิสาโล. (2544). “กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ,” *เสถียรธรรม*. 11, 48 (เมษายน-มิถุนายน): 13-15.
- พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี. (2547). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา.” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
- พระมหาสำเนียง. (2551). “การศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักศาสนา” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2549). “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์.” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2551). *วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2555). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2558). *เศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงเมื่อ 23 กันยายน. เข้าถึงได้จาก http://www.chaipat.or.th/chaipat/index.php?option=com_content&view=article&id=3579&catid=266:-553&Itemid=203
- มูลนิธิสยามกัมมาจล. (2554). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ*. นนทบุรี: ธนภัทร (2006) พรินต์ติ้ง จำกัด.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2553). *วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยเชิงประเมิน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คำสมัย.
- โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา. (2554). *หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนแก้งคร้อวิทยา*. ชัยภูมิ: โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.
- วินัยธร วิชัยดิษฐ์. (2555). “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2553). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สหัชยา พลปัดพี. (2548). “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2552). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2553). การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2554). “การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา.” เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 472 552 สัมมนาหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ (โครงการกิตติเมธี). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2544). หลักสูตรทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2549). สมุดบันทึกเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ฟริกหวาน กราฟิค.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินผล คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2548). การเดินตามรอยพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาความยากจน และทุจริต. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: กองทุนอริยมรรค.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2554). การออกแบบการวิจัย: วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Creswell, John W. (2011). **Designing and Conducting Mixed Methods Research**. California: C&M Digital (P) Ltd.,

Dick, Walter, Lou Carey, and others. (2005). **The Systematic Design of Instruction**. 6th ed.

Boston: Ally and Bacon.

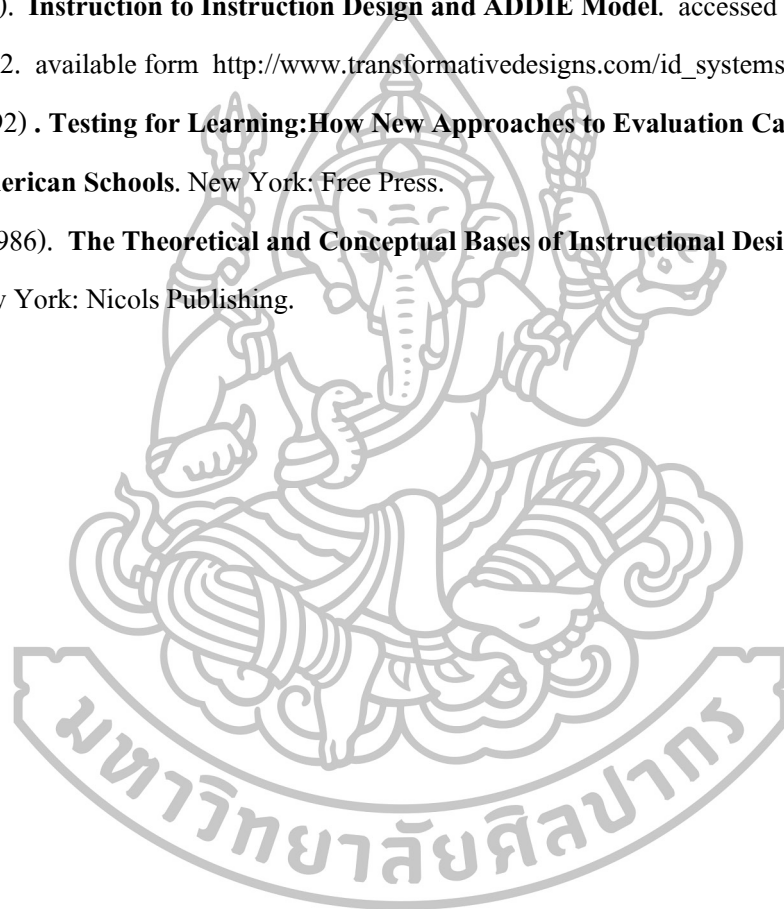
Joyce Bruce, Weil, Marsha, and Calhoun Emily .(2009). **Model of Teaching**. 8th ed. United States of America.

Kemp, J.E. (1985). **The Instruction Design Process**. New York: Harper & Row.

Kruse, K. (2012). **Instruction to Instruction Design and ADDIE Model**. accessed 4 February 2012. available form http://www.transformivedesigns.com/id_systems.html

Mitchell, R. (1992) . **Testing for Learning:How New Approaches to Evaluation Can Improve American Schools**. New York: Free Press.

Richey, Rita. (1986). **The Theoretical and Conceptual Bases of Instructional Design**. New York: Nicols Publishing.

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

.....

1. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา คุณารักษ์
2. รองศาสตราจารย์สมประสงค์ น่วมบุญลือ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.นาคยา ปิณฑนานนท์
4. รองศาสตราจารย์อมรา รอดคารา
5. อาจารย์สุคนธ์ สิ้นชพานนท์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

.....

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม
2. รองศาสตราจารย์เยาวภา ประกองศิลป์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารุต พัฒนาผล
4. อาจารย์ ดร.พลวัต วุฒิประจักษ์
5. อาจารย์ ดร.อนัน ปันอินทร์

คำนำ

คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้สอนที่ต้องการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ เพื่อทราบถึงสิ่งที่ต้องการศึกษา และจัดเตรียมให้การดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนจึงควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฉบับนี้ให้เข้าใจก่อนนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ซึ่งคู่มือรูปแบบการเรียนการสอนเล่มนี้ ประกอบด้วย

1. คำชี้แจงการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
2. ความเป็นมาของรูปแบบการเรียนการสอน
3. แนวคิดพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการเรียนการสอน
4. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน
5. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน
6. ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

คำชี้แจงการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

การใช้รูปแบบการเรียนการสอนมีข้อควรปฏิบัติก่อนดำเนินการเรียนการสอน ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1.1 ศึกษาความเป็นมาของรูปแบบการเรียนการสอน แนวคิดพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการเรียนการสอน องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ จะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวม

1.2 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องระบบสหกรณ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องเศรษฐกิจไทยในยุคโลกาภิวัตน์ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้มีลักษณะสำเร็จรูป และสามารถยืดหยุ่นได้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดสิ่งที่จำเป็นในการเรียนการสอนไว้อย่างครบถ้วน ประกอบด้วย 1) ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ 2) เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ / มาตรฐานการเรียนรู้/

ตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ 4) สารระการการเรียนรู้ 5) กิจกรรมการเรียนการสอน 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล

1.2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ จะเน้นการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาโดยกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโฆสะ) 2) ขั้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) 3) ขั้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฐิ) 4) ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) และ 5) ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4)

2. จัดเตรียมสิ่งที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 ศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งฉบับ

2.2 เตรียมห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2.3 เตรียมสื่อการเรียนการสอนให้ครบ และสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ใบความรู้ ใบงานและแบบวัดและประเมินต่าง ๆ

3. บทบาทของครูผู้สอน

3.1 ปรับเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน ผู้ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนตามหลักกัลยาณมิตร

3.2 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด และแสดงออกด้วยการแสดงความคิดเห็นร่วมอภิปราย ทั้งกิจกรรมที่เป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม

3.4 โครงสร้างการเรียนการสอน

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	จำนวนชั่วโมง	คะแนน
1	เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคม	ส 3.1 ม.4-6/2	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันและมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ มีความรู้และคุณธรรม การนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว ตลอดจนภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ ต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์	4	10

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	จำนวน ชั่วโมง	คะแนน
			กันทั้งในด้านหลักการและเงื่อนไข จึงจะสามารถช่วยป้องกันและแก้ไขวิกฤตด้านเศรษฐกิจและสังคมของส่วนบุคคล สังคมและประเทศได้		
2	เศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนา ประเทศ	ส 3.1 ม.4-6/2	การพัฒนาประเทศที่น่าปรารถนาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ จะทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นไปด้วยความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน	4	10
3	ระบบสหกรณ์	ส 3.1 ม.4-6/3	สหกรณ์เป็นการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองให้สูงขึ้น โดยยึดหลักประชาธิปไตย ไม่มุ่งแสวงหากำไร และมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม	4	10
4	การรวมกลุ่มเพื่อ พัฒนาชุมชน	ส 3.1 ม.4-6/4	การดำเนินงานทางเศรษฐกิจอาจต้องเผชิญกับปัญหา การเรียนรู้ปัญหาจะทำให้เรารู้เท่าทันกับปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อม ๆ กับการวิเคราะห์หาสาเหตุ ผลกระทบและแนวทางแก้ไขอันนำไปสู่การกำหนดทิศทางในการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชนและประเทศ การพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ	4	10

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	จำนวน ชั่วโมง	คะแนน
5	เศรษฐกิจไทยใน ยุคโลกาภิวัตน์	ส 3.2 ม.4-6/2	การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกา ภิวัตน์ของไทย เป็นผลมาจากความ สามารถในการผลิตสินค้าและบริการ การขยายตัวทางด้านสินค้าและการลงทุน และความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกร ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าและบริการ	4	10
รวม				20	50

3.5 เมื่อนักเรียนผ่านการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนว
พุทธศาสนาแล้ว นักเรียนสามารถ

3.5.1 มีความรู้ ความเข้าใจตามมาตรฐาน และตัวชี้วัดตามโครงสร้างการจัด
การเรียนการสอน

3.5.2 มีพัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

3.6 การดำเนินการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
จะมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้ ฝึกการคิดหาเหตุผล สรุปความคิดรวบยอดหรือ
หลักการ การวิเคราะห์พฤติกรรมกรณีปัญหาสัมพันธทางด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ สังคม คุณธรรมและ
ด้านความรู้ความเข้าใจ และฝึกการนำไปประยุกต์ใช้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3.7 การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนว
พุทธศาสนา ควรคำนึงถึงบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรจัดที่นั่งเป็นกลุ่ม อาจจัดได้
หลายรูปแบบ เช่น จัดรูปแบบเป็นทีม หรือรูปแบบเป็นโต๊ะประชุมก็ได้ การจัดตามรูปแบบดังกล่าว
จะทำให้ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม โดยไม่รบกวน
กลุ่มอื่น ๆ โดยผู้เรียนจะสามารถมองเห็นกันได้อย่างทั่วถึง และผู้สอนสามารถเข้าไปสังเกต
พฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิด

**ความเป็นมาของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา
เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**

กระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี ได้ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต่อประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โลกาภิวัตน์ สร้างระบบทุนนิยมโดยใช้กลไกตลาด เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยเน้นเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ ประชาชาติเป็นเครื่องวัดปัจจัยของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศ จึงทำให้เกิดการแข่งขัน แข่งชิงทรัพยากรโลกเพื่อสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ เป็นสาเหตุให้ทรัพยากรโลกถูกทำลายเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์อย่างรวดเร็ว จนเกิดสภาวะเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม สภาพจิตใจและเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย

ประเทศไทย ในฐานะที่อยู่ในสังคมโลก จึงได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้นำแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมุ่งพัฒนาและดำเนินการตามหลักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของปัจเจกชน การได้รับความพึงพอใจมากที่สุด การได้กำไรสูงสุด และการแข่งขันเป็นสิ่งสำคัญในภาคเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการขยายตัวหรือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นเป้าหมายจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2539 มีข้อสรุปว่าเศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาทางด้านสังคม จึงก่อให้เกิดความเสียหายในด้านเศรษฐกิจและสังคมไทยเป็นอย่างมาก จากการที่ประเทศไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุมaterial ต่อเนื่องยาวนาน สังคมไทยจึงได้กลายเป็นสังคมวัตถุนิยม บริโภคนิยม มุ่งความสำเร็จทางวัตถุ คนในสังคมแสวงหาความสำเร็จในชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ อำนาจและผลประโยชน์ เป็นเหตุทำให้สังคมไทยปัจจุบันเริ่มอ่อนแอลงเรื่อย ๆ และกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตหลายด้าน ทั้งทางด้านการเมือง การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะสิ่งที่พึงวิตกกังวลเป็นอย่างยิ่งนั้น คือ คุณธรรม จริยธรรมของคนไทยเริ่มถดถอยอันเป็นต้นเหตุที่จะนำสังคมไทยไปสู่วิกฤตในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2550 ได้ระบุว่าประเทศไทยมีหลายปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไข เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ ปัญหาการพัฒนากระหว่างเมืองกับชนบท แต่ที่มีปัญหา คือการพัฒนาคน เพราะระหว่างการพัฒนาที่รวดเร็วได้มีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดปัญหาด้านค่านิยม ศีลธรรมที่เสื่อมลง เช่นปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาหนีสิน ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมของประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมา ทำให้มีการพิจารณาความผิดพลาดเกี่ยวกับทฤษฎี หรือแนวคิดจากประเทศตะวันตกที่อยู่เบื้องหลังการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมในอดีตถึงปัจจุบัน สำหรับประเทศไทย ได้ตระหนักถึงความผิดพลาดอันเกิดจากการนำแนวคิดแบบตะวันตกมาใช้ โดยไม่มีการประยุกต์ให้เข้ากับพื้นฐานแนวคิดดั้งเดิมหรือบริบทของสังคมไทย มีการเสนอทางออกให้กับการแก้ไขเพื่อให้สังคมไทยรอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์ โดยกลับมาพิจารณาและดำเนินการตามแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2549) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78(1) ที่กล่าวว่า “บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ” นอกจากนี้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 -10 (พ.ศ. 2540-2554) และต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติให้ชัดเจนในการพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง ให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกโดยยึดหลักความพอเพียงที่มีการวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล และใช้หลักความพอประมาณให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ และความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง มีการเตรียม ระเบียบภูมิคุ้มกันด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงซึ่งประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้ง โอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป เพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียง พร้อมทั้งนโยบาย

ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนวทาง การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในโรงเรียนในส่วนของจัดการเรียนการสอน โดยให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ จัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา และดำเนินการวัดผลให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะ ซึ่งมีเป้าหมายเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ดังที่คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอน (2554: 5) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 27-31) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง จะต้องมิตักษะกระบวนการในการจัดการอย่างพอเพียงมีการรู้จักประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่ และรู้จักสภาพ แวดล้อมของชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ มีการปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติปัญญาความรอบรู้ และรอบคอบในการคิด พุด ทำโดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์สอดคล้องกับ ปิยานุช พิบูลสราวุธ (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2554: 45) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในสาระเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) เนื้อหาของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง คือ ต้องมีความรู้คู่คุณธรรม 2) ทักษะกระบวนการในการจัดการอย่างพอเพียง และ 3) เป้าหมายพอเพียงทางด้านความรู้ คุณธรรม เจตคติ และด้านทักษะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ ทิศนา แจมมณี (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2554: 24-25) ได้กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสาระที่มีลักษณะเป็นความรู้ประเภทข้อเท็จจริง (Fact) ความรู้ประเภทความคิดรวบยอด (Concept) เป็นทักษะกระบวนการคิดและเป็นคุณธรรม ค่านิยมและเจตคติ ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องมีความรู้เข้าใจข้อเท็จจริง (Fact) ความคิดรวบยอด (Concept) ในสาระที่สอน และจัดการเรียนการสอนโดยเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการตามหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขความรู้ คู่คุณธรรม และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการคิด ภิรมยา อินทรกำแหง (มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2554: 6) กล่าวว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การเรียนการสอนนั้น จะต้องฝึกให้นักเรียนคิดก่อน จึงจะนำไปปฏิบัติตามได้ การคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องคิดโดยยึดหลักที่ว่าด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ที่ว่าด้วย 1) คิดอย่างพอประมาณ คือคิดทำอะไรให้อยู่ในความพอดี พอเหมาะ พอควร ต่อความจำเป็น เหมาะสมกับฐานะของตนเอง ไม่เกินตัว มีความสมดุลกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของตนเอง ดำเนินชีวิต

ที่เดินอยู่บนทางสายกลางที่เรียบง่าย ไม่ทะเยอทะยานแสวงหาความรู้จนไม่รู้จักคำว่าพอ 2) คิดอย่างมีเหตุผลที่อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนถูกต้องกับหลักกฎหมาย วัฒนธรรมที่ดีงาม การมีเหตุผลต้องมีทักษะการคิดในเชิงวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งที่ดี ไม่ดี คิดอย่างมีวิจารณญาณที่สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ถูกต้องกับสภาพที่ดำรงอยู่ของสังคมสิ่งแวดล้อมและของตนเอง และ3) มีภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมพร้อมเพื่อป้องกันความเสี่ยงในสิ่งที่จะเกิดขึ้น หรือเตรียมรับผลกระทบต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อสามารถปรับตัวและสามารถรับมือได้ทันทั่วทั้งที่ต่อกระแสที่ลั่งไหล และอาจมีผลเกิดขึ้นตามมา หรือเป็นผลกระทบจากสิ่งที่ไม่ถึง และจะสำเร็จได้ด้วยเงื่อนไขด้านความรู้ ที่บุคคลจะต้องเรียนรู้และแสวงหาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจนั้น ๆ ของตนเอง และที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือนอกจากความรู้แล้วจะต้องมีคุณธรรม ความดีด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการในการจัดการอย่างพอเพียงได้นั้น ลำดับแรกจะต้องฝึกการคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ว่า ด้วย 3 ห่วง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่เป็นลำดับขั้นตอนเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ก่อนที่จะนำไปปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยโดยตลอดเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก นานกว่า 25 ปีตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไข โดยมีหลักคิดเพื่อการดำรงชีวิต รวมถึงการพัฒนาและบริหารประเทศ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง คำนี้ถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ เมื่อศึกษาแนวพระราชดำริในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่าพระองค์ท่านได้ทรงประยุกต์แนวคิดจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ดังความในตอนหนึ่งในพระราชกระแสที่ว่า

“...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...”

(มูลนิธิชัยพัฒนา, 2558)

ความในพระราชดำรัสนี้ชี้ให้เห็นขอบข่ายในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าด้วยหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง ที่มุ่งเน้นให้ลดกระบวนการเศรษฐกิจทุนนิยมแบบสุดโต่ง โดยลดระดับลงให้เพียงพอต่อความจำเป็น ดำรงชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งตนเองได้ บริโภคอย่างพอเพียง ลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นการเดินทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักการสำคัญ คือ หลักของเหตุและผลสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดมาในโลกนี้ซึ่งเป็นผล ล้วนเกิดมาจากเหตุทั้งสิ้น เมื่อหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาตั้งอยู่หลักของเหตุผล การดำเนินชีวิตต่าง ๆ ได้แก่ การเรียนการสอน การแก้ปัญหาต่าง ๆ จะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธหรือกระบวนการแห่งปัญญา (พระไพศาล วิสาโล, 2544: 13) สำคัญของกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธนั้น ได้แยกกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่แรก เป็นการเสวนาสัตบุรุษ และการฟังสังฆกรรม ขั้นตอนที่สอง เป็นการใช้หลักโยนิโสมนสิการ และขั้นตอนที่สาม เป็นธรรมานุธรรมปฏิบัติ ทั้งหมดเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากเมื่อรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น และครบถ้วนแล้ว กระบวนการเรียนรู้ต่อมา คือ การคิดเอาสิ่งที่รับรู้้นั้นมาย่อยจัดระเบียบ เป็นการคิดอย่างถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) และสุดท้ายเป็นการปฏิบัติ การปฏิบัตินี้เป็นจุดสำคัญที่ทำให้การศึกษาแบบตะวันตกหลายสำนักที่เน้นการใช้ความคิดล้วน ๆ เป็นการเรียนรู้ระดับพุทธิปัญญา ส่วนการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา นอกจากการเรียนรู้ระดับพุทธิปัญญาแล้วยังต้องอาศัยการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญอีกด้วย

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีหลักการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้ฟังและผู้สนทนา โดยมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ทรงสอนเพื่อให้ผู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้เห็น หมายถึงสิ่งใดที่ทรงรู้เห็นแล้ว แต่เมื่อทรงเห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟัง ก็ไม่ทรงสอนในสิ่งนั้น ทรงสอนให้ผู้จริงเห็นแจ้งเฉพาะเท่าที่จำเป็น ประการที่สอง ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ ผู้ฟังพอตรงตามแล้วเห็นด้วยตนเอง คือสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง และประการสุดท้าย พระองค์ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติ คือทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาและพุทธิวิธีในสอนการของพระพุทธองค์เมื่อพิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการแล้ว เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอันประเสริฐ เป็นตัวอย่างอันดีในการนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนของครู ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมจนได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะในสังคมไทย เพราะพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งคำสอนและระบบจริยธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในสังคมไทย การเรียนการสอนตามหลัก

พระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกลมกลืนกับรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 ค่าเฉลี่ยของคะแนนในระดับประเทศ พบว่า สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ 38.97 รองลงมาคือ สาระภูมิศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย 33.61 สาระประวัติศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย 32.67 สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 32.37 และสาระเศรษฐศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ 29.31 ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียนแก้งคร้อวิทยา อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ที่พบว่าสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคม ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 36.25 รองลงมาคือ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 32.04 สาระภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 31.72 สาระประวัติศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 31.39 และสาระเศรษฐศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ 27.82 ดังนั้น สาระเศรษฐศาสตร์จึงเป็นสาระการเรียนรู้ที่โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา จะต้องเร่งพัฒนาคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและคะแนนต่ำที่สุดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สอดคล้องกับการสำรวจสภาพปัญหาการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 9 คน และผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ ในระหว่างวันที่ 7-11 มกราคม 2556 ในส่วนของครูผู้สอน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยในด้านการดูแลเอาใจใส่ในด้านการเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้ และการแสดงบทบาทของครูตามหลักกัลยาณมิตร 7 และการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ในส่วน of นักเรียน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การเรียนรู้หลักความจริง การพิจารณาหาเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ การรู้จักความพอประมาณในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้จ่ายทรัพย์สิน การบริโภคอาหาร และการกระทำต่าง ๆ การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม เช่น การตรงต่อเวลา การรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ และการนำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงในส่วนของผู้ปกครอง พบว่า มีความต้องการให้นักเรียนที่อยู่ในความปกครอง สามารถนำความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้

จากสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ของโรงเรียนแก้งคร้อวิทยาดังกล่าว แสดงว่า การจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ในมาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และไม่ได้นำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น จึงควรมีจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีความรู้ ทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงสนใจใช้กระบวนการของการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นหลักการแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับกระบวนการของการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา มีดังนี้ ประการแรก ปรโตโมสะ เป็นปัจจัยภายนอก โดยการรับรู้เนื้อหาในบทเรียนในสาระเศรษฐศาสตร์ที่ถูกต้องจากผู้สอนหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตามหลักกัลยาณมิตรประการที่สอง คือ โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยภายใน จัดเป็นหลักคิด โดยนำเนื้อหาในสาระเศรษฐศาสตร์ที่เรียนรู้ไปคิดพิจารณาหาเหตุผล ร่วมกับหลักบุญนิมิตของมรรค ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุน ทำให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นการนำสาระเศรษฐศาสตร์ที่เรียนรู้มาสรุปเป็นหลักการก่อนนำไปปฏิบัติ และประการที่สาม ไตรสิกขา เป็นหลักปฏิบัติตามศีล คือ ด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาอย่างพอประมาณ สมาธิ คือ ด้านจิตใจและคุณธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและปัญญา คือ ด้านความรู้ความเข้าใจตามหลักเหตุผล และประการที่สี่ ศึกษาผลการปฏิบัติตามหลักท้าวานา 4 ประกอบด้วย กายท้าวานา การพัฒนากาย คือ มีความสัมพันธ์เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุสิทธท้าวานา การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือเพื่อนมนุษย์ จิตท้าวานา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตใจให้เจริญองงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงามและความเข้มแข็งมั่นคงและความเบิกบานผ่องใสสงบสุข และปัญญาท้าวานา การพัฒนาปัญญา คือการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริงดังนั้น กระบวนการของการศึกษาตามแนวพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทางนำไปสู่การวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำกระบวนการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม ที่เป็นรากฐานของสังคมและวัฒนธรรมไทย และเป็นมรดกของชนชาติไทย มาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อช่วย

ส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในสังคมโลกาภิวัตน์ต่อไป

แนวคิดพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีตามแนวพุทธศาสนา

1.1 หลักปรโตโมสะคือ เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน การแนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา การบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน ชี้นำ อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในสิ่งที่ตั้งมุกต้องจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรที่เป็นบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วย คุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้นำ ชักจูงช่วยบอก ช่วยสอน หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรจะต้องมีคุณสมบัติเป็นคนดี เป็นคนมีปัญหาและเป็นคนมีคุณธรรมตาม กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ ปิโย (น่ารัก) ทรุ (น่าเคารพ) ภาวนิโย (น่าเจริญใจ) วุตตา จ (รู้จักพูดให้ได้ผล) วจนกขโม (ทนต่อถ้อยคำ) ฅมกิริยจ ฅถ กตฺตา (แสดงเรื่องล้าลึกได้) และ โน จฏฐานเน นิโยชเย (ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย) ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ซึ่งเป็นวิธีการแห่งศรัทธา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 622-633)

1.2 หลักโยนิโสมนสิการหมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย ซึ่งเป็นหลักของการคิดที่ทำให้มนุษย์รู้จักมอง รู้พิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ วิชิตหาเหตุปัจจัย สืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิดแยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง ซึ่งทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา โดยโยนิโสมนสิการ ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกาได้ไขความไว้โดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ ๆ คือ อุบายมนสิการ (คิดถูกวิธี) ปถมนสิการ (คิดมีระเบียบ) การณมนสิการ (คิดอย่างมีเหตุผล)และอุปปาทมนสิการ (คิดเร้ากุศล) (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 670-671) ถ้าบุคคลไม่รู้จักโยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตรจะต้องเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งโยนิโสมนสิการ ไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา คือ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ นอกจากนั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 676-727) ได้ประมวลโยนิโสมนสิการเป็นแบบใหญ่ ๆ 10 วิธีคือวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน และวิธีคิดแบบวิภาษวาทในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ในส่วนของการณมนสิการ (คิดอย่างมีเหตุผล) และ

โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือบรรเทาค้นหา ได้แก่ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน และวิธีคิดแบบวิภาษวาท

นอกจากนั้น โยนิโสมนสิการยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดคุณลักษณะความพอเพียงในด้านความมีเหตุผล

1.3 หลักไตรสิกขา เป็นแกนนำแห่งกระบวนการของการศึกษา ได้แก่ สัมมาทิฐิ เมื่อสัมมาทิฐิเป็นแกนนำ และเป็นฐานแล้ว กระบวนการของการศึกษาภายในตัวบุคคลก็จะดำเนินไปได้ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ขั้นตอนที่ 1 การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา อาริยะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา หรือ ศีลขั้นตอนที่ 2 การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพจิต เรียกว่า อธิจิตสิกขา หรือสมาธิ และขั้นตอนที่ 3 การฝึกฝนอบรมปัญญา ให้เกิดความรู้เข้าใจสิ่งทั้ง หลายตามความเป็นจริง ตามเหตุปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหาไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนทำให้จิตบริสุทธิ์ หลุดพ้นจากการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา หรือปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 914-915)

1.4 หลักภาวนา 4 คำว่า ภาวนา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ซึ่งตรงกับคำว่า การพัฒนา มี 4 ประการ คือ 1) กายภาวนา การพัฒนากาย คือ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือวัตถุ 2) ศีลภาวนา การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือเพื่อนมนุษย์ 3) จิตภาวนา การพัฒนาจิต คือ การทำจิตให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงามและความเข้มแข็งมั่นคงและความเบิกบานผ่อนคลายสงบสุข และ 4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545: 371-373)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการของการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยเริ่มต้นจากหลักคิด โดยใช้ ปรโตโมสะ ที่ประกอบด้วย กัลยาณมิตรที่ดี (ปัจจัยภายนอก) เพื่อนำไปสู่ โยนิโสมนสิการ(ปัจจัยภายใน) เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในขั้นก่อนเข้าสู่มรรค เชื่อมต่อด้วยหลักปฏิบัติ คือ ไตรสิกขา คือ การฝึกศึกษาพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาตามหลักแห่ง ศีล สมาธิและปัญญา เมื่อปฏิบัติการฝึกด้วยสิกขาแล้วศึกษาผลของการพัฒนาด้วยภาวนา 4 ประกอบด้วย มีความใฝ่เรียนรู้ (กายภาวนา), มีวินัย (ศีลภาวนา), มีความอดทน (จิตภาวนา), มีความพอประมาณ (ปัญญาภาวนา), มีเหตุผล (ปัญญาภาวนา) และมีภูมิคุ้มกัน (ปัญญาภาวนา)

2. แนวคิด ทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้วิจัยได้สังเคราะห์พบว่า มีแนวคิด ดังนี้

2.1 หลักการ 3 ประการ คือ 1) ความพอประมาณการดำเนินชีวิตด้วยความพอดีตามหลักทางสายกลาง 2) มีเหตุผล การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาเหตุปัจจัยอย่างรอบคอบ และ 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีการดำเนินชีวิตให้พร้อมรับผลกระทบต่าง ๆ ไม่ประมาท

2.2 เงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) มีความรู้ สำหรับการดำเนินชีวิตด้วยความรอบรู้ มีทักษะกระบวนการ รอบคอบ และระมัดระวัง และ 2) มีคุณธรรม สำหรับการดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อุดหนุน ประหยัด มีวินัย มีความเพียรพยายาม และมีความรับผิดชอบ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิด ทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในด้านหลักการคือ มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ในด้านเงื่อนไขคุณธรรมคือ ใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ขั้นตอนต่าง ๆ นำมากำหนดเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการ เรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปร โต โนม สะ) เป็นการสร้างการรับรู้ตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยผู้สอนทำหน้าที่ตามหลักกัลยาณมิตร 2) ขั้นสะท้อนคิด (โยนิ โสมน สิกการ) เป็นการฝึกการใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) 3) ขั้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฎฐิ) เป็นการสร้างความเชื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักการ กฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) 4) ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) เป็นกระบวนการพัฒนาทางกาย จิต และปัญญาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) และ 5) ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้และนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้จากแนวทางพัฒนาทางกาย สติ จิต และปัญญาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการเรียนการสอน

4) การวัดและประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน ดังนี้

1. หลักการ: การจัดการเรียนการสอนโดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนตามแนวพุทธศาสตร์ โดยใช้หลักปรโตโมสะ หลักโยนิโสมนสิการ หลักสัมมาทิฐิ หลักไตรสิกขา และหลักภาวนา 4

2. วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทนมีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

3. ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

3.1 ระบบสังคม

ผู้เรียนร่วมกันคิดร่วมกันทำงาน โดยหมุนเวียนหน้าที่ภายในกลุ่ม มีความเป็นตัวของตัวเอง ผู้สอนควรมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและพัฒนาคุณภาพของงานอย่างต่อเนื่อง

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนแบบกัลยาณมิตร โดยปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่น่ายก น่าเคารพ ทำได้ พุดทำให้เกิดความกระฉ่างได้ อดทนต่อคำพูดได้ รู้จริง และชี้นำไปในทางที่ถูก ทำหน้าที่ชี้แนะและให้ความสะดวกในการเรียนรู้ทั้งในด้านหลักการ ทฤษฎี วิธีการ วิชิตัด แหล่งเรียนรู้ การตรวจสอบ และการประเมินผล

3.2 หลักการตอบสนอง

ผู้เรียนต้องมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เปิดเผยและยุติธรรม ตั้งคำถามเป็นมีความใฝ่รู้อยากรู้ อยากเห็น สนใจเนื้อหาบทเรียนอย่างจริงจัง ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และคิดสัมพันธ์กับความรู้เดิมประสบการณ์เดิมและบริบทที่กว้างขึ้นตามหลักเหตุผล

ผู้สอนสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ กระตุ้นผู้เรียนตั้งคำถามเพื่อการสืบค้นข้อมูลอย่างหลากหลายต่อเนื่อง เชื่อมโยงความรู้ และฝึกฝนปฏิบัติทักษะกระบวนการในการจัดการอย่างพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจทักษะกระบวนการว่า 3 ห่วงจะต้องเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน คือ พอประมาณต้องเป็นการพอประมาณแบบมีเหตุผล และต้องเป็นการพอประมาณที่มีภูมิคุ้มกันหรือมีความรอบคอบด้วย

3.3 ระบบสนับสนุน

การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

6. กระบวนการเรียนการสอน แบ่งการดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
<p>1. ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง(ปรโตโมสะ)เป็นขั้นตรวจสอบ และให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญหรือจำเป็นให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ใหม่ และให้ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสัมผัสทางกาย (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ผ่านสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ การสนทนา การอภิปราย ชักถาม ค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยผู้สอน กัลยาณมิตร (น่ารัก น่าเคารพ) ทำให้ผู้เกิดความรู้สึกว่า ได้ของตนต่อคำพูดได้ รู้จริง และชี้นำไปในทางที่ถูก) ทำหน้าที่ชี้แนะและให้ความสะดวกในการเรียนรู้ทั้งในด้านหลักการ ทฤษฎี วิธีการ วิธีคิด แหล่งเรียนรู้ การตรวจสอบ และการประเมินผล</p>	<p>1. ตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมในเรื่องที่ศึกษา</p> <p>2. ให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญหรือจำเป็นในเรื่องที่ศึกษา</p> <p>3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้</p> <p>4. นักเรียนรับความรู้ใหม่ในเรื่องที่ศึกษา ผ่านกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้</p>	<p>1. ครูตรวจสอบความรู้เดิมในเรื่องที่ศึกษา โดยการตั้งคำถาม หรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน</p> <p>2. ให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญหรือจำเป็นในเรื่องที่ศึกษา</p> <p>3. ครูให้นักเรียนศึกษาความรู้ใหม่ในเรื่องที่ศึกษาโดยผ่านกิจกรรม การอภิปราย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้</p>	<p>1. นักเรียนตอบคำถามหรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน</p> <p>2. นักเรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานก่อนเรียน</p> <p>3. นักเรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องใหม่ที่ศึกษา โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้</p>
<p>2. ขั้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ)เป็นขั้นที่นักเรียนนำการรับรู้ในขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริงมาสู่ระบบการคิดหาเหตุในด้านการมีจุดหมายความเป็นไปตามลำดับขั้นตอน</p>	<p>1. แบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 4-6 คน</p> <p>2. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายในด้านจุดหมาย ลำดับขั้นตอน</p>	<p>1. แบ่งกลุ่มนักเรียน โดยการจับสลาก</p> <p>2. ครูชี้แนะแนวทางให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในด้านจุดหมาย ลำดับขั้นตอน</p>	<p>1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม โดยการจับสลาก</p> <p>2. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในด้านจุดหมาย ลำดับขั้นตอน หลักเหตุผล</p>

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
ความสัมพันธ์ของเงื่อนไขจำเป็นกับสิ่งที่เกิดขึ้น และประโยชน์ที่เกิดขึ้น	หลักเหตุผล และประโยชน์ที่ได้รับในเรื่องที่ศึกษา	หลักเหตุผล และประโยชน์ที่ได้รับในเรื่องที่ศึกษา 3. เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระโดยเป็นไปตามหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ	และประโยชน์ที่ได้รับในเรื่องที่ศึกษา 3. นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระโดยเป็นไปตามหลักโยนิโสมนสิการ
3. ขั้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฐิ) เป็นขั้นที่นักเรียนนำกระบวนการคิดที่ได้จากขั้นสะท้อนคิดมาสรุปเป็นความคิดรวบยอด หรือหลักการ เพื่อสร้างความเชื่อและความเข้าใจที่ถูกต้อง	1. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยสรุปความคิดรวบยอดหรือหลักการในเรื่องที่ศึกษาเป็นเอกสารแผนภาพหรืออื่น ๆ 2. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลสรุปใน (ข้อ 1) ให้กลุ่มเพื่อนอื่น ๆ รับทราบ	ครูชี้แนะแนวทางให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยสรุปความคิดรวบยอดหรือหลักการในเรื่องที่ศึกษาเป็นเอกสารแผนภาพหรืออื่น ๆ	นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยสรุปความคิดรวบยอดหรือหลักการในเรื่องที่ศึกษาเป็นเอกสารแผนภาพหรืออื่น ๆ
4. ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา)เป็นขั้นที่ให้นักเรียนอภิปราย วิเคราะห์ตามหลักการที่กำหนดไว้ในขั้นสืบค้นหลักการ ในประเด็นการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม (ศีล) ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม (สมาธิ) และทางด้านความรู้ความจริงตามหลักเหตุผล (ปัญญา) โดยจัดอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย ก่อนแล้วนำผลการ	1. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาตามหลักการที่กำหนดไว้ในขั้นสืบค้นหลักการ ในประเด็นต่อไปคือการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 1.1 การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 1.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้อง	1. ครูชี้แนะแนวทางในการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้อง (และ) ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา	1. นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้อง ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาเสนอต่อเพื่อนทั้งชั้นเรียน	1.3 ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา 2. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำผลอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยมาเสนอต่อเพื่อนนักเรียนหน้าชั้นเรียน	2. ครูชี้แนะแนวทางของตัวแทนแต่ละกลุ่มนำผลอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยมาเสนอต่อเพื่อนนักเรียนหน้าชั้นเรียน	2. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยมาเสนอต่อเพื่อนนักเรียนหน้าชั้นเรียน
5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4) เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันประเมินผลงานของกลุ่มเพื่อนที่เกิดขึ้นในขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ในด้านแนวปฏิบัติการปฏิบัติสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (กายภาวนา) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม (ศีลภาวนา) ด้านคุณธรรมและสภาพจิต (จิตภาวนา) และด้านความรู้เข้าใจ ความจริง การคิดตามหลักเหตุผล (ปัญญาภาวนา) แล้วคัดเลือกผลงานของกลุ่มที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพียงกลุ่มเดียว เพื่อนำมาวางแผนและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงโดยผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติทั้งใน และนอกเวลาเรียน	1. ให้นักเรียนร่วมกันประเมินผลงานหรือผลอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านแนวปฏิบัติการปฏิบัติสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ด้านคุณธรรม (จิตภาวนา) และในด้านความรู้เข้าใจ ความจริง การคิดตามหลักเหตุผล (ปัญญาภาวนา) 2. ให้นักเรียนร่วมกันคัดเลือกผลงานของกลุ่มนักเรียนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 3. ให้นักเรียนร่วมกันวางแผนปฏิบัติตามผลงานที่ได้คัดเลือกและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงทั้งในและนอกเวลาเรียน	ครูชี้แนะแนวทางให้นักเรียนร่วมกันประเมินผลงานหรือผลอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการคัดเลือกผลงานของกลุ่มที่ปฏิบัติได้จริง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงทั้งในและนอกเวลาเรียนในด้านปฏิบัติสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ด้านคุณธรรมและ (จิตภาวนา) ด้านความรู้เข้าใจ ความจริง การคิดตามหลักเหตุผล (ปัญญาภาวนา)	1. นักเรียนร่วมกันประเมินผลงานหรือผลอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านปฏิบัติสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (จิตภาวนา) ด้านความรู้เข้าใจ ความจริง การคิดตามหลักเหตุผล (ปัญญาภาวนา) 2. นักเรียนร่วมกันคัดเลือกผลงานของกลุ่มที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 3. นักเรียนร่วมกันวางแผนปฏิบัติตามผลงานที่ได้คัดเลือกและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงทั้งในและนอกเวลาเรียน

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รายวิชาสังคมศึกษา (สาระเศรษฐศาสตร์) รหัสวิชา ส31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคม จำนวน 4 ชั่วโมง

1. สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

2. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

1. มาตรฐานการเรียนรู้ ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

2. ตัวชี้วัด ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ

3. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันและมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ มีความรู้และคุณธรรม การนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว ตลอดจนภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ จะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งในด้านหลักการและเงื่อนไข จึงจะสามารถช่วยป้องกันและแก้ไขวิกฤตด้านเศรษฐกิจและสังคมของส่วนบุคคล สังคมและประเทศได้

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. มีความใฝ่เรียนรู้
2. มีวินัย
3. มีความอดทน
4. มีความพอประมาณ
5. มีเหตุผล
6. มีภูมิคุ้มกัน

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมาย ความสำคัญ และประวัติความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้
2. บอกแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตตนเองและครอบครัวได้
3. บอกแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการได้
4. ฝึกปฏิบัติการเสริมสร้างตามคุณลักษณะในด้านมีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน พอประมาณมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

6. เนื้อหา/สาระการเรียนรู้

1. ความหมาย ความสำคัญและประวัติความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของตนเอง และครอบครัว
3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ
4. ฝึกปฏิบัติการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

7. การวัดและประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล	วิธีการ	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล/เกณฑ์
จุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อ 1 อธิบายความหมาย ความสำคัญและประวัติความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้	1. ทำแบบทดสอบ 2. การตรวจผลงาน	1. แบบทดสอบ 2. ใบงานที่ 2 สะท้อนคิด 3. ใบงานที่ 3 ค้นพบหลักการ	นักเรียน/ร้อยละ 60
จุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อ 2 บอกแนวทางในการประยุกต์ ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตตนเองและครอบครัวได้	1. ทำแบบทดสอบ 2. การตรวจผลงาน	1. แบบทดสอบ 2. ใบงาน 4 เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้	นักเรียน, ชิ้นงาน/ ร้อยละ 60

7. การวัดและประเมินผล (ต่อ)

สิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล	วิธีการวัด	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล/ เกณฑ์
จุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อ 3 บอกแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรอุตสาหกรรมการค้าและบริการได้	1. ทำแบบทดสอบ 2. การตรวจผลงาน	1. แบบทดสอบ 2. ใบงานที่ 4 เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้	นักเรียน, ชั้นงาน/ร้อยละ 60
จุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อ 4 ฝึกปฏิบัติเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1. มีความใฝ่เรียนรู้ 2. มีวินัย 3. มีความอดทน 4. มีความพอประมาณ 5. มีเหตุผล 6. มีภูมิคุ้มกัน	1. สอบวัดคุณลักษณะ 2. ประเมินคุณลักษณะโดยครูผู้สอน เพื่อนนักเรียนและผู้ปกครอง 3. เขียนรายงานตนเอง 4. สัมภาษณ์ครูผู้สอน เพื่อนนักเรียนและผู้ปกครอง	1. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2. แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. แบบสัมภาษณ์ 4. แบบรายงานตนเอง	นักเรียน/ระดับพฤติกรรม 1 = รับรู้ 2 = ตอบสนอง 3 = เห็นคุณค่า 4 = จัดระบบคุณค่า 5 = สร้างลักษณะนิสัย

8. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโมษะ)

1. ให้นักเรียนฟังเพลง “อยู่อย่างพอเพียง” แล้วร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเพลงที่ฟังในด้าน เนื้อเพลงกล่าวถึงสาระสำคัญอะไรบ้าง และมีความสำคัญอย่างไร เพื่อนำเข้าสู่เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน และตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ

3. ครูให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญ หรือจำเป็นเพิ่มเติมในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้

5. จัดนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน เพื่อศึกษาใบความรู้ในเรื่องประวัติความเป็นมา ความหมาย และความสำคัญ และการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ใบงานที่ 1)

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ)

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านจุดหมาย ลำดับขั้นตอน หลักเหตุผล และประโยชน์ที่จะได้รับ (ใบงานที่ 2)

ขั้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฐิ)

7. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมสรุปสาระสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ใบงานที่ 3)

ชั่วโมงที่ 3

ขั้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา)

8. นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตนเอง ครอบครัว ดังนี้ 1) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือวัตถุ 2) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม 3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และ 4) ด้านความรู้ความเข้าใจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วร่วมกันกำหนดแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันของตนเองและของกลุ่ม (ใบงานที่ 4)

9. นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดแนวปฏิบัติในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ ดังนี้ 1) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม 3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และ 4) ด้านความรู้ความเข้าใจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วร่วมกันกำหนดแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองและกลุ่ม (ใบงานที่ 4)

ชั่วโมงที่ 4

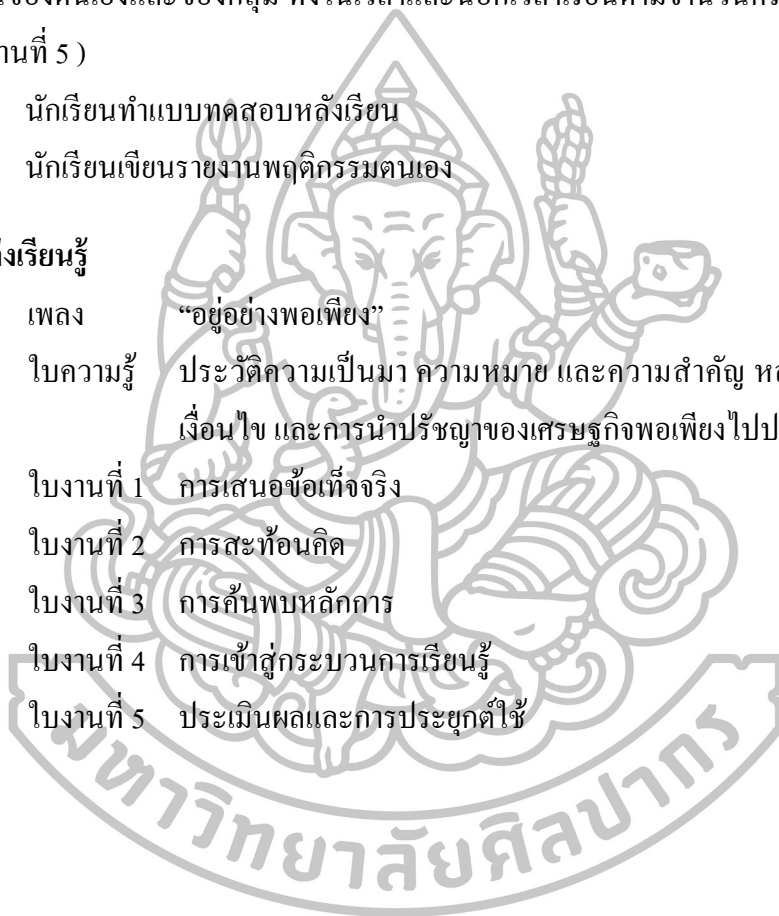
10. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่ม นำผลการอภิปรายในข้อ 8 และข้อ 9 มานำเสนอหน้าชั้น
ชั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4)

11. นักเรียนร่วมกันพิจารณาคัดเลือกแนวทางปฏิบัติในข้อ 10 ของกลุ่มที่ได้รับการพิจารณาแล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติได้จริง แล้วร่วมกันวางแผนและนำไปประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวันของตนเองและของกลุ่ม ทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียนตามจำนวนครั้งหรือวันตามที่
กำหนด (ใบงานที่ 5)

12. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน
13. นักเรียนเขียนรายงานพฤติกรรมตนเอง

9. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เพลง “อยู่อย่างพอเพียง”
2. ใบความรู้ ประวัติความเป็นมา ความหมาย และความสำคัญ หลักการและ
เงื่อนไข และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้
3. ใบงานที่ 1 การเสนอข้อเท็จจริง
4. ใบงานที่ 2 การสะท้อนคิด
5. ใบงานที่ 3 การค้นพบหลักการ
6. ใบงานที่ 4 การเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้
7. ใบงานที่ 5 ประเมินผลและการประยุกต์ใช้

ใบงานที่ 1

เรื่อง การเสนอข้อเท็จจริง

รายวิชาสังคมศึกษา ศ 31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคม

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 10 กลุ่ม เพื่อศึกษาใบความรู้ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1-2 ใบความรู้ที่ 1 เรื่องความหมายและความสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มที่ 3-4 ใบความรู้ที่ 2 เรื่องประวัติความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มที่ 5-7 ใบความรู้ที่ 3 เรื่องการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว

กลุ่มที่ 8-10 ใบความรู้ที่ 4 เรื่องการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรอุตสาหกรรมการค้าและบริการ

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ส 31101

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคม

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อเลือกตอบที่เห็นว่าถูกที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย X ลงใน
กระดาษคำตอบที่แจกให้

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1

1. ความพอเพียง ตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงข้อใด

ก. ความพอประมาณ มีเหตุผลและมีความ
ซื่อสัตย์สุจริต

ข. ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีความ
รับผิดชอบ

(ค.) ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีระบบ
ภูมิคุ้มกันที่ดี

ง. ความพอประมาณ มีความรับผิดชอบต่อ
และมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี

2. เงื่อนไขสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการจัดการ

อย่างพอเพียง คือข้อใด

(ก.) มีคุณธรรมกำกับความรู้

ข. มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม

ค. มีคุณธรรมในด้านความซื่อสัตย์

ง. มีความรอบรู้ในการพึ่งตนเอง

3. นายสุเทพดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงคำว่า

“พอเพียง”มีความหมายตรงกับข้อใด

(ก.) พอมี พอกิน

ข. ตระหนี่ มัธยัสถ์

ค. มีมากใช้น้อย มีน้อยใช้น้อย

ง. โลกน้อย เบียดเบียนผู้อื่นน้อย

4. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้อง

กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในข้อใด

ก. อริยสัจ 4

ข. พละ 5

ค. อุบาสกธรรม 5

(ง.) สัมปติธรรม 7

5. ข้อใดกล่าวถึงกรอบแนวคิดหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ถูกต้อง

ก. มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต

ข. ชี้นำแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน

ค. สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนิน

ชีวิตได้ตลอดเวลา

(ง.) เน้นนำมาประยุกต์ใช้การดำเนินกิจกรรม

ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

6. ข้อใดสรุปเกี่ยวกับการนำปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

ประจำวันได้ถูกต้อง

ก. แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลัก

เศรษฐศาสตร์

ข. แนวทางการดำเนินชีวิตโดยยึดตนเองเป็นสำคัญ

ค. แนวทางการดำเนินชีวิตโดยยึดความ

ซื่อสัตย์สุจริต

(ง.) แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลัก

พอประมาณอย่างมีเหตุผลและภูมิคุ้มกันที่ดี

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ต่อ)

- จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 2**
7. บุคคลในข้อใดดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- ก. สมพรประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
- (ข.) สมเจตวางแผนการทำงานก่อนลงมือปฏิบัติเสมอ
- ค. สมศรีทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ
- ง. สมนึกนำเงินที่เก็บได้ส่งคืนเจ้าของ
8. พฤติกรรมในข้อใดแสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ก. กู้ยืมเงินมาลงทุนค้าขาย
- (ข.) ปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานที่สวนหลังบ้าน
- ค. นำสิ่งของในบ้านไปขายเพื่อนำเงินมาใช้
- ง. ทำงานหาเงินเพื่อผ่อนชำระรถยนต์
9. พฤติกรรมในข้อใดไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ก. มีสติพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ
- ข. การคิดและการกระทำจะต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล
- ค. ยึดความพอประมาณตามสถานภาพบทบาท และหน้าที่ของตนเอง
- (ง.) ไม่ขวนขวาย คำนวณแสวงหาสิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติม
10. พฤติกรรมในข้อใดไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัว
- ก. คนในครอบครัวต้องพึ่งพาอาศัยกัน
- ข. คนในครอบครัวต้องไม่เบียดเบียนกัน
- ค. คนในครอบครัวต้องช่วยกันหาปัจจัย 4 มาเลี้ยงในครอบครัว
- (ง.) คนในครอบครัวต้องดิ้นรนทำงานเพิ่มเติมเพื่อหาเงินมาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกและทันสมัยเพิ่มมากขึ้น
11. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว ควรยึดหลักปฏิบัติในข้อใด
- ก. มีความพอประมาณ หรือมีเหตุผลหรือมีภูมิคุ้มกัน
- ข. มีความพอประมาณอย่างมีเหตุผลหรือมีความรับผิดชอบ
- (ค.) มีความพอประมาณอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน
- ง. มีความพอประมาณอย่างมีเหตุผลหรือมีภูมิคุ้มกัน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ต่อ)

12. ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันของความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในการนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเองและครอบครัว สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในข้อใด
- (ก.) หลักการ
ข. เงื่อนไข
ค. หลักการและเงื่อนไข
ง. ความรู้และคุณธรรม
- จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 3
13. ข้อใดเป็นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในด้านการค้าและบริการ
- ก. การลงทุนขยายกิจการขนาดใหญ่
ข. การค้าขายภายในประเทศเท่านั้น
ค. การขยายการค้ากับต่างประเทศ
(ง.) การลงทุนที่มีการวางแผนรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
14. การที่ผู้ประกอบการมองเห็นโอกาสกำไรในระดับที่เหมาะสม มีการวางแผนในการขยายธุรกิจ ภายใต้คุณธรรมและเอาใจใส่ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในข้อใด
- ก. ทำให้การดำเนินธุรกิจมีผลกำไรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
(ข.) ทำให้ธุรกิจค่อย ๆ เจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน
ค. ทำให้การดำเนินธุรกิจมีผลกำไรมากกว่าคู่แข่ง
ง. ทำให้เกิดการพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
15. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคอุตสาหกรรม การค้าและบริการ จะส่งผลดีหรือไม่ อย่างไร
- (ก.) ดี เพราะเป็นแนวทางหนึ่งในการบริหารความเสี่ยงเพื่อให้ธุรกิจค่อย ๆ เจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน
ข. ดี เพราะทำให้การดำเนินธุรกิจขององค์กรมีผลกำไรมากขึ้นจากการลดต้นทุนการผลิต
ค. ไม่ดี เพราะทำให้ผลการประกอบการลดลงจึงไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้
ง. ไม่ดี เพราะทำให้ผู้ประกอบการขาดการมองเห็นโอกาสและยึดติดกับผลประโยชน์ระยะสั้นที่มีความเสี่ยงสูง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

เรื่องที่ 1: เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาตนเองและสังคม

1. ความพอเพียง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงข้อใด
 - ก. ความพอประมาณ มีเหตุผลและมีความรับผิดชอบ
 - ข. ความพอประมาณ มีเหตุผลและมีความซื่อสัตย์สุจริต
 - (ค.) ความพอประมาณ มีเหตุผลและมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี
 - ง. ความพอประมาณ มีความรับผิดชอบ และมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี
2. ข้อใดกล่าวถึงกรอบแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ถูกต้อง
 - ก. มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต
 - ข. ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน
 - ค. สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินชีวิตได้ตลอดเวลา
 - (ง.) เน้นนำมาประยุกต์ใช้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นหลัก
3. บุคคลในข้อใดดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
 - ก. สมณีกนำเงินที่เก็บได้ส่งคืนเจ้าของ
 - ข. สมพรประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
 - (ค.) สมเจตวางแผนการทำงานก่อนลงมือปฏิบัติเสมอ
 - ง. สมศรีทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ
4. พฤติกรรมในข้อใดแสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - ก. กู้ยืมเงินมาลงทุนค้าขาย
 - ข. ทำงานหาเงินเพื่อผ่อนชำระรถยนต์
 - ค. นำสิ่งของในบ้านไปขายเพื่อนำเงินมาใช้
 - (ง.) ปลุกผักสวนครัวไว้รับประทานที่สวนหลังบ้าน

5. พฤติกรรมในข้อใดไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัว
- ก. คนในครอบครัวต้องพึ่งพาอาศัยกัน
- ข. คนในครอบครัวต้องไม่เบียดเบียนกัน
- ค. คนในครอบครัวต้องช่วยกันหาปัจจัย 4 มาเลี้ยงในครอบครัว
- (ง.) คนในครอบครัวต้องดิ้นรนทำงานเพิ่มเติมเพื่อหาเงินมาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกและทันสมัยเพิ่มมากขึ้น
6. ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันของความพอประมาณมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในการนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเองและครอบครัวสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในข้อใด
- (ก.) หลักการ
- ข. เงื่อนไข
- ค. หลักการและเงื่อนไข
- ง. ความรู้และคุณธรรม
7. ข้อใดเป็นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในด้านการค้าและบริการ
- ก. การลงทุนขยายกิจการขนาดใหญ่
- ข. การค้าขายภายในประเทศเท่านั้น
- ค. การขยายการค้ากับต่างประเทศ
- (ง.) การลงทุนที่มีการวางแผนรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
8. การที่ผู้ประกอบการมองเห็นโอกาสทำอะไรในระดับที่เหมาะสม มีการวางแผนในการขยายธุรกิจภายใต้คุณธรรมและเอาใจใส่ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในข้อใด
- ก. ทำให้การดำเนินธุรกิจมีผลกำไรมากกว่าคู่แข่ง
- ข. ทำให้การดำเนินธุรกิจมีผลกำไรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
- (ค.) ทำให้ธุรกิจค่อย ๆ เจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน
- ง. ทำให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมและองค์การให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

9. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคอุตสาหกรรมการค้าและบริการ จะส่งผลดีหรือไม่อย่างไร
- ไม่ดี เพราะทำให้ผลการประกอบการลดลงจึงไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้
 - ดี เพราะทำให้การดำเนินธุรกิจขององค์กรมีผลกำไรมากขึ้นจากการลดต้นทุนการผลิต
 - (ค.)ดี เพราะเป็นแนวทางหนึ่งในการบริหารความเสี่ยงเพื่อให้ธุรกิจค่อย ๆ เจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน
 - ง. ไม่ดี เพราะทำให้ผู้ประกอบการขาดการมองการณ์ไกล และยึดติดกับผลประโยชน์ระยะสั้นที่มีความเสี่ยงสูง
10. นักเรียนเห็นด้วยกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคเกษตรอุตสาหกรรม การค้าและบริการหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ไม่เห็นด้วย เพราะทำให้ธุรกิจเจริญเติบโตช้า
 - เห็นด้วย เพราะเป็นการใช้ทรัพยากรการผลิตลดลงและช่วยลดต้นทุนการผลิต
 - (ค.) เห็นด้วย เพราะช่วยให้การดำเนินธุรกิจลดความเสี่ยงมีการเจริญเติบโตมั่นคงและยั่งยืน
 - ง. ไม่เห็นด้วย เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เฉพาะภาคเกษตรเท่านั้น

เรื่องที่ 2: เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ

11. ข้อใดกล่าวถึงวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้ถูกต้อง
- คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
 - สร้างความสมดุลในการพัฒนาทุกมิติ
 - (ค.) สร้างสังคมให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง
 - ง. ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา
12. สาระสำคัญในข้อใดที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9-11
- ก. หลักการตลาด
 - ข. หลักสิทธิมนุษยชน
 - ค. หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
 - (ง.) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

13. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มุ่งเน้นพัฒนาเฉพาะภาคอุตสาหกรรม ส่งผลทำให้เกิดปัญหาสำคัญในข้อใด
- ก. การเพิ่มขึ้นของหนี้สาธารณะ
 - ข. การขาดดุลชำระเงินเพิ่มมากขึ้น
 - ค. การขาดดุลงบประมาณแผ่นดินเพิ่มมากขึ้น
 - (ง.) การเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มมากขึ้น
14. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่เป็นจุดเด่นและแตกต่างจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับอื่น ๆ ตามข้อใด
- (ก.) การกระจายรายได้และความเจริญสู่ชนบท
 - ข. การส่งเสริมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 - ค. การยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้เพิ่มมากขึ้น
 - ง. การส่งเสริมเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มมากขึ้น
- 15 ข้อใดกล่าวถึงเหตุการณ์ที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ไม่ถูกต้อง
- ก. เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ปี 2540
 - ข. มีเครือข่ายการพัฒนาร่วมกับภาครัฐ
 - ค. หนี้ต่างประเทศและหนี้สาธารณะเพิ่มมากขึ้น
 - (ง.) มีการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น
16. การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ มีเป้าหมายสำคัญตามข้อใด
- ก. ป้องกันและแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้น
 - ข. พัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจควบคู่กับทางด้านสังคม
 - (ค.) พัฒนาที่ยั่งยืนและการอยู่ดีกินดีมีความสุขของคนไทย
 - ง. การป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

17. การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางพัฒนาและบริหารประเทศจะส่งผลหลายประการยกเว้นข้อใด
- ทำให้ประเทศรอดพ้นจากภาวะวิกฤติ
 - ทำให้ประเทศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง
 - (ค.) สามารถนำประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสโลก
 - ง. เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
18. การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศจะส่งผลดีตามข้อใดเป็นสำคัญ
- เกิดความสามัคคีของคนในชาติ
 - เศรษฐกิจของชุมชนมีความเข้มแข็งมั่นคง
 - (ค.) สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม
 - ง. การดำเนินชีวิตของคนในชาติอย่างมีความสุข
19. สังคมไทยยืนหยัดอยู่ได้ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-10 เป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญในข้อใด
- ได้รับการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจจากต่างประเทศ
 - การพึ่งตนเองของสังคมไทยที่เป็นสังคมเกษตรกรรม
 - ค. นโยบายของรัฐบาลที่เน้นให้ประชาชนยึดหลักความประหยัด
 - (ง.) การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ
20. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11
- การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558
 - ข. การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ
 - (ค.) การส่งเสริมแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจในโลกเสรีนิยมแบบตะวันตก
 - ง. การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมความพร้อมด้านคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ

เรื่องที่ 3: ระบบสหกรณ์

21. สหกรณ์แห่งแรกของไทยจัดตั้งที่จังหวัดใด
 - ก. จันทบุรี
 - (ข.) พิษณุโลก
 - ค. ราชบุรี
 - ง. สิงห์บุรี
22. ประเทศไทยเริ่มมีแนวคิดเรื่องสหกรณ์เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยใด
 - ก. รัชกาลที่ 2
 - ข. รัชกาลที่ 3
 - ค. รัชกาลที่ 4
 - (ง.) รัชกาลที่ 5
23. พระบิดาแห่งสหกรณ์ไทยคือท่านใด
 - (ก.) กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์
 - ข. กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์
 - ค. กรมหลวงเจษฎาบดินทร์
 - ง. กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
24. ข้อใดจัดเป็นความสำคัญของสหกรณ์ในด้านการบริหารและการปกครอง
 - ก. ส่งเสริมการมีงานทำ
 - ข. ส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม
 - ค. ส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาอาชีพ
 - (ง.) ส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม
25. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของคำว่า“สหกรณ์”ไม่ถูกต้อง
 - ก. การร่วมมือกัน
 - ข. การกระทำร่วมกัน
 - (ค.) การเข้าร่วมชุมนุมกัน
 - ง. การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน

26. ถ้านักเรียนมีรายได้ประจำและต้องการพึ่งตนเองเพื่อสะสมเงินนักเรียนควรจะไปใช้บริการของ
สหกรณ์ในข้อใด
ก. สหกรณ์นิคม
ข. สหกรณ์บริการ
ค. สหกรณ์การเกษตร
(ง.) สหกรณ์ออมทรัพย์
27. ถ้านักเรียนมีอาชีพขับรถแท็กซี่และมักประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย นักเรียนควร
สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ประเภทใด
ก. สหกรณ์นิคม
ข. สหกรณ์ร้านค้า
(ค.) สหกรณ์บริการ
ง. สหกรณ์การเกษตร
28. จากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ประเทศไทยสหกรณ์ในข้อใดที่ไม่เหมาะสมที่จะตั้งในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด
ก. สหกรณ์ร้านค้า
ข. สหกรณ์บริการ
(ค.) สหกรณ์ประมง
ง. สหกรณ์ออมทรัพย์
29. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ได้เน้นความสำคัญของระบบสหกรณ์
ในการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนในข้อใด
ก. ส่งเสริมความประชาธิปไตยแก่ชุมชน
ข. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในชุมชน
ค. ส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาอาชีพในชุมชน
(ง.) ส่งเสริมการรวมให้ชุมชนรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์
30. ธนาคารในข้อใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับงานสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและ
ประเทศมากที่สุดในปัจจุบัน
ก. ธนาคารออมสิน
ข. ธนาคารกสิกรไทย
ค. ธนาคารไทยพาณิชย์
(ง.) ธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

เรื่องที่ 4: ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน

31. ผู้ประกอบอาชีพในข้อใดได้รับผลกระทบจากการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมมากที่สุด
- พ่อค้า
 - ข้าราชการ
 - เกษตรกร
 - นักธุรกิจ
32. “รายกระจุก จนกระจาย” สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาเศรษฐกิจของไทยตามข้อใด
- ปัญหาการว่างงาน
 - ปัญหาความยากจน
 - ปัญหาการขาดคุณธรรมของผู้ผลิต
 - ปัญหาการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน
33. สาเหตุสำคัญในข้อใดที่ทำให้ชุมชนชนบทส่วนใหญ่ยังขาดแคลนเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มผลผลิตในการประกอบอาชีพมากที่สุด
- ขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ
 - ขาดเงินทุนในการจัดซื้อจัดหา
 - ขาดความรู้ความชำนาญในการใช้
 - ขาดความนิยมเพราะเคยชินกับวิธีการดั้งเดิม
34. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนควรดำเนินการตามกิจกรรมในข้อใด
- ให้คนในชุมชนกู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำ
 - ซื้อสินค้าที่ผลิตและจำหน่ายในประเทศ
 - ขอรับบริจาคในชุมชนเพื่อนำเงินที่ได้มาพัฒนาชุมชน
 - ฝึกอบรมงานฝีมือให้คนในชุมชนและนำผลผลิตไปจำหน่าย
35. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้มีประสิทธิภาพควรดำเนินการตามข้อใด
- สนองนโยบายของรัฐบาล
 - สนองความต้องการเอกชน
 - สนองความต้องการของชุมชน
 - สนองความต้องการของตลาดโลก

36. ถ้านักเรียนเป็นผู้นำชุมชนจะดำเนินการวางแผนในการแก้ปัญหาแรงงานไร้ฝีมือในชุมชนให้
ยั่งยืนได้ตามแนวทางข้อใด
- ก. ให้ทำงานประเภทการใช้แรงงาน
(ข.) ให้ความรู้และฝึกทักษะอาชีพเพิ่มเติม
ค. หางานประเภทใช้ความรู้ความชำนาญ
ง. แจกหน่วยงานรัฐมาช่วยแก้ปัญหาโดยด่วน
37. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้ยั่งยืนควรพิจารณาข้อใดเป็นอันดับแรก
- (ก.) การพัฒนาคนในชุมชน
ข. การพัฒนาผู้นำในชุมชน
ค. การพัฒนาทรัพยากรในชุมชน
ง. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน
38. “การรวมกลุ่มสร้างงานและอาชีพเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเอง
ได้” นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ก. ไม่เห็นด้วย เพราะการรวมกลุ่มสร้างงานและอาชีพอาจจะไม่ประสบผลที่ต้องการก็ได้
ข. เห็นด้วย เพราะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนมารวมกลุ่มได้
สำเร็จ
(ค.) เห็นด้วย เพราะวิธีการที่ช่วยคนในชุมชนนำทรัพยากรชุมชนมาผลิตเป็นสินค้าและจำหน่าย
สร้างรายได้ที่มั่นคง
ง. ไม่เห็นด้วย เพราะการรวมกลุ่มสร้างงานและอาชีพจะทำให้คนในชุมชนต้องแข่งขันกันผลิต
และจำหน่ายสินค้ากันขึ้น
39. “ชุมชนบ้านบ่อลูกรัง อำเภอน้ำเย็น จังหวัดสระแก้วได้ดำเนินการจัดทำศูนย์บริการข้อมูล
ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจนประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน” ถ้านักเรียนเป็นผู้นำ
ชุมชน นักเรียนจะนำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเองหรือไม่
เพราะเหตุใด
- ก. ไม่ควรนำไปประยุกต์ใช้ เพราะไม่ต้องการเลียนแบบชุมชนแห่งนี้
ข. ไม่ควรนำไปประยุกต์ใช้ เพราะวิธีการแก้ปัญหาไม่สามารถเลียนแบบกันได้
ค. ควรนำไปประยุกต์ใช้ เพราะเป็นการลดเวลาและรายจ่ายในการหาแนวทางปฏิบัติใหม่
(ง.) ควรนำไปประยุกต์ใช้ เพราะเป็นต้นแบบแนวคิดในการแก้ปัญหาของชุมชนที่ประสบ
ความสำเร็จ

40. ถ้านักเรียนในฐานะผู้นำชุมชน ต้องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนตนเองให้ประสบผลสำเร็จตามชุมชนบ้านป่อลูกรัง อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้วนักเรียนควรวางแผนในการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามลำดับในข้อใด
- ร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติวิเคราะห์ สํารวจ และลงมือปฏิบัติ
 - ร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ปัญหา สํารวจ วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ
 - ร่วมกันสํารวจ วิเคราะห์ กำหนดแนวทางแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติ
 - ร่วมกันสํารวจ กำหนดแนวทางแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติ และวิเคราะห์ปัญหา

เรื่องที่ 5: เศรษฐกิจไทยในยุคโลกาภิวัตน์

41. ข้อใดเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เศรษฐกิจของไทยต้องพึ่งพาเศรษฐกิจโลกจนกระทั่งปัจจุบัน
- ทำสนธิสัญญาเบอร์นีกับอังกฤษ
 - ทำสนธิสัญญาเบาริ่งกับอังกฤษ
 - จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก
 - เข้าเป็นสมาชิกข้อตกลงที่ว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า
42. ข้อใดจัดเป็นการส่งเสริมการลงทุน โครงสร้างพื้นฐานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509
- ผลิตสินค้าเพื่อส่งออกเป็นหลัก
 - ขยายการค้าทั้งส่งออกและนำเข้า
 - การขยายเส้นทางคมนาคมและไฟฟ้า
 - เปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจเป็นอุตสาหกรรมใหม่
43. การเปิดเสรีทางการเศรษฐกิจไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดวิกฤติทางการเงินครั้งสำคัญในปีใด
- พ.ศ. 2535
 - พ.ศ. 2540
 - พ.ศ. 2549
 - พ.ศ. 2554
44. ปัจจัยทางเศรษฐกิจในข้อใดที่ไม่ส่งเสริมการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศ
- การเพิ่มภาษีสินค้านำเข้า
 - นโยบายส่งเสริมการลงทุน
 - ผลกระทบจากเศรษฐกิจภายนอก
 - การมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจและการเมืองโลก

45. นโยบายของรัฐบาลส่งเสริมการลงทุนอย่างจริงจังโดยการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ก. เห็นด้วย เพราะทำให้สินค้าที่ผลิตในไทยราคาถูกลง
- (ข.) เห็นด้วย เพราะทำให้มีนักลงทุนเข้ามาเข้ามาลงทุนเพิ่มมากขึ้น
- ค. ไม่เห็นด้วย เพราะต่างชาติเข้ามาลงทุนเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมไทย
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะจะทำให้ชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยอยู่ในไทยเพิ่มมากขึ้น
46. “การส่งเสริมให้นักลงทุนจากต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลกมากขึ้น” นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวดังกล่าวหรือไม่เพราะเหตุใด
- ก. เห็นด้วย เพราะ เป็นสิ่งที่สังคมโลกกำหนดให้ทำ
- ข. ไม่เห็นด้วย เพราะทำให้ไทยขาดโอกาสเป็นเจ้าของกิจการ
- (ค.) เห็นด้วย เพราะ เป็นการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะ การลงทุนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของไทยร่อยหรอเพิ่มขึ้น
47. การเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจไทยจะส่งผลกระทบต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรมในข้อใด
- ก. มีปัญหามลพิษน้อยลง
- ข. มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตสินค้ามากขึ้น
- (ค.) มีการแข่งขันด้านราคาและคุณภาพของสินค้า
- ง. มีการบริโภคสินค้าที่ผลิตได้ภายในประเทศเป็นหลัก
48. ในปี พ.ศ. 2546 พืชผักผลไม้จีนทะลักเข้ามาตีตลาดไทยเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ลำไยของไทยต้องเผชิญปัญหาการค้าตกต่ำ ซึ่งเป็นผลมาจากข้อใดเป็นสำคัญ
- ก. จีนมีศักยภาพในการผลิตผักและผลไม้มากกว่าไทย
- (ข.) การยกเลิกภาษีนำเข้าพืชผักผลไม้ระหว่างไทยกับจีน
- ค. พืชผักผลไม้ไทยมีผลผลิตตกต่ำเนื่องมาจากภัยแล้ง
- ง. รัฐบาลหันมาส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม
49. การเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจจะส่งผลดีต่อการผลิตในภาคการเกษตรของไทยในภาพรวมข้อใด
- (ก.) สินค้าเกษตรส่งออกได้มากขึ้น
- ข. สินค้าเกษตรที่มีคุณภาพเข้ามาแย่งตลาดไทยมากขึ้น
- ค. สินค้าส่งออกถูกกีดกันโดยมาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี
- ง. สินค้าเกษตรจากต่างประเทศเข้ามาแย่งตลาดในประเทศ

50. ผลประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับจากการเป็นสมาชิกของเขตการค้าเสรี (FTA) มากที่สุดคือข้อใด

ก. ได้แหล่งกู้ยืมเงินจากประเทศในกลุ่มสมาชิก

(ข.) ได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากรระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิก

ค. ได้โควตาในการส่งเข้าสินค้าเข้าไปขายในประเทศกลุ่มสมาชิก

ง. ได้รับการประกันราคาสินค้าที่ส่งเข้าไปขายในประเทศกลุ่มสมาชิก

แบบรายงานตนเอง

รายวิชาสังคมศึกษา ส 31101

ชื่อนักเรียน.....ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เลขที่.....
 เรื่องที่เรียนหน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....

1. หน่วยการเรียนรู้นี้ ฉันได้เรียนรู้อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. การเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้นี้ ทำให้ฉันเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใดบ้าง และฉันสามารถปฏิบัติได้อย่างไร

() ใฝ่เรียนรู้.....

.....

.....

() มีวินัย.....

.....

.....

() พอประมาณ.....

.....

.....

() มีภูมิคุ้มกัน.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

(.....)

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง ให้พิจารณาพฤติกรรมต่อไปนี้ แล้วให้ระดับคะแนนที่ตรงกับกรปฏิบัติของนักเรียนตามความเป็นจริงโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน ลักษณะการปฏิบัติ

- 5 หมายถึง ปฏิบัติโดยเป็นนิสัย หรือทำเป็นประจำ
- 4 หมายถึง ปฏิบัติโดยยึดเป้าหมาย ผลการกระทำ หรือยึดลำดับความสำคัญ
- 3 หมายถึง ปฏิบัติโดยการยอมรับ ชื่นชอบ หรือรู้สึกว่ามีคุณค่า
- 2 หมายถึง ปฏิบัติโดยการยินยอม เต็มใจ หรือพอใจ
- 1 หมายถึง ปฏิบัติโดยการรับรู้ ด้วยการรู้จัก หรือตั้งใจรับรู้

ชื่อผู้ถูกประเมิน.....ชั้น.....เลขที่.....

ครั้งที่ประเมิน () ก่อนเรียน () หลังเรียนครั้งที่ 1 () หลังเรียนครั้งที่ 2 () ติดตามผลการเรียน

ที่	รายการประเมิน	ลักษณะการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้						
1	บันทึกรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากสิ่งที่ได้จาก การอ่านหรือสังเกตพบเห็นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ					
2	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้น					
3	เพียรพยายามในการศึกษาเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่สังเกตพบเห็น					
4	จำแนกแยกแยะตรวจสอบสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้					
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัย						
1	ดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนตัว และสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย					
2	อยู่ร่วมกับผู้อื่นตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน สังคม และไม่ละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น					
3	เพียรพยายามเมื่อได้ปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน และสังคม					
4	จำแนกแยกแยะเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน โรงเรียน และสังคม					
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความอดทน						
1	ลงมือปฏิบัติงานการเรียนตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย					
2	ร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงานหรือกิจกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย					
3	เพียรพยายามในการทำงาน โดยไม่ละทิ้งงาน					
4	จำแนกแยกแยะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและหาวิธีแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลจนสำเร็จลุล่วง					

ที่	รายการประเมิน	ลักษณะการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความพอประมาณ						
1	อุปโลกและบริ โลกในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างประหยัด และคุ้มค่า					
2	ร่วมมือกับผู้อื่นในการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคของส่วนรวมอย่างประหยัด และ คุ้มค่า					
3	เพียรพยายามในการปฏิบัติตามหลักความพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะของตนเอง					
4	จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควรต่อ ความจำเป็น เหมาะแก่ฐานะของตนเอง					
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีเหตุผล						
1	อุปโลกและบริ โลกในชีวิตประจำวันของตนเอง อย่างสมเหตุสมผล โดยพิจารณาจาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง					
2	ร่วมมือแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง					
3	เพียรพยายามอุปโลก บริ โลกและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณา จากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง					
4	จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง					
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีภูมิคุ้มกัน						
1	วางแผนในการใช้วัสดุ สิ่งของอุปกรณ์การเรียนของตนเอง และปรับตัวเข้ากับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุที่เกี่ยวข้อง					
2	ร่วมมือกับผู้อื่นในการวางแผนการเรียน การปฏิบัติงาน และปรับตัวเข้ากับสังคม ที่เกี่ยวข้อง					
3	เพียรพยายามในการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและเตรียมความพร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงในด้านการเรียน การทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวัน					
4	จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านสังคมและวัตถุ					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

สถานภาพของผู้ประเมิน () ครูผู้สอน () เพื่อนนักเรียน () ผู้ปกครอง

**แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์**

.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อเลือกตอบที่เห็นว่าตรงกับความรู้สึกของตนเองมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ด้านที่ 1 : ใฝ่เรียนรู้

1. “อนุชาชมรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข่าวการเมือง หลังจากชมเสร็จได้จดบันทึกสาระสำคัญที่ได้จากการชมทุกครั้ง” จากพฤติกรรมของอนุชานักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
 - ก. เขาต้องการบันทึกตามที่ครูแนะนำ
 - ข. เขาต้องการพัฒนาความสามารถในการจดบันทึก
 - ค. เขารู้จักจดบันทึกสาระได้จากการชมรายการโทรทัศน์
 - ง. เขาชอบจดบันทึกสาระที่ได้จากการอ่านหรือสังเกตพบเห็นอยู่เสมอ
 - จ. เขาเป็นคนใฝ่เรียนรู้ด้วยการจดบันทึกสาระที่ได้จากการอ่านและสังเกตพบเห็น
2. “จินตนาทบทวนบทเรียนและจดบันทึกสาระสำคัญที่ได้จากการอ่านก่อนนอนทุกคืน” จากพฤติกรรมของจินตนา นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
 - ก. โอ..ดีจัง
 - ข. เป็นวิธีการที่ดีนะ
 - ค. อย่างนี้ต้องทำบ้างล่ะ
 - ง. การเรียนที่ดีควรทำเช่นจินตนา
 - จ. เราก็ทำเช่นจินตนาเป็นประจำอยู่แล้ว
3. ในชั่วโมงเรียนวิชาสังคมศึกษาคณะครูมอบหมายให้นักเรียนรวมกลุ่มเพื่อศึกษาเนื้อหาจากใบความรู้แล้วร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ครูกำหนดให้” ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกของกลุ่มดังกล่าว จะมีความรู้สึกอย่างไร
 - ก. แบ่งกลุ่มเลยหรือ
 - ข. ขอแบ่งหน้าที่กันก่อนดีไหม
 - ค. ข้อสรุปของกลุ่มเราทุกคนยอมรับนะ
 - ง. พวกเราควรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทุกคน
 - จ. อย่าลืมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มทุกครั้งที่ทำงานกลุ่ม

4. ในช่วงเวลาเรียนวิชาสังคมศึกษา ในขณะที่ครูกำลังอธิบายเนื้อหา สมรได้ชวนสมพิศคุยนอกเนื้อหา บทเรียน ถ้านักเรียนเป็นสมพิศ จะทำอย่างไร
- สมร...เดี๋ยวค่อยคุยกับเรานะ
 - สมร...เธออยากคุยเรื่องอะไรล่ะ
 - สมร...เดี๋ยวเราฟังคำอธิบายของครูไม่รู้เรื่องนะ
 - สมร...เราเป็นนักเรียนควรตั้งใจเรียนหนังสือนะ
 - สมร...เราควรตั้งใจฟังคำอธิบายของครูทุกครั้งนะ
5. “จิราพร ได้ศึกษาเนื้อหาสาระบทเรียนในช่วงเวลาเรียนแล้วเมื่อกลับถึงบ้านได้นำเนื้อหาบทเรียนมาทบทวน จำแนกแยกแยะเป็นประเด็นต่าง ๆ มีการตรวจสอบความเป็นเหตุและผล และสรุปสาระสำคัญที่ได้เรียนรู้” จากพฤติกรรมของจิราพร นักเรียนมีความรู้สึกร้อย่างไร
- น่าชื่นชมจิราพร
 - เราอยากทำบ้างจัง
 - โอ้... เราก็ทำเป็นประจำอยู่แล้ว
 - เราจะเอาแบบอย่างของจิราพร
 - แน่นอน...การกระทำของจิราพรทำให้เกิดปัญญา

ด้านที่ 2 : มิวินัย

6. สมพงษ์กำลังจะเดินขึ้นอาคารเรียนเพื่อมาเรียนวิชาสังคมศึกษา ณ อาคาร 1 ชั้น 3 ซึ่งมีป้ายหน้าอาคาร เรียนว่า “กรุณาถอดรองเท้าเมื่อขึ้นอาคารเรียน” ถ้านักเรียนเป็นสมพงษ์ จะทำอย่างไร
- ถอด...ก็ถอด
 - ถอดรองเท้าก็ดีเหมือนกัน
 - ถอดรองเท้าไม่ต้องกวาดพื้นบ่อย ๆ
 - ถอดรองเท้าจะช่วยให้โรงเรียนเราสะอาดมากขึ้น
 - เราก็ถอดรองเท้าก่อนขึ้นอาคารเรียนเป็นประจำอยู่แล้ว
7. ศิริโชคไม่สนใจเรียน และชวนสมจิตคุยในช่วงเวลาเรียน ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้อง จะมีความรู้สึกอย่างไร
- เป็นห่วงศิริโชคว่าเขาจะเรียนไม่ทันเพื่อน
 - อยากให้ศิริโชครักษาข้อตกลงในการเรียน
 - อยากเตือนศิริโชคให้เลิกคุยในช่วงเวลาเรียน
 - อยากให้ศิริโชคปฏิบัติตามข้อตกลงในการเรียนทุกช่วงเวลาเรียน
 - อยากให้ศิริโชคมีวินัยในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยการปฏิบัติตามข้อตกลงในการเรียน

8. เสรีจักรจักรยานยนต์มาติดไฟแดงที่สี่แยก คุณแล้วไม่มีรถวิ่งถนนว่าง จึงรีบออกรถฝ่าสัญญาณไฟแดงทันที จากพฤติกรรมของเสรี นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- เสรีฝ่าไฟแดงนี้หว่า
 - ไฟเขียวค่อยไปปลอดภัยกว่า
 - ฝ่าไฟแดงอันตรายมากนะ
 - ไฟเขียวก็ปลอดภัยแต่เราควรดูซ้ายขวาอีกครั้ง
 - เพื่อความไม่ประมาทในการใช้รถเราควรปฏิบัติตามกฎจราจรอยู่เสมอ
9. “ศราวดีรีบมาโรงเรียนก่อนเวลาเรียน เพื่อทำความสะอาดห้องเรียน และจัดโต๊ะให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เป็นประจำ” จากพฤติกรรมของศราวดีนักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ศราวดี...เธอน่ารักจัง
 - ถ้ามีคนเช่นศราวดีห้องเรียนจะสะอาดนะ
 - ศราวดี...เราขอช่วยเธอทำความสะอาดห้อง
 - ถ้าพวกเราช่วยกันอย่างศราวดีโรงเรียนคงน่าอยู่ดีนะ
 - พวกเราจะรักษาความสะอาดของห้องเรียนตลอดไป
10. “โรงเรียนกำหนดให้นักเรียนเดินเรียนระหว่างอาคารเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งในช่วงเปลี่ยนชั่วโมงเรียน ปรินชาติจะรีบเดินและใช้เวลาให้น้อยที่สุดในการเดินเข้าห้องเรียนในวิชาถัดไป” จากพฤติกรรมของปรินชาตินักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- โรงเรียนกำหนดให้ปฏิบัติ
 - ปรินชาติไม่ต้องการให้ครูตำหนิ
 - ปรินชาติต้องการมาเข้าเรียนทันเวลา
 - การประพฤติดนของปรินชาติทำให้เข้าเรียนทันเวลาเสมอ
 - ปรินชาติรู้ว่าการปฏิบัติตนเช่นนี้จึงจะทำให้เข้าเรียนได้ทันเวลา

ด้านที่ 3 : ความอดทน

11. “ประกาศทำใบงานวิชาสังคมศึกษาที่ครูมอบหมายจนเสร็จและส่งครูตามกำหนด” นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับพฤติกรรมของประกาศ
- ตรงเวลาดีจัง
 - ทุกคนควรทำเช่นประกาศนะ
 - เป็นนักเรียนควรรู้คุณค่าของเวลา
 - ประกาศมีความพยายามอย่างมาก
 - ประกาศลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ทำงานได้สำเร็จ

12. “ครูมอบหมายภาระงานกลุ่มให้นักเรียนไปสัมภาษณ์การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงของครู นักเรียนและผู้ปกครองและต้องนำมารายงานผลหน้าชั้นเรียนโดยกำหนดเวลาให้แล้วเสร็จ ภายใน 2 สัปดาห์” นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อภาระงานที่มอบหมาย
- ก. เป็นภาระงานกลุ่มที่ครูมอบหมาย
 - ข. จะต้องรวมกลุ่มเพื่อนก่อนลงมือปฏิบัติงาน
 - ค. เพื่อนทุกคนในกลุ่มต้องร่วมมือกันปฏิบัติงานให้สำเร็จ
 - ง. ทุกคนในกลุ่มต้องใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่องในการลงมือปฏิบัติงาน
 - จ. ทุกครั้งที่มีการทำงานกลุ่มทุกคนจะต้องร่วมมือกันปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนกว่าบรรลุผล
13. ทุกครั้งที่ครูมอบหมายภาระงานกลุ่มในวิชาสังคมศึกษา นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ก. เรื่องอะไรล่ะ
 - ข. ต้องเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นแน่
 - ค. การค้นคว้าช่วยให้เราได้ความรู้เพิ่มเติม
 - ง. พวกเราค้นคว้าทำรายงานกลุ่มอยู่ประจำ
 - จ. การค้นคว้าทำงานกลุ่มช่วยให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
14. “อนุชา ส่งงานตามที่ครูมอบหมายช้าเกินกำหนด ครูจึงตักเตือนให้การส่งงานครั้งต่อไปได้ส่งตามกำหนดเวลาด้วย” จากพฤติกรรมของอนุชา นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ก. อนุชา...เขามีปัญหาอะไรหรือ
 - ข. อนุชา... อะไรคือสาเหตุของปัญหา
 - ค. อนุชาควรพยายามและกระตือรือร้นในการทำงานทุกครั้ง
 - ง. อยากให้อนุชามีความเพียรพยายามและกระตือรือร้นในการทำงาน
 - จ. ถ้าอนุชาที่มีความมีความเพียรพยายามและกระตือรือร้นในการทำงานก็จะสามารถส่งงานได้ทันเวลากำหนด

15. ภาคภูมิเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มักจะเข้าเรียนสายในชั่วโมงแรกเป็นประจำ โดยอ้างเหตุผลว่า จะต้องไปรับประทานอาหารเช้าก่อนเรียนจากพฤติกรรมของภาคภูมิ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ภาคภูมิเข้าห้องเรียนช้าเพราะตื่นสาย
 - การเข้าห้องเรียนช้าอาจเป็นเหตุให้ภาคภูมิเรียนไม่ทันเพื่อนได้
 - ภาคภูมิจะต้องตื่นแต่เช้าและเข้าห้องเรียนชั่วโมงแรกให้ทันเวลา
 - ภาคภูมิจะต้องปรับเปลี่ยนการตื่นให้เช้ากว่าเดิมและต้องเข้าห้องเรียนชั่วโมงแรกให้ทันเวลาเสมอ
 - ภาคภูมิจะต้องตื่นแต่เช้าเพื่อรับประทานอาหารก่อนมาโรงเรียนเพื่อจะได้เข้าห้องเรียนในชั่วโมงแรกได้ทันเวลา

ด้านที่ 4: ความพอประมาณ

16. “ในวันเปิดภาคเรียนวันแรก เพื่อนนักเรียนส่วนใหญ่แต่งกายด้วยเสื้อผ้าและรองเท้าชุดใหม่ แต่พัชราพรยังคงใช้ชุดเดิม เพราะพิจารณาแล้วสภาพยังใช้ได้ จึงไม่จำเป็นต้องซื้อใหม่” จากพฤติกรรมของพัชราพร นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ดีแล้วนะ
 - เห็นด้วยกับการกระทำของพัชราพรนะ
 - พัชราพรเป็นคนรู้จักใช้รู้จักประหยัดดีจัง
 - สิ่งของเครื่องใช้ที่ยังใช้ได้ควรใช้ต่อไปเพื่อให้คุ้มค่าที่สุด
 - สิ่งของเครื่องใช้ที่สภาพยังใช้งานได้จะต้องนำมาใช้ต่อจนกว่าจะใช้งานไม่ได้อีก
17. สมหมายนำโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่มาอวดและบอกให้เพื่อนไปขอยืมเงินจากผู้ปกครองซื้อโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่เช่นเดียวกับตน ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนกับสมหมาย จะมีคิดเห็นอย่างไร
- ขอคิดดูก่อนนะ
 - ไม่เอา..เรายังไม่ซื้อใหม่
 - เครื่องเก่าของเรายังใช้ได้ต่อนี่
 - พวกเราควรประหยัดนะ เรายังหาเงินไม่ได้
 - ไม่ซื้อใหม่ เพราะเราจะต้องใช้สิ่งของที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุดก่อนเสมอ

18. หลังเลิกเรียนในช่วงโมงสุดท้าย ก่อนเดินออกจากห้องเรียน นิธิสังเกตเห็นหลอดไฟและพัดลม เปิดอยู่จึงเดินไปปิดหลอดไฟและพัดลม จากพฤติกรรมของนิธิ นักเรียนมีความรู้สึกรู้สึกอย่างไร
- ปิดไฟให้หมดเลยนะ
 - ตรวจดูอีกครั้ง ปิดหมดหรือยัง
 - ปิดไฟทุกครั้งที่เกิดใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า
 - พวกเราควรช่วยกันประหยัดพลังงาน
 - พวกเราจะต้องร่วมมือกันช่วยโรงเรียนประหยัดไฟฟ้าโดยปิดไฟฟ้าหลังเลิกใช้แล้วทุกครั้ง
19. นุจรินทร์วางแผนการใช้จ่ายเงินที่ผู้ปกครองให้มาโรงเรียนวันละ 50 บาท โดยแบ่งเป็นค่าโดยสารรถยนต์ไป-กลับ จำนวน 10 บาท ค่าอาหารกลางวัน 30 บาท และเก็บออมไว้ 10 บาท จากพฤติกรรมของนุจรินทร์ นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร
- น่าเอาอย่างนุจรินทร์จัง
 - นุจรินทร์เป็นผู้ที่รู้จักใช้จ่าย
 - นุจรินทร์รู้จักวางแผนใช้จ่ายและรู้จักออม
 - การใช้จ่ายอย่างพอดี เป็นสิ่งที่เราจะต้องนำมาปฏิบัติอยู่เสมอ
 - การใช้จ่ายเงินตามหลักความพอดีและสำเร็จได้ถ้าเรามีความเพียรพยายามในการปฏิบัติ
20. สมศักดิ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ได้ซื้อรถจักรยานยนต์คันใหม่ สมชายซึ่งเป็นนักเรียนร่วมชั้นเดียวกัน เกิดความสนใจและคิดจะเปลี่ยนรถจักรยานยนต์คันใหม่บ้าง จึงขอร้องผู้ปกครองซึ่งมีฐานะยากจนซื้อให้ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนกับสมชาย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- สมชาย...ใจเย็น ๆ นะ
 - สมชาย...ทำไมต้องเปลี่ยนรถคันใหม่ละ
 - สมชาย...รถคันเก่าก็ยังใช้ได้ดียู่
 - สมชาย...ความไม่มีหนี้เป็นลาภอันประเสริฐนะ
 - สมชาย...ผู้ปกครองจะเดือดร้อนเพราะสมชายนะ

ด้านที่ 5: มีเหตุผล

21. “นวนลสมร ได้รับเงินเป็นค่าใช้โทรศัพท์จากผู้ปกครองเดือนละ 200 บาท ดังนั้น สมรจึงแบ่งค่าใช้โทรศัพท์เฉพาะที่จำเป็นดังนี้ 1) โทรติดต่อกับเพื่อนไม่เกิน 100 บาท 2) โทรติดต่อกับผู้ปกครอง 60 บาท และ 3) ที่เหลือ 40 บาทไว้โทรติดต่อกับคนอื่นที่เกี่ยวข้อง” จากพฤติกรรมของนวนลสมร นักเรียนมีความเห็นอย่างไร
- ก. ก็ดีนะ
 - ข. วางแผนดีจัง
 - ค. น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีนะ
 - ง. ทุกคนควรทำให้เป็นนิสัยนะ
 - จ. ทุกคนควรวางแผนการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับตนเอง
22. “ปราณีซื้ออาหารและขนมมารับประทานวันละหลาย ๆ ครั้ง จึงเป็นเหตุให้บางวันเงินไม่พอจ่าย ต้องยืมเงินจากเพื่อนอยู่เป็นประจำ” จากพฤติกรรมของปราณีนักเรียนมีความรู้สึกรู้สึกอย่างไร
- ก. ปราณี..เกิดอะไรขึ้น
 - ข. ไม่อยากเป็นเช่นปราณี
 - ค. ปราณีควรรู้จักการใช้จ่ายให้มากกว่านี้
 - ง. ปราณีควรวางแผนการใช้จ่ายให้เป็นกิจนิสัย
 - จ. ปราณีควรวางแผนการใช้จ่ายประจำวันของตัวเอง
23. ในชั่วโมงเรียนวิชาสังคมศึกษาคณะครูจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ครูกำหนด ถ้านักเรียนเรียนอยู่ชั้นดังกล่าว จะทำอย่างไร
- ก. เสนอให้เลือกประธานและเลขากลุ่มเป็นลำดับแรก
 - ข. สอบถามรายละเอียดในการทำกิจกรรมกลุ่มเพิ่มเติมจากครูผู้สอน
 - ค. เสนอให้ทุกคนต้องร่วมแสดงร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุมีผล
 - ง. เสนอหลักปฏิบัติในการแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน
 - จ. เสนอหลักปฏิบัติในการแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องและให้ทุกคนนำไปใช้ทุกครั้ง

24. ชั่วโมงเรียนวิชาสังคมศึกษา ครูให้นักเรียนอภิปรายในประเด็น“ผลกระทบของการไม่ประมาณตน ในด้านการอุปโลกและบริโลก” สมนึกได้แสดงความสนใจและพยายามพูดอภิปรายถึงเหตุ บั้จจัยและผลกระทบที่ได้รับจากไม่ประมาณตนในด้านการอุปโลกและบริโลกได้อย่างมีเหตุผล จากพฤติกรรมของสมนึก นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ควรทำเช่นสมนึก
 - สมนึกรู้จักประมาณตน
 - เป็นการแสดงความเพียรพยายามในการอุปโลกบริโลกและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมี เหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
 - การอุปโลกบริโลกและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่ เกี่ยวข้องจะต้องเกิดจากความเพียรพยายามของผู้ปฏิบัติ
 - อยากให้สมนึกมีความเพียรพยายามอุปโลกบริโลกและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมี เหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องเช่นนี้ตลอดไป
25. “การพิจารณาคำเนินการหรือกระทำกิจใด ๆ ด้วยหลักคิดจำแนกแยกแยะด้วยเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องจะส่งผลให้ผู้ที่ปฏิบัติเป็นประจำ เกิดการพัฒนาปัญญาด้วยการ เป็นผู้มีเหตุผล”จากข้อความดังกล่าวข้างต้น นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- เออ...ก็คิดเช่นนั้นนะ
 - ทุกคนควรกระทำอย่างมีเหตุผล
 - ใช้เลยพวกเราจำเป็นต้องคิดอย่างมีเหตุผล
 - การพัฒนาปัญญาด้านความมีเหตุผล ได้นั้นจะต้องฝึกปฏิบัติด้วยการใช้หลักคิดจำแนกแยกแยะ ด้วยเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ผู้ที่มีปัญญาด้านเหตุผลจะต้องมีการพิจารณาคำเนินการหรือกระทำกิจใด ๆ ด้วยหลักคิด จำแนกแยกแยะด้วยเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ

ด้านที่ 6: มีภูมิคุ้มกัน

26. “ถาวรทำตารางการเข้าใช้บริการที่ห้องสมุดของโรงเรียนเพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ในช่วงพักกลางวัน โดยกำหนดเป็นทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์” จากการพฤติกรรมของถาวร นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ถาวรก็ควรทำนะ
 - เราควรทำบ้างนะ
 - เราก็กระทำเป็นประจำอยู่แล้วนี่นา
 - ชื่นชมการกระทำเช่นนี้ของถาวรนะ
 - ถาวรได้สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองนะ
27. ในช่วงโมงวิชาสังคมศึกษาครูประจำวิชาได้มอบหมายภาระงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกปฏิบัติ ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเอง ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกของกลุ่มดังกล่าว จะทำอย่างไร
- ร่วมกันแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามภาระงาน
 - ร่วมกับเพื่อนช่วยกันวางแผนในการฝึกปฏิบัติ
 - อธิบายรายละเอียดของภาระงานที่ครูมอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มฟัง
 - ถ้ามีภาระงานกลุ่มเช่นนี้อีกจะให้ความร่วมมือกับเพื่อนช่วยกันวางแผนในการปฏิบัติงานทุกครั้ง
 - รู้สึกว่าการให้ร่วมมือกับผู้อื่นในการวางแผนการฝึกปฏิบัติงานเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี อีกวิธีหนึ่ง
28. ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ครูมอบหมายภาระงานกลุ่มให้นักเรียนไปสนทนารธรรมกับ พระสงฆ์ที่วัดใกล้บ้าน นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับภาระงานดังกล่าว
- เราต้องให้ความร่วมมือกับกลุ่มในวางแผนการปฏิบัติตามภาระงาน
 - เราต้องประชุมกลุ่มเพื่อศึกษาและมอบหน้าที่การทำงานให้กับสมาชิกทุกคน
 - เราต้องรับศึกษารายละเอียดของภาระงานที่ครูมอบหมายก่อนที่จะพูดคุยกับสมาชิก
 - ถ้ามีกิจกรรมกลุ่มเช่นนี้อีกเราจะให้ความร่วมมือกับกลุ่มในวางแผนการปฏิบัติตามภาระงานทุกครั้ง
 - ถ้ามีกิจกรรมกลุ่มเช่นนี้อีกเราจะให้ความร่วมมือในวางแผนการปฏิบัติตามภาระงาน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับกลุ่มตนเอง

29. “ในการสมัครสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เบญจวรรณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสนใจและตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการเลือกสมัครเข้าศึกษาต่อ ในคณะแพทยศาสตร์ และ คณะศึกษาศาสตร์ เป็นลำดับที่หนึ่ง สองและสามตามลำดับ” จากพฤติกรรมของเบญจวรรณ นักเรียนมีความรู้สึกร้อย่างไร
- เป็นคณะวิชาที่น่าสนใจนะ
 - เป็นการตัดสินใจเลือกคณะวิชาที่ถูกต้องนะ
 - การเลือกคณะวิชาโดยดูความสามารถของตนเองเป็นหลัก
 - เป็นการวางแผนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในการสมัครเข้าศึกษาต่อ
 - นับจากนี้ไปเราต้องนำวิธีการของเบญจวรรณ ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเราบ้าง
30. มยุราเดินทางไป-กลับโรงเรียนด้วยรถโดยสารประจำทางวันหนึ่งครูได้นัดหมายให้มาเรียนซ่อมเสริม ในช่วงเวลาเย็นก่อนกลับบ้าน มยุรากังวลว่าจะไม่มีรถโดยสารกลับบ้าน เพราะรถโดยสาร ช่วงเวลาเย็นมีเที่ยวเดียวเท่านั้น ถ้านักเรียนเป็นมยุราจะอย่างไร
- ขออนุญาตครูไม่เข้าเรียน โดยแจ้งเหตุจำเป็น
 - รับทราบนัดหมายแต่ไม่เข้าเรียนเพราะเกรงว่าจะไม่มีรถโดยสารกลับบ้าน
 - จะต้องเข้าเรียนแน่ ๆ แต่จะต้องวางแผนการเดินทางกลับบ้านก่อน
 - จะต้องคิดพิจารณาดำเนินการในการเข้าเรียนและหาวิธีการเดินทางกลับบ้านอย่างปลอดภัย
 - ทุกครั้งที่มีกิจกรรมในช่วงเวลาเย็นหลังเลิกเรียนจะต้องคิดพิจารณาดำเนินการหาวิธีการเดินทาง กลับบ้านอย่างปลอดภัยเสมอ

แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ครูที่ปรึกษา
เรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

แนวทางสัมภาษณ์ครูผู้สอน/ครูที่ปรึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป
 - 1.1 ชื่อ-ชื่อสกุลนักเรียน
 - 1.2 ชื่อ-ชื่อสกุลครูผู้สอน/ครูที่ปรึกษา
2. นักเรียนที่ท่านได้สอนหรือเป็นที่ปรึกษา มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้อะไรบ้างและมีพฤติกรรมอย่างไร
 - 2.1 ใฝ่เรียนรู้ (นักเรียนได้บันทึกข้อมูลต่าง ๆ จากการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการทบทวนตรวจสอบสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้หรือไม่ อย่างไร)
 - 2.2 มีวินัย (นักเรียนได้ดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนตัว และสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการร่วมมือกับผู้อื่น และเข้าใจเหตุผลในการปฏิบัติตาม ข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน สังคมหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.3 มีความอดทน (นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานการเรียน มีการร่วมมือกับผู้อื่น และเพียรพยายามในการจำแนกปัญหาและอุปสรรคในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายทุกครั้งหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.4 ความพอประมาณ (นักเรียนได้ปฏิบัติตนพร้อมทั้งร่วมมือกับผู้อื่นในอุปโลกและบริโลกในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างประหยัด คุ่มค่า มีความเพียรพยายาม จำแนกแยกแยะ แนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็นและฐานะของตนเองหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.5 มีเหตุผล (นักเรียนมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติและมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการอุปโลกและบริโลกในชีวิตประจำวันของตนเอง พร้อมทั้งจำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.6 มีภูมิคุ้มกัน (นักเรียนมีการวางแผน ร่วมมือกับผู้อื่น มีความเพียรพยายาม และจำแนกแยกแยะในการใช้วัสดุ สิ่งของอุปกรณ์การเรียน มีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือกระทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมหรือไม่ หรือไม่ อย่างไร)

แบบสัมภาษณ์เพื่อนนักเรียน

เรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

แนวทางสัมภาษณ์เพื่อนนักเรียน

1. ชื่อ –ชื่อสกุลนักเรียน และเพื่อนนักเรียนที่ให้สัมภาษณ์
2. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาที่นักเรียนได้เรียนผ่านมานั้น ทำให้เพื่อนนักเรียนคนดังกล่าวมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปนี้
อะไรบ้างและปฏิบัติได้อย่างไร
 - 2.1 ใฝ่เรียนรู้ (นักเรียนได้บันทึกข้อมูลต่าง ๆ จากการศึกษาครั้งนี้ว่า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการทบทวนตรวจสอบสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้หรือไม่ อย่างไร)
 - 2.2 มีวินัย (นักเรียนได้ดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนตัว และสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการร่วมมือกับผู้อื่น และเข้าใจเหตุผลในการปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน สังคมหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.3 มีความอดทน (นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานการเรียน มีการร่วมมือกับผู้อื่น และเพียรพยายามในการจำแนกปัญหาและอุปสรรคในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายทุกครั้งหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.4 ความพอประมาณ (นักเรียนได้ปฏิบัติตนพร้อมทั้งร่วมมือกับผู้อื่นในอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างประหยัด คุ่มค่า มีความเพียรพยายาม จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็นและฐานะของตนเองหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.5 มีเหตุผล (นักเรียนมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติและมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันของตนเอง พร้อมทั้งจำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.6 มีภูมิคุ้มกัน (นักเรียนมีการวางแผน ร่วมมือกับผู้อื่น มีความเพียรพยายาม และจำแนกแยกแยะในการใช้วัสดุ สิ่งของอุปกรณ์การเรียน มีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือกระทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมหรือไม่ หรือไม่ อย่างไร)

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

เรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

1. ข้อมูลทั่วไป
 - 1.1 ชื่อ-ชื่อสกุลนักเรียน
 - 1.2 ชื่อ-ชื่อสกุลของผู้ปกครอง
2. นักเรียนที่อยู่ในความปกครองของท่าน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้อะไรบ้างและมีพฤติกรรมอย่างไร
 - 2.1 ใฝ่เรียนรู้ (นักเรียนได้บันทึกข้อมูลต่าง ๆ จากการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการทบทวนตรวจสอบสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้หรือไม่ อย่างไร)
 - 2.2 มีวินัย (นักเรียนได้ดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนตัว และสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการร่วมมือกับผู้อื่น และเข้าใจเหตุผลในการปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน สังคมหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.3 มีความอดทน (นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานการเรียน มีการร่วมมือกับผู้อื่น และพยายามในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายทุกครั้งหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.4 ความพอประมาณ (นักเรียนได้ปฏิบัติตนพร้อมทั้งร่วมมือกับผู้อื่นในอุปโลกและบริ โภคในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างประหยัด คุ่มค่า มีความพยายามยาม จำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควรต่อความจำเป็นและฐานะของตนเองหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.5 มีเหตุผล (นักเรียนมีความพยายามในการปฏิบัติและมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการอุปโลกและบริ โภคในชีวิตประจำวันของตนเอง พร้อมทั้งจำแนกแยกแยะแนวทางดำเนินการหรือทำกิจใด ๆ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร)
 - 2.6 มีภูมิคุ้มกัน (นักเรียนมีการวางแผน ร่วมมือกับผู้อื่น มีความพยายาม และจำแนกแยกแยะในการใช้วัสดุ สิ่งของอุปกรณ์การเรียน มีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือกระทำกิจใด ๆ อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมหรือไม่ หรือไม่ อย่างไร)
3. ท่านคิดว่าโรงเรียนหรือครูผู้สอนหากต้องมีการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จะให้ปรับอะไร หรือเพิ่มเติมอะไรบ้าง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นายนรา ตรีธัญญา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 115 หมู่ 10 ตำบลหนองไผ่ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ 36150
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเทพสถิตวิทยา 127 หมู่ 2 ถนนสุนทรารายณ์ ตำบลวะตะแบก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ 36230
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2531	ศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2543	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2553	ศึกษาต่อปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2531	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนหนองคอนไทยวิทยาคม อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
พ.ศ. 2537	อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนแก่งคร้อวิทยา อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
พ.ศ. 2548	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนแก่งคร้อวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30
พ.ศ. 2558	รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทพสถิตวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

ที่ ศธ 64.13 / พิเศษ 2019

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
ต. เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา 90000

14 กันยายน 2558

เรื่อง ตอบรับบทความวิจัยเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศึกษาศาสตร์

เรียน นายนรา ตริธัญญา

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” เพื่อลงพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ความทราบแล้วนั้น กองบรรณาธิการวารสารศึกษาศาสตร์ได้รับและพิจารณาบทความดังกล่าวแล้ว เห็นสมควรนำเผยแพร่ในวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558) ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์)

บรรณาธิการวารสารศึกษาศาสตร์

สำนักงานคณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์/โทรสาร 0 7432 2521

**การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย***

**The Development of Instructional Model Based on Buddhism to Enhance the Desired
Characteristics Focusing on Sufficiency Economy Philosophy for High School Students**

นรา ตรีชัยญา**

Nara Threetanya**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 3) เพื่อขยายผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา จำนวน 40 คน ที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2558 เรื่อง การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

** นักศึกษาระดับการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Email: narathree@gmail.com โทร. 08-7966-4555 อาจารย์ที่ปรึกษาคุณฐิติพันธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาคณิพันธ์ร่วม ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล และอาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบคือ หลักการวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน โดยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปร โท โมสะ) 2) ขึ้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) 3) ขึ้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฎฐิ) 4) ขึ้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) และ 5) ขึ้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4)

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า 2.1) หลังเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2) นักเรียนมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้นจากระดับการตอบสนองเป็นระดับการจัดระบบ

3. ผลการขยายผลรูปแบบ พบว่า หลังเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้นจากระดับการตอบสนอง เป็นระดับการเห็นคุณค่า

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ , คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students, 2) to evaluate the effectiveness of the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students and 3) to disseminate the instructional model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students in other subjects of Social Studies, Religion and Culture . The sample consisted of 40 students who studied at Kaengkhrowittaya School for the first semester in 2014. The research instruments were: 1) lesson plans 2) learning achievement test, and 3) the desired characteristics test. The data were analyzed by using mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.), t-test for dependent sample and content analysis.

The results of this research were as follows:

1. The instructional development model based on Buddhism to enhance the desired characteristics focusing on sufficiency economy philosophy for high school students were: 1) the principle 2) the objective 3) the instructional process and 4) evaluation 5) the factors supporting learning consisted of 3 components, 1) social system 2) principle of reaction 3) supporting system and the learning process consisted of five steps: 1) faith forming and fact discovery (Paratoghosa) 2) reflection (Yonisomanasikara) 3) principle construction (Sammaditthi) 4) learning process (Tri-sikkha) 5) evaluation and application. (Bhavana)

2. The effectiveness of the instructional development model revealed that the learning achievement from the post-test was significantly higher than the pre - test at the .01 t level and the desired characteristics were developed from the responding level to the organization level.

3. The results of dissemination revealed that the learning achievement from the post-test was significantly higher than the pre-test at the .01 level and the desired characteristics were developed from the responding level to the value level.

Keyword : Instructional Model based on Buddhism , The desired characteristics Focusing on Sufficiency

Economy Philosophy

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศไทยได้นำแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมุ่งพัฒนาและดำเนินการตามหลักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยม จึงก่อให้เกิดความเสียหายในด้านเศรษฐกิจและสังคมไทยเป็นอย่างมาก จึงมีการเสนอทางออกให้กับการแก้ไขเพื่อให้สังคมไทยรอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2549) สอดคล้องแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 -10 (พ.ศ. 2540-2554) และต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียง พร้อมทั้งนโยบายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ดังที่คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอน (2554:5) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553:27-31) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง จะต้องมีความกระบวนกรในการจัดการอย่างพอเพียง มีการรู้จักประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่ และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ มีการปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติปัญญาความรอบรู้ และรอบคอบในการคิด พุด ทำโดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

เมื่อศึกษาแนวพระราชดำริในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่าพระองค์ท่านได้ทรงประยุกต์แนวคิดจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ดังความในตอนหนึ่งในพระราชกระแสที่ว่า “...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คือเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...” พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541 (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2558) ความในพระราชดำรัสชี้ให้เห็นขอบข่ายในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าด้วยหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสาย

กลาง ที่มุ่งเน้นให้ลดกระบวนการเศรษฐกิจทุนนิยมแบบสุดโต่ง โดยลดระดับลงให้เพียงพอต่อความจำเป็นดำรงชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งตนเองได้ บริโภคอย่างพอเพียง ลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นการเดินทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักการสำคัญคือ หลักของเหตุและผลสิ่งต่างๆ ที่เกิดมาในโลกนี้ซึ่งเป็นผล ล้วนเกิดมาจากเหตุทั้งสิ้น เมื่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตั้งอยู่หลักของเหตุผล การดำเนินชีวิตต่าง ๆ ได้แก่ การเรียนการสอน การแก้ปัญหาต่าง ๆ จะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธหรือกระบวนการแห่งปัญญา (พระไพศาล วิสาโล, 2544) สาระสำคัญของกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธนั้น ได้แยกกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการเสวนาสัตบุรุษ และการฟังสังฆกรรม ขั้นตอนที่สอง เป็นการใช้หลักโยนิโสมนสิการ และขั้นตอนที่สาม เป็นธรรมานุธรรมปฏิบัติ ทั้งหมดเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากเมื่อรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น และครบถ้วนแล้ว กระบวนการเรียนรู้ต่อมา คือ การคิดเอาสิ่งที่รับรู้้นั้นมาย่อยจัดระเบียบ เป็นการคิดอย่างถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) และสุดท้ายเป็นการปฏิบัติ การปฏิบัตินี้เป็นจุดสำคัญที่ทำให้การศึกษาแบบตะวันตกหลายสำนักที่เน้นการใช้ความคิดล้วน ๆ เป็นการเรียนรู้ระดับพุทธิปัญญา ส่วนการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา นอกจากการเรียนรู้ระดับพุทธิปัญญาแล้วยังต้องอาศัยการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญอีกด้วย

รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนแก่งศรีวิทยา อำเภอแก่งศรี จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 มีคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศในสาระเศรษฐศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ 29.31 ดังนั้น สาระเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นสาระการเรียนรู้ที่โรงเรียนแก่งศรีวิทยา จะต้องเร่งพัฒนาคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและคะแนนต่ำที่สุดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สอดคล้องกับการสำรวจสภาพปัญหาการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนแก่งศรีวิทยา โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูสังคมศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีความต้องการให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำหลักปรีชาญาณของโยนิโสมนสิการ หลักสัมมาทิฐิ หลักไตรสิกขา และหลักท้าวนา 4 ในทางพระพุทธศาสนาใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย มีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังเรียน

2.2 ศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน

3. เพื่อขยายผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิธีการวิจัย

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีแนวคิดสำคัญที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน คือ ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับการออกแบบเชิงระบบตามแนวคิด ADDIE Model ของ ครูส (Kruse, 2012) ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธีวิธี (Mixed Methodology) แบบรองรับภายใน (The Embedded Design) และใช้แบบแผนการทดลองแบบก่อนทดลอง (Pre Experiment Design) ที่มีกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแบบ The One –Group Pretest-Posttest Design และศึกษาพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4 ช่วงระยะเวลาด้วยการประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบการวิจัยแบบอนุกรมเวลาสมมูล Equivalent Times Series Design ซึ่งมีวิธีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Develop: D₁) การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research :R₂) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4) ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Research :D₂) การประเมิน และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 รูปแบบการเรียนการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องใน ประเด็นการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนจากผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณา 5 ระดับ ได้ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.20-4.80 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.45-0.89 และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.2 แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 2.3 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 2.4 แบบสัมภาษณ์
- 2.5 แบบรายงานตนเอง

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตาม โครงสร้าง (Construct Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์ พิจารณา 5 ระดับ ได้ค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.0 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.35-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.30-0.75 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.85

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย ดังแผนภาพที่ 1

หลักการ: การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ ตามแนวพุทธศาสนา โดยใช้ หลักปรัตโยสยะ หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา และ หลักกาวนา 4

วัตถุประสงค์: เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากแผนภาพที่ 1 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ส่วน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน ซึ่งองค์ประกอบ 5 ส่วนมีส่วนเชื่อมโยงซึ่งกันและกันที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วย มีความใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีความอดทน มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ของนักเรียนได้สำเร็จ

2. ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

2.1 นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 35.80$, S.D. = 3.18) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 29.18$, S.D. = 5.63) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งดำเนินการวัดและประเมินผล 4 ระยะ โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 6 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้ง 6 ด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ช่วงเวลาทดสอบ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน		
		\bar{X}	S.D.	ระดับพฤติกรรม
ก่อนเรียน	5	2.48	0.29	การตอบสนอง
หลังเรียนครั้งที่ 1	5	3.09	0.41	การเห็นคุณค่า
หลังเรียนครั้งที่ 2	5	3.36	0.27	การเห็นคุณค่า
ติดตามผลการเรียน	5	4.03	0.18	การจัดระบบ

จากตารางที่ 1 แสดงผลพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายรวมทั้ง 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประเมิน 4 ระยะ โดยภาพรวม คือ ในระยะก่อนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการตอบสนอง ($\bar{x} = 2.48$, S.D. = 0.29) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{x} = 3.09$, S.D. = 0.41) หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.27) และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับการจัดระบบ ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.18)

3. การนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปขยายผลสอนในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) สาระศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) สาระประวัติศาสตร์ และ 4) สาระภูมิศาสตร์ พบว่า

3.1 นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้ 1) สาระศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หลังเรียน ($\bar{x} = 18.48$, S.D. = 1.82) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 12.43$, S.D. = 2.46) 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม หลังเรียน ($\bar{x} = 21.70$, S.D. = 2.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 15.53$, S.D. = 2.76) 3) สาระประวัติศาสตร์หลังเรียน ($\bar{x} = 19.05$, S.D. = 2.48) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 13.15$, S.D. = 2.15) และ 4) สาระภูมิศาสตร์ หลังเรียน ($\bar{x} = 19.58$, S.D. = 2.72) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 13.25$, S.D. = 2.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการนำไปใช้ขยายผลการทดลองใน 4 สาระและมีการวัดและประเมินผล 4 ระยะ มีพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน คุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน คุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ หลักการ วัด ประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และ ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโฆสะ) 2) ขึ้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) 3) ขึ้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฐิ) 4) ขึ้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) และ 5) ขึ้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (ภาวนา) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จึงถือว่ารูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสน์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้พัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบและตามหลักการของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการดำเนินงานตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิด หลักการและทฤษฎี

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนครั้งนี้ ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามแนวคิด ADDIE Model ปรับปรุงตามแนวคิดของครูส (Kruse, 2012) นำมาประยุกต์ร่วมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis) ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Implementation) และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล (Evaluation) และรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของจอยซ์ และเวลด์ (Joyce and Weil, 2009) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (The Model of Teaching) ประกอบด้วย 1) กระบวนการที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน (Syntax หรือ Phases) 2) ระบบสังคม (Social System) 3) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 4) ระบบสนับสนุน (Social system) ส่วนที่ 2 เป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ (Application) และส่วนที่ 3 ประกอบด้วยสาระหลักและสิ่งส่งเสริมการเรียนรู้ (Instruction and Nurturant Effecton) ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่กำหนดมีความสัมพันธ์ส่งเสริมกันและกันตลอดทั้งระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แจมมณี (2545) ที่กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวินัยธร วิชัยดิษฐ์ (2555) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า EPCPAEE Model มีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (E: Encouragement) 2) ขั้นให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ (P: Presentation and Practice) 3) ขั้นสร้างความคิดรวบยอด (Conceptualization of Knowledge) 4) ขั้นส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (F: Fostering of Higher Level Characteristics Development) และ 7) ขั้นประเมินผล (E: Evaluation) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีค่าประสิทธิภาพ (E_p/E_c) เท่ากับ 83.60/80.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปรากฏผลดังนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสาระเศรษฐศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนนี้ได้กำหนดหลักการ ซึ่งใช้เป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญตลอดกระบวนการและการปฏิบัติตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างครบถ้วน โดยมีมุ่งเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการประยุกต์และผสมผสาน แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์พระพรหมคุณาภรณ์ (2552) ที่เน้นหลักปรัโฆสะ เป็น การสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง โดยมีการตรวจสอบ และให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็น และการให้ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการที่เกิดจากการสัมผัสทางกาย (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ผ่านสื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อสะท้อนคิดหาเหตุผลในด้านการมีจุดหมาย ความเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ความสัมพันธ์ของเงื่อนไขจำเป็นและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น แล้วให้ผู้เรียนใช้หลักสัมมาทิฐิ เพื่อสรุปเป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการ แล้วเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม คุณธรรมจริยธรรม และความรอบรู้ แล้วประเมินผลโดยใช้

หลักทฤษฎี 4 จำแนกการประเมินทางด้านกายภาพ วัตถุ คุณธรรม และความรู้ความเข้าใจตามหลัก สอดคล้องกับ คาร์ราดิน อูทัยพยัคฆ์ (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง มี ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมากกว่าก่อนทดลอง ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเจตคติ และด้านปฏิบัติ สอดคล้องกับ ประชาคม จันทรชิต (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยการอาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นการบริหารงานวิชาการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูผู้สอนนำ แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมี คุณลักษณะตามมาตรฐานกำลังคนด้านอาชีวศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนใน สาระเศรษฐศาสตร์ ซึ่งดำเนินการประเมิน 4 ระยะคือ มีพัฒนาการตามลำดับ คือ ก่อนการจัดการเรียนการสอน มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียน การสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการจัดระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการสูงสุดด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนอยู่ที่ระดับการจัดระบบ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดเชิงระบบ มองภาพรวม เมื่อความคิดเปลี่ยนพฤติกรรมก็ จะเปลี่ยน สอดคล้องกับ กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็น คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขในฐานะที่เป็นเมืองไทยและพลเมือง โลก และ แนวคิดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับที่ชวลิต ชูคำแพง (2553);สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้กล่าวถึง แนวคิดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แนวคิดเครธ วัลและคณะ (Krafthohl,Bloom and Masia) มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งแบ่งระดับคุณลักษณะออกเป็น 5 ระดับ ตามลำดับ ดังนี้ คือ 1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) 4) การจัดระบบ (Organization) และ 5)การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) แต่ ผลการวิจัยในครั้งนี้มีพัฒนาการเริ่มตั้งแต่ ระดับที่ 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) และ 4) การจัดระบบ (Organization) เนื่องจาก ผู้เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลายซึ่งมีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาที่เรียนมาบ้างแล้ว ดังนั้นจึงเริ่มที่ขั้นการตอบสนอง (Responding) พัฒนาการ ไปถึง ขั้นที่ 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) และ ขั้นที่ 4) การจัดระบบ (Organization) เนื่องจาก ระยะเวลาที่ใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างใช้ระยะเวลา 20 สัปดาห์เท่านั้น ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียนจึงยังไม่ถึงขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) ซึ่งจะต้องใช้เวลานาน ขึ้นในการเสริมสร้าง

3. ผลการขยายผลในเนื้อหาสาระอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระหน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์

3.1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกสาระ สอดคล้องกับผลการวิจัยในสาระเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการยืนยันผลการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในการ

จัดการเรียนการสอนในสาระอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

3.2 พัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่ในการขยายผลด้วยการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประเมินผล 4 ระยะเวลาพบว่า มีพัฒนาการสูงขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ซึ่งในสาระเศรษฐศาสตร์ที่ใช้เวลาทดลอง 20 สัปดาห์ และระยะติดตามผลการจัดการเรียนการสอนจึงอยู่ในระดับการจัดระบบ ส่วนสาระอื่น ๆ ที่มีการทดลองใช้ขยายผล จะมีการพัฒนาการสูงสุดอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า ทั้งนี้เกิดจากระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสาระอื่นใช้ระยะเวลา 10 สัปดาห์ ซึ่งใช้เวลาน้อยกว่าการทดลองในสาระเศรษฐศาสตร์

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบคือ หลักการวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยระบบสังคม หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน โดยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นสร้างศรัทธาและเสนอข้อเท็จจริง (ปรโตโมละ) 2) ขึ้นสะท้อนคิด (โยนิโสมนสิการ) 3) ขึ้นค้นพบหลักการ (สัมมาทิฐิ) 4) ขึ้นสู่กระบวนการเรียนรู้ (ไตรสิกขา) และ 5) ขึ้นประเมินผล และประยุกต์ใช้ (ภาวนา 4)

2. หลังใช้รูปแบบการเรียนการสอน 2.1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2) ผลของพัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการพัฒนาการสูงขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้ ก่อนการจัดการเรียนการสอน สรุปผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการจัดระบบ

3. ผลการขยายผลในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) สาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) สาระประวัติศาสตร์ และ 4) สาระภูมิศาสตร์ พบว่า 3.1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และ 3.2) ผลพัฒนาการคือ ก่อนการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการตอบสนอง หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า หลังการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า และติดตามผลการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการเห็นคุณค่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วยพัฒนาผลการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้จริง ผู้สอนควรทำความเข้าใจและดำเนินตามองค์ประกอบของการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากการวิจัย จะเห็นได้ว่า การนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 สัปดาห์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง และผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับการจัดระบบ ซึ่งยังไม่ถึงระดับการสร้างลักษณะนิสัย ดังนั้น ครูผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรใช้ระยะเวลาจัดการเรียนการสอนมากกว่า 1 ภาคเรียน

3. จากการวิจัย จะเห็นได้ว่า จากการนำไปทดลองใช้ขยายผลในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 1) สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) ภูมิศาสตร์ กับกลุ่มตัวอย่างขยายผล จำนวน 10 สัปดาห์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง และคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าทุกสาระ ซึ่งยังไม่ถึงระดับการจัดระบบคุณค่าและการสร้างลักษณะนิสัย ดังนั้น ครูผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนมากกว่า 1 ภาคเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านอื่น ๆ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ควรศึกษาตัวแปรกลางที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม เช่น นักเรียนที่มีระดับการเรียนรู้แตกต่างกัน นักเรียนที่มีการเลี้ยงดูของผู้ปกครองแตกต่างกัน

3. ควรศึกษาตัวแปรตามที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความเสียสละ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- ชวลิต ชูกำแหง. (2553). **การประเมินการเรียนรู้**. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดรรรัตน์ อุทัยพัชร์. (2548). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย.” วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทีศนา แวมมณี. (2545). **รูปแบบการจัดการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชาคม จันทระจิต. (2552). “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน วิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2544). “กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ” **เสวียธรรม**. 11, 48 (เมษายน-มิถุนายน). 13-15.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2558). **เศรษฐกิจพอเพียง**. เข้าถึงเมื่อ 23 กันยายน. เข้าถึงได้จาก http://www.chaipat.or.th/chaipat/index.php?option=com_content&view=article&id=3579&catid=266:-553&Itemid=203
- โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา. (2554). **หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนแก้งคร้อวิทยา**. ชัยภูมิ: โรงเรียนแก้งคร้อวิทยา.
- วินัยธร วิชัยดิษฐ์. (2555). “การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักศึกษาครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). **แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2549). **สมุดบันทึกเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- Joyce, B., Weil, M., and others. (2009). **Model of Teaching**. 8th ed. New York: Allyn & Bacon.
- Kruse, K. (2012). **Instruction to Instruction Design and ADDIE Model**. accessed 4 February 2012. available form http://www.transformativedesigns.com/id_systems.html